STRATEGIJA RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE ZAGREB

PRILOG 2

CJELOVITA ANALIZA STANJA

ZAGREB
SAMOBOR
SVETA NEDELJA
DUGO SELO
VELIKA GORICA
IVANIĆ-GRAD

NACRT STRATEGIJE RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE ZAGREB DO 2020.g.

CJELOVITA ANALIZA STANJA

IMPRESSUM

Nacrt Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb, Cjelovitu analizu stanja izradio je

GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA

EKONOMSKI INSTITUT ZAGREB (Teritorijalna pokrivenost, analiza stanja područja Gospodarstva, Društvenih djelatnosti i Okoliša – sastavnice i zaštita okoliša, prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala uključujući Analizu prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za Društvo, Gospodarstvo i Urbano okruženje)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ARHITEKTONSKI FAKULTET, Zavod za prostorno planiranje, urbanizam i pejsažnu arhitekturu (prostorni aspekti)

u suradnji s:

UREDOM ZA PROGRAME I PROJEKTE EUROPSKE UNIJE I DRUGIM UPRAVNIM TIJELIMA GRADA ZAGREBA, ZAGREBAČKIM HOLDINGOM D.O.O. I PODRUŽNICAMA

Gradovima

GRAD DONJA STUBICA
GRAD DUGO SELO
GRAD JASTREBARSKO
GRAD OROSLAVJE
GRAD SAMOBOR
GRAD SVETA NEDELJA
GRAD SVETI IVAN ZELINA
GRAD VELIKA GORICA
GRAD ZABOK
GRAD ZAPREŠIĆ

Općinama

OPĆINA BISTRA
OPĆINA BRCKOVLJANI
OPĆINA BRDOVEC
OPĆINA DUBRAVICA
OPĆINA GORNJA STUBICA
OPĆINA JAKOVLJE
OPĆINA KLINČA SELA
OPĆINA KRAVARSKO
OPĆINA LUKA
OPĆINA MARIJA BISTRICA
OPĆINA MARIJA GORICA
OPĆINA ORLE
OPĆINA PISAROVINA
OPĆINA POKUPSKO
OPĆINA PUŠĆA
OPĆINA RUGVICA
OPĆINA STUBIČKE TOPLICE
OPĆINA STUPNIK
OPĆINA VELIKO TRGOVIŠĆE

Drugim dionicima na lokalnoj razini

Županijama

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA

Regionalnim koordinatorima županija:
REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE – RRAZŽ
ZAGORSKA RAZVOJNA AGENCIJA - ZARA

Drugim dionicima na županijskoj razini

Izradu Strategije prati Partnersko vijeće Urbane aglomeracije Zagreb

ČLANOVI I ZAMJENICI PARTNERSKOG VIJEĆA:
Milan Bandić / Vesna Kusin
Jadranka Veselić Bruvo / Darko Šiško
Jelena Ricov / Miljenko Sedlar
Juraj Srebačić / Vesna Tomašković
Marijo Vinko / Pavo Jakovljević
Danijela Bučar Trivičević / Velimir Kokot
Zdenka Knezić / Zdravko Novosel
Hrvoje Frankić / Adolf Paar
Biserka Delač / Martina Fabijan
Ivana Košćec / Dragutin Mahnet
Krešimir Majić / Gordana Mikulčić Krnjaja
Ivan Hanžek / Nevenka Gregurić
Damir Benčević / Jasminka Varupa Krajnik
Darko Sever-Šeni / Karlo Novosel
Željko Funtek / Sanja Danonić
Alen Prelec / Daniel Bukovinski
Franjo Štos / Marin Štritof
Jasmin Krizmanić / Vladimir Škvorc
Snježana Bužinec / Mirna Žunić
Miljenko Vučković / Ivana Kupina
Vlado Kolarec / Kristina Bradić
Darko Kralj / Monika Jurina
Josip Milički / Suzana Hajnić
Marica Jančić / Jasmina Kukolj
Ivan Petko / Stjepan Huđin
Tomo Smolković / Tomo Kovačić
Stjepan Kolarec / Zorica Šestak
Antonija Pšeničnjak / Nikolina Tokić
Slavica Kalaica / Ivana Belec
Vladimir Bosnar / Ljubica Božić
Ivan Trgovec / Franjo Kajfeš
Robert Greblički / Štefanija Benko
Damir Tomljenović / mr. sc. Josip Kraljičković
Anđelko Ferek-Jambrek / Sanja Mihovilić
Zlatko Herček, zamjenik predsjednika Partnerskog vijeća / Ivan Bašić
Karolina Barilar, zamjenica predsjednika Partnerskog vijeća / Marija Jazbec-Karažija
Jelena Pavičić Vukičević / mr.sc. Grgo Jelinić
Sara Medved / Lara Kvesić
Frane Šesnić / Marko Helfrih
dr.sc. Julije Domac / mr.sc. Velimir Šegon
prof.dr.sc. Bojan Baletić / prof. Mladen Jošić

izv.prof.dr.sc. Davor Brčić / dr. Marko Šoštarić
prof. dr. sc. Gojko Bežovan / dr.sc. Jelena Matančević
prof.dr.sc. Mladen Vedriš, predsjednik Partnerskog vijeća / mr.sc. Zvonimir Savić
dr. sc. Zlatan Fröhlich / Maša Orlović
Vlado Crkvenac / Mario Crkvenac
Ana Stojić Deban / Daniela Franić
dr.sc. Vladimir Kušan / dr.sc. Zrinka Mesić
Stanko Barbarić / Kristijan Pandek
mr. sc. Martina Bienenfeld / Zlatan Muftić
Martina Kovačić / Mario Mihovilić
Marijan Slakoper / Velimir Korak
Vladimir Štarkelj / Igor Runtas
prof.dr.sc. Antoinette Kaić-Rak / prim.dr. sc. Inge Heim
dr.sc. Jadranka Dujić Frlan / Ignac Smetko
Mario Mlinarek / Vesna Mihalinec
Ivana Radanović / Jasenka Borovčak

Vanjska suradnja / savjetovanje:
URBANEX D.O.O.

Ex- ante evaluator:
ECORYS HRVATSKA D.O.O.

0. Uvodne napomene 8

1. Društvo 10

1.1. Demografija 10

1.1.1. Opće kretanje stanovništva u razdoblju 2001.-2015.

1.1.2. Struktura stanovništva prema spolu i dobnim skupinama

1.1.3. Razvojni izazovi povezani sa starenjem stanovništva

1.1.4. Obrazovna struktura kao razvojna prilika

1.1.5. Migracije i radna mjesta - pokazatelji funkcionalne povezanosti urbanog područja

1.1.6. Prostorna distribucija stanovništva

1.1.7. Etničke skupine i manjine

1.1.8. Očekivano trajanje života

1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi 39

1.2.1. Stanovništvo prema razini prihoda (promjene 2001.-2011.-2015.)

1.2.2. Stanovništvo koje živi ispod granice siromaštva

1.2.3. Socijalna skrb

1.2.4. Urbana sigurnost/sigurnosni pokazatelji

1.2.5. Branitelji u Urbanoj aglomeraciji Zagreb

1.2.6. Ljudska prava i participacija građana

1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura 63

1.3.1. Društvena infrastruktura

1.3.2. Zdravstvena infrastruktura

1.3.3. Analiza stanovanja

1.4. Odgoj i obrazovanje 81

1.4.1. Odgojno obrazovna infrastruktura

2. Gospodarstvo 96

2.1. Opća gospodarska kretanja 96

2.1.1. Trendovi u europskom i hrvatskom gospodarstvu u razdoblju 2008.-2014.

2.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva UA Zagreb

2.1.3. Indeks razvijenosti i rang konkurentnosti urbanog područja

2.1.4. Vrijednost i struktura investicijskih ulaganja na području UA Zagreb

2.1.5. Kretanje vanjsko-trgovinske razmjene

2.1.6. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika

2.1.7. Socijalno poduzetništvo i socijalne inovacije

2.1.8. Obrtništvo

2.2. Tržište rada 142

2.2.1. Zaposlenost i nezaposlenost

2.3. Poslovno okruženje 151

2.4. Turizam i kultura 163
2.4.1. Prikaz turističkog sektora uz analizu segmenata i niša lokalnog turističkog tržišta
2.4.2. Ugostiteljski objekti- tipologija, kapacitet, kvaliteta
2.4.3. Stopa popunjenosti i sezonska kretanja
2.4.4. Turistički tokovi - statistika i kretanja s obzirom na dolaske i noćenja
2.4.5. Podrijetlo turista
2.4.6. Inicijative brendiranja i promidžbe
2.4.7. Turistička infrastruktura
2.4.8. Kulturna infrastruktura
2.4.9. Kulturna baština od posebne vrijednosti za razvoj turizma
2.4.10. Sportsko rekreacijska infrastruktura
2.4.11. Tehnička kultura
2.4.12. Kulturne i kreativne industrije

2.5. Poljoprivreda, šumarstvo i rudarstvo 198
2.5.1. Poljoprivreda
2.5.2. Šumarstvo
2.5.3. Rudarstvo

3. Urbano okruženje 226
3.1. Kvaliteta urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima 226
3.1.1. Praćenje stanja okoliša, informacijski sustav okoliša, planiranje zaštite okoliša
3.1.2. Zrak
3.1.3. Voda
3.1.4. Tlo
3.1.5. Otpad i gospodarenje otpadom
3.1.6. Buka
3.1.7. Svjetlosno onečišćenje
3.1.8. Zelene površine
3.1.9. Prirodno-geografska obilježja i resursi
3.1.10. Prirodna baština i bioraznolikost
3.1.11. Krajobraz
3.1.12. Prirodni rizici i klimatske promjene
3.1.13. Okoliš i zdravlje
3.1.14.“ Brownfield“ područja
3.1.15. Identitetski potencijali

3.2. Primarna infrastruktura 263
3.2.1. Opskrba pitkom vodom
3.2.2. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda
3.2.3. Drugi oblici korištenja voda
3.2.4. Zaštita od štetnog djelovanja voda
3.2.5. Opskrba plinom
3.2.6. Javni sustav grijanja, pokrivenost i njegove karakteristike
3.2.7. Energetski sustavi

3.2.8. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom
3.2.9. Tržnice
3.2.10. Groblja
3.2.11. Zaštita i zbrinjavanje životinja

3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost 290
3.3.1. Područje obuhvata i geoprometni položaj
3.3.2. Cestovni promet
3.3.3. Biciklistički promet
3.3.4. Sigurnost u cestovnom prometu
3.3.5. Željeznički promet
3.3.6. Zračni promet
3.3.7. Riječni promet
3.3.8. Elektronička komunikacijska infrastruktura

3.4. Urbani prijevoz **305**
3.4.1. Javni putnički promet
3.4.2. Vozni park jedinica lokalne samouprave
3.4.3. Dostupnost prometnog sustava za osobe s invaliditetom

3.5. Prostor 310
3.5.1. Prostorno uređenje
3.5.2. Strateški projekti urbane aglomeracije
3.5.3. Naseljenost, naselja, sustav središnjih naselja

4. OKVIR UPRAVLJANJA RAZVOJEM 323
4.1. Institucionalni okvir za upravljanje razvojem
4.2. Prekogranična suradnja
4.3. Međuregionalna i međunarodna suradnja
4.4. Razvojni sektorski dokumenti

0. UVODNE NAPOMENE

Tijekom prikupljanja podataka za izradu Analize stranja u Urbanoj aglomeraciji Zagreb korišteni su sljedeći izvori: baze Državnog zavoda za statistiku, podaci FINA-e, službeni dokumenti Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU, izvješća i publikacije javnih tijela i drugih relevantnih institucija, razvojni strateški i sektorski dokumenti jedinica lokalnih samouprava (JLS) u sastavu UAZ-a (za one JLS koje imaju donesene takve dokumente) pri čemu se vremenski obuhvat ovih dokumenata razlikuje (neki od ovih dokumenata su pred izradom, neki pred usvajanjem, pojedini se provode, dok ih je dio pri kraju provedbe), županijske razvojne strategije (donesene i u izradi), prostorni planovi i izvješća o stanju u prostoru županijske i lokalne razine, županijski i lokalni proračuni, te razne druge službene publikacije, izvješća, planovi, programi i slični dokumenti pojedinih JLS i županija, ovisno o temi, kao i direktni kontakti i savjetovanja s brojnim dionicima.

Osim direktnog korištenja navedenih izvora za potrebe izrade Nacrta prijedloga Strategije Urbane aglomeracije Zagreb, odnosno Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb izrađene su i korištene sljedeće studije (koristeći navedene izvora sukladno područjima koje obrađuju):
→ Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – gospodarski aspekti, Ekonomski institut Zagreb, 2016.;
→ Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu , Zagreb 2o16.;
→ Demografska kretanja i pokazatelji funkcionalne povezanosti na području Urbane aglomeracije Zagreb, Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za demografiju, Zagreb 2016..

Stručnu pomoć kroz proces informiranja i savjetovanja o stručnim polazištima davao je i Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Vodeći se Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, rujan 2015.) koje sadrže i indikativni popis podataka potrebnih za pripremu analitičkog dijela dokumenta i gdje se radi o relativno velikom skupu podataka iz različitih područja razvoja, radni tim se suočavao s izazovima pri zaključivanju o nekim pitanjima UAZ-a kao cjeline, proizašlim iz sljedećeg:

- nedostatak podataka na razini pojedinih gradova i općina;
- neujednačenost metodologije prikupljanja podataka na razini gradova i općina;
- neujednačenost podataka u smislu detaljnosti prikupljenih informacija;
- neujednačenost podataka o istoj pojavi iz različitih relevantnih izvora;

- razdoblja koje vremenske serije (ako ih ima) pokrivaju, a razlikuju se od slučaja do slučaja;
- zastarjeli, ali jedino javno i u kratkom vremenu dostupni podaci;
- različiti podaci o istom predmetu analize ovisno o izvoru podataka;
- ograničeno vrijeme i sredstava za prikupljanje svih relevantnih podataka na ujednačen način kako bi bili vjerodostojniji u prikazu stvarnog stanja.

Sve ovo utjecalo je na kvalitetu nacrta analize stanja te rezultiralo i ponegdje prisutnom neujednačenošću detaljnosti iskazanih podataka.
Obzirom na navedeno Analiza stanja temelji se na raspoloživim podacima u razdoblju izrade te je prepoznata potreba za dodatnim detaljnijim prikupljanjem i obradom nedostatnih podataka.

1. DRUŠTVO

1.1. DEMOGRAFIJA

Polazeći od Zakona o regionalnom razvoju područje urbane aglomeracije Zagreb (UA Zagreb) temeljeno je na sljedećim osnovnim kriterijima za definiranje funkcionalno povezanog područja oko Grada Zagreba kao središta aglomeracije, a to su:

- udio zaposlenih dnevnih migranata u središte urbane aglomeracije od najmanje 30%;
- prostorni kontinuitet urbane aglomeracije; i
- dodatni kriteriji.

Rukovodeći se time, a na temelju prethodnih istraživanja, Grad Zagreb podnio je Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske Unije konačni prijedlog obuhvata UA Zagreb na osnovu kojeg je Ministar regionalnog razvoja i fondova EU, 8. ožujka 2016. donio Odluku o ustrojavanju urbane aglomeracije Zagreb. Sastoji se od 30 jedinica lokalne samouprave, Grada Zagreba i 29 okolnih gradova i općina s područja Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije.

Sl.1. Prostorni obuhvat urbane aglomeracije Zagreb prema temeljnim i dodatnim kriterijima, 2016.

1.1.1. Opće kretanje stanovništva u razdoblju 2001.-2011.

Ljudski faktor prvorazredni je gospodarski i ukupni razvojni resurs, budući da se stanovništvo odnosno demografski razvoj povoljnije kreće u područjima koja napreduju u razvoju.

U analizi stanja, kao polazišta budućeg razvoja na području UA Zagreb potrebno je imati u vidu razlike u indeksu razvijenosti po županijama, gradovima i općinama, BDP po stanovniku, demografskom razvoju i demografskim resursima, rangu konkurentnosti županija, stopi nezaposlenosti.

Na području UA Zagreb, prema popisu iz 2011., živjelo je 1.086.528 stanovnika što je za 1,8% više nego 2001. godine. To čini četvrtinu (25,3%) ukupnog stanovništva Hrvatske. U posljednjem međupopisnom razdoblju najdinamičnije je raslo stanovništvo na području obuhvata aglomeracijskog dijela Zagrebačke županije i to za 4,2%, od čega je najveći porast u gradovima Dugom Selu, Zaprešiću, zatim Svetoj Nedelji, Samoboru te dijelu okolnih općina. U obuhvatu općina i gradova Krapinsko-zagorske županije stanovništvo opada (indeks 95,1), izuzev Stubičkih Toplica, gdje je u porastu za 1,9%.

Gustoća naseljenosti promatranog područja također je vrlo diferencirana, od Grada Zagreba koji u svom središtu ima najgušću naseljenost u državi od oko 2.250 stanovnika /km^2 (na području GZ od 1.232 st./km^2), preko Zagrebačke županije sa iznad prosječnom županijskom naseljenosti prostora koji ulazi u sastav aglomeracije od 130,3 st./km^2, do aglomeracijskog prostora Krapinsko-zagorske županije koji ima približno istu gustoću kao i područje ZŽ (132,6).

Tablice 1. i 2. daju osnovne podatke o stanju u ovom prostoru. U stanovništvu je najveći udio Grada Zagreba (72,7%), a u površini prednjači obuhvatni prostor Zagrebačke županije (67,7%), dok je najmanji udio stanovništva i površine obuhvaćenog prostora Krapinsko-zagorske županije.

Tab.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru UAZ, po županijama, 2011.

Prostorni obuhvat UAZ/županije	Površina	Popis stanovnika 2011.	Broj naselja	Udio u %		
				Površina	Popis 2011.	Broj naselja
Grad Zagreb	641,3	790.017	70	22,0	72,7	11,7
Zagrebačka županija	1.969,7	256.689	447	67,7	23,6	74,6
Krapinsko-zagorska županija	300,3	39.822	82	10,3	3,7	13,7
UKUPNO - UAZ	**2.911,3**	**1.086.528**	**599**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Izvor: Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. godine, www.dzs.hr

Tab. 2. Opće kretanje stanovništva UAZ u razdoblju 2001.-2011.

Grad/Općina	Površina	Broj stanovnika		Indeks 2011./2001.	Gustoća naseljenosti		Prosječna godišnja stopa rasta 2001.-2011.
		2001.	2011.		2001.	2011.	
Grad Zagreb *	641,3	779.145	790.017	101,4	1214,9	1231,9	0,10
Zagrebačka županija - UAZ**	1969,7	246.445	256.689	104,2	125,1	130,3	0,39
Dugo Selo	54,3	14.300	17.466	122,1	273,8	321,8	2,01
Jastrebarsko	226,4	16.689	15.866	95,1	73,7	70,1	-0,51
Samobor	251,5	36.206	37.633	103,9	144,4	149,7	0,39
Sveta Nedelja	39,7	15.506	18.059	116,5	374,3	454,4	1,54
Sveti Ivan Zelina	185,9	16.268	15.959	98,1	88,1	85,8	-0,20
Velika Gorica	326,8	63.517	63.517	100,0	193,3	194,4	0,00
Zaprešić	53,9	23.125	25.223	109,1	439,6	467,6	0,87
Bistra	52,9	6.098	6.632	108,8	115,6	125,4	0,87
Brckovljani	69,8	6.816	6.837	100,3	95,8	97,9	0,00
Brdovec	37,2	10.287	11.134	108,2	276,0	299,1	0,77
Dubravica	20,6	1.586	1.437	90,6	77,5	69,9	-0,94
Jakovlje	35,6	3.952	3.930	99,4	110,7	110,4	-0,10
Klinča Sela	77,0	4.927	5.231	106,2	63,5	67,9	0,58
Kravarsko	58,4	1.983	1.987	100,2	34,2	34,0	0,00
Luka	17,4	1.419	1.351	95,2	82,6	77,8	-0,51
Marija Gorica	17,2	2.089	2.233	106,9	122,2	130,2	0,68
Orle	58,6	2.145	1.975	92,1	37,2	33,7	-0,83
Pisarovina	145,4	3.697	3.689	99,8	25,5	25,4	0,00
Pokupsko	105,7	2.492	2.224	89,2	23,6	21,0	-1,16
Pušća	17,0	2.484	2.700	108,7	136,5	158,6	0,87
Rugvica	93,7	7.608	7.871	103,5	81,2	84,0	0,35
Stupnik	24,9	3.251	3.735	114,9	140,1	150,3	1,41
Krapinsko - zagorska županija - UAZ ***	300,3	41.858	39.822	95,1	139,4	132,6	-0,51
Donja Stubica	43,2	5.930	5.680	95,8	137,3	131,5	-0,41
Oroslavje	32,1	6.253	6.138	98,2	194,8	191,2	-0,20
Zabok	35,3	9.365	8.994	96,0	123,1	118,2	-0,41
Gornja Stubica	48,5	5.726	5.284	92,3	118,1	108,9	-0,83
Marija Bistrica	68,0	6.612	5.976	90,4	97,2	87,9	-1,05
Stubičke Toplice	27,1	2.752	2.805	101,9	101,5	103,5	0,20
Veliko Trgovišće	46,1	5.220	4.945	94,7	113,2	107,3	-0,51
UKUPNO - UAZ	**2.911,3**	**1.067.448**	**1.086.528**	**101,8**	**366,6**	**373,2**	**0,20**

* Površina preuzeta iz „Statističkog ljetopisa Grada Zagreba 2014“ na temelju Odluke o granicama područja i sjedišta gradskih četvrti (SL. gl. Grada Zagreba, br. 7/2009.

** Podaci Državne geodetske uprave, Središnji registar prostornih jedinica, stanje 2015. godine

*** Podaci Državne geodetske uprave, Središnji registar prostornih jedinica, stanje na dan 31. prosinca 2002. godine

Izvor: DZS, Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, popis 2001.
DZS, Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, popis 2011.

Sl.2. Razmještaj stanovništva na području UA Zagreb po gradovima i općinama, 2011.

Detaljnija demografska istraživanja[1] potvrđuju znatno povoljniju gustoću naseljenosti, dinamiku rasta stanovništva te udio dnevnih migranata-zaposlenih po gradovima i bliže Gradu Zagrebu smještenim općinama.

Kako opće kretanje stanovništva ovisi o prirodnom kretanju i saldu migracija, uz prirodni pad stanovništva ukupno obuhvaćenog područja i pozitivan saldo migracija na području Grada Zagreba i ZŽ, do 2015. godine bilježi pozitivna apsolutna promjena stanovništva, zbog ukupnog pozitivnog salda migracija odnosno većeg broja doseljenih od odseljenih.

Evidentan je pozitivan saldo migracija na razini ukupnog urbanog područja u promatranom razdoblju od skoro 27.000, od čega se najveći dio ostvaruje na području Grada Zagreba i to Sesveta i drugih

[1] „Demografska kretanja i pokazatelji funkcionalne povezanosti na području urbane aglomeracije Zagreb“, stručna podloga za izradu Strategije razvoja urbane aglomeracije Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, 2015.

obližnjih prigradskih naselja te Zagrebačke županije, prvenstveno njenih urbanih naselja odnosno satelitskih gradova (Dugog Sela, Zaprešića, Velike Gorice, Svete Nedelje i Samobora).

Sl.3. Gustoća naseljenosti na području UA Zagreb po gradovima i općinama, 2011.

Sl.4. Udio prirodnog prirasta/smanjenja i neto migracije u ukupnom porastu stanovništva UA Zagreb, 2001.-2011.

Obilježja kretanja ukupnog stanovništva sintetički pokazatelj tipizacije općeg kretanja stanovništva koji izdvaja četiri imigracijska i četiri emigracijska tipa općeg kretanja koji se dobiju temeljem demografskog modela tipizacije općeg kretanja, usporedbom stopa prirodnog prirasta i popisne promjene ukupnog broja stanovnika.

Sl.5. Jedinice lokalne samouprave područja UA Zagreb prema tipu općeg kretanja stanovnika, 2011.

Ova demografska tipizacija općeg kretanja stanovništva, pored doprinosa razumijevanju demografskih odnosa i procesa, govori i o atraktivnosti određenog područja.

Ukupni prostor UA Zagreb u posljednjem međupopisnom razdoblju 2001.-2011. imao je imigracijska obilježja sa pozitivnom migracijskom bilancom, odnosno većom stopom porasta stanovnika od stope prirodnog kretanja (tip I_2 - regeneracija imigracijom). To znači da je prosječno na ovom prostoru veći utjecaj doseljavanja. Isti tip općeg kretanja zabilježen je u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji gdje je zahvaljujući pozitivnim učincima mehaničkog kretanja stanovništvo poraslo. U Zagrebačkoj županiji najpovoljniji tip općeg kretanja i to ekspanziju imigracijom imaju područja Zaprešića, Svete Nedelje, Stupnika, zatim Dugog Sela, Brckovljana i Rugvice, a najnepovoljnija obilježja (emigracijske tipove) imaju područja Jasterbarskog, Pokupskog, Luke i Dubravice, a u novije vrijeme slijedi ih i Velika Gorica.

Prosjek ukupnog obuhvaćenog područja Krapinsko-zagorske županije prema tipu općeg kretanja ima obilježje izumiranja (E_4) što znači da je prirodno i ukupna međupopisna promjena negativna. Gledano prema jedinicama lokalne samouprave ove županije, područja obuhvaćenog u UA Zagreb, njih četiri imaju tip općeg kretanja stanovništva - izumiranje i to Donja Stubica, Zabok, Gornja Stubica i Marija Bistrica, dokle Stubičke Toplice imaju obilježje slabe obnove imigracijom (tip I_3), a Veliko Trgovišće i Oroslavje imaju vrlo slabu obnovu imigracijom (tip I_4).

1.1.2. Struktura stanovništva prema spolu i dobnim skupinama

Sastav stanovništva prema spolu pokazuje brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva i razlikuje se po pojedinim dobnim skupinama, ali se isto tako razlikuje po pojedinim područjima pod utjecajem različitih društveno-gospodarskih i političkih čimbenika (Friganović, 1990). Prema Popisu 2011. godine na ovom je ukupnom području od 1.086.528 stanovnika, živjelo 512.865 muškaraca (47,2%) i 573.663 žena (52,8%).

Dobno-spolna struktura pokazuje nerazmjer broja muškaraca i žena prema dobnim skupinama. Udio muškaraca veći je u mlađim dobnim skupinama (0-14), a udio žena u starijim dobnim skupinama. Počevši od dobne skupine 15-39 nadalje, veći je broj žena nego muškaraca. Među stanovništvom starim 65 i više godina ima 64 muškarca na 100 žena.

Sastav stanovništva prema dobi pokazuje broj stanovnika u pojedinim dobnim grupama i jedna je od najvažnijih struktura stanovništva. Osim što utječe na društveno-gospodarski razvoj određene populacije, dobna struktura je i odraz razvoja stanovništva tijekom duljeg vremenskog razdoblja (Wertheimer-Baletić, 1999).

Postoji nekoliko klasifikacija stanovništva po dobi, a jedna od njih je i podjela na mlado (0-14 godina starosti), zrelo (15-64) i staro (>65 godina). Shodno tome, razlikuju se i tri tipa stanovništva ovisno o udjelu starog stanovništva u ukupnom, a to su: mlado (udio starog stanovništva je manji od 4%), zrelo (udio starog stanovništva se kreće između 4% i 7%) i staro (udio osoba starijih od 65 godina je iznad 7%).

U promatranom razdoblju (2001.-2011.godine) udjel mladog stanovništva (do 14 godina starosti) smanjen je sa 16,2% na 15,1%, udjel zrelog stanovništva (od 15 do 64 godina starosti) neznatno je smanjen sa 68,8% na 68%, dok je udjel staračkog stanovništva (stariji od 65 godina) značajnije povećan i to sa 14,5% na 16,9%. U istom je razdoblju apsolutni broj mladih na području urbane aglomeracije Zagreb smanjen za 4,9%, a broj starih povećan za čak 18,3%.

Gledano po sastavnicama urbane aglomeracije Zagreb povećanje mladog stanovništva (0-14) imalo je 10 jedinica lokalne samouprave što je 30,0% svih sastavnica ove urbane aglomeracije. Porast od 8,6% mladog stanovništva u promatranom razdoblju odnosi se na općine Pušća, Klinča Sela, Stupnik, Pisarovinu, Brdovec, i Mariju Goricu, te Gradove, Dugo Selo, Svetu Nedjelju, Zaprešić i Oroslavlje. Preostalih 20 ili 66,7% sastavnica zabilježile su pad mladog stanovništva. Porast starog stanovništva u međupopisnom razdoblju 2001.-2011. godine imala je 21 jedinica lokalne samouprave što je jako

zabrinjavajuće s obzirom da se radi o 70% svih jedinica lokalne samouprave kao sastavnica aglomeracije.

1.1.3. Razvojni izazovi povezani sa starenjem stanovništva

Uz ukupnu depopulaciju starenje stanovništva dominantan je demoreprodukcijski proces u Hrvatskoj. On podrazumijeva povećanje udjela stanovništva dobne skupine 60 i više ili 65 i više godina u ukupnoj populaciji (Wertheimer-Baletić, 1999, 2004). Kontinuirano iseljavanje, nepovoljne gospodarske prilike, negativno prirodno kretanje i starenje stanovništva utječu na širenje prostora izrazite depopulacije u Hrvatskoj.

Da je proces starenja dugoročan proces u razvoju stanovništva u Hrvatskoj, svjedoči visoki stupanj ostarjelosti stanovništva. On se odražava u činjenici da je prema popisu 2011. u Hrvatskoj bilo 17,7% starih 65 i više godina, indeks starosti (65 i više/0–14) iznosio je 116,3, odnosno 115 (66 i više/0–19), a koeficijent dobne ovisnosti starih 26,4. Projekcije kretanja ukupnog broja stanovnika Hrvatske (Wertheimer-Baletić, 1999; Nejašmić i Mišetić, 2004) ukazuju da će se proces ukupne depopulacije nastaviti, a starenje stanovništva ubrzati.

Sl.6. Gradovi i općine područja UAZ prema indeksu starosti stanovništva, 2011.

O ostarjelosti stanovništva prema podacima popisa stanovništva 2011. godine najbolje govore slijedeći pokazatelji. Koeficijent mladosti koji pokazuje udio mladih (0-19) u ukupnom je stanovništvu ovog prostora 2011. godine iznosio je 20,4. i nešto je povoljniji od vrijednosti na državnoj razini (RH=20,9). Koeficijent starosti koji pokazuje udio (%) starih 60 i više godina ili starih 65 i više godina u

ukupnom stanovništvu iznosi 16,9 odnosno 23,2 i također je nešto niži od državnih vrijednosti (RH 24,1 odnosno 17,7). Prema podacima popisa stanovništva 2011. godine čak svaki četvrti stanovnik UAZ stariji je od 60 godina. Indeks starenja, kao sintetički pokazatelj starenja stanovništva pokazuje brojčani odnos starih i mladih (60 i više i 0-19 ili 65 i više i 0-14), iznosio je 113,4 odnosno 111,6. Prema tome, u ovoj aglomeraciji 2011. godine na 100 mladih dolazi 119 starih stanovnika. Prosječna dob stanovništva ove aglomeracije (41,3) nešto je niža od RH, što znači da je stanovništvo ove aglomeracije nešto mlađe od stanovništva Republike Hrvatske koje je 2011. imalo prosječnu dob 41,7 godina.

Dobar analitički pokazatelj sastava prema dobi i brzine starenja stanovništva jest koeficijent dobne ovisnosti starih, tj. broj starih na 100 osoba u radnoj dobi. Prema podacima popisa stanovništva 2011. godine iznosio je 24,9. Koliko je daleko odmakao proces demografskog starenja u prostoru UAZ zorno prikazuju vrijednosti indeksa starenja prema rezultatima popisa 2011. godine po gradovima i općinama. U 19 JLS (59,4% svih JLS) indeks starenja bio je veći od 100, , što nam govori da je broj i udio staračkog nadmašio broj i udio mladog stanovništva. Kod preostalih 11 JLS indeks starenja kretao se između 60 i 100. Prema tome, niti jedna JLS u ovom prostoru nema mladu populaciju s obzirom da se u demografskoj literaturi graničnom vrijednošću između mlade populacije i populacije koja je ušla u proces demografske starosti kao granični uzima indeks starenja 40. (Wertheimer-Baletić,1999.). Na osnovu analiziranih podataka može se reći kako najmlađe stanovništvo ima Grad Dugo Selo, a najstarije općina Stubičke Toplice.

Sastav stanovništva prema dobi može se analizirati prema dobnim skupinama i tipovima dobnog sastava. Na osnovi udjela određenih dobnih skupina stanovništva u ukupnom stanovništvu i njihova bodovanja može se izvršiti tipizacija dobnog sastava, odnosno izvesti zaključak o starosti stanovništva (Nejašmić 1992., 2005). Posljednje međupopisno razdoblje (2001.-2011.) karakterizira daljnje smanjenje udjela mladih, a povećanje udjela starog stanovništva.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, stanovništvo ovog područja pripadalo je 4. tipu od sedam tipova stupnja ostarjelosti stanovništva. Na osnovu udjela mladog stanovništva do 19 godina i udjela starog (60 i više godina) stanovništvo ove aglomeracije bodovano je sa 67,5 bodova što znači da je poprimilo obilježje “duboka starost”. Unatoč tome što je u promatranom razdoblju (2001.-2011.) za razliku od Hrvatske istraživano područje zabilježilo porast broja stanovnika, tip i stupanj ostarjelosti - „duboka starost“ - isti je na području aglomeracije kao i na državnoj razini.

Porast broja stanovnika u ovoj aglomeraciji rezultat je doseljavanja koje bez povećanja rodnosti nije značajnije pridonijelo pomlađivanju stanovništva. Stoga je i ovaj prostor jednako kao i čitav nacionalni prostor Hrvatske zahvaćen procesom demografskog starenja.

Tipizacija dobnog sastava stanovništva po jedinicama lokalne samouprave, odnosno gradovima i općinama 2011. godine pokazuje da svih 30 obuhvaćenih jedinica lokalne samouprave zauzimaju od trećeg do petog mjesta na skali tipizacije dobne strukture stanovništva. To znači da pet JLS imaju obilježje "starost", 18 ih ima obilježje "duboka starost" te sedam obilježje "vrlo duboka starost".
Koliko je demografsko starenje poodmakao proces, pokazuje podatak da nijedna upravno-teritorijalna jedinica ne pripada tipu 1 – *na pragu starenja* niti tipu 2 *starenje*.

Sl.7. Gradovi i općine područja UAZ prema tipu dobnog sastava stanovništva, 2011.

1.1.4. Obrazovna struktura stanovništva kao razvojni resurs

U demografskoj teoriji postoji još jedna važna hipoteza, a to je da usporedno s ekonomskim i opće društvenim razvojem nastaju promjene i u obrazovanju. One su također uzrok i posljedica promjena u strukturi stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti, djelatnosti i zanimanju.

Promjene stupnja obrazovanja stanovništva u pozitivnoj su korelaciji s društveno-gospodarskim razvojem. Ta veza je osobito izražena u razvoju velikih gradova i pri regionalnom razmatranju ovog obilježja. Stoga je razumljivo da je intezivan razvoj Grada Zagreba, a zbog demografske i funkcionalne povezanosti s okolnim područjem, zahtijevao porast stupnja obrazovanja stanovništva UA Zagreb, što je ovu populaciju zahvatilo jače nego prosječno Hrvatsku.

Ovdje se daju pokazatelji strukture stanovništva prema obilježju obrazovanja u Gradu Zagrebu, ostalom području UA, ukupnom području UA Zagreb i u usporedbi s prosjekom Hrvatske, prema najvišoj završenoj školi (za stanovništvo 15+ godina), a prema posljednjem popisu iz 2011. godine.

Tijekom 20. stoljeća te nastavno i početkom 21. u Hrvatskoj dolaze do izražaja pozitivne promjene u strukturi stanovništva prema pismenosti i obrazovanju, posebno u gradovima. Tome je naročito pozitivan doprinos dalo doseljeno je stanovništvo u Zagreb, što je uz mogućnosti zapošljavanja u

gradu bilo privučeno i boljim mogućnostima obrazovanja. Stoga su postignuti značajni rezultati u podizanju razine obrazovanja.

Zagreb danas (popis 2011.) ima svega 0,3% nepismenih, Zagrebačka županija 0,8%, a Krapinsko-zagorska oko 1%, što se uglavnom odnosi na najstarije dobne skupine.

Nadalje, na ukupnom promatranom području nastavljaju se promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva, ali različitom dinamikom po pojedinom stupnju obrazovanja. Evidentno se zapaža intenzivan trend opadanja udjela osoba s osnovnom i nepotpunom osnovnom školom, dokle raste broj i udjel sa završenim obrazovanjem iznad srednjeg, što je još intenzivnije nastavljeno u posljednjem međupopisnom razdoblju. Udio osoba sa završenom srednjom školom povećao se sa 52,0 na 52,4 %, a udio osoba sa završenim barem jednim od stupnjeva visokog obrazovanja (stručni studij, sveučilišni ili doktorat znanosti) u Gradu Zagrebu iznosi 29,0%,, na ostalom području aglomeracije 13,1%, a na ukupnom području UA Zagreb prosječno 24,7%, dok je prosjek visokoobrazovanih na nacionalnoj razini iznosio 16,4%, iako je udjel srednjeobrazovanih približno jednak na području ove UA kao i prosjek na državnoj razini. S tim što treba reći da se obrazovna struktura stanovništva po nižim prostornim jedinicama nešto razlikuje od ovdje danih prosjeka za ukupnom urbano područje (detaljnija tablica po JLS, u prilogu).

Tab.3. Stanovništvo Grada Zagreba i UA Zagreb staro 15 i više godina prema školskoj spremi 2011. (broj i struktura u %)

Područje	Ukupno	Bez škole	Završena osnovna škola i niže	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato
Ukupno UA Zagreb	922.083	8.312	192.586	491.944	227.791	1.450
Grad Zagreb	673.958	4.926	119.966	352.791	195.326	949
Ostalo područje UA Zagreb	248.125	3.386	72.620	139.153	32.465	501
Republika Hrvatska	3.632.461	62.092	1.057.356	1.911.815	595.233	5.965
Područje	Struktura, %					
Ukupno UA Zagreb	100,0	0,9	20,9	53,4	24,7	0,2
Grad Zagreb	100,0	0,7	17,8	52,4	29,0	0,1
Ostalo područje UA Zagreb	100,0	1,4	29,3	56,1	13,1	0,2
Republika Hrvatska	100,0	1,7	29,1	52,6	16,4	0,2

Popis stanovništva , kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi
DZS, Zagreb, 2012.

Znači da je sam Grad Zagreb 2011. brojio 195.326, Zagrebačka županija u obuhvatu urbane aglomeracije 28.755, a Krapinsko-zagorska 3.710 osoba visoke stručne spreme, što čini populaciju od 227.781 (2016. ocjenjujemo čak gotovo 250.000) visokoobrazovanih osoba, nositelja razvoja, premda se kako je navedeno taj udio znatno razlikuje u Gradu Zagrebu u odnosu na ostalom područje UA. To je zbog činjenice što je Zagreb u proteklom razdoblju privukao aktivno, pretežito obrazovano

stanovništvo iz gradske okolice, naročito područja Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, te što je ukupni demografski razvoj Zagreba i okolice, kako je naprijed i objašnjeno, umnogome povezan.

Dakle, Grad Zagreb je 2011. na 1.000 stanovnika imao 289 visoko obrazovanih, na razini obuhvata područja Zagrebačke županije u UA to je bilo tek 134, a na razini KZŽ 110. Isti pokazatelj na razini ukupnog područja UA Zagreb iznosio je 247, a na državnoj razini 164 visoko obrazovanih.

Sl.8. Stanovništvo UA Zagreb staro 15 i više godina prema školskoj spremi, 2011., usporedna sa Hrvatskom, udio u %

Struktura stanovništva prema školskoj spremi bitno određuje kvalifikacijsku strukturu zaposlenih. Prema stupnju stručnog obrazovanja zaposlenih Grad Zagreb ima povoljniji položaj u odnosu na ukupno područje UA i prosjek Hrvatsku. Struktura zaposlenih u Zagrebu kvalitetnija, budući da grad ima znatno veći udio radnika s višim stupnjevima obrazovanosti. Uz dugoročnu prednost u tome, u novije vrijeme uočljiv je daljnji porast udjela zaposlenih visokog obrazovanja, te onih s magisterijem i doktoratom.

Istraživanja stanovništva Hrvatske prema tipu naselja (gradska/ostala, imigracijska/emigracijska) potvrdila su tezu da gradska naselja ponderiraju višu razinu obrazovanja nego ostala naselja, odnosno depopulacijska, nižu u odnosu na prosjek na razini Hrvatske. Sama činjenica da je prosječna obrazovna razina stanovništva depopulacijskih naselja i JLS u pravilu vrlo niska, ozbiljan je razvojni problem.

Iz navedenih pokazatelja pozitivnih promjena u obrazovnoj strukturi stanovništva i porastu stupnja školovanosti na promatranom području, proizlazi da obrazovanje nije bilo ograničavajući faktor razvoja, već je predstavljalo posebnu razvojnu prednost, samo nedovoljno iskorištenu. To se naročito odnosi na stanje obrazovne strukture na području grada Zagreba koji ima najveću koncentraciju stručnih, posebno visoko obrazovanih osoba, kvalificiranih djelatnika i znanstvenika u Hrvatskoj.

U području obrazovanja u strateškim razvojnim dokumentima i direktivama Europske unije utvrđene su sljedeće referentne vrijednosti za 2020.godinu, kojima bi trebalo težiti i u Hrvatskoj, posebno na urbanim područjima:

- najmanje 95% djece (od 4. godine pa do početka obveznog školovanja) treba sudjelovati u predškolskom obrazovanju;
- stopa učenika koji rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje u dobi od 18. do 24. godine mora biti manja od 10%;
- udio osoba u dobi 30 – 40 godina koje su završile neki oblik visokog obrazovanja treba iznositi najmanje 40%;
- udio odraslih osoba koje sudjeluju u programu cjeloživotnog učenja treba iznositi najmanje 15%;
- udio osoba s visokoškolskom diplomom, odnosno osoba s početnom strukovnom kvalifikacijom u dobi 18 – 34 godine koje su provele neko vrijeme na studiju ili osposobljavanju u inozemstvu treba iznositi najmanje 20%, odnosno 6%;
- udio zaposlenih diplomanata (osoba u dobi 20 – 34 godine koje su uspješno završile barem srednje ili visoko obrazovanje prije 1 – 3 godine) trebao bi iznositi barem 82%.

1.1.5. Migracije i radna mjesta - pokazatelji funkcionalne povezanosti urbanog područja

1.1.5.1. Migrantsko i domorodno stanovništvo

Prostorna mobilnost (mehaničko kretanje ili migracije) stanovništva mogu biti trajna, povremena i dnevna, a s obzirom na pravce migriranja, emigracija ili odseljavanje i imigracija ili doseljavanje stanovništva. Uzroci tome su različiti, prirodni, društveni ili politički i ekonomski.

Prema većinskom omjeru doseljenog i domorodnog (autohtonog) stanovništva razlikuju se tri tipa prostora: migratorni (doseljenički) tip, mješoviti i autohtoni tip područja. Polazeći od toga ukupno područje UA Zagreb 2011. bilo je mješovitog migratornog tipa s 52,7% doseljenih kao i Grad Zagreb budući da je u njemu udio doseljenog 51,2%. Naselja istočnog dijela Grada spadaju u doseljenički tip područja s udjelom doseljenih 67,4% dok naselja južnog dijela Grada imaju 56,2% doseljenih, a samo naselje Zagreb također je mješovitog tipa s manjim udjelom doseljenog (49,3%) nego autohtonog stanovništva (50,7%).

Ukupno ostalo područje UA Zagreb mješovitog je tipa (56,7% doseljenih u ukupnom stanovništvu) pri čemu je dio gradova i općina Zagrebačke županije, kao što su Zaprešić, zatim Dugo Selo, Rugvica i Brckovljani doseljeničkog migratornog tipa sa preko 2/3 doseljenog stanovništva. S druge strane, Gornja Stubica, Jakovlje i Pokupsko imaju nešto iznad 1/3 doseljenog stanovništva, tj. tendiraju gotovo čisto autohtonom tipu područja.

U mješoviti tip područja promatrajući od manjeg udjela doseljenih u ukupnom stanovništvu prema većem ulaze: Sveti Ivan Zelina, Jastrebarsko, Orle, Klinča Sela, Bistra, Samobor, Pušća, Marija Gorica, Stubičke Toplice, Velika Gorica, Brdovec, Sveta Nedelja i Stupnik.

Analiza doseljenika prema području doseljenja 2011. godine pokazuje da je u Grad Zagreb s područja Republike Hrvatske, tj. kroz unutarnje migracije, doselilo 64,4% od ukupno doseljenog stanovništva, u naselje Zagreb takvih doseljenika bilo je 62,2%, dok je na ostalo ovdje razmatrano područje doseljeno čak 82,6%. Glede doseljenih iz inozemstva njih se u Grad Zagreb doselilo 35,6%, u naselje Zagreb 37,8%, a na ostalo područje UAZ doseljenih iz inozemstva bilo je 17,4%.

Sl.9. Struktura doseljenog stanovništva prema području doseljenja, 2011.

Promatrajući doseljeno stanovništvo kroz međužupanijsko preseljavanje vidljivo je da u doseljenom stanovništvu prevladavaju tzv. unutarnji migranti. Tako je u Grad Zagreb 2011. doseljeno iz druge županije 55,6%, u naselje Zagreb 61,9% stanovništva, dok je na ostalom području UA Zagreb bilo 52,6% međužupanijskih doseljenika.

1.1.5.2. Dnevna migracija (cirkulacija) stanovništva na području UA Zagreb

Dnevne migracije, kružno kretanje ili cirkulacije stanovništva, posebno zaposlenih kao najveće skupine dnevnih migranata, najznačajniji su pokazatelj demografske, ekonomske i ukupne funkcionalne povezanosti gradske okolice sa matičnim gradom, ali i pokazatelj suburbanizacije Grada u okolicu. Intenzitet dnevnih migracija indirektni je pokazatelj i prometne povezanosti grada i njegova okruženja. Obujam i pokazatelji dnevnih migracija višestruko važni u strateškom i prostornom planiranju, posebno planiranju razvoja sustava prometa i prometnica, lokaciji odnosno dislokaciji proizvodnih pogona, razmještaju radnih mjesta, komunalnom i ukupnom razvoju područja urbanih aglomeracija.

Prema popisu iz 2011. godine u Grad Zagreb je svakodnevno dolazilo ukupno 113.386 dnevnih migranata - zaposlenih ili 39,9% više nego 2001. godine, a njihov se udio u ukupnom broju radnih mjesta povećan sa 25% na 30%.

Sl.10. Broj ukupnih dnevnih migranata - zaposlenika u Zagreb iz općina i gradova Hrvatske, 2011.

Sa samog područja UA Zagreb u GZ dolazilo je 85.870 dnevnih migranata - zaposlenih ili 75,7% od ukupnog broja dnevnih migranata - zaposlenih iz cijele Hrvatske, a koji su popunjavali 22,5% zagrebačkih radnih mjesta. Ovi relativni pokazatelji govore u kojoj je mjeri Grad Zagreb mjesto rada za okolno stanovništvo ovog urbanog područja, ali i šireg metropolskog područja.

Tab.4. Kretanje broja i udjela dnevnih migranata - zaposlenih u Gradu Zagrebu iz prostornih jedinica RH u razdoblju, 1991., 2001. i 2011.

Popisne godine	Ukupan broj radnih mjesta (radnika)/zaposlenih	Indeksi (1991=100)	Dnevni migranti zaposleni u Grad Zagreb			
			Broj	Indeksi		Udio u radnim mjestima (uk. br. zaposlenih)
				Bazni (1991=100)	Verižni	
1991.	330.449	100,0	66.185	100,0	100, 0	20,0
2001.	323.782	98,0	81.057	122,5	122,5	25,0
2011.	381.101	115,3	113.386	171,3	139,9	29,8

Izvor: Popisi stanovništva 1991., 2001,. 2011., DZS, posebna obrada

Razmatrajući strukturu broja dnevnih migranata s područja UAZ glede mjesta njihova polazišta, uočava se da je njihov broj i udio najveći iz područja Zagrebačke županije (51.492), što čini udio od 60% svih dnevnih migranata - zaposlenih iz UA. Pretežiti dio dolazi iz 7 gradova u obuhvatu aglomeracije (39.005), a ostalih 12.487 dolazi iz 15 općina ove županije. Slijede ostala naselja Grada Zagreba (istočna i južna) s udjelom od 35,5%, dokle 7 JLS Krapinsko-zagorske županije u aglomeraciji sudjeluju s udjelom od 4,5% (3.888). Dakle, što je veća udaljenost između mjesta rada i mjesta stanovanja, manji je broj dnevnih migranata - zaposlenika i obrnuto, pri čemu je važna razvijenost prometnica i uspostavljenog prometnog sustava.

Udio aktivnih dnevnih migranata u Grad Zagreb prema socio-ekonomskoj strukturi pokazuje nešto drugačiju strukturu od ukupnog broja dnevnih migranata iz cijele Hrvatske, osobito u slučaju Krapinsko - zagorske županije koja za razliku od udjela ukupnih migranata ima veći udio tipa migranata - radnika. To ujedno pokazuje da na području UA u većoj mjeri nedostaje radnih mjesta u mjestima odakle dolaze dnevni migranti.

Ukupan broj populacije učenika koji svakodnevno dolaze u Grad Zagreb iz okolnog zagrebačkog područja 2011. godine iznosio je oko 7.000, a studenata također približno 7.000, od čega glavnina putuje u naselje Zagreb, gdje je smještena gotovo sva obrazovna infrastruktura.

Glede strukture dnevnih migranata u Zagreb prema tipu JLS - polazištima, podaci pokazuju da iz područja UAZ glavnina migranata (46,6% ili 40.555) dolazi iz 10 gradova (7 s područja ZŽ i 3 KZŽ) razmještenih policentrično oko Zagreba, dok je prosječno na razini Hrvatske karakteristično da su za većinu dnevnih migranata – polazišta slabije urbanizirana i ruralna naselja. U ovoj urbanoj aglomeraciji radi se pretežito o dnevnim migracijama na pravcu manji gradovi u UA – Grad Zagreb kao središte aglomeracije.

Tab.5. Broj i udio dnevnih migranata - zaposlenih koji iz područja UA Zagreb dolaze u Grad Zagreb i naselje Zagreb, 2011.

Županija/gradovi/općine Polazišta dnevnih migranata	Broj dnevnih migranata (zaposleni)		Zaposleni (okolne JLS UA - bez Zagreba)	Udio dnevnih migranata zaposlenih (% od zaposlenih)	
	u naselje Zagreb	u Grad Zagreb		u naselje Zagreb	u Grad Zagreb
Grad Zagreb - ukupno	-	30.490*	-	-	-
Zagreb - jug ukupno	6.598*	-	10.304	64,0	-
Zagreb - istok ukupno	18.542*	-	28.748	64,5	-
Zagreb	-	5.350	-	-	-
ZŽ - UAZ	49.034	51.492	100.689	48,7	51,1
Gradovi - ukupno	37.059	39.005	77.252	48,0	50,5
Dugo Selo	3.441	3.867	6.768	50,8	57,1
Jastrebarsko	2.044	2.192	6.190	33,0	35,4
Samobor	6.052	6.234	15.143	40,0	41,2
Sveta Nedelja	4.124	4.233	7.424	55,5	57,0
Sveti Ivan Zelina	1.915	2.277	5.881	32,6	38,7
Velika Gorica	13.286	13.930	25.117	52,9	55,5
Zaprešić	6.197	6.272	10.729	57,8	58,5
Općine - ukupno	11.975	12.487	23.437	51,1	53,3
Bistra	1.507	1.524	2.564	58,8	59,4
Brckovljani	979	1.124	2.230	43,9	50,4
Brdovec	2.412	2.428	4.471	53,9	54,3
Dubravica	215	218	512	42,0	42,6
Jakovlje	832	841	1.447	57,5	58,1
Klinča Sela	1.045	1.107	1.918	54,5	57,7
Kravarsko	228	238	653	34,9	36,4
Luka	240	243	462	51,9	52,6
Marija Gorica	402	404	822	48,9	49,1
Orle	249	265	639	39,0	41,5
Pisarovina	502	541	1.648	30,5	32,8
Pokupsko	184	195	604	30,5	32,3
Pušća	502	508	1.073	46,8	47,3
Rugvica	1.722	1.815	2.896	59,5	62,7
Stupnik	956	1.036	1.498	63,8	69,2
KZŽ - UAZ	1.950	2.075	5.725	34,1	36,2
Gornja Stubica	579	618	1.846	31,4	33,5
Marija Bistrica	824	902	2.135	38,6	42,2
Veliko Trgovišće	547	555	1.744	31,4	31,8
Dodatni kriteriji	**1.785**	**1.813**	**8.552**	**20,9**	**21,2**
Donja Stubica	380	387	2.028	18,7	19,1
Zabok	603	611	3.378	17,9	18,1

Oroslavje	545	552	2.174	25,1	25,4
Stubičke Toplice	257	263	972	26,4	27,1
UAZ – okolne JLS UKUPNO	**77.909**	**85.870**	**154.018**	**50,6**	**55,8**

* Interni dnevni migranti između naselja Grada Zagreba (70 naselja)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Tab.3.7. Broj dnevnih migranata zaposlenih u Gradu Zagrebu

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Tab.18. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, DZS, 2012.

Sl.11. Udio dnevnih migranata - zaposlenih u Grad Zagreb iz gradova i općina UAZ, 2011.

Na osnovi ovih i drugih detaljnijih pokazatelja dnevnih migracija i razmještaja radnih mjesta[2] ocjenjuje se značenje dnevnih migracija za okolne gradove i općine te stupanj povezanosti okolnog obuhvatnog prostora aglomeracije sa Gradom Zagrebom. Pri tome je najvažniji obujam i razmještaj radnih mjesta odnosno centara rada u prostoru kao najvećih atrakcijskih točaka za trajno doseljavanje kao i faktora koji određuju pravce dnevnog migriranja radne snage.

[2] Vidi navedenu demografsku studiju (Točka 5.3.), str. 74.-97.

Nasuprot podacima o obujumu dnevnih migranata - zaposlenih koji dolaze u Grad Zagreb, podaci o obujmu koji svakodnevno odlaze iz Grada Zagreba neusporedivo su manji i iznose oko 16.000 ili 5% zaposlenih.

1.1.5.3. Razmještaj radnih mjesta i satelitski gradovi na području UA Zagreb

Kružno kretanje zaposlenih i drugih osoba (dnevno, tjedno ili rjeđe) uvjetovano je razdvajanjem mjesta rada i mjesta stanovanja. Ova se prostorna pojava najintenzivnije odvija na relaciji ruralna, slabije urbanizirana naselja prema gradskim i jače urbaniziranim naseljima iste općine ili grada, drugom gradu ili općini iste županije, izvan županije, posebno prema velikim centrima rada tipa Zagreba. Poznato je da svaki veliki grad kao centar rada ima svoje gravitacijsko područje dnevnih migranata, prvenstveno zaposlenih. Njegova veličina i intenzitet migracija prvenstveno je u skladu sa značenjem funkcije rada u centru, ali i ekonomskim prilikama okolice. Kod nas unutar gradskih regija odnosno aglomeracija glavnina dnevnih kretanja stanovništva odvija se prema središnjim gradskim naseljima odnosno području u kojem je najveća koncentracija radnih mjesta. To područje prostire se i do više desetaka kilometara.

Tab.6. Stanovništvo i radna mjesta na području UA Zagreb po gradovima i općinama, 2011.

Gradovi / općine	Radna mjesta *		Stanovništvo	
	broj	% od UAZ	broj	Indeks 2011./2001.
Grad Zagreb	381.101	84,25	790.017	101,4
Zagrebačka županija. - UAZ	59.806	13,24	256.689	104,2
Dugo Selo	3.844	0,85	17.466	122,1
Jastrebarsko	4.508	1,00	15.866	95,1
Samobor	9.760	2,16	37.633	103,9
Sveta Nedelja	5.087	1,12	18.059	116,5
Sveti Ivan Zelina	4.596	1,02	15.959	98,1
Velika Gorica	15.164	3,35	63.517	100,0
Zaprešić	6.869	1,52	25.223	109,1
Bistra	1.017	0,22	6.632	108,8
Brckovljani	968	0,21	6.837	100,3
Brdovec	1.473	0,33	11.134	108,2
Dubravica	215	0,05	1.437	90,6
Jakovlje	460	0,10	3.930	99,4
Klinča Sela	603	0,13	5.231	106,2
Kravarsko	193	0,04	1.987	100,2
Luka	220	0,05	1.351	95,2
Marija Gorica	207	0,05	2.233	106,9
Orle	145	0,03	1.975	92,1
Pisarovina	1.094	0,24	3.689	99,8
Pokupsko	170	0,04	2.224	89,2
Pušća	334	0,07	2.700	108,7
Rugvica	1.152	0,25	7.871	103,5

Stupnik	1.322	0,29	3.735	114,9
Nepoznato	405	0,09	–	–
Krapinsko-zagorska županija - UAZ	10.934	2,42	39.822	95,1
Donja Stubica	1.528	0,34	5.680	95,8
Oroslavje	1.351	0,30	6138	98,2
Zabok	5.331	1,18	8994	96,0
Gornja Stubica	457	0,10	5284	92,3
Marija Bistrica	589	0,13	5976	90,4
Stubičke Toplice	625	0,14	2805	101,9
Veliko Trgovišće	1.053	0,23	4945	94,7
UKUPNO - UAZ	**451.841**	100,00	**1.086.528**	101,8

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Tab. 3.6.Zaposelni u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji po djelatnostima, posebna obrada; Statističko izvješće 1476, Zaposlenost i plaće u 2011., DZS, 2015.

* Procjena broja obrtnika po gradovima i općinama Sisačko-moslavačke, Krapinsko-zagorske i Karlovačke županije zbog nedostataka statističkih podataka po JLS-ima, već samo ukupno po županijama

Razvoj funkcije rada u međusobnoj je vezi s demografskim razvitkom. Prerazmještaj stanovništva u gradskim aglomeracijama, premda udjel Grada Zagreba u ukupnim radnim mjestima UA Zagreb iznosi 84,2%, ipak postupno dolazi do decentraliziracije radnih mjesta grada u okolni prostor te njihov ukupan udio u okolici raste, dokle u Gradu Zagrebu stagnira.

Tablica 6. pokazuje da na ovom urbanom području Grad Zagreb u strukturi radnih mjesta sudjeluje sa 84,2% (381.101), od čega samo naselje Zagreb 80,7%, dok ostali gradovi i općine sudjeluju sa 15,8% (70.740) od ukupnog broja radnih mjesta. Prema broju radnih mjesta ističu se Grad Velika Gorica (15.164), zatim skupina naselja Zagreb-istok sa središtem Sesvete (11.593) i Grad Samobor (9.760). Od gradova i općina Krapinsko - zagorske županije, posebno se ističe Grad Zabok sa 5.331 radnih mjesta, te Donja Stubica sa 1.528. Najmanji broj radnih mjesta imaju općine Orle (145), Pokupsko (170) i Kravarsko (193).

Razvoj funkcije rada pokazuje slične tendencije kao i razvoj stanovništva, budući da razmještaj stanovništva postupno potiče otvaranje radnih mjesta, ali i obratno, radna mjesta privlače novo doseljavanje.

Gravitacijsko područje radne snage u Grad Zagreb, odnosno u Zagreb vrlo je veliko i seže znatno izvan granica ovog urbanog područja, no zbog kriterija udjela dnevnih migranata od 30% zaposlenih, ukupno gravitacijsko područje ne spada u područje UAZ.

Sl.12. Razmještaj radnih mjesta na području UAZ po gradovima i općinama, 2011.

Satelitizacija je osnovni prostorni oblik širenja matičnih gradova na područje njegove okolice Taj je proces nastao kao glavni prostorni oblik procesa suburbanizacije. Satelitski grad je samostalan u upravnom pogledu, ali se njegov razvoj odvija uvelike pod utjecajem matičnog grada s kojim je povezan prometnicama, gospodarskim i demografskim razvojem.

Satelitski gradovi oko Zagreba prema Vresku određuju se prema sljedećim kriterijima:

- da se radi o naseljima koja imaju status gradskih naselja;
- da se ova gradska naselja nalaze u urbanoj aglomeraciji; i
- da iz njih u Zagreb, kao centralno urbano naselje, dnevno putuje na rad više od 30% aktivnog i više od 35% zaposlenog stanovništva.

Prva dva kriterija pokazuju da se radi o naseljima s visokim stupnjem socioekonomske preobrazbe, tj. urbanim naseljima u okolici grada, a treći pokazuje funkcionalnu povezanost s matičnim gradom koja se očituje kroz udio dnevnih migranata u matično naselje (Zagreb) i ukupnog broja zaposlenih i aktivnih na tom području.

Ako se gornji model primijeni na urbanu aglomeraciju Zagreb, izdvaja se 5 satelitskih gradova na području UA Zagreb koji prema posljednjim raspoloživim podacima ispunjavaju spomenute kriterije. Razmješteni su oko Zagreba, istočno, južno i zapadno na udaljenosti do oko 20 km od aktualnih granica Zagreba.

Tab.7. Satelitski gradovi u UA Zagreb prema broju stanovnika, radnih mjesta i dnevnim migrantima u Zagreb, 2011.

Satelitski gradovi (gradska naselja)	Broj stanovnika		Broj radnih mjesta		Dnevni migranti (zaposleni) u Zagreb	
	2011.	Indeks 2011./2001.	2011.	% od okolice UA	Broj	% od zaposlenih
1. Dugo Selo	10.453	117,7	3.493	4,0	2.164	41,0
2. Samobor	15.956	105,3	7.298	8,4	2.866	40,4
3. Sesvete	54.085	120,4	9.362	10,7	13.907	57,5
4. Velika Gorica	31.553	94,6	11.766	13,5	7.177	51,8
5. Zaprešić	19.644	112	5.831	6,7	5.070	57,8
Ukupno (1.-5.)	131.691	109,9	37.750	43,3	31.184	44,6
Okolica UA - ukupno*	**404.379**	**107,4**	**87.164**	**100,0**	**77.909**	**50,5**

* okolne JLS u urbanoj aglomeraciji bez Zagreba

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Tab.3.7. Broj dnevnih migranata zaposlenih u Gradu Zagrebu

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Tab.18. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, DZS, 2012.

Na ovom području, pored Sesveta, smještenih na istočnom ulazu u Grad Zagreb, jasno se ističu ostali satelitski gradovi: Dugo Selo, Velika Gorica, Zaprešić i Samobor. Specifičan položaj u odnosu na Zagreb ima Dugo Selo, koje već ima visok stupanj povezanosti sa Sesvetama te Zaprešić. Oba satelita nalaze se na longitudinalnom prometnom pravcu istok–zapad. Da se radi o satelitizaciji kao prostornom obliku suburbanizacije Zagreba, potvrđuju sljedeći podaci iz popisa 2011. godine :

- u pet navedenih satelitskih gradova živjelo je 131.691 stanovnika, što je 32,6% ukupnog stanovništva ovdje obuhvaćene okolice;
- u satelitima je koncentrirano 37.750 ili 43,3% svih radnih mjesta okolice;
- iz satelita dnevno je u Zagreb migriralo 31.184 zaposlenih, što je 40,0% od ukupnog broja dnevnih migranata-zaposlenih iz zagrebačke okolice;
- indeks porasta stanovništva pet satelitskih gradova 2011. u odnosu na 2001. godinu iznosio je 109,9

Proces suburbanizacije Grada Zagreba i Zagreba od 1991. godine dodatno su pospješen pojačanim doseljavanjem u okolicu 90-ih godina, dok su ti procesi u posljednjem međupopisnom razdoblju, posebno nakon 2011., usporeni. Ekonomski čimbenici (zapošljavanje, dislokacija gospodarstva odnosno radnih mjesta) osnovni su motivi komuniciranja na relaciji između GZ i satelitskih gradova u okolici, a prometna je povezanost svakako jedan od najvažnijih preduvjeta da se takve veze održavaju i jačaju.

Zone intenzivnih dnevnih migracija umnogome se poklapaju sa zonama intenzivnije urbaniziranosti naselja odnosno razvoja satelitskih gradova u okolici. Ova dva procesa međusobno su povezana, ali i

promjenjiva u vremenu i prostoru, a obujam i intenzitet dnevnih migracija primarno je u skladu s veličinom i značenjem centara rada.

Glavne osobine tipičnog dnevnog migranta – zaposlenika u Gradu Zagrebu 2011. godine su:

- muškarci (55,1%) kojih je veći udio u skupini dnevnih migranata nego u ukupnom stanovništvu;
- osobe pretežito iz dobne skupine 30-49 godina (58,5%);
- osobe zaposlene pretežito u uslužnom sektoru zagrebačkih djelatnosti;
- zaposleni sa srednjom stručnom spremom (68,4%), slijede visoko
- obrazovani sa 23,4% te dnevni migranti - zaposleni sa osnovnom školom i niže 8,2%.

1.1.6. Prostorna distribucija stanovništva

Na prostoru UA Zagreb, prema popisu stanovništva 2011. godine živjelo je 1.086.528 stanovnika što predstavlja 25,4% ukupnog stanovništva Hrvatske. Prema tome na prostoru ove aglomeracije živi svaki četvrti stanovnik Hrvatske. Od 30 jedinice lokalne samouprave 72,7% stanovništva koncentrirano je na prostoru Grada Zagreba. Od preostalih 27,3% stanovništva većina je koncentrirana u gradovima (19,7), a manji dio u općinama (7,5%).

Od gradova veći udio imaju Velika Gorica 5,8%, Samobor 3,5% i Zaprešić 2,3% dok se udjeli ostalih gradova kreću između 1 i 2%. Od općina najveći udio od svega 1% ima općina Brdovec, a udjeli ostalih općina su ispod 1%.

Ukupno je na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb 30 jedinice lokalne samouprave, od toga 11 gradova i 19 općina. Na prostoru gradova u teritorijalnom smislu je živjelo 1.004.552 stanovnika ili 92,5%, a na teritoriju općina 81.976 ili 7,5% stanovništva urbane aglomeracije Zagreb. Ukupno je na prostoru ove aglomeracije 599 naselja od čega je 12 urbanih gradskih naselja i 587 prijelaznih i ruralnih naselja. Različit je broj naselja u pojedinim općinama i gradovima, a kreće se od 3 koliko ih je u sastavu općine Stupnik do 78 u gradu Samoboru. U 12 urbanih naselja koliko ih je na prostoru ove aglomeracije živi 837.731 stanovnik što je 77,1% od ukupnog stanovništva. U prijelaznim i ruralnim naseljima živjelo je 22,9% odnosno 248.797 stanovnika. U središnjim naseljima gradova i općina ukupno je živjelo 806.625 stanovnika ili 73,7% stanovništva aglomeracije. Udio Grada Zagreba u ukupnom stanovništvu Urbane aglomeracije iznosi 72,7%, a središnjeg naselja Zagreb 63,3%.

Analizirajući međupopisnu promjenu broja stanovnika 2001.-2011. godine po jedinicama lokalne samouprave jasno se uočavaju područja demografskog rasta kao i prostori koji su zahvaćeni depopulacijom. Ukupno je u ovom prostoru 15 gradova i općina koja su u analiziranom razdoblju demografski porasla. Središnje područje demografskog rasta ove aglomeracije je Grad Zagreb te na zapadu tri grada (Zaprešić, Samobor i Sveta Nedelja) i sedam općina (Klinča Sela, Stupnik, Bistra, Pušća, Marija Gorica, Brdovec i Stubičke Toplice) u njihovom okruženju. Istočno od Grada Zagreba grad Dugo Selo, te općine Brckovljani i Rugvica također su prostori demografskog rasta. Južno od Grada Zagreba samo općina Kravarsko imala je demografski rast. Izvan ovog poluprstena nalaze se gradovi i općine koje je zahvatio proces depopulacije. Radi se o pet gradova (Jastrebarsko, Donja Stubica, Zabok, Oroslavje i Sveti Ivan Zelina) i 9 općina. Grad Velika Gorica je prema popisu stanovništva 2011. godine, što je pomalo i iznenađujuće, ostala na istom broju stanovnika

(demografska stagnacija) kao i 2001. godine, pa prema tome ne spada niti u područje demografskog rasta niti u područje depopulacije.

Sl.13. Područja demografskog rasta i područja depopulacije UAZ, 2001.-2011.

Uzroci i posljedice ovakvog prostornog razmještaja stanovništva na promatranom prostoru treba promatrati kroz povijesno naslijeđe, prirodno geografske pogodnosti za naseljavanje, prometnu povezanost te društveno gospodarski razvoj svake pojedine općine ili grada, ali i u vezi s razvojem Zagreba. Jedan od prvih razloga zašto je u demografski progresivnim jedinicama lokalne samouprave prisutan demografski rast jest taj da se radi o općinama i gradovima aglomeracije koje su prometno najbolje povezane s naseljem Zagreb kao središnjim naseljem. Upravo preko ovog područja prolaze najvažnije cestovne i željezničke veze iz zapadne Europe prema jugoistoku. Ove su JLS i u nedavnoj prošlosti često bili sastavni dijelovi bivše zajednice općina Zagreb u sklopu koje je na planu ravnomjernijeg razvoja ovog područja planski bila usmjeravana gospodarska aktivnost što se posebno odnosilo na dislokaciju industrijskih pogona, ali i drugih gospodarskih sadržaja. Intenzivna stambena izgradnja provodila se i u satelitskim gradovima Zagreba – značajnije u Zaprešiću i Velikoj Gorici, nešto manje u Samoboru i Dugom Selu. Pored toga, u novijem razdoblju u tim općinama i gradovima pored tih „starijih“ gospodarskih sadržaja zbog jeftinijeg zemljišta u odnosu na Zagreb, došlo je do izgradnje gospodarskih, poslovnih zona (Stupnik, Rugvica) ali i novih stambenih naselja (Sveta Nedelja, Zaprešić). Uz kvalitetno vođenu lokalnu razvojnu politiku i razvojne inicijative pojedine jedinice lokalne samouprave pametno koriste povoljne razvojne preduvjete. Općine i gradovi u kojima se bilježi depopulacija prostorno su periferno smješteni i slabije prometno povezani sa središnjim naseljem Zagreb što je jedan od razloga demografske regresije u posljednjem međupopisnom razdoblju

Sl.14. Gradovi i općine područja UAZ prema tipu dobnog sastava stanovništva, 2011.

1.1.7. Etničke skupine i manjine

Područje UA Zagreb u etničkom pogledu je vrlo homogeno, budući je udio Hrvata u ukupnom stanovništvu bio 94,3%. Udio Hrvata u stanovništvu Grada Zagreba nešto je manji (93,1%), a u stanovništvu RH još manji (90,4%), što znači da je udio nacionalnih manjina na području UA Zagreb manji nego na području Grada Zagreba i na razini Hrvatske.

Nacionalne manjine u ukupnom stanovništvu na ovom urbanom području sudjeluju sa 4,6% od čega je nacionalno neizjašnjenih bilo 0,9%. Od 22 nacionalne manjine u UA Zagreb najbrojniji su Srbi koji čine 1,8% ukupnog stanovništva, ali 39,3% od broja svih nacionalnih manjina. Slijede Bošnjaci sa 0,9%, Albanci 0,5, Romi 0,3%, Slovenci 0,2%, Makedonci i Crnogorci sa 0,1%. Ako se izuzmu Romi jasno se uočava da prevladavaju nacionalne manjine podrijetlom iz republika i pokrajina bivše Jugoslavije.

Tab.8. Nacionalni sastav stanovništva UA Zagreb, prema popisu 2011.

Nacionalne manjine	Broj	Struktura (%)	Udjel naconalnih manjina u ukupnom broju nacionalnih manjina
Hrvati	1.024.090	94,3	-
Nacionalne manjine	50.496	4,6	100,0
Albanci	5.002	0,5	9,9
Austrijanci	117	0,0	0,2
Bošnjaci	9.438	0,9	18,7
Bugari	134	0,0	0,3
Crnogorci	1.309	0,1	2,6
Česi	1.005	0,1	2,0
Mađari	977	0,1	1,9
Makedonci	1.391	0,1	2,8
Nijemci	475	0,0	0,9
Poljaci	195	0,0	0,4
Romi	2.945	0,3	5,8
Rumunji	116	0,0	0,2
Rusi	412	0,0	0,8
Rusini	160	0,0	0,3
Slovaci	267	0,0	0,5
Slovenci	2.665	0,2	5,3
Srbi	19.834	1,8	39,3
Talijani	451	0,0	0,9
Turci	116	0,0	0,2
Ukrajinci	388	0,0	0,8
Vlasi	7	0,0	0,0
Židovi	327	0,0	0,6
Ostali	2.765	0,3	5,5
Nacionalno neizjašnjeni	9.742	0,9	-
Nepoznato	2.200	0,2	-
Ukupno stanovništvo	**1.086.528**	**100,0**	**-**

* Uključeni su i nacionalno neizjašnjeni i nepoznati.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema narodnosti po gradovima i općinama, DZS, Zagreb. 2013. (www.dzs.hr)

Sl.15. Udio (u %) nacionalnih manjina po gradovima i općinama UA Zagreb, 2011.

1.1.8. Očekivano trajanje života

Očekivano trajanje života, bilo pri rođenju ili nekoj dobi (najčešće 65+ godina), najbolji je pokazatelj zdravstvenih, ekonomskih i socijalnih uvjeta, odnosno ukupne razvijenosti nekog područja. Podaci o očekivanom trajanju života pokazuju vjerojatnu starost koju će doživjeti osobe pod pretpostavkom da će tijekom života tih osoba mortalitet po dobi ostati isti kao u godinama što se prikazuje u tablicama mortaliteta koje sadrže niz demografskih pokazatelja od kojih je osnovni vjerojatnoća smrtnosti. Prema tome, razina i trend promjena smrtnosti po starosti određuju dužinu očekivanog trajanja života na dan rođenja.

Očekivano trajanje života u Republici Hrvatskoj nešto je niže od prosjeka Europske Unije, te u usporedbi sa europskim zemljama, Hrvatska se nalazi na sredini donje ljestvice. Očekivano trajanje života u Europskoj Uniji iznosilo je 80,3 godine (2011.), dok je u Hrvatskoj niže za prosječno tri godine (77,3). Očekivano trajanje života u Europskoj Uniji kontinuirano raste, a uzrok tome su ekonomski razvoj i napredak posebno u urbanim područjima, poboljšanje načina života, napredak u zdravstvu i medicini te smanjenje mortaliteta dojenčadi.

Očekivano trajanje života u Hrvatskoj se kontinuirano prati samo na nacionalnoj razini i za Grad Zagreb (zbog potreba Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Andrija Štampar), dok se podaci po ostalim jedinicama lokalne samouprave statistički ne prate. Prema tome, podaci u nastavku teksta koji se daju se za prostor Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije odnose cjelokupni prostor tih županija zbog neraspoloživosti podataka za niže prostorne jedinice (gradove i općine) prema posljednjim raspoloživim podacima za 2013./2014. godinu.

Tab.9. Očekivano trajanje života u razdoblju od 2003. do 2013., usporedba Grada Zagreba sa Hrvatskom

Područje	Spol	2001./2002.	2011./2012.	2013./2014.
Republika Hrvatska	m.	71,3	73,8	74,6
	ž.	78,4	80,4	81,0
Grad Zagreb	m.	72,5	75,3	76,2
	ž.	79,1	81,3	81,8
Zagrebačka županija	m.	70,8	73,5	74,4
	ž.	77,9	80,6	80,9
Krapinsko-zagorska županija	m.	67,1	70,7	71,2
	ž.	76,8	78,7	78,1

Izvor: DZS, posebna obrada, Zagreb, 2016.

Tablica 9. prikazuje očekivano trajanje života Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije u usporedbi sa Hrvatskom prema spolu. Jasno se vidi kako Grad Zagreb ima duže očekivano trajanje života muškaraca i žena od prosjeka ostalih županija UA Zagreb i Hrvatske, što je vjerojatno rezultat boljih uvjeta života posebno bolje zdravstvene zaštite od ostatka Hrvatske. Podaci 2013./2014. godine pokazuju kako se u Gradu Zagrebu očekivano trajanje života produžilo za 3,7 godina kod muškaraca i za 2,7 godina kod žena u odnosu na 2001./2002. godinu. U Zagrebačkoj županiji očekivano trajanje života za muškarce produžilo se za 3,6 godina, a žena za 3 godine u istom razdoblju, a u Krapinsko-zagorskoj županiji za 4,1 godinu kod muškaraca i 2,3 kod žena. Navedeni podaci jasno pokazuju koliko je u županijama u obuhvatu UA Zagreb došlo do poboljšanja zdravstvenih i drugih uvjeta života u razdoblju 2001.-2014..

Prethodno navedeni podaci upućuju na činjenicu da od tri županije u obuhvatu UA Zagreb (Grad Zagreb, Zagrebačka i Krapinsko-zagorska županija) relativno najkraće živi stanovništvo Krapinsko-zagorske županije i to za prosječno 5 godina kod muškaraca i 3,7 godina kod žena u usporedbi sa Gradom Zagrebom, a u usporedbi sa Zagrebačkom županijom kraće za 3,2 godine kod muškaraca i 2,8 godina kod žena prema posljednjim raspoloživim podacima (2013./2014.). Također, poznato je kako žene žive duže od muškaraca i upravo se to očituje u na ovom području jer prema podacima Državnog zavoda za statistiku žene u Hrvatskoj (prosječno na nacionalnoj razini) žive 6 godina duže od muškaraca.

Cjelovito područje UA Zagreb obuhvaća površinu od 2.911,3 km^2 sa 599 naselja, od čega 12 urbanih u kojima je prema Popisu iz 2011. živjelo ukupno 1.086.528 stanovnika, što čini četvrtinu državne populacije.

Osnovni nalazi za potrebe ove strategije jesu:

- U posljednjem međupopisnom razdoblju u demografskom smislu ovo područje bilježi porast općeg kretanja stanovništva od 1,8%, što je dinamičnije od prosjeka Hrvatske i Grada Zagreba. Najdinamičniji rast stanovništva u UA ima obuhvaćeni dio Zagrebačke županije s porastom populacije od 4,3% prvenstveno zbog dinamičnijeg rasta satelitskih gradovi u zagrebačkoj okolici - Dugog Sela, Zaprešića, Samobora, Velike Gorice, ali i dijela okolnih općina;

- Tip općeg kretanja stanovništva UAZ je regeneracija imigracijom (I_2), što znači da je međupopisna promjena stanovništva veća od stope prirodnog prirasta/pada te stanovništvo raste isključivo zahvaljujući pozitivnom saldu migracije;
- Kao rezultat dugotrajnih demografskih i općih razvojnih trendova razmještajna slika ovog urbanog područja kontinuirano se poboljšava u korist područja zagrebačke okolice. Pri tome su gradska naselja odnosno gradovi policentrično razmješteni oko Grada Zagreba, a zajedno sa Zagrebom čine okosnicu budućeg razvoja urbanog područja;
- Stupanj urbanizacije mjeren udjelom gradskog stanovništva u ukupnom 2011. godine na području UA Zagreb iznosio je 76,6%, na području Grada Zagreba čak 93,9% (Ø na razini RH 54,2%), što znači da se prema modelu za određivanje stupnja urbanizacije regionalnih područja ovdje radi o području I. stupnja urbanizacije u Hrvatskoj, gdje Grad Zagreb umnogome određuje stupanj urbanizacije područja aglomeracije u cjelini. Viši stupanj urbanizacije na području Grada Zagreba, pa tako i u UA Zagreb, odgovara dostignutom stupnju razvijenosti;
- Pozitivna migracijska bilanca ovog područja ukazuje na veći udio ulaznog toka u bruto migraciju, što na ovom urbanom području daje obilježje pretežito imigracijskog prostora s povoljnim posljedicama na opće kretanje stanovništva;
- Dnevne migracije stanovništva najznačajniji su pokazatelj demografske, ekonomske, prometne, društvene i ukupne funkcionalne povezanosti gradske okolice s matičnim gradom, ali i pokazatelj suburbanizacije zagrebačke okolice.
- Analiza dnevnih migracija višestruko je važna u strateškom i prostornom planiranju, posebno planiranju razvoja gospodarskih sadržaja, sustava prometa i prometnica, socijalnih usluga i infrastrukturnih sustava na području aglomeracije;
- Broj dnevnih migranata - zaposlenih u Gradu Zagrebu s područja UA Zagreb iznosio oko 86 tisuća (85.870), popunjavajući 29,8% radnih mjesta Grada Zagreba što čini prosječan udjel od 55,8% od ukupnog broja zaposlenog stanovništva ovog područja. To pokazuje u kojoj je mjeri Grad Zagreb mjesto rada za stanovništvo ostalog područja zagrebačke aglomeracije, iako na području središnjih naselja okolnog obuhvatnog područja broj radnih mjesta, dugoročno promatrano, također raste.
- Broj radnih mjesta u okolnim gradovima i općinama očito ne prati u potrebnoj mjeri razmještaj i zadovoljavanje potreba stanovništva, prvenstveno za zapošljavanjem, obrazovanjem, kulturom. Uz radnike, iz područja UA Zagreb dnevno dolazi u Grad Zagreb i populacija od oko 14.000 učenika i studenata;
- Udio dnevnih migranata - zaposlenih iz 4 JLS s područja KZŽ u Grad Zagreb, dodane prema dodatnim kriterijima, niži je od 30%. Ove jedinice UA Zagreb udovoljavaju važnim razvojnim kriterijima povezanosti sa Zagrebom (prema postojećim i očekivanim gospodarskim, prirodnim, infrastrukturnim programima i projektima);
- Suprotni pravci dnevnog migriranja iz Grada Zagreba u ostalo područje aglomeracije znatno su slabiji i obuhvaćaju oko 16.000 aktivnih dnevnih migranata i relativno malim brojem učenika i studenatav koji dnevno odlaze na područje okolnih županija. Pri tome je „internih“ dnevnih migranata - zaposlenih koji dnevno putuju iz svog naselja stanovanja na rad u neko drugo naselje unutar Grada Zagreba vrlo je intenzivan i iznosi preko 30.000.

Broj radnih mjesta s razmještajem u prostoru glavni je privlačni faktor, kako trajnih tako i dnevnih migracija i jedan od relevantnih pokazatelja razvijenosti urbanih područja, posebno urbanih

aglomeracija velikih gradova. Broj i udio dnevnih migranata - zaposlenih iz drugih županija Hrvatske, kao i iz ostalog područja urbane aglomeracije Zagreb u posljednjem međupopisnom razdoblju u znatnom porastu. Tome je razlog što se u Gradu Zagrebu u novije vrijeme odvijalo kakvo takvo, ali ipak veće zapošljavanje i gospodarski rast, u odnosu na ostalo područje Hrvatske.

Zajedničko strateško planiranje razvoja Grada Zagreba s jedinicama lokalne samouprave ostalog područja UA Zagreb trebalo bi potaknuti razvoj cjeline urbanog područja i to kroz povećanje broja radnih mjesta, posebno zapošljavanje mladih, izgradnju nedostajuće komunalne infrastrukture, poboljšanje jedinstvenog prometnog sustava i prometnica te porast ukupne kvalitete života.

Time bi u narednom razdoblju došlo do daljnjeg porasta vrijednosti zagrebačke okolice i ukupnog urbanog područja te atraktivnosti ove lokacije za stanovanje i investiranje, a što bi se odrazilo i na smanjenje obujma dnevnih migranata s ostalog područja aglomeracije u Grad Zagreb.

1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

1.2.1. Stanovništvo prema razini prihoda

Struktura stanovništva prema razini prihoda najbolji je pokazatelj životnog standarda na određenom području i jedan od pokazatelja socijalnog statusa stanovništva.

Podaci o glavnim izvorima sredstava za život prikupljaju se popisima stanovništva za ukupno stanovništvo. Ovdje se daju podaci o stanovništvu UA Zagreb prema glavnim izvorima sredstava za život, temeljem Popisa stanovništva iz 2011. godine.

Tablica: Stanovništvo prema izvorima prihoda na području UA Zagreb po gradovima/općinama, 2011. udio u %

UA Zagreb/ JLS	Ukupno 1)	Prihodi od rada	Prihodi od poljo-privrede	Mirovina	Prihodi od imovine	Socijalne i ostale povremene potpore	Bez prihoda	Nepoz-nato
Grad Zagreb - središte aglomeracije	100,0	41,8	0,1	25,2	0,5	6,6	28,4	0,1
Zagrebačka županija - UA Zagreb	100,0	39,1	1,2	23,3	0,3	6,1	32,1	0,0
Dugo Selo	100,0	38,9	0,3	18,9	0,3	7,2	36,2	0,0
Jastrebarsko	100,0	37,6	2,6	25,6	0,2	5,3	31,1	0,2
Samobor	100,0	40,6	0,4	24,7	0,5	6,2	29,7	0,0
Sveta Nedelja	100,0	41,2	0,1	22,5	0,4	4,6	32,3	0,0
Sveti Ivan Zelina	100,0	35,4	4,4	25,4	0,2	5,6	32,0	0,1

Velika Gorica	100,0	39,9	0,5	23,1	0,3	6,7	31,3	0,0
Zaprešić	100,0	42,9	0,2	22,6	0,3	5,4	30,3	0,0
Bistra	100,0	38,9	0,5	23,9	0,1	5,4	32,4	0,0
Brckovljani	100,0	32,4	1,0	18,6	0,1	6,5	42,8	0,0
Brdovec	100,0	40,5	0,3	23,4	0,2	4,2	32,5	0,0
Dubravica	100,0	35,8	5,4	27,6	0,7	5,4	27,7	-
Jakovlje	100,0	36,8	0,6	27,9	0,1	6,2	29,3	-
Klinča Sela	100,0	35,9	1,7	23,9	0,2	5,8	34,0	0,2
Kravarsko	100,0	33,8	0,8	22,2	-	6,5	37,6	-
Luka	100,0	34,4	2,7	26,6	-	5,7	32,4	0,1
Marija Gorica	100,0	37,0	1,1	27,7	0,1	7,2	28,6	-
Orle	100,0	32,3	3,1	25,4	-	7,1	34,5	0,5
Pisarovina	100,0	32,0	14,5	27,3	0,2	6,0	29,6	-
Pokupsko	100,0	27,8	5,8	24,6	0,0	12,0	33,0	-
Pušća	100,0	39,3	1,2	24,6	0,4	8,5	28,6	-
Rugvica	100,0	36,4	1,5	18,2	0,2	7,6	38,0	0,0
Stupnik	100,0	40,1	0,5	21,2	0,2	5,0	34,3	-
Krapinsko-zagorska županija - UA Zagreb	100,0	34,9	5,6	27,8	0,2	8,5	29,4	0,0
Donja Stubica	100,0	34,3	1,2	26,5	0,1	14,3	27,4	0,0
Oroslavje	100,0	35,2	0,3	29,7	0,4	9,0	26,6	0,0
Zabok	100,0	38,1	11,5	30,2	0,3	5,5	27,0	0,0
Gornja Stubica	100,0	31,0	6,0	23,4	0,2	8,6	35,7	0,0
Marija Bistrica	100,0	34,1	1,8	26,9	0,1	7,7	31,5	-
Stubičke Toplice	100,0	35,2	0,3	32,2	0,1	8,7	27,0	-
Veliko Trgovišće	100,0	34,4	14,1	26,0	0,0	7,4	31,2	0,0
UAZ - UKUPNO	**100,0**	**40,9**	**0,6**	**24,9**	**0,5**	**6,5**	**29,3**	**0,1**
RH - UKUPNO	**100,0**	**35,0**	**1,9**	**25,6**	**0,6**	**8,0**	**32,1**	**0,1**

[1)] Zbroj podataka po stupcima veći je od podatka „Ukupno“ (ukupan broj stanovnika) jer su osobe mogle dati najviše dva odgovora o prihodima koje su ostvarivale tijekom prethodnih 12 mjeseci, prema visini prihoda i to birajući dva najveća.

Izvor: Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život i spolu, Popis stanovništva 2011., DZS, 2012.

Prema glavnim izvorima sredstava za život 2011., najveći udio stanovništva UA Zagreb živi od prihoda od rada i to ukupno 40,9%, što je za oko 6 postotnih poena više od prosjeka Hrvatske (35%). Nakon stanovništva koje pretežito živi od rada, slijedi udio stanovništva bez ikakvih stalnih prihoda za život, a koji je na razini UA Zagreb iznosio 29,3%, ali manje nego na razini Hrvatske (32,1%). Slijedi udio stanovništva sa prihodima od mirovina sa prosječno 24,9%, stanovništvo koje prima socijalne i ostale povremene potpore sa 6,5% dok je udio stanovnika sa prihodima od poljoprivrede i imovine najmanji i iznosi ispod 1 %.

Slika: Udio stanovništva Urbane aglomeracije Zagreb prema glavnim izvorima sredstava za život, usporedba sa RH, 2011.

Vezano s većim udjelom prihoda od rada, a manjim udjelom stanovništva bez prihoda, prihodi od socijalnih i ostalih potpora su manji na području ove aglomeracije nego Hrvatske, dokle je udio prihoda od mirovina približno isti. Prihodi stanovništva od imovine u strukturi ukupnih prihoda veći su na državnoj razini nego na razini aglomeracije.

Struktura stanovništva prema izvorima prihoda od kojih se živi na području zagrebačke aglomeracije diferencirana je po jedinicama lokalne samouprave.

Slika: Stanovništvo prema prihodima od rada na području UA Zagreb po JLS, struktura u %, 2011.

Tako najveći udio prihoda od rada (veći od 40%) imaju: Zaprešić, zatim Grad Zagreb, Sveta Nedelja, Samobor i Stupnik. Na drugoj strani najmanji udio ovih prihoda ima općina Pokupsko (27,8%), dokle su ostali gradovi i općine po ovom udjelu između ove dvije krajnje granice.

Na drugoj strani, glede stanovništva koje živi bez vlastitih prihoda (tj. uzdržavano je pomoćima drugih članova obitelji), najveći je udio tog stanovništva (iznad 35 %) u općinama Brckovljani (čak 42,8%), Rugvica (38%), Gornja Stubica (35,7%) te u gradu Dugom Selu (36,2%).

Slika: Struktura stanovništva bez prihoda u %, 2011.

1.2.2. Stanovništvo koje živi ispod granice siromaštva

Godišnje pokazatelje siromaštva izrađuje i publicira dražavna statistika provedbom statističkog istraživanja Anketa o dohotku stanovništva, koja se temelji na metodologiji EUROSTAT-a propisanoj za istraživanje EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions).

Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije.

Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašna, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih kućanstava.

Stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj je u 2014. iznosila 19,4%, dokle se na razini županija i jedinica lokalne samouprave, zbog nedovoljne veličine uzorka kućanstava obuhvaćenih u anketi, ne publicira niti izrađuje. Stoga statistički uzorak koji za sada provodi Državni zavod za statistiku, za županijsku i lokalnu razinu nije dovoljno reprezentativan te ovi važni pokazatelji na razinama nižim od Hrvatske nedostaju.

Prag rizika od siromaštva u Hrvatskoj, prema posljednjim raspoloživim podacima za 2014. godinu za jednočlano kućanstvo iznosio je 23.760 kuna na godinu (1.980 kn/mj.), dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 49.896 kuna na godinu (4.158 kn/mj.).

1. Ključni pokazatelji siromaštva u Hrvatskoj 2014.

Stopa rizika od siromaštva, %	**19,4**
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, %	29,3
Osobe u teškoj materijalnoj deprivaciji (4 ili više stavki), %	13,9
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, %	14,7
Prag rizika od siromaštva, kune	
Jednočlano kućanstvo Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	23.760 49.896
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, %	
Socijalni transferi nisu uključeni u dohodak Mirovine i socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	29,9 45,2
Stopa rizika od siromaštva određena prema 2012., %	21,0

Izvor: DZS Priopćenje br.14.1.2., Zagreb, 16.12.2015., Pokazatelji siromaštva u 2014., konačni rezultati

Kako analiza strukture stanovništva prema razini prihoda na području Grada Zagreba, Zagrebačke županije u obuhvatu aglomeracije, kao i na ukupnom području UA Zagreb (toč. 1.2.1. ove Analize) pokazuje povoljnije odnose nego na razini Hrvatske, s jedne strane, a s druge, uzimajući u obzir niže date podatke o većim prosječnim neto plaćama po zaposlenom u Gradu Zagrebu, koje čine glavninu raspoloživog dohotka kućanstava, kao ključnog parametra za izračun stope rizika od siromaštva, procjenjuje se da je ova stopa na području UA Zagreb ipak niža nego na državnoj razini i iznosi oko 16,3 %.

Imajući u vidu sami iznos neto plaća po zaposlenom odnosno njihov odnos prema prosjeku Hrvatske, vjerojatno se radi i o nižoj stopi rizika od siromaštva prvenstveno na području Grada Zagreba, pa i Zagrebačke županije- u obuhvatu aglomeracije, s tim da bi ova stopa na području cjeline Krapinsko-zagorske županije, pa i na području obuhvata njenih općina i gradova u granicama UA Zagreb, mogla biti veća čak i do 15% nego na razini Hrvatske. To znači da se stopa rizika od siromaštva na području KZŽ - u obuhvatu UA procjenjuje na 22,3%.

Tablica: Prosječne mjesečne bruto i neto plaće zaposlenih prema spolu, prosjek 2013. godine

Područje	Prosječne bruto plaće po zaposlenome, kune			Prosječne neto plaće po zaposlenome, kune		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
Republika Hrvatska	7.926	8.319	7.470	5.507	5.773	5.200
Grad Zagreb	9.694	10.274	9.088	6.437	6.795	6.062
Zagrebačka županija	7.358	7.633	6.945	5.165	5.346	4.891
Krapinsko-zagorska županija	6.555	7.037	6.097	4.725	5.055	4.412
	Prosječne bruto plaće po zaposlenome, kune			Prosječne neto plaće po zaposlenome, kune		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
Republika Hrvatska	100,0	105,0	94,2	100,0	104,8	94,4
Grad Zagreb	100,0	106,0	93,7	100,0	105,6	94,2
Zagrebačka županija	100,0	103,7	94,4	100,0	103,5	94,7
Krapinsko-zagorska županija	100,0	107,4	93,0	100,0	107,0	93,4
	Prosječne bruto plaće po zaposlenome, kune RH=100			Prosječne neto plaće po zaposlenome, kune RH=100		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
Republika Hrvatska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Grad Zagreb	122,3	123,5	121,7	116,9	117,7	116,6
Zagrebačka županija	92,8	91,8	93,0	93,8	92,6	94,1
Krapinsko-zagorska županija	82,7	84,6	81,6	85,8	87,6	84,8

Izvor: Zaposlenost i plaće u 2014., Statističko izvješće 1549, DZS, Zagreb, 2015.

Slika: Prosječne neto plaće po zaposlenome 2013., prosjek u odnosu na RH=100

1.2.3. SOCIJALNA SKRB

Na području Urbane aglomeracije Zagreb radilo je 100 ustanova socijalne skrbi u 2010. godini, odnosno 24,4 posto ukupnog broja ustanova socijalne skrbi koje se nalaze na području Republike Hrvatske. Od ukupnog broja ustanova socijalne skrbi na području Urbane aglomeracije Zagreb, njih 73 posto se nalazilo na području Grada Zagreba. Preostale ustanove socijalne skrbi smještene su u gradovima Dugo Selo, Donja Stubica, Jastrebarsko, Samobor, Sveti Ivan Zelina, Velika Gorica, Zabok, Zaprešić i općinama Brckovljani, Brdovec, Oroslavlje, Pušća, Rugvica, Stupnik i Stubičke Toplice.

Više od osam tisuća osoba u Urbanoj aglomeraciji Zagreb evidentirani su korisnici socijalne skrbi u domovima za djecu i odrasle osobe u 2010. godini. Od toga je najveći broj, njih 4.953 korisnika domova socijalne skrbi za odrasle i starije osobe, od čega se 99,5 posto odnosilo na korisnike domova za starije i nemoćne osobe. Na području gradova i općina Urbane aglomeracije Zagreb bilo je smješteno 25,7 posto ukupnog broja korisnika socijalne skrbi za odrasle i starije osobe u Republici Hrvatskoj. Podaci o dobnoj strukturi korisnika domova socijalne skrbi za odrasle osobe po gradovima i općinama nisu dostupni. No podaci na razini Republike Hrvatske ukazuju da čak 44,3 posto korisnika u domovima socijalne skrbi za odrasle osobe ima 80 i više godina, te bi ti podaci mogli dobro odražavati i dobnu strukturu korisnika na području Urbane aglomeracije Zagreb.

Korisnici socijalne skrbi nisu samo osobe smještene u domovima. Maloljetni korisnici socijalne skrbi u 2009. i 2010. godini u Urbanoj aglomeraciji Zagreb su u najvećem broju djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko-pravne zaštite (8.243 korisnika 2010.), a slijede djeca i mladež u stanju različitih potreba socijalne skrbi (5.942 korisnika), tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež (4.532 korisnika), djeca i mladež društveno neprihvatljiva ponašanja (2.238 korisnika), te psihički bolesna djeca i mladež i ovisnici (368 korisnika). Ukupan broj korisnika socijalne skrbi je u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu porastao u svim kategorijama, osim što se smanjio broj korisnika koji su tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež.

Punoljetni korisnici su u najvećem broju o odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi (14.090 korisnika u 2010.). Slijede osobe koje nemaju dovoljno sredstava za život (10.313 korisnika), tjelesno ili mentalno oštećene osobe (9.608 korisnika), osobe koje nemaju dovoljno prihoda za uzdržavanje (8.886 korisnika), osobe društveno neprihvatljiva ponašanja (4.944 korisnika), te psihički bolesne osobe i ovisnici (4.554 korisnika).

U svim je kategorijama najveći broj korisnika socijalne skrbi u Gradu Zagrebu. Primjećuje se da su korisnici socijalne skrbi evidentirani u samo 9 gradova i općina Urbane aglomeracije Zagreb. Broj korisnika u ustanovama socijalne skrbi varira promatrano po gradovima i općinama Urbane aglomeracije Zagreb, no taj je podatak više pokazatelj koncentracije ustanova i u manjim mjestima unutar aglomeracije nego broja potrebitih stanovnika u pojedinoj lokalnoj zajednici.

Iz gore opisanog uočava se nedostatak smještajnih kapaciteta u odnosu na potrebe stanovništva, a postojeći prostori za smještaj i pružanje socijalne skrbi su neadekvatni. Po sastavnicama Urbane aglomeracije Zagreb nedostaju ustanove za smještaj starijih i nemoćnih osoba i smještajni kapaciteti za osobe s teškim tjelesnim invaliditetom, ovisne o pomoći drugih osoba. Problem predstavljaju i liste čekanja za smještaj u ustanove za starije i nemoćne osobe (oko 8.000 osoba u Gradu Zagrebu) što

ukazuje na nedostatak smještajnih kapaciteta u odnosu na potrebe stanovnika. Neke općine u Urbanoj aglomeraciji Zagreb nemaju ustanove za smještaj starih i nemoćnih osoba (na primjer Brdovec). Također, prisutan je i problem neadekvatnih prostora centara za socijalnu skrb u nekim općinama i gradovima Urbane aglomeracije Zagreb (npr. u gradu Samoboru). Socijalne ustanove nisu podjednako ekipirane stručnim kadrovima pa teško provode programe i sadržaje za starije i nemoćne osobe. Kvaliteti socijalne skrbi doprinose brojne udruge, koje uključuju svojim aktivnostima i ranjive skupine koje nisu dovoljno uključene u sustav socijalne skrbi, primjerice i siromašne građane. Informacije o broju alternativnih usluga u zajednici usluga poput rane intervencije, specijaliziranih udomiteljskih obitelji nisu dostupne, ali spominje se slaba dostupnost specijaliziranih usluga kao što su pomoćnici u nastavi, radni asistenti, osobni asistenti, dostupnost javnog i specijaliziranog prijevoza, specijalizirane zdravstvene usluge u gradovima i općinama aglomeracije.

Istraživanje je obuhvatilo postojeći razmještaj građevina/sadržaja socijalne skrbi šireg značaja (sadržaji koje koriste osobe s cijelog područja Urbane aglomeracije Zagreb) koji su razdijeljeni u 4 kategorije (1. domovi za psihički bolesne odrasle osobe, 2. domovi za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima, 3. domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te 4. domovi za djecu s poremećajima u ponašanju) i kartirani na grafičkom prikazu.

Izvor: Nacrt Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije 2015. godina:

Obilježja socijalne politike

Obilježja socijalne politike analiziraju se u odnosu na identificirane ranjive skupine (osobe s invaliditetom, djeca i mladi, branitelji, beskućnici, starije osobe, ovisnici, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi) te se daju određene preporuke za uspostavu funkcionalnog socijalnog okruženja.

Osobe s invaliditetom

Glavne usluge za osobe s invaliditetom na području županije su usluge smještaja u institucionalnom obliku skrbi jer županija ima iznadprosječan broj domova socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe. Socijalne usluge koje se pružaju u institucionalnom obliku skrbi često nisu usmjerene na socijalno uključivanje i ustanovljeno je kako bi se brojnim korisnicima institucionalnog oblika skrbi trebale pružiti usluge u zajednici. Usluge pomoći u kući, patronaža i usluge dnevnog i poludnevnog boravka nisu dovoljno dostupne. Potrebno je učiniti više kako bi se osiguralo zapošljavanje osoba s invaliditetom, kako bi se provodila profesionalna rehabilitacija i adekvatna podrška prije i za vrijeme zapošljavanja.

Djeca i mladi

Na području Krapinsko-zagorske županije se pružaju brojne usluge za djecu i mlade kako bi ih se osnažilo u razvoju. S druge strane, prepoznate su usluge koje su nužne kako bi se spriječila institucionalizacija djece i mladih, dakle usluge koje potrebno razvijati i trenutno ne postoje u dovoljnoj mjeri (prvenstveno udomiteljstvo, rane intervencije i integracija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe).

U županiji nema domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi niti doma za djecu s poremećajima u ponašanju osim Odgojnog doma Bedekovčina koji je dom za mlade djevojke od 14-21 godinu. S obzirom da su u županiji nerazvijeni alternativni oblici skrbi, to rezultira time da se djeca

i mladi iz spomenutih skupina smještavaju izvan županije i smještavaju u ustanove i udomiteljske obitelji (najčešće u susjedne županije). U županiji postoje sve veći zahtjevi za izvaninstitucionalnim uslugama u prvom redu preventivnih programa i usluga koje u konačnici sprečavaju pojavu potrebe za izdvajanjem djece iz obitelji (podrška roditeljstvu i usluge u zajednici), odnosno u slučajevima da se izdvajanje ne može izbjeći, smještanje u udomiteljske obitelji i obiteljske domove te stambene zajednice.

Potreba za dodatnim uslugama pružanima u zajednici za djecu i mlade s teškoćama u razvoju također je naglašena kao prioritet. Naime, na području županije postoje dva doma: Centar za odgoj i obrazovanje Zajezda i Odgojni dom Bedekovčina koji bi mogli biti važni dionici u pružanju specijaliziranih usluga u zajednici za ovu skupinu (logopedi, edukatori-rehabilitatori, stručnjaci s iskustvom psihosocijalne rehabilitacije koji bi mogli pružati podršku razvoju udomiteljstva s posebnim naglaskom na udomiteljstvo djece s teškoćama i djece s poremećajima u ponašanju).

Iako županija nema snažne udruge koje se bave žrtvama nasilja, ostvarena je suradnja s udrugom CESI s kojom je osigurana podrška u vidu SOS telefona, a centri za socijalnu skrb i Podružnica obiteljski centar provode i tretman počinitelja nasilja u okviru savjetodavnog rada s počiniteljima i žrtvama, a obiteljski centar djeluje na području prevencije nasija.

Starije i nemoćne osobe

Iako na području županije javnih domova za starije i nemoćne osobe (kojima je osnivač županija ili jedinice lokalne samouprave), ipak postoji niz programa i usluga za starije i nemoćne osobe. Županija je dobro pokrivena uslugamapomoći u kući i dostave toplih obora u kuću koje provode gradska društva Crvenog križa i ustanove socijalne skrbi, udruge i privatni pružatelj, no to još uvijek nedovoljno u odnosu na potrebe. Ove su usluge sufinancirane sredstvima Ministarstva socijalne politike i mladih te sredstvima jedinica lokalne i područne samouprave, a djelom i samih korisnika.

Usluga dnevnog boravka postoji u Krapini, Pregradi i Loboru, u organizaciji gradskih društava Crvenog križa i Loborske humanitarne udruge.

Potreba za uslugama u ruralnim područjima, kao i u gradovima, visoka je te uključuje: pomoć pri kupnji; pomoć u kući i izvan kuće; spremanje obroka; dostavu gotovih obroka, potrebu za razgovorom i socijalizacijom itd. Starije osobe općenito žele ostati u vlastitim domovima koliko god je to moguće, a razvijene usluge u zajednici im to i omogućuju.

Prosječna mirovina umirovljenika na području Krapinsko-zagorske županije je niža za 193,20 kn ili 8,85%, u odnosu na prosječnu mirovinu u Republici Hrvatskoj te je to dodatni čimbenik ranjivosti onog dijela starije populacije, čije mirovine nisu dostatne za plaćanje skrbi u privatnim domovima socijalne skrbi, u slučajevima kada nemaju obiteljsku podršku.

Krapinsko-zagorska županija svojim starijim stanovnicima nudi širok raspon usluga usmjerenih na zadovoljavanje njihovih najhitnijih potreba. S kapacitetom od oko 300 kreveta u domovima socijalne skrbi, 700 korisnika usluge pomoći u kući i 163 korisnika dostave obroka, ova županija ostvaruje pozitivnu prevagu usluga u zajednici za starije i nemoćne (unatoč tome potrebe korisnika su i dalje veće od postojećeg obuhvata usluga).

Županija je prilično razvedena te je potrebno posebnu pozornost usmjeriti na zadovoljavanje jednake razine kvalitete usluga u cijeloj županiji. Pozitivno je što su i županija i JLS svjesne ove činjenice, te osigurava sufinanciranje usluge dostave obroka (iznad zakonskog minimuma) kako bi se pokrio širi dio županije ovom uslugom.

Palijativna skrb

Palijativna skrb jedan je od prioriteta u Akcijskom planu socijalnih usluga za KZŽ, a bit će uvršten kao prioritet u Socijalnom planu 2014. - 2020 koji je u izradi. Županijskom planu zdravlja. U Krapinsko-zagorskoj županiji ne postoji odjel palijativne skrbi niti ustanova za palijativnu skrb, iako za to postoji zakonska osnova, pa se terminalni bolesnici, kada postoji potreba za bolničkim zbrinjavanjem, većinom zbrinjavaju u Općoj bolnici Zabok ili u nekoj od specijalnih bolnica (Stubičke Toplice i Krapinske Toplice na području KZŽ ili Specijalnoj bolnici za kronične bolesti Novi Marof u Varaždinskoj županiji), a jedan dio u domovima za smještaj starijih i nemoćnih. Iako se obično u bolnicu bolesnik prima u slučaju razvoja komplikacija ili drugih bolesti koji zahtijevaju bolničko liječenje, u KZŽ su hospitalizacije češće i zato jer obitelj nije dorasla problemima skrbi o takvim bolesnicima, a izostaje organizirana podrška i pomoć sustava.

Branitelji

U Krapinsko - zagorskoj županiji registrirano je 539 hrvatskih ratnih vojnih invalida11. Većina prava i naknada za branitelje iz Domovinskog rata potječe izravno iz državnog proračuna, od strane Ministarstva branitelja, dok županija osigurava novčane potpore županijskim udrugama branitelja.
Unatoč tome što Županijski centar za psihosocijalnu pomoć u Krapini pruža savjetovanje za branitelje i njihove obitelji, no istaknuta je potreba za dodatnom podrškom oboljelima od posttraumatskog stresnog poremećaja.

Beskućnici

Prema izvješćima centara za socijalnu skrb na području KZŽ za 2012.godinu, registrirana su svega tri beskućnika pri CZSS Donja Stubica. Svi su samci, bez obitelji a jedan je korisnik pomoći za uzdržavanje. Budući da na području županije ne postoje prenoćišta za beskućnike, upućuju se na smještaj u prihvatilište u grad Zagreb. Beskućništvo trenutno ne predstavlja raširen društveni problem u županiji te se stoga nije razmatralo otvaranje prenoćišta ili razvoj drugih usluga namijenjenih beskućnicima.

Prevencija zloporabe opojnih sredstava

U Županiji djeluje i Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, čiji su članovi predstavnici jedinice područne (regionalne) samouprave, ustanova socijalne skrbi, osnovnih i srednjih škola, zdravstvenih ustanova, Policijske uprave Krapinsko-zagorske i organizacija civilnog društva koje djeluju u području prevencije ovisnosti.
Nasilje među mladima i rana zlouporaba alkohola prepoznati su kao pojava u porastu. Sve škole provode programe prevencije ovisnosti i smanjenja upotrebe alkohola, droga i drugih oblika ovisnosti i asocijalnog ponašanja.
Područnica Obiteljski centar, Zavod za javno zdravstvo KZŽ, Dom zdravlja KZŽ, PU krapinsko-zagorska i klubovi liječenih alkoholičara kao i brojne druge organizacije civilnog društva također su aktivni dionici koji provode različite preventivne aktivnosti i programe, ali i pružaju savjetovanje za (bivše) ovisnike, kao i savjetovanje pojedinaca i članova obitelji ovisnika.
Potrebno je, obzirom na teritorijalnu rasprostranjenost županije, poboljšati dostupnost usluga u ruralnim i rubnim dijelovima županije. U Krapinsko-zagorskoj županiji zlouporaba opojnih sredstava je pojava koja se sve više povezuje s nezaposlenošću, obiteljskim problemima, a u posljednje vrijeme i s ponašanjem mladih (prekomjerno pijenje mladih). Osim trenutne situacije, na području županije je velik broj osoba koji proizvode vino i druga alkoholna pića za vlastite potrebe što nam govori o velikoj dostupnosti alkohola.

Relevantna tijela smatraju da je postojeća mreža ustanova prikladna za rješavanje ovih pitanja, te samim time ova problematika nije odabrana kao prioritet u okviru Akcijskog plana socijalnih usluga za 2014. godinu, ali je podržan nastavak i širenje preventivnih programa. Prevencija rane zlouporabe alkohola kod mladih također je sastavni dio županijskog Plana za zdravlje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak smještajnih kapaciteta u odnosu na potrebe stanovništva ▪ neadekvatni postojeći prostori ustanova za skrb o starijim i nemoćnim osobama, ▪ u središnjem dijelu aglomeracije razvojne probleme predstavlja porast broja korisnika socijalne skrbi zbog gospodarske krize, nedovoljan broj ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba i s tim povezana visoka cijena smještaja starijih osoba u privatnim ustanovama. ▪ Nedovoljni materijalni i ljudski kapaciteti za odgovaranje velikim i specifičnim potrebama za socijalnim uslugama koje postoje kod svake populacije korisnika; Kvalitetnije povezivanje i koordiniranje pružatelja socijalnih usluga za omogućavanje kvalitetnog informiranje i donošanja odluke korisnika o korištenju primjerenih i kvalitetnih socijalnih usluga. Značajan raskorak u dostupnosti i ponudi usluga između urbanog i rubnog dijela aglomeracije. ▪ nedovoljna usklađenost, pokrivenost i učinkovitost aktivnosti i mjera za aktivaciju različitih socijalno ugroženih skupina na tržište rada. Nedovoljno razvijeni resursi, ljudski, stručni i materijalni za širi obuhvat korisničkih skupinama uslugama koje osiguravaju povećavanje učinkovitosti aktivacije u odnosu na dosadašnje aktivnosti i mjere.	▪ decentralizacija sustava socijalne skrbi, izgradnja novih javnih ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba te razvijanje dodatnih sadržaja za starije i nemoćne osobe. ▪ izgradnja novih javnih ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba te poboljšanje nadzora i kontrole socijalne skrbi u privatnom sektoru ▪ Ulagati u razvoj ponude, kvalitete i obuhvata socijalnih usluga na cijelom području aglomeracija i specijaliziranih usluga za određene korisničke usluge. Osigurati fleksibilnost pružanja usluga sukladno individualnim potrebama usmjerenim na povećanje kvalitete pojedinca i društvene uključenosti. Omogućiti kvalitetno i održivo pružanje socijalnih usluga za različite korisničke skupine. ▪ stvoriti široku mrežu usluga za podršku društveno marginaliziranim skupinama i poslodavcima, za bolje povezivanje, razvoj kompetencija i mogućnosti za zapošljavanje, ali i pružanje podrške stručnjacima u radu s tim skupinama. Omogućiti razvoj i pružanje prilagođenih usluga za pojedine skupine uz usku povezanost sa potrebnim socijalnim uslugama kako bi se osigurao sveobuhvatan pristup društvenom uključivanju temeljem individualnih potreba.

Tablica 11.7. SOCIJALNA SKRB (izvor: http://www.mspm.hr)

	Županija Grad Općina	Osnivač ustanove socijalne skrbi	CENTRI SOCIJLNE SKRBI (SJEDIŠTE, PODRUŽNICE I OBITELJSKI)	CENTAR ZA POSEBNO SKRBNIŠTVO	DOM ZA DJECU BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI	DOM ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI ZAGREB	DOM ZA OSOBE S TJELESNIM, INTELEKTUALNIM I OSJETNIM OŠTEĆENJIMA	DOM ZA PSIHIČKI BOLESNE ODRASLE OSOBE	DOM ZA STARIJE	OBITELJSKI DOM	PRUŽANJE USLUGE SOCIJALNE SKRBI IZVAN VLASTITE OBITELJI BEZ OSNIVANJA DOMA	PRUŽATELJ USLUGA ZA ODRASLE OSOBE S PROBLEMIMA OVISNOSTI	SMJEŠTAJ STARIJIH I NEMOĆNIH OSOBA BEZ OSNIVANJA USTANOVE	USLUGA POMOĆI I NJEGE U KUĆI	USLUGE PROVOĐENJA POMOĆI SOCIJALNE SKRBI
	Grad Zagreb														
1.	Grad Zagreb	RH	/	/	5	1	30	2	15	/	/	/	/	/	/
		Grad	16	1	/	/	1	/	1	/	/	/	1	/	6
		Vjerski	/	/	4	/	2	/	/	/	1	/	/	1	/
		Privatni	/	/	/	/	/	/	38	23	/	/	3	/	/
		Udruga	/	/	/	/	1	1	/	/	/	1	1	1	/
		UKUPNO	16	1	9	1	34	3	54	23	1	1	5	2	6
	Zagrebačka županija														
2.	Grad Dugo Selo		1	/	/	/	/	/	1	17	1	/	/	/	/
3.	Grad Jastrebarsko		1	/	/	/	/	/	/	8	4	/	/	/	/
4.	Grad Samobor		1	/	3	/	/	/	/	5	1	/	/	1	/
5.	Grad Sveti Ivan Zelina		1	/	/	/	/	1 privatni	/	3 privatni	/	/	1	/	/
6.	Grad Sveta Nedelja		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
7.	Grad Velika Gorica		1	/	1	/	/	/	2	2	1	/	/	1	/

	Županija Grad Općina	Osnivač ustanove socijalne skrbi	CENTRI SOCIJLNE SKRBI (SJEDIŠTE, PODRUŽNICE I OBITELJSKI)	CENTAR ZA POSEBNO SKRBNIŠTVO	DOM ZA DJECU BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI	DOM ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI ZAGREB	DOM ZA OSOBE S TJELESNIM, INTELEKTUALNIM I OSJETNIM OŠTEĆENJIMA	DOM ZA PSIHIČKI BOLESNE ODRASLE OSOBE	DOM ZA STARIJE	OBITELJSKI DOM	PRUŽANJE USLUGE SOCIJALNE SKRBI IZVAN VLASTITE OBITELJI BEZ OSNIVANJA DOMA	PRUŽATELJ USLUGA ZA ODRASLE OSOBE S PROBLEMIMA OVISNOSTI	SMJEŠTAJ STARIJIH I NEMOĆNIH OSOBA BEZ OSNIVANJA USTANOVE	USLUGA POMOĆI I NJEGE U KUĆI	USLUGE PROVOĐENJA POMOĆI SOCIJALNE SKRBI
8.	Grad Zaprešić		1	/	/	/	/	/	1	2	2	/	/	1	/
9.	Općina Bistra		/	/	/	/	/	/	2	2	/	/	/	/	/
10.	Općina Brckovljani		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11.		RH	/	/	1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		Grad	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		Vjerski	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		Privatni	/	/	/	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/
		Udruga	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
	Općina Brdovec	UKUPNO	/	/	1	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/
12.	Općina Dubravica		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
13.	Općina Jakovlje		/	/	/	/	/	/	/	2	/	/	/	/	/
14.	Općina Klinča Sela		/	/	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/	/
15.	Općina Kravarsko		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
16.	Općina Luka		/	/	/	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/
17.	Općina Marija Gorica		/	/	/	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/
18.	Općina Orle		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
19.	Općina Pisarovina		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	/
20.	Općina Pokupsko		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
21.	Općina Pušća		/	/	/	/	/	/	1	1	/	/	/	/	/
22.	Općina Rugvica		/	/	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/	/
23.	Općina Stupnik		/	/	/	/	/	/	1	1	/	/	1	/	/
	Krapinsko-zagorska županija														
24.	Grad Donja Stubica		1						1						

	Županija Grad Općina	Osnivač ustanove socijalne skrbi	CENTRI SOCIJLNE SKRBI (SJEDIŠTE, PODRUŽNICE I OBITELJSKI)	CENTAR ZA POSEBNO SKRBNIŠTVO	DOM ZA DJECU BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI	DOM ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI ZAGREB	DOM ZA OSOBE S TJELESNIM, INTELEKTUALNIM I OSJETNIM OŠTEĆENJIMA	DOM ZA PSIHIČKI BOLESNE ODRASLE OSOBE	DOM ZA STARIJE	OBITELJSKI DOM	PRUŽANJE USLUGE SOCIJALNE SKRBI IZVAN VLASTITE OBITELJI BEZ OSNIVANJA DOMA	PRUŽATELJ USLUGA ZA ODRASLE OSOBE S PROBLEMIMA OVISNOSTI	SMJEŠTAJ STARIJIH I NEMOĆNIH OSOBA BEZ OSNIVANJA USTANOVE	USLUGA POMOĆI I NJEGE U KUĆI	USLUGE PROVOĐENJA POMOĆI SOCIJALNE SKRBI
25.	Grad Oroslavlje								2			1			
26.	Grad Zabok		1												
27.	Općina Gornja Stubica														
28.	Općina Marija Bistrica												8	1	1
29.	Općina Stubičke Toplice								4						
30.	Općina Veliko Trgovišće								2						
URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB		RH													
		JLS													
		Vjerski													
		Privatni													
		Udruga													
		UKUPNO	**25**	**1**	**14**	**1**	**34**	**3**	**73**	**60**	**13**	**2**	**14**	**6**	**7**
		UKUPNO													

1.2.4. URBANA SIGURNOST / SIGURNOSNI POKAZATELJI

Zagreb je grad koji se dinamično i snažno razvija te iz godine u godinu poprima obilježja suvremenih europskih metropola, što podrazumijeva i pojavu različitih oblika kriminaliteta. Tijekom 2015. godine sigurnost je bila ugrožena sa 13 613 kaznenim djelom (37 kaznena djela dnevno), 6 262 prometne nesreće, 143 278 prometnih prekršaja, 15 460 prekršaja protiv javnog reda i mira i drugih prekršaja i 1 246 druga događaja po kojima je policija postupala.

Kaznena djela u porastu su za 0,8 posto u odnosu na 2014., prekršaji protiv javnog reda i mira viši su za 7,7 posto, prometne nesreće su manje za 4,0 posto, isto kao i prekršaji u prometu za 10,2 posto, dok su sigurnosni događaji koji nisu kaznena djela manji za 1,2 posto.

U odnosu na 2014. godinu u prometu se bilježi povećanje broja smrtno stradalih za 1 osobu ili 5,3 posto više, ali pad broja lakše ozlijeđenih za 2,7 posto i broja teško ozlijeđenih osoba za 12,2 posto manje.

Kriminalitet je u blagom porastu za 0,8 posto u odnosu na 2014., ali u odnosu od 2005. do 2015. godine smanjen je za više od 30 posto. Općem stanju pridonijela je i pojačana suradnja sa svim čimbenicima sigurnosnog sustava, posebice u suprotstavljanju novim oblicima kriminaliteta koji je najizravnije mogao utjecati na opću sigurnost ljudi i njihove imovine, na ljudska prava i slobode svakog pojedinca, te uopće na gospodarski i sigurnosni sustav zemlje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nerazvijen sustav opće prevencije kažnjivih ponašanja (teške krađe provaljivanjem u domove, drske krađe na ulici, razbojništva, vandalizam) te nizak stupanj kulture samozaštitnog ponašanja ▪ narušavanje javnog reda i mira te predstavke i pritužbe građana uslijed prekomjerne razine buke na otvorenim i zatvorenim prostorima namijenjenim održavanju javnih okupljanja, zabavnih, sportskih i sličnih aktivnosti	▪ preuzeti socijalno – preventivnu ulogu koja se sve više temelji na suradnji policije i društvene zajednice, čime se jača ugled policije u javnosti i razina uspješnosti ▪ poboljšavati ukupno stanje kriminaliteta njegovim smanjivanjem, a istodobno poboljšavati djelotvornost otkrivanja ▪ poboljšavati odnos broja počinjenih kaznenih djela i broja stanovnika ▪ prevencija nepoželjnog i kažnjivog ponašanja na mjestima javnog okupljanja sportskog karaktera ▪ uspostaviti sustav za pružanje pomoći i uklanjanje posljedica katastrofa u lokalnom/regionalnom okruženju

Zaštita i spašavanje

Grad Zagreb je osnovao upravno tijelo koje obavlja poslove što se odnose na pripremanje i sudjelovanje sudionika zaštite i spašavanja na nesreće, velike nesreće i katastrofe, te na ustrojavanje, pripremanje i sudjelovanje operativnih snaga zaštite i spašavanja u prevenciji, reagiranju na nesreće, velike nesreće i katastrofe i na uklanjanje mogućih uzroka i posljedica.

Tijekom 2014. godine snage zaštite i spašavanja Grada Zagreba obavile su ukupno 21 059 hitnih intervencija (2013. godine obavljeno ih je 23 610). Najveći broj hitnih intervencija obavile su ekipe

Zavoda za hitnu medicinu: 16 782, dok su pripadnici Javne vatrogasne postrojbe (JVP) i dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD) obavili ukupno 4 243 hitnih intervencija u kojima je sudjelovalo 17 247 vatrogasaca. Hrvatska gorska služba spašavanja – stanica Zagreb, koja djeluje na području Medvednice obavila je ukupno 54 hitne intervencije potrage i spašavanja.
Na ostalim područjima unutar Urbane aglomeracije Zagreb pod nadležnošću Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije osnovani su Stožeri zaštite i spašavanja i donijeti potrebni provedbeni dokumenti.

Na području koje pokriva Policijska postaja Sveti Ivan Zelina, 2015. godine zabilježeno je 3973 prometnih prekršaja, 180 prekršaja protiv javnog reda i mira, prijavljeno je 158 kaznenih djela te se dogodilo 118 prometnih nesreća.
Stanje sigurnosti ocjenjuje se stabilnim s aspekta kretanja kriminaliteta stoga što je broj kaznenih djela u padu za 11,7 % u odnosu na 2014. godinu
Nadalje, bilježi se pad broja prekršaja protiv javnog reda i mira za 6,3 %.
P.P. Sveti Ivan Zelina redovito obavlja operativno-preventivne djelatnosti i ostvaruje punu suradnju s Državnim inspektoratom, inspekcijskim službama, lokalnom zajednicom te mjesnim odborima u cilju prevencije kriminaliteta i drugih prekršaja.

U 2015. godini Vatrogasne postrojbe Vatrogasne zajednice Grada Svetog Ivana Zeline učestvovale su na ukupno 88 intervencija od čega 60 otpada na požarne intervencije, a 28 na tehničke intervencije.
U 2015. godini bilježi se veliki pad broja intervencija od 30 % u odnosu na 2014. godinu. Broj tehničkih intervencija u padu je 60 %.
Na intervencijama Vatrogasnim postrojbama Vatrogasne zajednica Grada Svetog Ivana Zeline pomoć pružaju Dobrovoljna vatrogasna društva.

Zaštita i spašavanje
Grad Sveti Ivan Zelina osnovao je Stožer zaštite i spašavanja Grada Svetog Ivana Zeline od 13 članova i Zapovjedništvo civilne zaštite Grada Svetog Ivana Zeline od 9 članova (u tijeku je usklađivanje s novim Zakonom o sustavu civilne zaštite, odnosno Pravilnikom o sastavu stožera, načinu rada te uvjetima za imenovanje načelnika, zamjenika načelnika i članova stožera civilne zaštite).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ pojedini društveni čimbenici ponekad djeluju kao promatrači, odnosno samo utvrđuju stanje, a ne rješavaju probleme ▪ rizici i opasnosti Grada Zagreba su prirodne, tehničko tehnološke, nuklearne i druge nesreće. Iste se procjenjuju Procjenom ugroženosti, odnosno Procjenom rizika ▪ slaba opremljenost stanica za hitne intervencije kao rezultat financijskih čimbenika	▪ Za veću operativnost i učinkovitost sustava zaštite i spašavanja potrebna je uređena zakonska regulativa ▪ Po usvajanu Zakona o Civilnoj zaštiti potrebno je izraditi procjenu rizika od velikih nesreća, te izraditi ili ažurirati Planove zaštite i spašavanja, odnosno Civilne zaštite ▪ Također je na godišnjoj razini potrebno donositi plan vježbi civilne zaštite, analizu stanja sustava civilne zaštite, plan nabave materijalnih sredstava i opreme civilne zaštite te ažurirati podatke o osobama koje raspolažu teškom mehanizacijom

1.2.5. Branitelji u Urbanoj aglomeraciji Zagreb

Obzirom da na području Urbane aglomeracije Zagreb postoji velika braniteljska populacija, potrebno je ulaganje značajnih kapaciteta u podizanje kvalitete njihova življenja kroz mjere socijalne i zdravstvene skrbi te stručna savjetovanja. Od JLS na području aglomeracije jedino je u Gradu Zagrebu osnovan Odjel za branitelje (2000. godine) te Ured za branitelje (2013. godine). Na institucionalnom nivou potrebe branitelja i programi rada braniteljskih udruga na ostalim JLS realiziraju se kroz gradske službe ili Ured državne uprave. Specifične potrebe hrvatskih branitelja Krapinsko-zagorske županije prepoznate su u Općoj bolnici Zabok i bolnici hrvatskih veterana te su otvorene nove mogućnosti naručivanja za zdravstvene usluge namijenjene isključivo hrvatskim braniteljima, ratnim invalidima i članovima njihovih obitelji. Za hrvatske branitelje s prebivalištem na području Zagrebačke županije izrađen je Program i definirani kriteriji za liječenje branitelja u Specijalnoj bolnici „Naftalan“.
Obzirom na potrebu hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji da u lokalnoj zajednici mogu ostvariti određena prava kao nadogradnju zakonskoj regulativi, na području Urbane aglomeracije Zagreb preporuča se osnivanje dodatnih ureda/odjela koji bi provodili program skrbi za branitelje sa sjevernog, istočnog, južnog i zapadnog dijela aglomeracije. Ciljevi programa takvih ureda trebaju biti bolja dostupnost socijalnih usluga za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji, prevencija zdravlja hrvatskih branitelja i HRVI-a, smanjivanje nezaposlenosti i jačanje lokalne strategije zapošljavanja te jačanje civilnog sektora i partnerskih odnosa na postizanju zajedničkih ciljeva. Provedba ovakvih programa stvorila bi preduvjete za unaprjeđenje i poboljšanje u rješavanju svih pitanja vezanih za sveobuhvatnu skrb za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji koji imaju prebivalište na području aglomeracije.

<u>Zagrebačka županija</u>

Program i kriterije za liječenje branitelja u Specijalnoj bolnici „Naftalan“ - medicinska rehabilitacija u trajanju od 10 dana biti osigurana za 90 hrvatskih branitelja, za što je osigurano 300.000 kuna. Prošle godine kroz rehabilitaciju je prošlo također 90 branitelja, u 2014. godini njih 45, a u 2013. godini 26 branitelja. „Pravo na besplatno liječenje mogu ostvariti hrvatski branitelji s prebivalištem na području Zagrebačke županije te odgovarajućom medicinskom dokumentacijom, a o opravdanosti i terminima liječenja odlučuje liječničko Povjerenstvo ovisno o težini oboljenja.

Na području Grada Svetog Ivana Zeline djeluje udruga Hrvatski domobran - Udruga ratnih veterana Hrvatske - Ogranak Sveti Ivan Zelina. Ogranak provodi komemorativna putovanja, organizira povijesno poučne tribine, prikuplja arhivsku građu i svjedočanstva, izrađuje i postavlja spomen obilježja na mjestima stradanja vojnika i civila u II. Svjetskom ratu i poraću te brine o svom članstvu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Značajan broj braniteljske populacije na području Urbane aglomeracije Zagreb ▪ Potreba braniteljske populacije za skrb i savjetovanje kroz posebne, prilagođene programe ▪ nedostatak odjela/ureda za branitelje ▪ Zahtjevi za povećanom medicinskom skrbi i savjetovanjima	▪ Osnivanje ustanove i zaklada za skrb o hrvatskim branitelja i članovima njihovih obitelji ▪ Jačanje sustavnog rada s braniteljskim udrugama ▪ Provođenje javnih radnih aktivnosti i poticanje samozapošljavanja i zapošljavanja branitelja ▪ Uređenje i održavanje centara za rekreaciju i provođenje slobodnog vremena ▪ promicanje i očuvanje vrijednosti Domovinskog rata

1.2.6. LJUDSKA PRAVA I PARTICIPACIJA GRAĐANA

Referentni okvir za izradu Opće analize u području prava i participacije građana su prije svega propisi te nacionalni, županijski i gradski strateški dokumenti koji se odnose na unapređenje i promicanje ljudskih prava kojima su utvrđene mjere za zaštitu posebno osjetljivih društvenih skupina i osiguravanje njihove jednakopravne uključenosti u društvo. Zbog toga je potrebno podizanje javne svijesti o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava žena i ravnopravnosti spolova, suzbijanja rasne i druge diskriminacije, prava nacionalnih manjina, vjerskih prava i sloboda, prava spolnih i rodnih manjina te poticanja razvoja civilnoga društva i ostvarivanja slobode udruživanja.

Unutar Urbane aglomeracije Zagreb danas postoje različiti mehanizmi koji omogućavaju savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, odnosno s građanima, nevladinim organizacijama, udrugama građana, tvrtkama i slično, čime se daje mogućnost zainteresiranoj javnosti da sudjeluje u procesu donošenja odluka na način da izrazi svoje mišljenje o prijedlozima aktualne vlasti te da u najboljem slučaju uspije utjecati na političke odluke. Ankete za ispitivanje stajališta, mjesni sastanci i javne rasprave najčešće su korištene metode pomoću kojih službenici i političari educiraju, uvjeravaju i savjetuju građane. Radi se o jednosmjernom toku informacija - od službenika i političara do građana i to o prethodno osmišljenim prijedlozima te je uočeno je da način savjetovanja sa zainteresiranom javnošću kojega danas poznajemo i prakticiramo ne smanjuje rizik od propuštanja važnih detalja, isključivanja pojedinih skupina građana, te odbacivanja donesenih odluka i politika. Tako je Grad Zagreb počeo koristiti elektroničke aplikacije i društvene mreže za interakciju s građanima. Cilj je da se sudjelovanjem u razvoju novih tehnologija omogući zainteresiranoj javnosti sudjelovanje u kreiranju odluka aktualnih vlasti koje će na taj način bolje služiti javnom interesu. U dijelovima aglomeracije Krapinsko-zagorske županije nema registriranih i djelatnih udruga koje se, na neki način, smatraju nositeljima razvoja civilnog društva i čija je djelatnost vezana na promicanje demokracije, ljudskih prava, tolerancije, poštivanja osobnosti i ljudskog dostojanstava. Jednako tako, na području županije još nema registriranih udruga koje bi se bavile problematikom nasilja i pružanja pomoći žrtvama

nasilja (u obitelji, izvan obitelji, djecom kao žrtvama nasilja), kao i udruga koje bi se bavile pružanjem pomoći ljudima u trenucima duševne stiske (problematika samoubojstva i sl.).

1.2.6.1. Ravnopravnost spolova

Ravnopravnost spolova je jedno od temeljnih načela pravne stečevine Europske unije, a osiguranje jednakih mogućnosti i suzbijanje spolne diskriminacije opći cilj i sastavni dio svih njezinih programa i politika. Osnovni nacionalni strateški dokument u području ravnopravnosti spolova su Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine (NN 88/11) temeljem čega je, za područje Grada Zagreba napravljen Akcijski plan za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine (SGGZ 4/13).
Isto je potrebno izraditi Akcijski plan za ostvarenje mjera na razini Urbane aglomeracije Zagreb u cilju promjene stajališta javnosti prema rodnoj ravnopravnosti i rodnoj diskriminaciji te daljnjeg napretka u poboljšanju ravnopravnosti žena i muškaraca u obitelji i svim područjima javnog života. Potrebno je poticanje općina i gradova unutar aglomeracije na aktivniji angažman u unapređenju ravnopravnosti spolova kroz osnivanje općinskih i gradskih povjerenstava, te poticanje suradnje s udrugama civilnog društva razvijanjem partnerstava i davanjem financijskih potpora za projekte/programe kojima se podiže javna svijest o pravima žena.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Na nacionalnoj razini nije razvijena jedinstvena metodologija prikupljanja statističkih podataka i pripadajućih rodnih istraživanja ▪ Nema analize pokazatelja ekonomskih ili društvenih kretanja u odnosu na spol ▪ Na nacionalnoj razini nema metodologije za provedbu strategije uvođenja načela ravnopravnosti spolova, uključujući uvođenje načela ravnopravnosti spolova u planiranje proračuna, analize izrađene na temelju spola te procjenu utjecaja spola ▪ Na nacionalnoj razini nema razrađenog plana i metodologije obrazovanja službenika/službenica o ravnopravnosti spolova, posebice za lokalnu razinu ▪ Javnost malo zna o diskriminaciji temeljem spola ▪ Proces usklađivanja obiteljskog, privatnog i profesionalnog života ne prati zahtjeve uklanjanja nejednakosti u društvenom položaju muškaraca i žena. ▪ Na ostalom području aglomeracije uočljiva je	▪ Ocjenjivanje i vrednovanje učinka akata, odluka ili akcija upravnih tijela gradova i općina na položaj žena i muškaraca radi njihove stvarne ravnopravnosti ▪ Promicanje uporabe rodno osjetljivog jezika ▪ provedba programa izobrazbe o ravnopravnosti spolova gradskih i općinskih službenica/ka, na kojima će sudjelovati žene i muškarci ▪ Prikupljanje statističkih podataka i rodno istraživanje na razini aglomeracije ▪ Informiranje javnosti o zakonodavstvu koje regulira pitanja ravnopravnosti spolova

nedovoljna suradnja županije i udruga te često nepostojanje udruga, nositelja razvoja civilnog društva, kao i nepostojanje udruga koje bi se bavile problematikom nasilja i pružanja pomoći žrtvama	

1.2.6.2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije

Zakonodavni okvir za suzbijanje rasne i druge diskriminacije na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb predstavlja Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08). Osnovni cilj antidiskriminacijske politike je sprječavanje diskriminacije u pogledu rase i etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi, spolne orijentacije ili spola. U cilju provedbe antidiskriminacijske politike potrebno je osvješćivanje predrasuda i prepoznavanje diskriminacije koje ovisi o dobro pripremljenim i sveobuhvatnim kampanjama informiranja građana/ki, te senzibiliziranja i usavršavanja u pravosuđu i upravi, u čemu značajnu ulogu imaju mediji i organizacije civilnog društva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna znanja i osviještenost o diskriminaciji ▪ nedovoljna razmjena dobrih praksi između gradova i općina unutar Urbane aglomeracije Zagreb i gradova EU ▪ nedovoljna obrazovanost gradskih službenika/ca o osvješćivanju predrasuda i prepoznavanju diskriminacije	▪ Stvaranje financijskih i stručnih preduvjeta za poboljšanje znanja o diskriminaciji te senzibilizacija javnosti za ovu temu ▪ Poticanje razmjene dobrih praksi između Urbane aglomeracije Zagreb i gradova EU ▪ Poticanje organizacija civilnog društva da doprinose jačanju javne svijesti o društvenoj opasnosti diskriminacije i dobru koje za svakoga donosi poštivanje prava drugog i drugačijeg ▪ Jačanje uloge lokalnih medija u promicanju tolerancije i potrebi suzbijanja svakog oblika diskriminacije na prostoru aglomeracije

1.2.6.3. Nacionalne manjine

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i čitav zakonodavni okvir u RH osigurao je visoku razinu prava nacionalnih manjina sukladno međunarodnim dokumentima koja obuhvaćaju pravo na jednakost pred zakonom i nediskriminaciju po nacionalnoj osnovi, pravo na očuvanje kulture, vjere, jezika i tradicije, te pravo na sudjelovanje u procesu odlučivanja. Praćenje ostvarivanja ovih prava pokazuje stalan napredak.

Na području Urbane aglomeracije Zagreb, prema popisu stanovništva iz 2011., žive pripadnici 22 nacionalne manjine sa 50.496 stanovnika (4,6 % od ukupnog broja stanovnika UAZ).

Tablica Nacionalni sastav stanovništva UA Zagreb, prema popisu 2011.

Nacionalne manjine	Broj	Udjel nacionalnih manjina u ukupnom broju nacionalne manjine
Albanci	5.002	9,90
Austrijanci	117	0,23
Bošnjaci	9.438	18,69
Bugari	134	0,26
Crnogorci	1.309	2,59
Česi	1.005	1,99
Mađari	977	1,93
Makedonci	1.391	2,75
Nijemci	475	0,94
Poljaci	195	0,38
Romi	2.945	5,83
Rumunji	116	0,23
Rusi	412	0,82
Rusini	160	0,32
Slovaci	267	0,53
Slovenci	2.665	5,27
Srbi	19.834	39,29
Talijani	451	0,89
Turci	116	0,23
Ukrajinci	388	0,78
Vlasi	7	0,01
Židovi	327	0,65
Ostali	2.765	5,49
Nacionalne manjine ukupno	**50.496**	**-**

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema narodnosti po gradovima i općinama, DZS, Zagreb. 2013. (www.dzs.hr)

Tako su u proračunu Grada Zagreba osigurana sredstava za rad vijeća, predstavnika i Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba putem kojih pripadnici manjinskih zajednica sudjeluju u gradskom javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima. Također su osigurana sredstva za kapacitete u gradskoj upravi koji prate i analiziraju ostvarivanje prava vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, objedinjavaju prijedloge i inicijative i predlažu rješenja za usklađivanje njihovog rada. Pored navedenoga podupire se rad manjinskih udruga davanjem na korištenje prostora za rad te omogućuje korištenje gradskih prostora za njihove aktivnosti (tribine, izložbe, promocije knjiga, priredbe i slično) bez naplate.

1.2.6.3. Vjerska prava i slobode

Obzirom na veliki broj vjerskih zajednica i duhovno vjerničkih udruga, cilj gradova i općina na području Urbane aglomeracije Zagreb je razvoj i unaprjeđivanje odnosa sa svim vjerskim zajednicama, što se ostvaruje podupiranjem aktivnosti vjerskih zajednica i projekata u vezi s iskazivanjem vjere drugih subjekata davanjem materijalne i nematerijalne potpore. Nadalje, Sukladno Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica iz proračuna se daju namjenske potpore osobito za gradnju i obnovu objekata vjerskih zajednica, financiraju se verificirani vjerski programi u dječjim vrtićima u sklopu redovitog programa u gradskih/općinskih dječjih vrtića, te se sufinanciraju redoviti cjelodnevni programi predškolskog odgoja u vjerskim dječjim vrtićima (katolički, židovski, evangelički).

1.2.6.4. Civilno društvo i sloboda udruživanja

Civilno društvo je od 2003. godine postalo značajan akter i podupiratelj uvođenja pozitivnih društvenih promjena i vrijednosti na području Urbane aglomeracije Zagreb, na kojemu je registrirano oko 13 tisuća udruga civilnog društva (od čega u Gradu Zagrebu gotovo 12,5 tisuća). Na istočnom, južnom i zapadnom dijelu područja aglomeracije najviše je sportskih udruga; slijede gospodarske, tehničke, kulturne, humanitarne, udruge za zaštitu prava, udruge koje okupljaju i štite djecu, mladež i obitelj, udruge Domovinskog rata, zdravstvene i socijalne, ekološke, udruge za okupljanje i zaštitu žena, a znatno je manje udruga koje su duhovne, hobističke, nacionalne, znanstvene, prosvjetne i etničke. Na sjevernom dijelu aglomeracije još uvijek nema registriranih i djelatnih udruga koje se smatraju nositeljima razvoja civilnog društva (udruge čija je djelatnost vezana na promicanje demokracije, ljudskih prava, tolerancije, poštivanja osobnosti i ljudskog dostojanstva) niti udruga koje se bave problematikom nasilja i pružanja pomoći žrtvama nasilja (u obitelji, izvan obitelji, djecom kao žrtvama nasilja), kao i udruga koje se bave pružanjem pomoći ljudima u trenucima duševne stiske (problematika samoubojstva i sl.).

Gradovi i općine na istočnom, južnom, zapadnom i sjevernom dijelu aglomeracije potiču razvoj civilnog društva i djelovanje udruga planirajući u svojim godišnjim proračunima sredstva za sufinanciranje rada pojedinih udruga putem upravnih odjela, dok je u središnjem dijelu aglomeracije (Gradu Zagrebu) 2011. godine osnovana Koordinacija Grada Zagreba za ujednačenost suradnje i postupka dodjele financijskih potpora udrugama koja koordinira gradske urede, čime je postignuto da aktivnosti i suradnja s udrugama više ne ovise o djelovanju i nadležnosti pojedinoga gradskog ureda već su oni ujednačeni i koordinirani od strane radnog tijela gradonačelnika kojemu stručnu i logističku podršku pruža gradski ured nadležan za razvoj civilnog društva.

Kroz suradnju gradova i općina s udrugama utječe se na sustavno jačanje javne svijesti o problemima i pravima pojedinih skupina građana te ostvarenje njihovih specifičnih potreba u lokalnoj zajednici. Kako bi rad udruga bio kvalitetniji i korisniji, jedinice lokalne samouprave na području aglomeracije dodjeljuju financijske potpore programima i projektima udruga koji su od interesa za gradove i općine, udrugama daju na korištenje prostore za rad te su pokrovitelji raznih manifestacija u organizaciji pojedinih udruga.

Podatci o financiranju udruga iz sredstava proračuna gradova i općina objedinjuju se na godišnjoj razini te se dostavljaju Uredu za udruge Vlade RH koji ih javno objavljuje u tiskanoj publikaciji i na svojoj internetskoj stranici.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ udruge uglavnom nemaju projekte sa značajnijim razvojnim učinkom ▪ nedostatak pokazatelja o doprinosu udruga u pružanju pomoći i podrške građanima u provedbi programa/projekata za koje su ostvarili financijsku potporu iz proračuna ▪ nedostatak koordinacije udruga i koordinacije rada udruga na istočnom, južnom, zapadnom i sjevernom dijelu aglomeracije ▪ nedostatak strateškog dokumenta za suradnju s udrugama ▪ velikom broju udruga potrebno je sufinanciranje osnovnih troškova rada ▪ nedovoljna zastupljenost stručnih osoba u tijelima udruga, kao i njihova osposobljenost za pripremu aplikacija za razvojne projekte ▪ nepostojanje udruga - nositelja razvoja civilnog društva (npr. udruga za promicanje demokracije, ljudskih prava, tolerancije, poštivanja osobnosti i ljudskog dostojanstva) te udruga koje bi se bavile problematikom nasilja i pružanja pomoći žrtvama na sjevernom dijelu aglomeracije ▪ nedostatak financijskih sredstava i adekvatnih prostora za djelovanje udruga na sjevernom dijelu aglomeracije	▪ jačanje osposobljenosti udruga za pripremu i realizaciju razvojnih projekata ▪ razvijanje mehanizama za procjenu doprinosa udruga u pružanju pomoći i podrške građanima u provedbi programa/projekata za koje su ostvarili financijsku potporu iz proračuna ▪ izrada normativnih okvira za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ jačanje mehanizama uključenosti predstavnika civilnog društva u donošenje odluka i strateških dokumenata ▪ jačanje suradnje županije i udruga, osnivanje novih udruga, te educiranje udruga o mogućnostima financiranja iz raznih fondova ▪ izrada strateških dokumenata za suradnju s udrugama ▪ uspostavljanje jedinstvene javne baze podataka o davanju financijskih potpora udrugama koja će biti kontinuirano ažurirana ▪ jačanje umreženosti udruga ▪ osiguravanje osnovnih materijalnih, prostornih i drugih uvjeta za organizacijsku konsolidaciju i razvoj programske djelatnosti svih, posebice novoosnovanih udruga

1.2.6.4. Mladi u Urbanoj aglomeraciji Zagreb

U Republici Hrvatskoj mladima se smatraju osobe u dobi od 15 do 30 godina. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine na području Urbane aglomeracije Zagreb mladi čine oko 15% ukupnog stanovništva (izvor: http://www.dzs.hr). Probleme mladih na području Urbane aglomeracije Zagreb predstavljaju nezaposlenost, nedovoljna briga društva i države, nizak životni standard i okupiranost zabavom i potrošnjom, nedostatak životne perspektive, ovisnost o drogama, alkoholu i duhanu,

problem stanovanja, apatičnost i nedostatak interesa za društvena zbivanja te neodgovorno seksualno ponašanje.

U cilju unaprjeđenja uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici te svim područjima ekonomske i političke djelatnosti potrebno je osmišljavanje i provedba programa djelovanja za mlade, pri čemu glavne teme interesa trebaju biti obrazovanje i informatizacija, zapošljavanje, poduzetništvo, socijalna politika, zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje, aktivno sudjelovanje mladih u društvu, izgradnja civilnoga društva i volonterskoga rada, kultura mladih i slobodnoga vremena, te mobilnost, informiranje i mogućnost savjetovanja.

Potrebno je osnivanje više mikroregionalnih centara za mlade koji bi na jednom mjestu koncentrirali sve usluge: dobivanje informacija i pomoći, neformalno okupljanje mladih, koncerte te druge glazbene i filmske sadržaje, provođenje radionica i drugih oblika razmjene znanja i iskustava kao i savjetodavne i edukacijske sadržaje. Osiguravanjem prostornih uvjeta za provođenje slobodnog vremena mladih, uvažavajući njihove potrebe i interese, stvaranjem više mogućnosti za mlade te njihovim osnaživanjem poboljšao bi se pristup i sudjelovanje svih mladih u društvu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nezaposlenost mladih i nedostatak životne perspektive ▪ nizak životni standard ▪ nedovoljno obrazovanje mladih i nedovoljna ponuda svima dostupnih edukacijskih sadržaja ▪ nedostatak interesa za društvena zbivanja i nedovoljna uključenost mladih u društveno – politički život ▪ rizično ponašanje mladih ▪ nedostatak mikroregionalnih centara za mlade/klubova mladih (adekvatnih prostora koji bi objedinili sve usluge potrebne mladima te omogućili sudjelovanje i obrazovanje svih neovisno o financijskim mogućnostima) ▪ nedovoljna pristupačnost i atraktivnost postojećih sportsko – rekreacijskih sadržaja mladima	▪ osigurati kvalitetno obrazovanje sukladno zahtjevima tržišta i potrebama hrvatskog društva ▪ unaprijediti servise za povremeno zapošljavanje mladih tijekom školovanja ▪ osigurati poticanje za sustavno i djelotvorno zapošljavanje mladih nakon završenog školovanja, te osigurati pomoć pri traženju posla ▪ osigurati sudjelovanje mladih u procesu odlučivanja na svim razinama; osigurati učestalije i kvalitetnije komunikacije vlasti s mladima ▪ smanjiti odlazak mladih u inozemstvo, odnosno stvoriti kvalitetne preduvjete za život mladih na području Urbane aglomeracije Zagreb ▪ izgraditi partnerski odnos s udrugama mladih i za mlade, te jedinicama lokalne samouprave u postizanju ciljeva na dobrobit mladih ▪ osigurati prostore u vlasništvu JLS za osnivanje mikroregionalnih centara za mlade/klubova mladih ▪ osnivanje centra / klinike za reproduktivno zdravlje mladih, te (ne)formalnih grupa za

	vršnjačku pomoć ▪ podrška radu udruga mladih, udruga za mlade i usluga za mlade ▪ informiranje mladih o njihovim mogućnostima / dostupnim događanjima / manifestacijama

1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura

1.3.1. Društvena infrastruktura

Zadovoljavanje javnih potreba u društvenim djelatnostima jedna je od temeljnih funkcija lokalne samouprave, budući da je društvena infrastruktura najvažnija komponenta društvenog standarda neke zajednice, koja značajno utječe na podizanje obrazovnog, zdravstvenog i kulturnog standarda te ukupnu kvalitetu života na nekom području. Jedinice lokalne samouprave, a to su u promatranom slučaju gradovi i općine Urbane aglomeracije Zagreb brinu o zadovoljavanju javnih potreba iz područja predškolskog odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, tehničke kulture, zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, skrbi o osobama s invaliditetom i ostalih područja društvenih djelatnosti. U svima općinama i gradovima aglomeracije postoji velik broj sportskih, kulturnih i društvenih udruga i društava koja pokreću brojne projekte i sudjeluju na manifestacijama i natjecanjima.

Društvene su djelatnosti vezane uz prosperitet ukupnog razvoja Urbane aglomeracije Zagreb, a posebnu ulogu ima obrazovanje. Sustav društvenih djelatnosti zahtijeva povezivanje podsustava zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, obrazovanja te objekte i institucije koje promiču sportski i kulturni život. Baš kao i kod obrazovanja i kod podsustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, važno je sagledati potrebe stanovništva za pripadnim institucijama, nužnost izgradnje, adaptacije ili prenamjene, te gravitaciju stanovnika lokalne zajednice prema drugim jedinicama lokalne samouprave radi zadovoljenja potreba za obrazovanjem, zdravstvenim i uslugama socijalne skrbi gdje je to moguće.

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Zagrebačke županije 2013. – 2016.

Opredjeljenje za policentričan razvitak Republike Hrvatske, prema Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske iz 1997. godine, temeljeno je na postojećoj strukturi i sustavu naselja. Politika policentričnog razvoja kao važnog preduvjeta teritorijalne kohezije znači zalaganje za optimalni razmještaj stanovnika, djelatnosti, središnjih i drugih funkcija i infrastrukturnih sustava. Prema tome, određena središta trebala bi se razvijati zajednički, međusobno povezano i usklađeno unutar metropolitanskih odnosno aglomeracijskih područja, gradskih regija ili kao konurbacija, dijeleći međusobno funkcije svojstvene za odgovarajuće kategorije središnjih naselja te jačajući potrebne središnje funkcije posebice društvenu infrastrukturu.

U središnjim naseljima i razvojnim središtima razmještene su pojedine društvene i gospodarske djelatnosti, osobito one koje pripadaju skupini središnjih uslužnih funkcija (uprava, pravosuđe,

školstvo, kultura, umjetnost, šport, zdravstvo i socijalna skrb, financije, trgovina i sl.). U proteklom četverogodišnjem razdoblju nije bilo promjena u područnom ustroju koje bi se odnosile na područje Zagrebačke županije.

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Zagrebačke županije 2008. – 2012.:

Razvitak društvenih djelatnosti – javne službe (uprava, pravosuđe, prosvjeta, visoko školstvo i znanost, kultura, zdravstvo, socijalna skrb i sport), te udruge građana, političkih stranaka, vjerskih zajednica i drugih organizacija u svezi s njihovim glavnim obilježjima i svojstvima, rezultat je prirodnih, gospodarskih, društvenih i kulturnih polazišta i njihovih strateških ciljeva u prostoru. Razvitak javnih službi, tj. njihova struktura, razmještaj i dimenzioniranje, moraju slijediti razvoj i razmještaj njihovih korisnika, i ujedno podizati i poboljšavati standard i kvalitetu života stanovništva.
Mreža i sadržaji društvenih djelatnosti razmatrani su analizom važećeg zakonodavstva, prostorno planske dokumentacije, prostornih standarda, procjena, planova i odluka te pitanja važnih za dimenzioniranje pojedinih segmenata mreža. Analiza stanja je dana za glavne skupine pojedinih djelatnosti, iako se unutar tih skupina razlikuju brojne podskupine i još brojnije institucije raznih razina, nadležnosti i uslužnosti te njihov utjecaj u prostoru.

Ustanove javnih službi
Mreža javnih službi osigurava, u skladu s propisima za sadržaje državne uprave, područne (regionalne) i lokalne samouprave te ostale upravne službe i institucije, prostorne uvjete rada i razvoja. Na isti način obuhvaćene su i potrebe za pravosudne funkcije (sudovi, odvjetništvo, pravobraniteljstvo, javno bilježničke službe i dr.).
Upravne funkcije odgovaraju novom političko-teritorijalnom ustroju u zemlji, odnosno organizaciji lokalne uprave i samouprave, a raspoređene su prema zakonskim i podzakonskim aktima od razine države, županije, preko gradova i općina do pojedinih naselja. Na razini županije obavljaju se poslovi državne uprave i poslovi iz samoupravnog djelokruga koji su propisani odgovarajućim zakonima. Za obavljanje poslova državne uprave i regionalne samouprave na području Zagrebačke županije ustrojeni su, osim onih smještenih u Zagrebu, i županijski uredi i ispostave u središtima gradova.
Pravosudne funkcije organizirane su i razmještene u skladu s uspostavljanjem pravosuđa, kao jednog od tri samostalna segmenta hrvatske vlasti, također na temelju zakona i podzakonskih akata i na razini županije, gradova i općina. Prema podacima Ministarstva pravosuđa iz 2012. godine, na području Zagrebačke županije uspostavljena je mreža pravosudnih tijela koja obuhvaća Županijski sud i Županijsko državno odvjetništvo u Velikoj Gorici, devet općinskih sudova, pet općinskih državnih odvjetništava i osam prekršajnih sudova.

1.3.2. Zdravstvena infrastruktura

Pregled stanja u zdravstvu Urbane aglomeracije Zagreb ukazuje na nejednaku razinu i dostupnost zdravstvene skrbi za stanovnike općina i gradova aglomeracije. Stanovnici nekih općina koriste zdravstvene usluge izvan svoje općine (npr. Veliko Trgovišće, Brdovec itd.) što upućuje na nejednoliku dostupnost zdravstvene zaštite na području cijele Urbane aglomeracije Zagreb. Tako na primjer poseban problem u gradu Samoboru predstavlja prijevoz kroničnih bubrežnih bolesnika na hemodijalizu. Premda statistički podaci sustavno ne obrađuju stanje zdravstvenih objekata po svim sastavnicama aglomeracije, prikupljene informacije ukazuju na manjak i dotrajalost zdravstvenih

objekata i opreme. Tako je na primjer zgrada Doma zdravlja u gradu Samoboru u lošem stanju, neprilagođena potrebama i zahtjeva sanaciju i preinake, a također nedostaju i specijalisti, te odgovarajuća oprema. Manjak zdravstvenih djelatnika i određenih specijalizacija povezan je s upućivanjem stanovnika aglomeracije na specijalističke i dijagnostičke preglede u veće centre poput Grada Zagreba. U tom kontekstu treba razmotriti i budućnost Sveučilišne bolnice u Blatu u Gradu Zagrebu čija je izgradnja trajala od 1982. do 1992. godine, ali bolnica nije dovršena. Primjerice, usluga hitne pomoći u nekim se dijelovima aglomeracije ocjenjuje nezadovoljavajućom. Naglasak razvoja zdravstva u aglomeraciji čini se da bi trebala biti na osiguranju uvjeta za unapređenje preventivnog djelovanja i provedbi preventivnih zdravstvenih programa te razvoju informatizacije i e-zdravstva čime se povećava dostupnost zdravstvene skrbi stanovnicima aglomeracije.

Istraživanje je obuhvatilo postojeći razmještaj građevina/sadržaja sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite koji su razdijeljeni u 3 kategorije (1. klinički bolnički centri, klinike i opće bolnice, 2. specijalne bolnice i 3. lječilišta).

	Županija Grad Općina	Osnivač zdravstvene ustanove	DOMOVI ZDRAVLJA	ZAVODI	ŽUPANIJSKI ZAVODI ZA HITNU MEDICINU	LJEČILIŠTA	SPECIJALNE BOLNICE	OPĆE BOLNICE	POLIKLINIKE	KLINIČKO BOLNIČKI CENTAR	KLINIČKE BOLNICE	KLINIKE
			Primarna razina				Sekundarna razina			Tercijarna razina		
	Grad Zagreb											
1.	Grad Zagreb	RH	/	7	1	/	5	0	6	2	2	2
		Grad	3 (131)	/	/	0	/	/	/	/	1	1
		Privatni	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		UKUPNO	3 (131)	7	1	0	5	0	6	2	3	3
	Zagrebačka županija											
2.	Grad Dugo Selo	privatni							1			
3.	Grad Jastrebarsko	privatni							1			
4.	Grad Samobor	ZŽ	1									
		privatne							2			
5.	Grad Sveti Ivan		1-	1-	/	/	/	/	/	/	/	/

	Županija Grad Općina	Osnivač zdravstvene ustanove	DOMOVI ZDRAVLJA	ZAVODI	ŽUPANIJSKI ZAVODI ZA HITNU MEDICINU	LJEČILIŠTA	SPECIJALNE BOLNICE	OPĆE BOLNICE	POLIKLINIKE	KLINIČKO BOLNIČKI CENTAR	KLINIČKE BOLNICE	KLINIKE
			Primarna razina				Sekundarna razina			Tercijarna razina		
	Zelina		Isposta va Dom zdravlj a Zagreb ačke županij e	Zavo d za javn o zdra vstvo Zag. žup.- Služb a škols ke i sveu čilišn e medi cine								
6.	Grad Sveta Nedelja	privatni							2			
7.	Grad Velika Gorica	ZŽ			1							
		privatne							5			
8.	Grad Zaprešić	ZŽ		1								
		privatne							2			
9.	Općina Bistra	ZŽ					1					
10.	Općina Brckovljani											
11.	Općina Brdovec	RH	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		Grad	0 (3)*	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		Privatni	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		UKUPNO	0 (3)	/	/	/	/	/	/	/	/	/
12.	Općina Dubravica											
13.	Općina Jakovlje											

	Županija Grad Općina	Osnivač zdravstvene ustanove	DOMOVI ZDRAVLJA	ZAVODI	ŽUPANIJSKI ZAVODI ZA HITNU MEDICINU	LJEČILIŠTA	SPECIJALNE BOLNICE	OPĆE BOLNICE	POLIKLINIKE	KLINIČKO BOLNIČKI CENTAR	KLINIČKE BOLNICE	KLINIKE
			Primarna razina				**Sekundarna razina**			**Tercijarna razina**		
14.	Općina Klinča Sela											
15.	Općina Kravarsko											
16.	Općina Luka											
17.	Općina Marija Gorica											
18.	Općina Orle											
19.	Općina Pisarovina											
20.	Općina Pokupsko											
21.	Općina Pušća											
22.	Općina Rugvica											
23.	Općina Stupnik											
	Krapinsko-zagorska županija											
24.	Grad Donja Stubica											
25.	Grad Oroslavlje											
26.	Grad Zabok											
27.	Općina Gornja Stubica											
28.	Općina Marija Bistrica											
29.	Općina Stubičke Toplice											
30.	Općina Veliko Trgovišće											
URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB		RH										
		JLS										
		Privatni										
		UKUPNO										
		UKUPNO										

* Dom zdravlja Zagrebačke županije – Zaprešić ima tri ispostave (ambulante) na području Općine Brdovec

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Razvojne probleme u zdravstvu u središnjem dijelu aglomeracije čini nedostatak smještaja za bolesnike u terminalnoj fazi bolesti, dotrajalost zgrada i opreme psihijatrijskih bolnica te nedostatak kapaciteta poliklinike za dijabetes „Vuk Vrhovec“, dok na sjevernom, istočnom, južnom i zapadnom dijelu aglomeracije razvojni problem čini nedostatak prostornih kapaciteta zdravstvenih ambulanti te dotrajalost zgrada i opreme postojećih objekata. ▪ Specijalna Bolnica za kronične bolesti dječje dobi Gornja Bistra smještena je u dvorcu Oršić koje je neadekvatan bolnički prostor	▪ Razvojne potrebe u središnjem dijelu aglomeracije čini izgradnja hospicija, otvaranje poliklinike za šećernu bolest te za zdravlje žena, a u sjevernom, istočnom, južnom i zapadnom dijelu aglomeracije izgradnja novih ambulanti, te dogradnja i opremanje postojećih objekata kako bi se omogućila lokalno dostupna specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita. ▪ Izgraditi novu Specijalnu bolnicu za kronične dječje bolesti

1.3.3. Stanovanje

Na velikim područjima kao što su urbane aglomeracije, stanovanje je složeno i različitog standarda jer je i život ovih područja složen, a ta složenost se povećava paraleleno s razvojem i veličinom aglomeracije.

Ovdje se analizira veličina i struktura stambenog fonda te standard stanovanja temeljem rezultata posljednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine.

Stambeni fond i vlasništvo stanova

Ukupno je na prostoru UA Zagreb 516.209 stanova što je 23 od ukupnog stambenog fonada RH. Od ukupnog broja stanova u UAZ 94,1 stanova je u kategoriji stanova za stalno stanovanje, 4,5 su stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju, 0,2 je stanova koriste se samo u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi, a u 1,1 stanova obavljala se neka poslovna djelatnost. Udio Grada Zagreba u ukupnom stambenom fondu UAZ iznosi 74,5. Od ostalih JLS značajniji udiol imaju gradovi Velika Gorica (5), Samobor (3,3) i Zaprešić 2.

Tablica 1. Stanovi prema načinu korištenja u jedinicama lokalne samouprave UAZ prema popisu 2011. godine

Ime grada ili općine	Ukupno	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost
		ukupno	nastanjeni	privremeno nenastanjeni	napušteni	za odmor i rekreaciju	u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	
Grad Zagreb	384.333	373.538	299.977	69.870	3.691	4.878	234	5.683
Dugo Selo	7.456	6.724	5.330	1.301	93	701	18	13
Jastrebarsko	8.237	6.385	4.967	979	439	1.729	104	19
Samobor	16.864	14.353	12.148	1.780	425	2.229	196	86
Sveta Nedelja	6.854	6.531	5.486	969	76	308	8	7
Sveti Ivan Zelina	8.472	6.252	4.808	887	557	2.105	109	6
Velika Gorica	25.956	23.863	20.752	2.641	470	2.022	24	47
Zaprešić	10.268	9.892	8.567	1.201	124	338	8	30
Bistra	2.673	2.428	2.059	259	110	216	27	2
Brckovljani	3.444	2.458	1.927	454	77	932	47	7
Brdovec	4.526	3.941	3.446	330	165	583	2	0
Dubravica	721	555	455	25	75	163	2	1
Jakovlje	1.724	1.457	1.228	123	106	251	9	7
Klinča Sela	2.038	1.724	1.488	174	62	312	-	2
Kravarsko	1.300	792	662	70	60	493	15	0
Luka	674	493	406	39	48	180	1	0
Marija Gorica	1.282	893	715	94	84	377	12	0
Orle	1.020	895	641	88	166	124	1	0
Pisarovina	2.004	1.460	1.155	218	87	538	6	0
Pokupsko	1.632	976	728	131	117	649	6	1
Pušća	1.256	963	851	62	50	283	5	5
Rugvica	2.831	2.769	2.274	345	150	57	5	0
Stupnik	1.335	1.313	1.071	202	40	10	1	11
Donja Stubica	2.810	2.052	1.703	248	101	717	41	0
Oroslavje	2.859	2.504	2.006	373	125	345	7	3
Zabok	3.746	3.244	2.888	264	92	450	33	19
Gornja Stubica	2.413	1.940	1.568	184	188	417	56	0
Marija Bistrica	3.357	2.607	1.865	300	442	649	98	3
Stubičke Toplice	1.923	1.077	1.011	44	22	767	79	0
Veliko Trgovišće	2.201	1.707	1.453	138	116	433	59	2
UAZ	**516.209**	**485.786**	**393.635**	**83.793**	**8.358**	**23.256**	**1.213**	**5.954**
Republika Hrvatsk	**2.246.910**	**1.912.901**	**1.496.558**	**342.349**	**73.994**	**249.243**	**13.526**	**71.240**

Izvor: Stanovi prema načinu korištenja, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS, Zagreb.

Nastanjeni su stanovi u Republici Hrvatskoj u dominantnom privatnom vlasništvu fizičkih osoba 97,3, dok je samo 2,7 u vlasništvu pravnih osoba. Na prostoru UAZ ti su omjeri još veći (97,7) u korist fizičkih u odnosu na ostalo vlasništvo.

Tablica 2. Stalno nastanjeni stanovi prema vlasništvu i sobnosti u UAZ i RH prema popisu 2011. godine

Nastanjeni stanovi	Broj stanova		Površina u m^2		Prosječno m^2 po stanu		Postotak ()	
	UAZ	R H	UAZ	R H	UAZ	R H	UAZ	R H
Po vlasništvu								
privatno	384 708	1 455 914	29 588 529	118 709 770	76,9	81,5	97,7	97,3
ostalo	8 927	40 644	489 854	2 415 998	54,9	59,4	2,3	2,7
Po sobnosti								
1 soba	45 903	133 489	1 580 522	4 778 713	34,4	35,8	11,7	8,9
2 sobe	128 048	411 755	6 964 445	23 236 970	54,4	56,4	32,5	27,5
3 sobe	124 672	514 160	9 443 591	40 104 665	75,7	78	31,7	34,4
4 sobe	59 224	283 133	6 339 404	29 671 989	107	104,8	15	18,9
5 soba	23 619	106 475	3 356 581	14 448 684	142,1	135,7	6	7,1
6 soba	9 160	36 775	1 599 833	6 176 931	174,7	168	2,3	2,5
7 soba	1 770	6 287	430 394	1 464 574	243,2	233	0,4	0,4
8 soba	810	2 951	219 514	749 317	271	253,9	0,2	0,2
9 i više soba	429	1 533	144 099	493 925	335,9	322,2	0,1	0,1
Ukupno	**393 635**	**1 496 558**	**30 078 383**	**121 125 768**	**76,4**	**80,9**	**100**	**100**

Izvor: Stanovi prema broju soba i vlasništvu, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS, Zagreb.

Bogatstvo se stambenog fonda mjeri i njegovom sobnošću. Urbana aglomeracija Zagreb ima nepovoljniju sobnu strukturu stambenog fonda u odnosu na Hrvatsku. Kao što se vidi iz Tablice 2. u UAZ najviše je dvosobnih, a u RH trosobnih stanova. Iako i u UAZ i RH prevladavaju dvosobni i trosobni stanovi njihovi omjeri su znatno povoljniji na razini RH. Trosobni i četverosobni stanovi u strukturi stambenog fonda u RH čine 53,3, a u UAZ 46,7. Udio stanova s manje soba manji je u RH (36,4) nego li u UAZ (44,2). To je zbog strukture stanova Grada Zagreba u kojoj prevladavaju stanovi manje sobnosti i kvadrature, tj. manji stanovi. Garsonjere, jednosobni i dvosobni stanovi čine 48,3 stambenog fonda Grada Zagreba. Udio stanova Grada Zagreba manje sobnosti u UAZ je 83,3.

Slika 1. Broj stanova na području UA Zagreb, po gradovima i općinama prema popisu 2011. godine

Opremljenost stambenog fonda

Slika nastanjenih stanova prema pomoćnim prostorijama u UAZ pokazuje sljedeće: od ukupnog broja nastanjenih stanova u UAZ 393.635 u kojima živi ukupno 1.075.228 stanovnika, njih 391.057 (99,3) ima zahod, 98,7 kupaonicu, a 99,9 ih ima kuhinju.

Prema tome, u UAZ danas ima 2.578 stanova sa 4.712 stanovnika koji u stanu nemaju zahod, 5.193 stanova sa 9.557 stanovnika bez kupaonice, dok 556 stanova sa 703 stanovnika nema kuhinju. Najmanji je udio neopremljenih stanova u Gradu Zagrebu (0,9), zatim Zaprešiću (1,2) i Sv.Nedelji (1,5), dokle su s druge strane veliki broj JLS-a sa vrlo visokim udjelom neopremljenosti odnosno nemaju zahod, kupaonicu ili kuhinju. Najveći udio ovih osnovnih prostorija za život nemaju općine Pokupsko (ukupno 33,3) i Orle (31,1).

Tablica 3. Opremljenost nastanjenih stanova u UAZ po sastavnicama (JLS) prema popisu 2011. godine

Ime grada ili općine	stanova koji nemaju			stanovi koji nemaju instalacije		
	zahod	kupaonicu	kuhinju	vodovoda	kanalizacije	električne energije
Grad Zagreb	0,2	0,6	0,1	0,2	0,2	0
Dugo Selo	0,8	1,4	0,1	0,6	0,7	0
Jastrebarsko	1,1	3,5	0,1	0,6	0,7	0,2
Samobor	1,2	3	0,2	1	1,1	0,1
Sveta Nedelja	0,5	1	0	0,4	0,4	0
Sveti Ivan Zelina	3,1	5,5	0,1	2	2,6	0,2
Velika Gorica	1,4	2,2	0	1	1,2	0,1
Zaprešić	0,4	0,8	0	0,2	0,2	0
Bistra	0,7	3,4	0,1	0,6	0,5	0,1
Brckovljani	3,8	5,8	0,3	3,3	3,3	0,3
Brdovec	1,1	2,2	0	0,5	0,7	0,1
Dubravica	4	8,1	0,4	2,6	2,9	0,4
Jakovlje	2,9	6	0,2	1,5	1,1	0,2
Klinča Sela	2	4,4	0	1,4	1,7	0,1
Kravarsko	9,4	13,7	0,9	3,2	8,3	0,6
Luka	3,4	8,1	0,2	1,5	2	0
Marija Gorica	1,8	5,5	0,1	0,8	0,8	0,1
Orle	13,1	17,2	0,8	11,4	12,2	0,6
Pisarovina	7,1	10,8	0,2	5,5	6,1	0,1
Pokupsko	14,1	18,5	0,7	7,7	13,9	0,3
Pušća	2,8	5,6	0	1,6	1,5	0,4
Rugvica	3,8	5,2	0	3,2	3,4	0,2
Stupnik	1,1	1,9	0	1	1	0
Donja Stubica	2,5	7,5	0,1	1,2	1,5	0,4
Oroslavje	1,6	3,5	0	1,1	1,3	0,3
Zabok	1,2	3,5	0,1	1	1	0,1
Gornja Stubica	5,2	13,2	0,8	2,6	3,6	0,3
Marija Bistrica	4	9,8	0,2	1,8	2,3	0,2
Stubičke Toplice	0,9	3,8	0,2	0,6	0,7	0,2
Veliko Trgovišće	9,2	10,9	0,3	7,9	7,6	0,4
UAZ	**0,7**	**1,3**	**0,1**	**0,5**	**0,5**	**0,1**
Republika Hrvatska	**2,5**	**3,9**	**0,1**	**1,8**	**2**	**0,2**

Izvor: Stanovi prema pomoćnim prostorijama i instalacijama, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS, Zagreb.

Slika 2. Udio stanova UA Zagreb koji nemaju jednu od instalacija vodovoda, kanalizacije ili električne energije (ukupno) prema popisu 2011.godine

Slična je slika i udjela stanova koji nemaju osnovne instalacije kao što su vodovod, kanalizacija i električna energija. Prema tome, udio stanova u UAZ koji nemaju ove instalacije je ukupno 1,1. Najmanji udio takvih stanova nalazi se u Gradu Zagrebu i Zaprešiću (0,4) i Sv.Nedelja (0,8) dok je na suprotnoj strani najveći udio stanova koji nemaju ove instalacije u općinama Orle (24,2), Pokupsko (21,9) te Veliko Trgovišće (15,9), dok ostale JLS imaju uglavnom manje od 10 stanova bez instalacija za vodovod, kanalizaciju ili električnu energiju.

Slika 3. Udio stanova koji nemaju jednu od pomoćnih prostorija - zahoda, kupaonice ili kuhinje (ukupno) - na području UA Zagreb prema popisu 2011. godine

Stanovi za odmor i rekreaciju

Prirodne pogodnosti i prednosti zagrebačke okolice atraktivne su stanovništvu grada za boravak u prirodnom okruženju, odmor i rekreaciju, posevno vikendima.

Ovo je područje pogodno za gradnju kuća za odmor s okućnicom te vrtova, voćnjaka i vinograda, ali i kolektivno stanovanje osoba starije životne dobi u domovima za umirovljenike i lječilišnim i drugim zdravstvenim ustanovama. Cijene građevinskog i ostalog zemljišta na širem području zagrebačke aglomeracije prilično je jeftino u odnosu na cijene u Gradu.

Stoga se u strateškom i prostornom planiranju treba voditi računa o osiguravanju uvjeta, dapače stvaranju privlačnih uvjeta od strane gradova i općina za kupnjom i izgradnjom ovakvih stanova, vikendica te objekata za boravak starijih osoba, tim više što je poznato da stanovništvo Grada Zagreba ima relativno visoku potražnju i nedostatak ovakvih objekata, posebno rekreativnih sadržaja i smještajnih kapaciteta za starije i nemoćne osobe. Pri tome bi se gradovi i općine trebali natjecati u stvaranju što boljih uvjeta za ovakvu izgradnju i u privlačenju investitora na svoje područje, što ima višestruke koristi, od komunalne i prometne izgradnje do zapošljavanja, povećanja prihoda lokalnih proračuna, izgradnje naselja, korištenja lokalnih prednosti, porasta konkurentnosti i porasta ukupne kvalitete života.

Slika 4. Udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom broju stanova gradova i općina na području UA Zagreb prema popisu 2011. godine

Iz gornjih podataka i kartografskog prikaza (Sl.4.) vidljivo je da su vikendice ili kuće za odmor razmještene pretežito po južnom rubnom, sjevernom zagorskom i istočnom dijelu aglomeracije, a najmanje ih je na području Grada Zagreba, Zaprešića, Svete Nedjelje i Stupnika. Iako se ne raspolaže podacima o vlasnicima ovog dijela nekretnina u zagrebačkoj okolici, za pretpostaviti je da se radi pretežito o manjim kućama za odmor čiji su vlasnici stalni stanovnici Grada Zagreba. Ukupno je na području UAZ u 2011. godini bilo 23. 256 stanova (kuća) za odmor ili 4,5 od ukupnom broja svih stanova, dokle se u svega 5. 954 stanova ili njih 1,1 obavljala neka djelatnost, od čega se 95,4 odnosilo na Grad Zagreb.

Površina stanova i pokazatelji standarda stanovanja

Nastanjenih stanova ukupno je u Gradu Zagrebu 299.977 u kojima je bilo 303.191 kućanstava sa 780.957 osoba / članova koji žive u njima. To znači da je prema toj kategoriji po stanu prosječno živjelo 2,6 osoba. Broj kućanstava na jedan stan (nastanjeni) u Gradu Zagrebu iznosi 1,01. Usporedimo li postojeći stambeni fond (nastanjene stanove) s brojem kućanstava uočavamo veći broj kućanstava (3.214) od broja stanova, što znači da u dijelu stanova živi više kućanstva odnosno da svako kućanstvo nema svoj stan.

Tablica 4. Pokazatellji standarda stanovanja u Gradu Zagrebu, usporedba sa Hrvatskom, 2011.

Pokazatelji	Zagreb	Hrvatska
- prosječna veličina stana (m^2)	71,0	80,9
- prosječan broj soba po stanu	2,7	3,0
- prosječan broj osoba u	2,6	2,8

kućanstvu		
- prosječan broj kućanstava po stanu	1,0	1,0

Izvor: Izračun autora prema podacima popisa stanovništva 2011. godine

Prosječna veličina odnosno površina stana u Gradu Zagrebu iznosi 71 m² i manja je od prosječne površine stana u Hrvatskoj gdje je prosječna površina 80,9 m². Prosječna površina stana po članu kućanstva značajno se razlikuje po gradovima i općinama, a kreće se od 34,2 m² što je najveća vrijednost u Stubičkim Toplicama do najmanje prosječne površine 23,2 m² u Kravarskom.

Slika: Prosječna površina stana po članu kućanstva po gradovima i općinama UAZ prema popisu stanovništva 2011. Godine

Starost stanova

Starost stambenog fonda je višestruko važna činjenica u analizi standarda stanovanja.
Promatrajući broj stanova prema godini njihove izgradnje uočava se da se najintenzivnija stambena izgradnja odvijala u razdoblju 1961.-1990. kada je izgrađeno 53,6 ukupnog broja nastanjenih stanova. Gledajući po desetogodišnjim razdobljima vidimo da je u razdoblju 1961.-1970. izgrađeno 21,3 stanova, 1971.-1980. 17,7 te od 1981.-1990. 14,6 od ukupnog broja nastanjenih stanova. Najmanje stanova izgrađeno je u razdoblju 2001.-2005. godine, 17.332 odnosno 5,8, dok je nakon toga do 2011. stambena izgradnja pojačana, potpomognuta gradskim programom stambene izgradnje (Sesvete - Jelkovec) te državnim programom poticane stanogradnje-POS (stambeno naselje Oranice-Španso).

Tabica 5. Nastanjeni stanovi u UAZ prema godini gradnje, popis stanovništva 2011. godine

Ime grada ili općine	Ukupan broj stanova	Od toga sagrađeni u razdoblju								
		prije 1919.	1919. – 1945.	1946. – 1960.	1961. – 1970.	1971. – 1980.	1981. – 1990.	1991. – 2000.	2001. – 2005.	2006. i kasnije
Dugo Selo	5.330	63	84	347	642	1.114	875	957	479	701
Jastrebarsko	4.967	321	251	585	905	1.318	800	374	169	135

Samobor	12.148	541	461	1.318	2.459	3.314	1.776	916	553	709
Sveta Nedelja	5.486	79	80	408	1.121	1.307	700	599	715	403
Sv. Ivan Zelina	4.808	222	233	492	860	1.174	836	368	151	160
Velika Gorica	20.752	269	388	1.213	2.699	8.002	4.070	2.220	778	799
Zaprešić	8.567	67	119	452	1.081	1.933	2.608	812	730	702
Bistra	2.059	55	60	185	404	530	300	263	120	105
Brckovljani	1.927	121	48	169	227	309	350	377	132	126
Brdovec	3.446	60	161	404	694	782	454	421	224	188
Dubravica	455	24	29	47	87	113	82	47	13	5
Jakovlje	1.228	29	25	140	294	343	208	84	33	32
Klinča Sela	1.488	35	40	140	297	367	234	139	70	89
Kravarsko	662	16	31	57	111	159	147	76	27	22
Luka	406	17	24	47	88	103	61	33	11	13
Marija Gorica	715	42	35	76	123	172	117	75	22	21
Orle	641	75	64	86	75	127	91	75	14	18
Pisarovina	1.155	49	59	93	219	367	185	76	36	44
Pokupsko	728	25	58	77	137	150	167	71	18	22
Pušća	851	13	22	71	145	237	173	89	40	35
Rugvica	2.274	60	88	177	204	320	479	568	158	153
Stupnik	1.071	9	26	92	188	157	232	189	90	84
Donja Stubica	1.703	61	48	163	361	501	315	110	56	44
Oroslavje	2.006	42	86	314	514	579	227	78	47	81
Zabok	2.888	43	98	408	879	731	385	137	86	98
Gornja Stubica	1.568	87	77	176	315	417	313	89	29	30
Marija Bistrica	1.865	125	80	249	347	497	326	131	49	26
Stubičke Toplice	1.011	20	24	108	225	304	183	70	32	36
Veliko Trgovišće	1.453	56	44	190	418	382	168	75	27	44
Grad Zagreb	299.977	11.518	27.948	26.290	63.943	53.028	43.734	27.915	17.332	25.224
UAZ	**393.635**	**14.144**	**30.791**	**34.574**	**80.062**	**78.837**	**60.596**	**37.434**	**22.241**	**30.149**
Hrvatska	**1.496.558**	**112217**	**84.963**	**138.858**	**288.563**	**325.203**	**247.084**	**129.687**	**70.463**	**73.072**

Izvor: Nastanjeni stanovi prema godini gradnje, vrsti zgrade i broju kućanstava u stanu, popis 2011., Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS, Zagreb.

Kako pokazuju podaci iz Tablice 5. u UAZ stanovi sagrađeni do 1919. godine čine 3,6 stambenog fonda, stanovi sagrađeni od 1919. do 1945. čine 7,8 stanova, stanovi sagrađeni od 1946. do 1970. čine 29,1 stanova, stanovi sagrađeni od 1971. do 1980. čine 20 stambenog fonda, stanovi sagrađeni od 1981. do 1990. čine 15,4 stanova, stanovi sagrađeni od 1991. do 2000. godine čine 9,5, a stanovi sagrađeni između 2001. i 2010. godine čine 13,4 stanova. Prema ovim podacima može se zaključiti da se na prostoru UAZ najintenzivnija stambena izgradnja odvijala od 1960. do 1980. godine s tim da je na prostoru Grada Zagreba najviše stanova izgrađeno između 1960. i 1970. godine a u ostalim jedinicama lokalne samouprave u razdoblju između 1971. i 1980. godine. Ovdje se misli na satelitske gradove Zagreba Veliku Goricu, Samobor, Dugo Selo i Zaprešić koji su upravo tih godina imali najintenzivnuju stambenu izgradnju na svom području. Oko 22 stambenog fonda u Gradu Zagrebu starije je od 50 godina, dok je u urbanoj aglomeraciji taj udjel oko 20. Najstariji stambeni fond ima općina Orle, 35,1 i Marija Bistrica 24,3 stanova starijih od 50 godina. Relativno veći broj sagrađenih stanova u zadnjem međupopisnom razdoblju, 2001.-2010. godine značajno je utjecao na povoljniju

starosnu strukturu stambenog fonda kako u Gradu Zagrebu tako i u ostalim gradovima i nekim općinama UAZ..

Slika 5. Nastanjeni stanovi prema godini gradnje u RH, Grad Zagreb, UAZ i ostalim jedinicama lokalne samouprave UAZ prema popisu 2011. godine

Novosagrađeni stanovi

Slijedeći podaci pokazuju da je stambena izgradnja i ukupno građevinarstvo, paralelno s gospodarskom krizom od 2009., ušlo u duboku fazu opadanja, najveću među svim djelatnostima i sve dosada se nije oporavilo na razinu s početka 2000. godine. Tijekom 1990.-tih godina u Gradu Zagrebu prosječno godišnje gradilo se oko 2 200 novih stanova. U novom desetljeću, dakle od početka 2000-te godine stanogradnja u Gradu Zagrebu dobiva zamah što se vidi u porastu novoizgrađenih stanova (2001. godine izgrađeno je 2 580 stanova, 2002. godine 3 341, 2003. godine 4 627 stanova). Kulminaciju stanogradnja u Gradu Zagrebu doživljava 2007. i 2008. godine kad je izgrađeno najviše stanova (2007. 8 895 i 2008. 8 744 stana). Od 2009. godine započinje velik pad broja novoizgrađenih stanova koji se toliko smanjio da je u 2014. godini u Gradu Zagrebu izgrađeno samo 638 novih stanova.

Tablica 6. Završeni stanovi po po gradovima i općinama UAZ od 2008. do 2014. godine

Ime grada ili općine	Završeni stanovi						
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Grad Zagreb	**8.744**	**4.923**	**3.939**	**2.388**	**2.729**	**1.227**	**638**
Dugo Selo	278	130	116	76	48	43	84
Jastrebarsko	35	43	31	11	12	6	1
Samobor	48	79	164	170	281	65	71
Sveta Nedelja	111	33	58	51	55	17	9
Sveti Ivan Zelina	37	57	71	67	46	13	7

Velika Gorica	65	45	232	92	84	104	56
Zaprešić	66	65	24	37	29	9	14
Bistra	33	19	30	10	20	15	8
Brckovljani	18	19	16	20	19	29	42
Brdovec	35	47	40	20	17	25	5
Dubravica	1	-	2	2	2	1	-
Jakovlje	3	6	3	7	3	2	3
Klinča Sela	9	14	18	11	9	1	-
Kravarsko	1	3	4	4	1	2	1
Luka	3	2	2	2	-	1	-
Marija Gorica	2	2	2	5	7	1	4
Orle	3	1	3	1	2	3	1
Pisarovina	6	13	28	17	4	6	-
Pokupsko	-	1	2	1	7	1	1
Pušća	4	4	4	3	5	6	2
Rugvica	33	28	24	22	34	36	33
Stupnik	26	31	21	8	12	2	20
Donja Stubica	9	13	11	4	7	6	8
Oroslavje	21	51	33	26	11	8	11
Zabok	74	8	44	40	4	10	10
Gornja Stubica	2	7	3	11	3	2	6
Marija Bistrica	1	9	4	7	6	3	6
Stubičke Toplice	16	20	7	11	4	10	3
Veliko Trgovišće	5	44	9	6	8	2	3
UAZ	**9.689**	**5.717**	**4.945**	**3130**	**3469**	**1656**	**1047**
Republika Hrvatska	**25.368**	**18.740**	**14.972**	**12390**	**11792**	**10090**	**7805**

Izvor: Statistička izvješća za Građevinarstvo od 2008. do 2014. godine, DZS, Zagreb.

Stanovanje ima značajan udio pri planiranju, projektiranju i gradnji na prostoru Urbane aglomeracije Zagreba, jer zauzima pretežiti dio urbaniziranog prostora i prevladavajući je sadržaj urbanih naselja koji treba biti društveno reguliran i kontroliran, od dostupnosti stana do osiguranja osnovnog standarda i kvalitete stanovanja. Osim samog stana, standard i kvaliteta stanovanja ovise i o dostupnost i ikvaliteti pratećih sadržaja stanovanja i cjelokupne mreže javne i društvene infrastrukture na nivou stambenog susjedstva, naselja i stambenig područja. Sustavno podizanje kvalitete stanovanja preduvjet je za podizanje kulture stanovanja i društvene svijesti o značaju izgrađenog prostora.

Suvremeni standardi kvaliteta stanovanja proizlazi iz suvremenog načina života i stambenih potreba.
Čimbenici suvremenog načina života i stambenih potreba:
1. struktura i brojnost obitelji (višegeneracjiske obitelji, obitelji s djecom, parovi bez djece, samci)
2. individualizacija, neovisnost i autonomuja unutar obitelji
3. adaptibilnost i multifunkcionalnost stambenih prostora

4. rad u stambenom prostoru zbog dostupnosti informacijskih tehnologija (IT)
5. prihvaćanje ideje mobilnosti i fluktuacija radne snage zbog ekonomske nestabilnosti
6. promjena u odnosu prema privatnom vlasništvu

Stanovanje je kroz stanogradnju poticajni element gospodarstva u cjelini i važan element tržišta, pri čemu treba naglasiti potencijal održivih modela primarnog isekundarnog stanovanja (sa stanovima za odmor i rekreaciju), ali i socijalni aspekt, zbog čega valja razvijati modele priuštivog stanovanja.

Održivo stanovanja je koncept kojim valja uspostaviti ravnotežu između ekološke osviještenosti, amanjenja rizika od katastrofa, kvalitete življenja i tehnološkog napretka te razvojanovih materijala i sustava. Obnova postojeće stambene izgradnje značajan je dio koncepta održivog stanovanja, jer se, za razliku od gradnje novih zgrada,obnovom postojećih zgrada štede prostorni resursi,materijal i energija. Obnova postojećih stanova uglavnom je usmjerena poboljšanju toplinske zaštite, zaštite od buke, zaštite od potresa i priključenju na komunalnu infrastrukturu.

Stanovanje–ključne teme–problemi razvoja
1. Nedefinirana stambena politika *Urbane aglomeracije Zagreba* koja obuhvaća tržišne, najamne i socijalne modele stanovanja u postojećim, obnovljenim i novo izgrađenim stanovima.
2. Nedefinirani standardi stanovanja i nepostojanje baze podataka bitnih obilježja stambenog fonda.
3. Neujednačena mreža javnih servisa i sadržaja, te javnih površina stambenih područja.
4. Nedostatak uređenih građevinskih čestica za prototipsku individualnu stambenu gradnju koja afirmira suvremene standarde stanogradnje s naglaskom na energetsku učinkovitost i održivo građenje.
5. Nedostatak modela prototipske kolektivne stambene gradnje koja afirmira suvremene standarde stanogradnje s naglaskom na energetsku učinkovitost i održivo građenje.

Niz prostornih, demografskih, društvenih i gospodarskih čimbenika uvjetovalo je potencijale i nedostatke, te probleme i potrebe stanovanja na području Urbane aglomeracije Zagreba koji su dijelom prepoznati i navedeni u dokumentima prostornog uređenja jedinica lokalne samouprave Urbane aglomeracije Zagreb.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepostojanje dugoročne nacionalne, regionalne i gradske stambene politike (koja dovodi do oskudice kvalitetnih stanova po prihvatljivim cijenama) ▪ nedostatak podataka i procjena o stambenim potrebama ▪ neadekvatno održavanje stambenog fonda ▪ neprimjerena stambena gradnja i građevine koje nisu ekološki održive (a njihovi stanovnici nemaju sredstava za obnovu) ▪ smanjivanje broja stanovnika u naseljima	▪ omogućiti priuštivo kvalitetno stanovanje ▪ uvesti mjere kojima se lokalnoj zajednici omogućuje da provede, na lokalnoj razini, obnovu, održavanje i efektivnu ekspanziju stambene gradnje (gradnja javnih najamnih stanova, gradnja socijalnih stanova) ▪ voditi registar raspoloživog zemljišta za navedenu gradnju ▪ provoditi nova primjenjiva istraživanja kojima bi se sustavno procjenjivale stambene potrebe u korelaciji s financijskim mogućnostima kućanstava ▪ uvoditi mjere kojima se potiče obnova,

▪ nesolidne stambene novogradnje ▪ brojna stambena područja u kojima je velik nedostatak javnih servisa i sadržaja,mogućnosti zaposlenja u lokalnom okruženju, kvalitetnih javnih prostora, zelenih prostora i prostora za slobodno vrijeme i rekreaciju ▪ prostorna segregacija stanovanja koja dovodi do razvoja socijalnih problema ▪ neuređeno tržište stanova i nerealne cijene stanova i kuća ▪ neprodani novosagrađeni stanovi ▪ izostanak pripremljenih i uređenih građevinskih čestica za individualnu stambenu gradnju	modernizacija, obnavljanje i održavanje postojećega stambenog fonda ▪ uspostaviti pravni i institucionalni okvir za očuvanje i reguliranje upotrebe stanova u povijesnim jezgrama (ograničiti prenamjene u poslovne prostore; starijem umirovljenom stanovništvu, koje to želi, omogućiti da založe ili prodaju imovinu i stan uz preseljenje na mjesta u kojima je život jeftiniji / udobnij i za njihovu dobnu skupinu) ▪ regulirati kvalitetu gradnje stanova ▪ poboljšati javnu infrastrukturu u stambenim područjima ▪ kreirati poslovne mogućnosti u stambenim područjima (razvijati mogućnosti za zapošljavanje, otvarati servise, javne sadržaje u blizini mjesta stanovanja) ▪ revitalizirati javne prostore u stambenim područjima (poboljšati stanje zelenila, proširiti zelene površine u i u blizini stambenih područja, osiguravati da stambena područja imaju visoku kvalitetu javnih sadržaja) ▪ podržavati socijalnu integraciju i razvoj lokalnih zajednica (udruženja, slobodno vrijeme) ▪ omogućavati visoku razinu miješanja različitih socijalnih slojeva na način da se gradski i socijalni stanovi grade ravnomjerno na cijelom gradskom području ▪ regulirati tržište nekretnina ▪ podržati neprofitne organizacije u gradnji i upravljanju relativnoj eftinim stambenim fondom

1.4. Odgoj i obrazovanje

1.4.1. Odgojno obrazovna infrastruktura

Pojedinačni sadržaji predškolskog odgoja te osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja nisu analizirani i grafički prikazani obzirom na veliki broj te lokalni karakter/značaj u kontekstu Urbane aglomeracije Zagreb.

1.4.1.1. PREDŠKOLSKI ODGOJ

Na području Urbane aglomeracije Zagreb djeluje ukupno 158 javnih predškolskih ustanova, od čega na središnjem prostoru 107 predškolskih ustanova (60 javnih te 47 vjerskih i privatnih ustanova smještenih na 241 lokaciji), dok je na zapadnom, južnom i istočnom dijelu prostora disperzno raspoređeno 33 predškolske ustanove (19 javnih i 14 privatnih) na ukupno 85 lokacija. Na sjevernom dijelu aglomeracije smješteno je 18 javnih i 1 privatna predškolska ustanova.

Pregled stanja u predškolskom odgoju Urbane aglomeracije Zagreb ukazao je na manjak ustanova predškolskog odgoja te posljedično nedovoljne kapacitete predškolskih ustanova. Tako Pisarovina, Orle, Pokupsko, Kravarsko, Stupnik i Stubičke toplice nemaju nijedan dječji vrtić. Osim toga, analiza ukazuje da nejednoliku opterećenost ustanova predškolskog odgoja, te da pojedine općine i gradovi Urbane aglomeracije Zagreb upućuju svoju djecu na područje susjednih lokalnih jedinica zbog manjka ustanova predškolskog odgoja (npr. Samobor). Osim toga, mogući problemi u predškolskom odgoju se javljaju zbog dotrajalosti zgrada i opreme, nedostatka dvorana za tjelesne aktivnosti i igrališta za dnevni boravak djece predškolske dobi na otvorenom. Osim nedostataka fizičke infrastrukture vrtića i jaslica, za kvalitetan predškolski odgoj u gradovima i općinama aglomeracije nužno je povećati ponudu verificiranih programa u suglasju s potrebama i interesima djece i roditelja, primjerice radno vrijeme predškolskih ustanova nije prilagođeno potrebama obitelji (manjak poludnevnih i drugih programa). Nedostatni su programi za djecu posebnih skupina (od 6 mjeseci do 1 godine starosti, za djecu s posebnim potrebama i darovitu djecu). Iako nisu javno dostupni statistički podaci o dotrajalosti zgrada i opreme, kao ni o usklađenosti ponude programa i potreba i interesa roditelja, na ranije navedene zaključke upućuju planovi, Internet stranice i drugi javni izvori općina i gradova Urbane aglomeracije Zagreb.

U Urbanoj aglomeraciji Zagreb je na početku pedagoške godine 2013./2014. ukupno bilo 375 dječjih vrtića u kojima je smješteno 49.112 djece predškolske dobi. Broj dječjih vrtića u Urbanoj aglomeraciji Zagreb se povećao od školske godine 2008./2009. do 2013./2014. U istom razdoblju se povećao i broj upisane djece u dječje vrtiće. Što se tiče dječjih vrtića, njih je na početku 2008./2009. godine bilo ukupno 300. Najveći je porast dječjih vrtića zabilježen u Gradu Zagrebu. Očekivano gradovi u Urbanoj aglomeraciji Zagreb imaju veći broj dječjih vrtića od općina, a u velikim gradovima, plan mreže dječjih vrtića usklađen je s Državnim pedagoškim standardom i prilagođen teritorijalnom kriteriju. Djelatnost predškolskog odgoja mogu obavljati općinske ili gradske predškolske ustanove, ali i privatni dječji vrtići (primjerice u Zagrebu, Dugom Selu, Velikoj Gorici). Općine većinom imaju po jedan dječji vrtić, a neke općine nemaju dječje vrtiće na svom području. U općini Luka, kao i u općini Dubravica predškolski odgoj provodi područni ured vrtića iz Zaprešića.

Broj vrtića ovisi o broju upisane djece. Detaljni uvid pokazuje da je u promatranom šestogodišnjem razdoblju od 2008./2009. u dječje vrtiće Urbane aglomeracije Zagreb upisano gotovo 8.000 više djece predškolske dobi. Ponovno je najveći broj djece, a i najveći relativni porast zabilježen u Zagrebu i gradovima, dok se u nekim općinama broj djece u dječjim vrtićima i smanjio. To je slučaj općina Dubravica, Marija Gorica i Gornja Stubica, a pripisuje se demografskom starenju stanovništva. Neka mjesta konstantno imaju problem nedostatka predškolskih ustanova za djecu sa svog područja. Samobor sufinancira program predškolskog odgoja za djecu s područja Grada koja pohađaju dječje

vrtiće na području drugih jedinica lokalne samouprave koja u pravilu pohađaju dječje vrtiće u susjednim općinama i gradovima, općini Klinča Sela, gradu Sveta Nedelja i Gradu Zagrebu. Znatan broj neupisane djece i djece koja pohađaju dječje vrtiće izvan Grada Samobora upućuje na potrebu proširivanja kapaciteta za upis djece predškolske dobi.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ premali broj ustanova predškolskog odgoja i prostorna ograničenost obzirom na broj djece, ▪ većina gradskih i općinskih predškolskih ustanova je prosječne starosti 30 i više godina, a oko 25% postojećih kapaciteta predškolskih ustanova predstavljaju i poslovni odnosno stambeni prostori prenamijenjeni za smještaj djece koji većinom nemaju odgovarajuću dvoranu za tjelesne aktivnosti te igralište ili neki drugi prostor za dnevni boravak na otvorenom.	▪ izgradnja objekata za veći broj djece (posebice u novim stambenim naseljima i na dijelovima aglomeracije na kojima se djeca svakodnevno organizirano prevoze od mjesta stanovanja do vrtića), ▪ poticanje osnivanja novih privatnih predškolskih ustanova uz osiguravanje gradnje sukladno standardima te osiguravanje investicijskog održavanja i zamjene dotrajale opreme u predškolskim ustanovama.

Tablica: ODGOJ I OBRAZOVANJE – PREDŠKOLSKI ODGOJ

	Županija Grad Općina	Vrsta dječjeg vrtića	**Predškolske ustanove** POSTOJEĆE STANJE Broj ustanova centralni + područni dječji vrtić	Broj djece	Postojeći obuhvat / % upisane djece prema popisu 2011.		
1.	Grad Zagreb šk. god. 2015./2016.	Redovni	60 + 160	34760	Upisano 39306 od 56048 = 70 %		
		Privatni	52 + 19	3546			
		Vjerski	14 + 1	1000			
		UKUPNO	126 + 180 = 306	39306			
	Zagrebačka županija						
2.	Grad Dugo Selo ped.god. 2015/2016.	Redovni	1+1	431	*Upisano **600** od 1620 = **37%***		
		Privatni	2	169			
		UKUPNO	3+1=4	600			
3.	Grad Jastrebarsko	Redovni	1 + 4	586			
4.	Grad Samobor	Redovni	2	1400			
		Privatni	5				

	Županija Grad Općina	Vrsta dječjeg vrtića	Predškolske ustanove POSTOJEĆE STANJE Broj ustanova centralni + područni dječji vrtić	Broj djece	Postojeći obuhvat / % upisane djece prema popisu 2011.		
		Vjerski	1				
		UKUPNO	8	1400			
5.	Grad Sveti Ivan Zelina	Redovni	1+1	300			
		Privatni	1	119			
		UKUPNO	2+1	419			
6.	Grad Sveta Nedelja	Redovni	6	764			
7.	Grad Velika Gorica	Redovni	4+15	2200			
		Privatni	1	150			
		UKUPNO	5+15	2350			
8.	Grad Zaprešić	Redovni	7	1044			
9.	Općina Bistra	Redovni	1	160 ili 209			
10.	Općina Brckovljani	Redovni	1	133			
11.	Općina Brdovec	Redovni	2	258	Upisano 318 od 767 = 41,46%		
		Privatni	1	60			
		UKUPNO	3	318			
12.	Općina Dubravica	Redovni	1	17			
13.	Općina Jakovlje	Redovni	1	93			
14.	Općina Klinča Sela	Redovni	2	124			
15.	Općina Kravarsko	Redovni	nema	0			
16.	Općina Luka	Redovni	1	51			
17.	Općina Marija Gorica	Privatni	1	42			
18.	Općina Orle	Redovni	nema	0			
19.	Općina Pisarovina	Redovni	1				
20.	Općina Pokupsko	Redovni	nema	0			
21.	Općina Pušća	Redovni	1	108 ili 100			
22.	Općina Rugvica	Redovni	1	138			
23.	Općina Stupnik	Redovni	nema	0			
	Krapinsko-zagorska županija						
24.	Grad Donja Stubica	Redovni	1	164			
25.	Grad Oroslavlje	Redovni	2	147			
26.	Grad Zabok	Redovni	1	259			
27.	Općina Gornja Stubica	Redovni	1	45			

	Županija Grad Općina	Vrsta dječjeg vrtića	Predškolske ustanove				
			POSTOJEĆE STANJE				
			Broj ustanova centralni + područni dječji vrtić	Broj djece	Postojeći obuhvat / % upisane djece prema popisu 2011.		
28.	Općina Marija Bistrica	Redovni	1	116			
29.	Općina Stubičke Toplice	Redovni	nema	0			
30.	Općina Veliko Trgovišće	Redovni	1	80 ili 102			
URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB		**Redovni**	**101 + 181**				
		Privatni	**61 + 19**				
		Vjerski	**15 + 1**				
		UKUPNO	**177 + 201 = 378**				

Napomena: Razlikuju se podaci u Strategijama jedinica lokalne samouprave i Studiji Ekonomskog instituta Zagreb, kojoj je izvor Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.

1.4.1.2. OSNOVNOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području aglomeracije postoji ukupno 187 osnovnih škola, pri čemu je 106 redovnih škola i 4 škole za učenike s poteškoćama u razvoju, 6 privatnih škola s pravom javnosti, te 4 osnovne umjetničke škole (3 glazbene i 1 plesna) i 5 srednjih glazbenih škola i 2 srednje plesne škole smješteno u središtu Urbane aglomeracije Zagreb u ukupno 84 građevine.
Na zapadnom, južnom i istočnom dijelu prostora smješteno je 47 osnovnih škola te 4 osnovne glazbene škole (Jastrebarsko, Samobor, Velika Gorica i Zaprešić), dok se na sjevernom dijelu aglomeracije nalazi 6 osnovnih škola, 2 javne glazbene škole (Zabok, Marija Bistrica) i 1 privatna glazbena škola (Donja Stubica).

Osim kadrova i dodatno obogaćenih sadržaja i programa za učenike osnovnih škola, u Urbanoj aglomeraciji Zagreb se gradovi i općine susreću s problemima neadekvatne opremljenosti objekata i nužne obnove zgrada osnovnoškolskih ustanova, sportskih dvorana i slično, koje istodobno valja opremiti modernom tehnologijom.
Nedostatak školskog prostora u područjima velikog doseljavanja i istodobno velik broj napuštenih objekata područnih škola u ruralnim područjima čini kapacitet osnovnoškolskih ustanova nezadovoljavajućim u smislu optimalnog rasporeda u Urbanoj aglomeraciji Zagreb.

Uvjeti stjecanja obaveznog osnovnoškolskog obrazovanja na području cijele Urbane aglomeracije Zagreb nisu ujednačeni, jer primjerice nema uvjeta za sve škole za prelazak na rad u jednoj smjeni ili produženi boravak. Manjak programa i izvannastavnih aktivnosti u osnovnim školama, manjak učitelja za program produženog boravka u osnovnim školama, nedostatak stručnih suradnika, i poteškoće u javnom prijevozu učenika mogući su problemi u dijelovima aglomeracije. Iako ne postoje javno dostupni statistički podaci o ovim problemima u osnovnoškolskom obrazovanju, na te zaključke upućuju analize i prepoznati problemi u planovima, na Internet stranicama i u drugim javnim izvorima općina i gradova Urbane aglomeracije Zagreb.

Postoji razvijena mreža osnovnoškolskih ustanova kroz matične osnovne škole sa svojim područnim školama, ali se u osnovne škole upisuje sve manje djece. Budući da je osnovnoškolsko obrazovanje obavezno u Republici Hrvatskoj, to ukazuje na lošu demografsku situaciju u Urbanoj aglomeraciji Zagreb. Naime, ukupan broj upisanih učenika u osnovnim školama u Urbanoj aglomeraciji Zagreb iz godine u godinu se smanjuje. U osnovne škole u Urbanoj aglomeraciji Zagreb je u školskoj godini 2013./2014. bilo upisano ukupno 79.050 učenika što je za 7.838 učenika (9,0 posto) manje nego u školskoj godini 2007./2008. Smanjenje broja upisanih učenika u osnovne škole zabilježeno je u 22 općine i grada u aglomeraciji. Najviše se smanjio broj učenika u osnovnim školama u općini Gornja Stubica i u gradu Donja Stubica (Tablica 42). S druge strane, povećao se broj učenika u gradovima Dugo Selo, Sveta Nedelja i općinama Brdovec i Stupnik.

Trend smanjenja broja upisanih učenika u osnovne škole uz stagnantan broj osnovnih škola utjecao je na smanjenje broja upisanih učenika po osnovnoj školi. Prosječan broj učenika po osnovnoj školi u Urbanoj aglomeraciji Zagreb smanjio se s 272 na kraju školske godine 2007./2008. na 235 na kraju školske godine 2013./2014. Također, treba primijetiti da postoje znatne regionalne razlike u broju učenika po osnovnoj školi između gradova i općina u aglomeraciji. Najveći broj učenika u osnovnim školama na kraju školske godine 2013./2014. imali su gradovi Dugo Selo, Sveta Nedelja i Grad Zagreb, te općina Rugvica (više od 400 učenika po školi). S druge strane, općina Orle ima jednu osnovnu školu, s dva razredna odjela i samo 28 učenika.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Razvojni problem osnovnoškolskog obrazovanja predstavlja starost građevina u kojima je smještena većina škola (30 i više godina), nedostatak prostora u postojećim objektima koji uvjetuje smjenski rad i nedostatne uvjete za obuhvat učenika programom produženog boravka, nedostatak športskih dvorana i igrališta, nedostatak novih škola u dijelovima središnjeg prostora Urbane aglomeracije Zagreb s pojačanom stambenom izgradnjom	▪ Razvojne potrebe osnovnoškolskog obrazovanja na sjevernom, istočnom, južnom i zapadnom dijelu aglomeracije predstavlja potreba decentralizacije kako bi se osigurala sredstva za minimalni standard obrazovanja (materijalne i financijske rashode, prijevoz učenika, preventivne zdravstvene preglede zaposlenika, materijal, dijelove i usluge tekućeg investicijskog održavanja škola te izgradnju/obnovu školskih zgrada i športskih dvorana). Obzirom na starost građevina u kojima je smještena većina škola, nužna je njihova obnova i adaptacija. Potrebno je

	osmisliti modele očuvanja škola u manjim (seoskim) sredinama te racionalizirati troškove u postojećim školskim zgradama postupnim uvođenjem korištenja obnovljivih izvora energije. U središnjem dijelu Urbane aglomeracije Zagreb razvojne potrebe čini uređenje i opremanje postojećih škola, izgradnja športskih dvorana i športskih terena u školama koje ih još nemaju, izgradnja novih škola u dijelovima gradova s jakom stambenom izgradnjom, te osiguravanje uvjeta za rad u jednoj smjeni.

	Županija Grad Općina	Vrsta osnovne škole	**Osnovnoškolsko obrazovanje**					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj ustanova	Broj učenika	Smjensk i rad I smj II smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
	Grad Zagreb							
1.	Grad Zagreb šk. god. 2015./2016.	Redovna	108+19	58782	I smj 44 II smj 83	106 DA 21 NE		
		Privatna	9	592				
		Vjerska	2	-				
		Umjetnička	17	-				
		Posebna	7	-				
		UKUPNO	143+19 = 162	59374				
	Zagrebačka županija							
2.	Grad Dugo Selo šk. god. 2015./2016.	Redovna	2	1577	II smj 2	2 DA		
		Umjetnička	1	135	II smj			
		UKUPNO	3	1712				
3.	Grad Jastrebarsko	Redovna	1 + 8	1.121	I smj 8 II smj 1	SD DA		
		Umjetnička	1	230	I smj 1			
		UKUPNO	10	1.351				
4.	Grad Samobor	Redovna	5	2934		4 DA 1 NE		
		Umjetnička	1	-				
		UKUPNO	5	2934				

	Županija Grad Općina	Vrsta osnovne škole	Osnovnoškolsko obrazovanje					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj ustanova	Broj učenika	Smjenski rad I smj II smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
5.	Grad Sveti Ivan Zelina	Redovna	2+5	1331	I smj 1 područna II smj 2 matične II smj 4 područne	2 matične DA 1 podr DA 4 podr. NE		
6.	Grad Sveta Nedelja	Redovna	1	1520		2 DA		
7.	Grad Velika Gorica	Redovna	6	5367		5 DA 1 NE		
		Umjetnička	1					
		UKUPNO	6	5367				
8.	Grad Zaprešić	Redovna	5	2692		5 DA		
9.	Općina Bistra	Redovna	1	583		1 DA		
10.	Općina Brckovljani	Redovna	1	712		1 DA		
11.	Općina Brdovec	Redovna	3+2	933 ili 964		3 DA 2 NE		
		Umjetnička	1	105				
		UKUPNO	4+2	1038 ili 1069				
12.	Općina Dubravica	Redovna	nema	0				
13.	Općina Jakovlje	Redovna	1	286		1 DA		
14.	Općina Klinča Sela	Redovna	1	493		1 DA		
15.	Općina Kravarsko	Redovna	1	226		1 DA		
16.	Općina Luka	Redovna	1	114		1 NE		
17.	Općina Marija Gorica	Redovna	1	137		1 DA		
18.	Općina Orle	Redovna	nema	0				
19.	Općina Pisarovina	Redovna	1	311		1 DA		
20.	Općina Pokupsko	Redovna	1	153		1 DA		
21.	Općina Pušća	Redovna	1	314		2 DA		
22.	Općina Rugvica	Redovna	1	708		1 DA		
23.	Općina Stupnik	Redovna	nema	0				

	Županija Grad Općina	Vrsta osnovne škole	Osnovnoškolsko obrazovanje					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj ustanova	Broj učenika	Smjensk i rad I smj II smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
	Krapinsko-zagorska županija							
24.	Grad Donja Stubica	Redovna	3	410				
25.	Grad Oroslavlje	Redovna	2	481				
26.	Grad Zabok	Redovna	1+2	777				
		Umjetnička	1	195				
		UKUPNO	2+2	972 ili 643				
27.	Općina Gornja Stubica	Redovna	5	412				
28.	Općina Marija Bistrica	Redovna	1+3	443				
29.	Općina Stubičke Toplice	Redovna	1	202				
30.	Općina Veliko Trgovišće	Redovna	1+2	384 ili 348				
	URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB	**Redovna**	**193 + 49**					
		Privatna	**9**					
		Vjerska	**2**					
		Umjetnička	**22**					
		Posebna	**7**					
		UKUPNO	**233 + 49 = 282**					

Napomena - Razlikuju se podaci u Strategijama jedinica lokalne samouprave i Studiji Ekonomskog instituta Zagreb, kojoj je izvor Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.

1.4.1.3. SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području aglomeracije postoji ukupno 102 srednje škole, pri čemu je u središnjem dijelu Urbane aglomeracije Zagreb smješteno 83 škole, 1 centar za dopisno obrazovanje te 15 učeničkih domova, a srednjoškolsko obrazovanje organiziraju i 3 ustanove u djelatnosti socijalne skrbi. Na sjevernom dijelu aglomeracije djeluje ukupno 5 srednjih škola, ali ne postoji niti jedan učenički dom, dok je na zapadnom, južnom i istočnom dijelu aglomeracije smješteno ukupno 14 srednjih škola, pri čemu je srednja zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina u Velikoj Gorici jedina škola tog tipa u Hrvatskoj.

Srednje je škole na kraju školske godine 2013./2014. polazilo 50.130 učenika. Od toga je 84,1 posto učenika polazilo srednje škole u Gradu Zagrebu. Broj učenika u srednjim školama se povećava. Na kraju školske godine 2013./2014. je bilo 807 učenika više u srednjim školama (1,6 posto) nego na kraju školske godine 2007./2008. Povećanje broja učenika u srednjim školama zabilježeno je u Dugom Selu, Jastrebarskom, Samoboru, Svetom Ivanu Zelini, Zaboku, te Gradu Zagrebu. Broj učenika u srednjim školama se smanjio u Velikoj Gorici, Zaprešiću i Oroslavlju.

Uvjeti rada odgojno-obrazovnih ustanova nisu optimalni te postoji problem neujednačenosti izvođenja nastave što onemogućuje realizaciju jednakih obrazovnih šansi za svu djecu i učenike. U obrazovanje u širem smislu ubrajaju se i aktivnosti cjeloživotnog obrazovanja, tečajevi stranog jezika, informatičkih vještina i slično. Pučko otvoreno učilište Zagreb je najveća ustanova za obrazovanje, učenje i kulturu u Hrvatskoj, a polaznicima nudi programe obrazovanja, osposobljavanja, usavršavanja, osnovne i srednje škole, kulture i nakladništva, razvoja i međunarodnih projekata te sveučilišta za treću životnu dob. Na području Urbane aglomeracije Zagreb postoji niz takvih ustanova, primjerice Pučko otvoreno učilište Samobor, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Pučko otvoreno učilište Zaprešić, Pučko otvoreno učilište Dugo Selo, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Pučko otvoreno učilište Zabok, te srodne ustanove koje organizirano provode djelatnosti obrazovanja, kulturne i informativne djelatnosti. Tako na primjer, Centar za obrazovanje u Samoboru provodi programe obrazovanja odraslih, a u sklopu Centra za kulturu Jastrebarsko djeluje škola stranih jezika, i održavaju se informatički tečajevi. Ove se obrazovne usluge pružaju dijelom u javnom sektoru, a visoka je zastupljenost privatnih pružatelja usluga.

Kao i za osnovno školstvo, primjećuje se da uvjeti školovanja u srednjim školama na području cijele Urbane aglomeracije Zagreb nisu jednaki, pogotovo što se tiče raspoloživosti, stanja i opremljenosti školskog prostora u postojećim srednjoškolskim objektima, sportskih dvorana i igrališta u srednjim školama. Iako ne postoje javno dostupni statistički podaci o ovim problemima u srednjoškolskom obrazovanju, na te zaključke upućuju analize i prepoznati problemi u planovima, na Internet stranicama i u drugim javnim izvorima općina i gradova Urbane aglomeracije Zagreb. Osim toga, dnevne migracije srednjoškolaca su problem prepoznat u gradovima i općinama koje slabo sufinanciraju javni prijevoz učenika, a postojeći sustavi stipendiranja učenika nisu jednakomjerno raširen po općinama i gradovima Urbane aglomeracije Zagreb. Pitanje koje se u analitičkim podlogama često ističe je da obrazovni programi ne odgovaraju s potrebama tržišta rada, a za posebne skupine uočen je manjak programa i izvannastavnih aktivnosti u srednjim školama.

Kao i za osnovno školstvo, primjećuje se da uvjeti školovanja u srednjim školama na području cijele Urbane aglomeracije Zagreb nisu jednaki, pogotovo što se tiče raspoloživosti, stanja i opremljenosti školskog prostora u postojećim srednjoškolskim objektima, sportskih dvorana i igrališta u srednjim školama. Iako ne postoje javno dostupni statistički podaci o ovim problemima u srednjoškolskom obrazovanju, na te zaključke upućuju analize i prepoznati problemi u planovima, na Internet stranicama i u drugim javnim izvorima općina i gradova Urbane aglomeracije Zagreb. Osim toga, dnevne migracije srednjoškolaca su problem prepoznat u gradovima i općinama koje slabo sufinanciraju javni prijevoz učenika, a postojeći sustavi stipendiranja učenika nisu jednakomjerno raširen po općinama i gradovima Urbane aglomeracije Zagreb. Grad Zagreb, na primjer, dodjeljuje stipednije za 5 različitih grupacija učenika i studenata (darovite učenike i studente, učenike koji se školuju u deficitarnim zanimanjima, učenike i studente s invalidtitetom, učenike i studente slabijeg

socijalnog statusa te učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine). Pitanje koje se u analitičkim podlogama često ističe je da obrazovni programi ne odgovaraju s potrebama tržišta rada, a za posebne skupine uočen je manjak programa i izvannastavnih aktivnosti u srednjim školama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Prekid školovanja, posebice u strukovnim školama ▪ broj škola i prostorni kapaciteti ne zadovoljavaju u cijelosti potrebe za srednjoškolskim obrazovanjem ▪ nedostatak prostora najčešće se rješava povećanjem broja učenika u razrednim odjelima što ugrožava kvalitetu nastave ▪ problem predstavlja i nedostatak odgovarajućih školskih športskih dvorana i športskih terena, ▪ nedovoljna informatizacija nastave ▪ nedostatne mogućnosti školovanja većeg broja osoba s posebnim potrebama. ▪ Nedovoljno uključivanje u programe cjeloživotnog učenja ▪ Programi cjeloživotnog učenja nedovoljno pokrivaju potrebe tržišta rada ▪ Neujednačeno razvijena mreža institucija za obrazovanje odraslih	▪ Razvojne potrebe srednjoškolskog obrazovanja na sjevernom dijelu aglomeracije predstavlja razvijanje mreže srednjih škola i srednjoškolskih programa u skladu s potrebama gospodarstva, uređenje i opremanje postojećih škola te informatizacija nastave (digitalne škole), izgradnja športskih dvorana i športskih terena u školama koje ih još nemaju, izgradnja novih škola u jedinicama lokalne samouprave na području aglomeracije u kojima su postojeći kapaciteti deficitarni kako bi se osigurali uvjeti za prelazak u jednosmjenski rad i kvalitetno održavanje nastave, te omogućavanje školovanja većem broju osoba s posebnim potrebama. ▪ Razvoj kvalitete i obuhuvata obrazovnih programa na cijelom području UAZ ▪ Ulaganje u obrazovnu infrastrukturu ▪ Omogućiti veću dostupnost obrazovanja svim društvenim skupinama, posebice ranjivim ▪ Uvođenje sustava praćenja NEET populacije, detektiranje razloga napuštanja redovnog školovanja te uvođenje mjera za prevenciju napuštanja i vraćanje u škole ▪ Umrežavanje lokalnih dionika u obrazovnu mrežu s ciljem unaprjeđenja obrazovnih programa i njihovo usklađivanje s tržištima rada ▪ Pokretanje centara izvrsnosti, posebice vezanih uz strukovno obrazovanje od kojih bi koristi imali i učenici i polaznici cjeloživotnih programa kao i zaposleni s potrebom dodatnog usavršavanja ▪ Proširenje ponude programa cjeloživotnog obrazovanja uz jačanje svijesti o potrebi cjeloživotnog obrazovanja

Tablica: ODGOJ I OBRAZOVANJE – SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

	Županija Grad Općina	Vrsta srednje škole	Srednjoškolsko obrazovanje					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj Ustanova	Broj Učenika	Smjenski rad I smj II smj III smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
	Grad Zagreb							
1.	Grad Zagreb šk. god. 2015./2016.	Gimnazija	33	14316	I smj 12 II smj 8	SD 17 DA SD 16 NE		
		Gimnazija i strukovna	4	506		SD 4 NE		
		Strukovna	42	21895	I smj 2 II smj 7 III smj 3	SD 21 DA SD 21 NE		
		Umjetnička	15	1343	I smj 10 II smj 20 III smj 1	SD 15 NE		
		Obrazovanje odraslih	1	0		SD 1 NE		
		UKUPNO	95	38060	I smj 24 II smj 37 III smj 4	SD 38 DA SD 57 NE		
	Zagrebačka županija							
2.	Grad Dugo Selo šk. god. 2015/2016.	Gimnazija i strukovna	1	787	II smj	SD 1 DA		
3.	Grad Jastrebarsko	Gimnazija + strukovna	1	453	I smj II smj	SD 1 DA		
4.	Grad Samobor	Gimnazija	3	1338				
		Umjetnička	1	-				
		UKUPNO	4	1338				
5.	Grad Sveti Ivan Zelina	Gimnazija	1	145	II. smjene	SD DA gradska		
		Strukovna	1	207	II. smjene	SD DA gradska		
6.	Grad Sveta Nedelja							
7.	Grad Velika Gorica	Gimnazija	1					
		Strukovna	3					

	Županija Grad Općina	Vrsta srednje škole	Srednjoškolsko obrazovanje					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj Ustanova	Broj Učenika	Smjenski rad I smj II smj III smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
		Umjetnička	1					
		UKUPNO	5	2000				
8.	Grad Zaprešić	Gimnazija	4	878				
9.	Općina Bistra							
10.	Općina Brckovljani							
11.	Općina Brdovec							
12.	Općina Dubravica							
13.	Općina Jakovlje							
14.	Općina Klinča Sela							
15.	Općina Kravarsko							
16.	Općina Luka							
17.	Općina Marija Gorica							
18.	Općina Orle							
19.	Općina Pisarovina							
20.	Općina Pokupsko							
21.	Općina Pušća							
22.	Općina Rugvica							
23.	Općina Stupnik							
	Krapinsko-zagorska županija							
24.	Grad Donja Stubica							
25.	Grad Oroslavlje	Gimnazija	3	411				
26.	Grad Zabok	Gimnazija	3	1700				
		Umjetnička	1	18				
		UKUPNO	4	1718				
27.	Općina Gornja Stubica							
28.	Općina Marija Bistrica							
29.	Općina Stubičke Toplice							
30.	Općina Veliko Trgovišće							
	URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB	**Gimnazija**	**48**					
		Gimnazija i strukovna	**6**					

	Županija Grad Općina	Vrsta srednje škole	Srednjoškolsko obrazovanje					
			POSTOJEĆE STANJE					
			Broj Ustanova	Broj Učenika	Smjenski rad I smj II smj III smj	Sportska dvorana Broj SD DA Broj SD NE		
		Strukovna	**46**					
		Umjetnička	**18**					
		Obrazovanje odraslih	**1**					
		UKUPNO	**119**					

Napomena - Razlikuju se podaci u Strategijama jedinica lokalne samouprave i Studiji Ekonomskog instituta Zagreb, kojoj je izvor Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.

OBRAZOVANJE ODRASLIH

U obrazovanje u širem smislu ubrajaju se i aktivnosti cjeloživotnog obrazovanja, tečajevi stranog jezika, informatičkih vještina i slično. Pučko otvoreno učilište Zagreb je najveća ustanova za obrazovanje, učenje i kulturu u Hrvatskoj, a polaznicima nudi programe obrazovanja, osposobljavanja, usavršavanja, osnovne i srednje škole, kulture i nakladništva, razvoja i međunarodnih projekata te sveučilišta za treću životnu dob. Na području Urbane aglomeracije Zagreb postoji niz takvih ustanova, primjerice Pučko otvoreno učilište Samobor, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Pučko otvoreno učilište Zaprešić, Pučko otvoreno učilište Dugo Selo, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Pučko otvoreno učilište Zabok, te srodne ustanove koje organizirano provode djelatnosti obrazovanja, kulturne i informativne djelatnosti. Tako na primjer, Centar za obrazovanje u Samoboru provodi programe obrazovanja odraslih, a u sklopu Centra za kulturu Jastrebarsko djeluje škola stranih jezika, i održavaju se informatički tečajevi. Ove se obrazovne usluge pružaju dijelom u javnom sektoru, a visoka je zastupljenost privatnih pružatelja usluga.

Pojedine srednje škole u Gradu Zagrebu također samotalno provode programe obrazovanja odraslih iz svog obrazovnog sektora.

Zaposlenost i nezaposlenost

Ukoliko se nezaposlenost promatra prema razini obrazovanja, prednjače nezaposleni sa završenom srednjom školom (zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazijama), te srednjim školama za zanimanja u trajanju do 3 godine i školama za KV i VKV radnike (više od polovine nezaposlenih, odnosno 58,6% od ukupno nezaposlenih u ovoj su kategoriji). Potom slijede nezaposleni s visokom stručnom spremom (14,3%). Statistike pokazuju da je redovito veći udjel nezaposlenih žena u svim kategorijama, izuzev kategorije obrazovani s osnovnom i 3-godišnjom srednjom školom za KV i VKV radnike, u kojoj je veći broj nezaposlenih muškaraca.

1.4.2. VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE I ZNANOST

Visoko školstvo i znanstveno-istraživačka djelatnost na području Urbane aglomeracije Zagreb je koncentrirano u Gradu Zagrebu kao sveučilišnom središtu aglomeracije. Međutim primjećuju se nedostatni prostorni i kadrovski kapaciteti na nekim fakultetima, te njihova dislociranost što se u budućnosti može riješiti izgradnjom sveučilišnog kampusa u Zagrebu na Borongaju. Postoji velika inklinacija studenata iz cijele Hrvatske, a posebno iz gradova i općina Urbane aglomeracije Zagreb ka studiju u Gradu Zagrebu. Kapaciteti studentskih domova i opremljenost nisu zadovoljavajući i rješavaju se djelomično obnovom studentskih domova u Gradu Zagrebu 2015. godine. Oko 80 posto ukupnog broja studenata studira na Sveučilištu u Zagrebu, a koje se sastoji od 34 fakulteta, 17 visokih škola i 3 akademije i veleučilišta.
Problemi studentskog standarda obuhvaćaju, između ostalog, nedovoljnu ponudu smještaja u domovima, potrebu obnove postojećih studentskih domova i zgrada za kulturne programe u studentskim centrima. Da bi se visoko školstvo i znanost stavilo u funkciju razvoja aglomeracije, nužna je suradnja znanosti i gospodarstva te programi cjeloživotnog obrazovanja.

Tablica: VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE I ZNANOST (izvor: www.mzos.hr)

	Ustanove iz sustava visokog obrazovanja i znanosti	**Broj ustanova Grada Zagreba**	**Broj ustanova Zagrebačke županije unutar obuhvata UAZ-a**	**Broj ustanova Krapinsko - zagorske županije unutar obuhvata UAZ-a**
	VISOKOŠKOLSKE USTANOVE			
1.	Sveučilište	3		
2.	Sveučilišni centar	1		
3.	Fakultet	26		
4.	Umjetnička akademija	3		
5.	Veleučilište	3		
6.	Visoka škola	14		
7.	Visoko učilište	1		
	UKUPNO	51		
	ZNANSTVENE USTANOVE			
8.	Bolnica	1		1
9.	Knjižnica	1		
10.	Državna ustanova	1		
11.	Javni institut	20	1	
12.	Ostale znanstveno istraživačke pravne osobe	35	1	1
13.	Ustanova od posebnog značaja za Republiku Hrvatsku	2		
14.	Znanstveni institut	2		
	UKUPNO	62		
	URBANA AGLOMERACIJA	113	2	2

ZAGREB	117

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Razvojni problem čini neravnomjerna raspodijeljenost visokoškolskih i znanstvenih ustanova unutar obuhvata aglomeracije, nedostatni kadrovski i prostorni kapaciteti na fakultetima Zagrebačkog Sveučilišta, činjenica da Zagrebačko Sveučilište prema organizacijskoj strukturi predstavlja konglomerat velikog broja visokih učilišta a fizički je raspršeno unutar grada Zagreba, te nedostatni prostorni kapaciteti za smještaj studenata	▪ Razvojne potrebe predstavlja prostorno preuređenje Sveučilišta u skup od 4 ili 5 prepoznatljivih policentričnih cjelina (kampusa) u središnjem prostoru aglomeracije, osiguranje smještaja rastućem broju studenata iz inozemstva te decentralizacija visokoškolskih i/ili znanstvenih ustanova. ▪ Jačanje veze znanosti i gospodarstva .

2. GOSPODARSTVO

2.1. OPĆA OSPODARSKA KRETANJA

2.1.1. Trendovi u europskom i hrvatskom gospodarstvu u razdoblju 2008.-2014.

Gospodarska kretanja u Hrvatskoj u razdoblju od 2008. do 2014. godine obilježila je gospodarska kriza. Započela je pod utjecajem globalne financijske i gospodarske krize, a nastavila pospješena slabošću gospodarskog sustava, osobito njegovom niskom konkurentnošću. Pad gospodarske aktivnosti bio je najizraženiji u 2009. godini, a opadanje je nastavljeno i u narednim godinama. U 2013. godini bruto domaći proizvod u Republici Hrvatskoj bio je za 0,9 posto manji od BDP prethodne godine. Najviše su se smanjili izdaci za potrošnju kućanstava koji su bili manji za 1,3 posto u odnosu na 2012. godinu. Smanjenje bruto investicija u fiksni kapital iznosilo je 1,0 posto. Istovremeno, izdaci za potrošnju neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima (NPUSK) u 2013. godini porasli su za 4,8 posto. Izdaci za potrošnju države porasli su u 2013. godini 0,5 posto, izvoz roba i usluga 3,0 posto, a uvoz roba i usluga 3,2 posto u odnosu na prethodnu godinu.

Slika: Stope promjene bruto domaćeg proizvoda (tržišne cijene) u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2008. do 2013. godine

Izvor: www.dzs.hr

Slika: Bruto domaći proizvod po stanovniku u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2008. do 2013. godine (ESA 2010)

Izvor: www.dzs.hr

Kao što prikazuje Slika: Stope promjene bruto domaćeg proizvoda (tržišne cijene) u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2008. do 2013. godine, uslijed gospodarske krize 2009. godine dolazi do snažnog pada gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj tako da u narednom razdoblju hrvatsko gospodarstvo bilježi negativne međugodišnje stope rasta. Prema visini BDP-a po stanovniku hrvatsko gospodarstvo se nalazi na samom začelju članica EU-28. Niži BDP po stanovniku 2014. godine bilježe samo Rumunjska i Bugarska.

Slik: BDP po stanovniku u tekućim cijenama, 2014. godine (u eurima)

Izvor: Eurostat

Mjereni paritetom kupovne moći, najbogatiji su stanovnici Luksemburga koji imaju 2,7 puta veći BDP po stanovniku od članica EU-28 kako to prikazuje sljedeća slika. Jedanaest zemalja ostvaruje veći BDP po stanovniku od prosjeka EU-28. To su Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Finska, Austrija, Nizozemska, Luksemburg, Francuska, Irska Njemačka, Danska i Belgija. Hrvatski BDP po stanovniku, prema paritetu kupovne moći u 2014. godini bio je svega 59 posto BDP po stanovniku članica EU-28.

Slika: BDP po stanovniku, prema paritetu kupovne moći 2014. (EU-28=100)

Izvor: Eurostat (pristupljeno 13.12.).

Analiza strukture bruto domaćeg proizvoda prema rashodnoj metodi u razdoblju od 2008. do 2013. godine ukazuje znatno smanjenje investicija. U razdoblju od 2008. do 2013. godine smanjio se udio bruto investicija u ukupnom bruto domaćem proizvodu s 31,4 na 18,9 posto. Ostale komponente bruto domaćeg proizvoda su se povećale. Udio izdataka kućanstava i izdataka za potrošnju neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima povećao s 58,1 na 60,6 posto. Izdaci države su se povećali s 18,5 posto u 2008. na 20,0 posto u 2013. godini. Istovremeno je izvoz roba i usluga povećan s 38,5 na 52,9 posto.

Tablica: Struktura bruto domaćeg proizvoda prema rashodnoj metodi, tekuće cijene (ESA 2010), u %

Godina	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Kućanstva i NPUSK	58,1	58,4	58,9	59,7	60,2	60,6
Država	18,5	20,3	20,1	20,1	20,1	20,0
Bruto investicije	31,4	25,0	21,4	20,6	19,3	18,9
Izvoz roba i usluga	38,5	34,5	37,7	40,4	41,6	42,9
Robe (fob)	16,6	14,6	18,0	19,5	19,7	20,5
Usluge	21,9	19,9	19,8	20,9	21,8	22,5
Minus: Uvoz roba i usluga	46,5	38,2	38,2	40,9	41,1	42,5
Robe (fob)	39,0	31,2	31,2	33,8	34,1	35,6
Usluge	7,5	7,1	7,0	7,1	7,0	6,9
Bruto domaći proizvod	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Bruto dodana vrijednost u 2013. godini bila je manja za 5,8 posto nego u 2008., a 0,2 posto manja nego u 2012. godini. Na smanjenje bruto dodane vrijednosti od 2008. na ovamo najviše je utjecalo smanjenje u građevinarstvu (40,6 posto), prerađivačkoj industriji (12,7 posto), te u djelatnosti trgovine na veliko i na malo, prijevozu i skladištenju, smještaju, pripremi i usluživanju hrane (za 9,7 posto). Opisana kretanja su za posljedicu imala i promjenu u strukturi BDP-a (Tablica Struktura bruto domaćeg proizvoda prema rashodnoj metodi, tekuće cijene (ESA 2010), u %), tako da je došlo do pada udjela građevinarstva, djelatnosti primarnog sektora te uslužnih djelatnosti (trgovina, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane) u BDP-u. Istovremeno povećanje udjela u BDP-u zabilježio je sekundarni sektor, informacijske i komunikacijske djelatnosti te financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja.

Tablica: Bruto dodana vrijednost i bruto domaći proizvod, tekuće cijene (ESA 2010)

NKD*	A	B,C,D,E	F	G,H,I	J	K	L	M,N	O,P,Q	R,S,T,U	*Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)*	*Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode*	*Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)*
	1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11 = (1do10)*	*12*	*13 = 11+ 12*
2008.	14.711	57.672	25.156	64.800	14.467	18.631	26.829	24.871	41.329	8.400	296.865	50.820	347.685
2009.	14.423	56.199	22.855	57.566	14.097	18.803	26.956	23.413	43.069	8.265	285.646	45.319	330.966
2010.	13.656	56.950	18.947	56.793	13.746	19.075	27.146	22.626	43.355	8.169	280.465	47.576	328.041
2011.	13.338	59.626	17.578	57.684	13.240	20.568	28.649	22.521	44.168	8.335	285.707	46.880	332.587
2012.	12.538	60.396	15.492	56.797	12.920	19.166	28.645	22.636	43.239	8.475	280.305	50.151	330.456
2013.	11.885	59.033	14.934	58.535	12.936	19.060	28.655	23.096	43.009	8.483	279.625	50.511	330.135

Napomena: * Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007.

Oznake djelatnosti: A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; B,C,D,E - Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije, F- Građevinarstvo; G,H,I - Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane; J - Informacije i komunikacije; K - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja; L - Poslovanje nekretninama; M,N - Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, O,P,Q - Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, R, S, T, U - Ostale uslužne djelatnosti

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Tablica: Struktura BDP-a po djelatnostima NKD-a (u %)

	A	B,C,D,E	F	G,H,I	J	K	L	M-U
2008.	5,0	19,4	8,5	21,8	4,9	6,3	9,0	25,1
2013.	4,3	21,1	5,3	20,9	4,6	6,8	10,2	26,7

Negativne stope promjene bruto domaćeg proizvoda nastavljene su i u 2014. godini. U prvom tromjesečju 2014. godine bruto domaći proizvod pao je za 0,6 posto na međugodišnjoj razini, u drugom tromjesečju za 0,8 posto, a trećem tromjesečju za 0,5 posto u odnosu na isto razdoblje 2013. godine. Smanjenje bruto domaćeg proizvoda prvenstveno je uzrokovano snažnim padom investicija. Dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku ukazuju da su u trećem tromjesečju 2014. godine ukupne bruto investicije u fiksni kapital bile manje za 3,6 posto nego u trećem tromjesečju 2013. godine. Smanjuje se i osobna potrošnja; u trećem tromjesečju 2014. godine, za 1,2 posto. U prvom dijelu godine pozitivni rezultati ostvareni su u vanjskotrgovinskom sektoru u području izvoza roba i turističkih usluga. Izvoz roba je u prvih sedam mjeseci 2014. povećan za 11,2, a uvoz za 4,4 posto. Te rezultate treba, međutim, uzimati s određenim oprezom jer se oni dijelom mogu pripisati promjenama u statističkom obuhvatu nakon ulaska Hrvatske u EU. Ta povećanja nisu bila tolika u preostalom dijelu godine. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u trećem tromjesečju 2014. godine ukupni izvoz roba i usluga bio je veći za 4,1 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Istovremeno uvoz je porastao za 3,2 posto. Državna potrošnja zabilježila je međugodišnje smanjenje od -1,4 posto u trećem tromjesečju. U skladu s projekcijama, oporavka nije bilo ni u 2014. godini. Blagi porast stope rasta BDP-a očekuje se tek u 2015. godini. Ministarstvo financija u Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2015.-2017. zaključuje da bi se gospodarski rast u 2015. godini trebao temeljiti na povećanju izdataka kućanstava, investicija u fiksni kapital i izvoza roba i usluga i daljnjim smanjenjem državne potrošnje. Tablica x sadrži projekcije osnovnih makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja u razdoblju 2014.-2016.

Tablica: Projekcije osnovnih makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja, 2014.-2016.

	2014.p.*	2015.p.*	2016. p.*
Bruto domaći proizvod*, realna godišnja stopa*	-0,4	0,9	1,4
Potrošnja kućanstava (uključujući NPUSK)	-0,7	0,7	0,7
Državna potrošnja	-1,9	-0,2	-1,0
Investicije u fiksni kapital	-3,6	1,9	2,0
Izvoz roba i usluga	5,6	5,7	5,2
Uvoz roba i usluga	3,7	5,4	3,6
Indeks potrošačkih cijena, promjena	-0,2	0,1	1,1
Stopa nezaposlenosti, administrativna, posto	19,6	18,0	17,6
Ukupni višak/manjak konsolidirane opće države, %	-5,6**	-5,5	-4,5

Napomena: * projekcije Ekonomskog instituta, Zagreb.
** Podaci DZS-a.

2.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva UA Zagreb

Grad Zagreb najjače je gospodarsko središte Hrvatske. Stoga je upravo i njegova uloga presudna za gospodarstvo UAZ-a. S obzirom na neraspoloživost makroekonomskih pokazatelja na razini gradova i općina u sastavu UAZ-a u ovom smo odlomku isključivo fokusirani na pokazatelje za Grad Zagreb.

U Gradu Zagrebu ostvaruje se trećina nacionalnog BDP-a, pri čemu se udio BDP-a Grada Zagreba povećao od 30,8 posto u 2008. do 33,4 posto u 2012. U 2012. (zadnji službeni podaci) BDP Grada Zagreba iznosi 14.675 mil. eura, pri čemu BDP po glavi stanovnika Grada Zagreba iznosi 18.506 eura te je 1,8 puta veći od BDP-a po glavi stanovnika Republike Hrvatske (10.297 eura) što je u skladu s odnosom BDP-a po glavi stanovnika ostalih glavnih gradova Europske unije prema državnom prosjeku, a koji je oko 1,5-2 puta u korist glavnih gradova. U 2014. BDP po stanovniku Republike Hrvatske iznosio je 59 posto BDP-a po stanovniku EU-28, mjerenog paritetom kupovne moći. Udio BDP-a pripadajuće regije Kontinentalna Hrvatska u nacionalnom BDP-u 2012. godine iznosi 68,3 posto, pri čemu je Grad Zagreb ostvario gotovo polovicu regionalnog BDP-a (49 posto), dok je prosječni BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske iznosio 10.500 eura i bio je tek nešto iznad nacionalnog prosjeka (10.297 eura).

Tablica: Bruto domaći proizvod – Republika Hrvatska i Grad Zagreb 2012. godine (tekuće cijene)

	BDP (tisuće kuna)	BDP (tisuće eura)	Struktura po županijama (u postocima; RH=100)	BDP/st. (u kunama)	BDP/st. (u eurima)	Indeks RH=100
Republika Hrvatska	330.455.962	43.959.161	100,0	77.407	10.297	100,0
Grad Zagreb	110.319.870	14.675.387	33,4	139.119	18.506	179,7

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika: Kretanje godišnje stope rasta BDP-a Grada Zagreba i Republike Hrvatske u razdoblju 2001.-2012., realne stope, usporedba Grada Zagreba i Republike Hrvatske

Izvor: Preuzeto s http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/Kona%C4%8Dni_Makro_2008.-2014.PDF.pdf.

O sektorskoj strukturi gospodarstva najbolje govore podaci o strukturi bruto dodane vrijednosti (BDV) koja se relativno sporo mijenja, premda je u Hrvatskoj u posljednjih 20 godina trend smanjenja udjela primarnog i sekundarnog sektora, a rasta sektora usluga. Nakon rata u Hrvatskoj, od 1996. došlo je do znatnih promjena u strukturi bruto domaće vrijednosti i u Gradu Zagrebu, posebno kada se uspoređuje u odnosu na osamdesete godine 20. stoljeća. Prema tadašnjim statističkim podacima djelatnost zagrebačke industrije sudjelovala je s gotovo 40-postotnim udjelom (39,9%) u ukupnoj novododanoj vrijednosti, građevinarstvo s 10,8%, a trgovina 23,7%, dok je financijski sektor činio svega 5,5%.

Tablica:. Struktura bruto dodane vrijednosti Grada Zagreba po djelatnostima NKD-a 2007 u 2012. (ESA 2010), u tisućama kuna, tekuće cijene

	Republika Hrvatska		Kontinentalna Hrvatska		Grad Zagreb		Udio Grada Zagreba u Republici Hrvatskoj
	Vrijednost (u tisućama kuna)	Struktura (u %)	Vrijednost (u tisućama kuna)	Struktura (u %)	Vrijednost (u tisućama kuna)	Struktura (u %)	
A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	12.537.956	4,5	10.029.218	5,2	226.637	0,2	1,8
B, C, D, E - Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	60.395.556	21,5	43.230.767	22,6	13.978.848	14,9	23,1
od toga C - Prerađivačka industrija	40.574.316	14,5	32.233.924	16,8	10.173.725	10,9	25,1
F - Građevinarstvo	15.491.836	5,5	9.062.610	4,7	3.032.522	3,2	19,6
G, H, I - Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	56.797.461	20,3	35.197.514	18,4	19.892.702	21,3	35,0
J - Informacije i komunikacije	12.920.052	4,6	10.523.725	5,5	8.448.875	9,0	65,4
K- Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	19.165.766	6,8	15.254.391	8,0	12.138.115	13,0	63,3
L - Poslovanje	28.645.127	10,2	16.178.106	8,4	5.807.317	6,2	20,3

nekretninama							
M, N - Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	22.636.078	8,1	16.506.037	8,6	12.648.953	13,5	55,9
O, P, Q - Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	43.239.350	15,4	30.155.673	15,7	14.036.572	15,0	32,5
R, S, T, U - Ostale uslužne djelatnosti	8.475.415	3,0	5.348.361	2,8	3.366.728	3,6	39,7
Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)	280.304.597	100,0	191.486.402	100,0	93.577.270	100,0	33,4

Izvor: Priopćenje DZS, 12.1.2., 2015.

U 2012. u Gradu Zagrebu na prvom je mjestu u strukturi stvaranja bruto dodane vrijednosti djelatnost trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane s udjelom od 21,3%, a slijedi javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi s udjelom od 15%. Udjel prerađivačke industrije u Gradu Zagrebu pada od 13,9% u 2008. do 10,9% u 2012., dok u Hrvatskoj udjel pada od 15,8% u 2008. na 14,5% u 2012. U strukturi BDV-a gospodarskih djelatnosti na razini Hrvatske, Grad Zagreb ima izrazito visoki udjel u djelatnostima: informacija i telekomunikacija (65,4%), financijskom sektoru (63,3%), stručnim, znanstvenim, tehničkim, administrativnim i ostalim uslužnim djelatnostima (55,9%). U promatranom razdoblju Grad Zagreb bilježi pad fizičkog obujma industrijske proizvodnje za 5,6% u 2009. u odnosu na 2008., odnosno kumulativno više od 10% u odnosu na 2007. Od 2010. se ne raspolaže statističkim podacima o kretanju proizvodnje na razini županija, ali se procjenjuje da industrijska proizvodnja Grada Zagreba kontinuirano pada. Osim toga, današnji tehnološki nivo zagrebačke industrije je znatno niži, pa je stoga i tehnološka struktura izvoza značajno nepovoljnija.

Prema tehničkoj strukturi odnosno glavnim industrijskim grupacijama u zagrebačkoj industriji trećinu proizvodnje čine netrajni proizvodi za široku potrošnju, slijede kapitalni proizvodi (31,9%), zatim energija te intermedijarni proizvodi (osim energije) sa oko 16,6% u ukupnoj strukturi proizvodnje, dok trajni proizvodi za široku potrošnju čine svega 1% proizvodnje).

Prema područjima djelatnosti prerađivačka industrija čini oko 83% ukupne zagrebačke industrijske proizvodnje, opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija oko 16%, a djelatnost rudarstva i vađenja tek 0,25%. U strukturi same prerađivačke industrije s najvećim udjelom sudjeluje proizvodnja u djelatnosti popravka i instaliranja strojeva i opreme (oko 30%), zatim proizvodnja prehrambenih proizvoda (oko 14%), tiskanja i umnožavanja snimljenih zapisa (12%), proizvodnja električne opreme te proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, prijevoznih sredstava, proizvodnja papira i proizvoda od papira, proizvoda od gume i plastike i drugo.

U promatranom razdoblju nastavljen je trend ranije započetih strukturnih promjena u gospodarstvu Grada Zagreba u pravcu daljnjeg opadanja udjela industrije i građevinarstva (ovo posebno od krize, 2008.) a porast udjela trgovine, financijskih djelatnosti, informacija i komunikacija, poslovanja nekretninama, stručnih, znanstvenih i drugih uslužnih djelatnosti.

U daljnjem tekstu dan je pregled podataka zaposlenih i nezaposlenih za Grad Zagreb, dok su ukupni trendovi za obuhvat UAZ dani u poglavlju 2.2.1.
U Tablici: Zaposleni i nezaposleni na području Grada Zagreba u razdoblju 2008.-2014. prikazan je broj i struktura zaposlenih i broj nezaposlenih na području Grada Zagreba[3].

[3] U poglavlju 2.4.1.8. analizira se zaposlenost i nezaposlenost u UAZ-u.

Urbana aglomeracija Zagreb

Tablica: Zaposleni i nezaposleni na području Grada Zagreba u razdoblju 2008.-2014. (stanje 31.3.2014.)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Zaposleni u pravnim osobama svih oblika vlasništva	374.108	378.938	367.764	359.430	362.889	356.065	351.919
Zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija	46.725	44.635	40.479	37.348	35.426	33.864	31.521
Poljoprivrednici	752	690	621	587	575	540	527
Zaposleni - ukupno	**421.585**	**424.263**	**408.864**	**397.365**	**398.890**	**390.469**	**383.967**
Nezaposleni	27.808	28.513	37.327	41.368	41.869	47.055	48.243
Stopa registrirane nezaposlenosti	6,2	6,3	8,4	9,4	9,5	10,8	11,2

Izvor: Zaposlenost i nezaposlenost, Godišnje priopćenje Grada Zagreba 2014., 15.4.2015.

Slika: Zaposleni i nezaposleni na području Grada Zagreba u razdoblju 2008.-2014.

Izvor: Zaposlenost i nezaposlenost, Godišnje priopćenje Grada Zagreba 2014., 15.4.2015.U razdoblju 2008-2014. broj zaposlenih u Gradu Zagrebu smanjio se skoro 9 posto, dok se broj nezaposlenih povećao za 73 posto. Stopa registrirane nezaposlenosti u 2008. godini iznosila je 6,2 posto, a u 2014. godini 11,2 posto. U 2014. godini 92 posto zaposlenih radilo je u pravnim osobama (svih oblika vlasništva), dok su preostali zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija.

Kada se promatraju promjene strukture djelatnosti prema pokazatelju zaposlenosti u Gradu Zagrebu prema podacima za 2014., proizlazi da je u industriji sa srodnim djelatnostima radilo 45.454 zaposlenih[4] (što je manje od polovice broja zaposlenih u 1990.) i taj broj je u stalnom opadanju.

Također od 2008. do 2014. dolazi do drastičnog pada zaposlenih u građevinarstvu (skoro 30 posto), dok trgovina i ostale uslužne djelatnosti (turizam, ugostiteljstvo, financijski sektor te informacije i komunikacije) bilježe porast broja i udjela zaposlenih, posebno u posljednjih desetak godina.

Udjel zaposlenih osoba u zagrebačkoj prerađivačkoj industriji u 2014. iznosi 10,8%, u poljoprivredi je najmanje zaposlenih (0,3%), dok je najveći udjel od gospodarskih djelatnosti u trgovini na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (18,6%). Udjeli ostalih gospodarskih djelatnosti kreću se u rasponu 5–10%. U financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja zaposleno je 5,1%, u prijevozu i skladištenju 5,1%, u informacijama i komunikacijama 5,8%, građevinarstvu 6,2% te stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima 8,4%.

Udjel zaposlenosti Grada Zagreba u pravnim osobama u Hrvatskoj u 2014. iznosio je 92 posto ili 351.919 zaposlenih, a po iznadprosječnom udjelu ističu se djelatnosti: informacije i komunikacije, financijske djelatnosti, stručne, znanstvene i tehničke te administrativne djelatnosti, umjetnost, zabava i rekreacija, trgovina i javna uprava.

[4] Od ukupnog broja zaposlenih u „industriji sa srodnim djelatnostima – B,C,D,E“ u rudarstvu i vađenju (B) zaposleno je 1.428, u prerađivačkoj industriji (C) 36.915, u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D) 3.390, a u opskrbi vodom; uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E) 3.721 zaposlenika.

Negativni trendovi restrukturiranja zagrebačkoga gospodarstva, a koji se s jedne strane očituju u smanjenju zaposlenosti u sekundarnim djelatnostima, posebno u industriji i građevinarstvu a s druge strane porastu zaposlenosti u uslužnim djelatnostima, dijelom su rezultat problema u pretvorbi i privatizaciji koji su u RH od 90-ih godina vođeni u procesu tranzicije u tržišno gospodarstvo, ali i općih trendova procesa tercijarizacije u gradovima (porast financijskih, trgovinskih, komunikacijskih i sličnih uslužnih djelatnosti), kao i preseljenja dijela proizvodnih kapaciteta iz Grada Zagreba u susjedne županije.

Sve je to rezultiralo opadanjem konkurentnosti proizvodnje, posebno izvozne konkurentnosti. Slični procesi promjena u strukturi gospodarstva odvijaju se i na razini Hrvatske, ali su u prosjeku nešto manje izraženi.

Unatoč tome, Grad Zagreb i dalje ostaje dominantno gospodarsko središte Republike Hrvatske, što pored navedenog potvrđuju i sljedeći relevantni gospodarski pokazatelji za 2013.: − udio broja aktivnih pravnih osoba Grada Zagreba u RH iznosi 30,3%; − udio broja zaposlenih osoba u Gradu Zagrebu u ukupnom broju zaposlenih u RH iznosi 29,6%; − udio dobiti i prihoda poduzetnika Grada Zagreba u ukupnoj dobiti i u ukupnom prihodu poduzetnika RH iznosi 52,9%; − udio poduzetnika Grada Zagreba u ukupnoj vrijednosti investicija u dugotrajnu imovinu poduzetnika RH iznosi 56,3%.

Za razvoj gospodarstva Grada Zagreba ključnu ulogu imaju djelatnosti temeljene na znanju. U 2014. godini u djelatnostima usluga temeljenim na znanju radilo je više od 96.000 osoba. Tu su uključene sljedeće djelatnosti: stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti; obrazovanje; djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, te umjetnost, zabava i rekreacija.

Udio zaposlenosti Zagreba u ovim djelatnostima Hrvatske znatno je veći nego u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu i trgovini. Samo u stručnim, znanstvenim i tehnološkim djelatnostima radi oko 32.000 zaposlenih, a udjel ovih djelatnosti u RH je blizu 50%. To sugerira potrebu posebne pozornosti na ove djelatnosti u novim strateškim dokumentima razvoja Grada Zagreba te izradu i provedbu mjera koje bi poticale stvaranje novih radnih mjesta u ovim djelatnostima što predstavljaju važnu logističku podršku svim drugim gospodarskim i negospodarskim djelatnostima. Ako se tome doda i zaposlenost u financijskim djelatnostima, informacijsko-komunikacijskim djelatnostima, transportu i drugim poslovnim uslugama i obrazovanju, udio tih djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti u Gradu Zagrebu dostiže visokih 40%. Značenje Grada Zagreba kao znanstveno-tehnološkog središta oslikava podatak da je od ukupnog broja zahtjeva za zaštitu patenata podnesenih Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo polovica prijavljena s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Sa zagrebačkog područja također je oko polovina ukupno priznatih patenata na području RH.

Slika: Struktura zaposlenih u Gradu Zagrebu 2014. godine

Napomena: * Uključeni su: Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; Rudarstvo i vađenje; Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija; Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša; Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane; Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje; Ostale uslužne djelatnosti.
Izvor: Zaposlenost i nezaposlenost, Godišnje priopćenje Grada Zagreba 2014., 15.4.2015.

Analizirajući raspoložive razvojne dokumente gradova i općina na području UAZ-a može se zaključiti da su glavne gospodarske djelatnosti trgovina, prerađivačka industrija, graditeljstvo i poljoprivreda. U sljedećoj je tablici prikaz dominantnih gospodarskih djelatnosti u pojedinim gradovima i općinama na području UAZ-a, za koje su bili dostupni podaci.

Tablica: Gospodarske djelatnosti u gradovima i općinama na području UAZ-a

Grad/općina	Gospodarske djelatnosti
Grad Dugo Selo i općine Brckovljani i Rugvica[1]	Trgovina, graditeljstvo, prijevoz i skladištenje, prerađivačke djelatnosti
Brdovec[2]	Trgovina, ugostiteljstvo, obrtništvo, prerađivačka industrija
Jakovlje, Luka, Dubravica[3]	Trgovina, graditeljstvo, prijevoz i skladištenje, prerađivačke djelatnosti, poljoprivreda, obrtništvo
Sveti Ivan Zelina[4]	Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala, prerađivačka industrija, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
Veliko Trgovišće[5]	Građevinarstvo, prerađivačka industrija, trgovina i popravak vozila, prijevoz i skladištenje
Zabok[6]	Prerađivačka industrija, trgovina, građevinarstvo
Jastrebarsko[7]	Prerađivačka industrija, trgovina, građevinarstvo
Pisarovina[8]	Poljoprivreda, šumarstvo, turizam i ugostiteljstvo
Samobor[9]	Trgovina, graditeljstvo, proizvodnja proizvoda od

	metala
Sveta Nedelja	Trgovina, usluge, prijevoz i skladištenje, obrtništvo, građevinarstvo, proizvodnja, turizam i ugostiteljstvo, poljoprivreda
Velika Gorica[10]	Trgovina, prerađivačka industrija, turizam i ugostiteljstvo, građevinarstvo

Izvori: [1] Projekt ukupnog razvoja Grada Dugog Sela, općine Brckovljani i općine Rugvica http://www.dugoselo.hr/uprava/PUR2010-1a-old.pdf;
[2] Strategija razvoja općine Brdovec 2010. – 2020. http://www.brdovec.hr/_download/repository/Glasnik_2010_07.pdf;
[3] Projekt ukupnog razvoja općina Jakovlje, Luka i Dubravica http://www.jakovlje.hr/uredi/documents/Program_ukupnog_razvoja_opcine.pdf;
[4] Strategija razvoja grada Svetog Ivana Zeline 2014. – 2020. http://www.zelina.hr/portal/images/Dokumenti/Strategija_razvoja_Grada_Svetog_Ivana_Zeline.pd;
[5] Strateški razvojni program općine Veliko Trgovišće http://www.veliko-trgovisce.hr/wp-content/uploads/2015/07/Strate%C5%A1ki-razvojni-program-Op%C4%87ine-Veliko-Trgovi%C5%A1%C4%87e-Nacrt-20.7..pdf;
[6] Lokalna razvojna strategija grada Zaboka http://www.zabok.hr/documents/STRATEGIJA/Lokalna_razvojna_strategija_grada_Zaboka_12.11.2014..pdf;
[7] Strategija razvoja grada Jastrebarskog za razdoblje 2012.-2015. http://www.jastrebarsko.hr/download/strategija-razvoja-grada-jastrebarskog-za-razdoblje-2012---2015_15_01.pdf;
[8] Strategija razvoja općine Pisarovina 2014. – 2020. http://www.pisarovina.hr/images/Dokumenti/2014/Strategija_nova.pdf;
[9] Strateški program razvoja grada Samobora 2013.-2020. http://www.samobor.hr/images/dokumenti/2013_03_strateski_program.pdf;
[10] Strategija razvoja grada Velike Gorice 2014. – 2020.
[11] Projekt ukupnog razvoja općina Jakovlje, Luka i Dubravica 2008.-2013. http://www.jakovlje.hr/uredi/documents/Program_ukupnog_razvoja_opcine.pdf;

2.1.3. Indeks razvijenosti i rang konkurentnosti urbanog područja

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 147/14), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanju svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti.

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave razvrstavaju u skupine razvijenosti.

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u pet skupina:

1. u I. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka RH;
2. u II. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka RH;
3. u III. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka RH;
4. u IV. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH;
5. u V. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH.

Teritorijalne jedinice koje više od 25% zaostaju u razvoju za prosjekom Republike Hrvatske (tj. imaju vrijednost indeksa razvijenosti manji od 75%) imaju pravo na status potpomognutih područja. Indeks se izračunava na osnovi pet pokazatelja koji se standardiziraju, odmjeravaju prema prosjeku HR i ponderiraju. To su:

- stopa nezaposlenosti (nezaposleni/zaposleni + nezaposleni), ponder 30%
- dohodak po stanovniku (ukupni oporezivi dohodak/stanovništvo), ponder 25%
- proračunski prihodi po stanovniku (proračunski prihodi/stanovništvo), ponder 15%
- opće kretanje stanovništva (stanovništvo, popis 2011 / stanovništvo, popis 2001), ponder 15%
- stopa obrazovanosti (stanovništvo dobne skupine 16-65 godina koje je završilo barem srednju školu / stanovništvo dobne skupine 16-65 godina), ponder 15%

Indeks razvijenosti uveden je radi što objektivnijeg mjerenje stupnja razvijenosti svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj. Kategoriziranje svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti temelji se na suvremenom shvaćanju regionalne politike koja, premda koncentrirana na najmanje razvijena područja, potiče razvoj cjelokupnog državnog teritorija. Nadalje, proširenje kategorizacije na sve teritorijalne jedinice omogućuje još kvalitetnije uređenje ključnog pitanja razine regionalnih razvojnih poticaja. Izravnim povezivanjem razine regionalnih razvojnih poticaja s razinom razvijenosti, dobiva se kvalitetni okvir poticanja razvoja svih lokalnih i županijskih jedinica u skladu sa stupnjem razvijenosti pojedine jedinice. Također, ovaj pristup omogućuje uključivanje i isključivanje jedinica iz sustava sukladno promjenama stupnja razvijenosti što do sada nije bio slučaj. Konačno, novim se sustavom ocjenjivanja i razvrstavanja dobiva analitička podloga za praćenje stupnja razvijenosti svih lokalnih i županijskih jedinica na godišnjoj razini čime se znatno unapređuje informacijska osnovica.

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske utvrđeno je da se postupak ocjenjivanja provodi svakih pet godina, a posljednji postupak ocjenjivanja i razvrstavanju svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti proveden je krajem 2013. godine. Iako je indeks razvijenosti jedini službeni pokazatelj koji se izračunava za svaki grad, općinu i županiju kako bi ih se moglo rangirati i grupirati, ne smije se izgubiti iz vida da rezultati mogu i krivo ocrtati razvoj pojedinih JLS. Dok stopa nezaposlenosti dobro ukazuje na problem nezaposlenosti koji se u krizi osjeća u gotovo svim JLS (u upotrebi je inače i omjer nezaposleni/zaposleni), pokazatelj dohotka po stanovniku može zavarati jer može porasti ne zato što je ostvareno više dohotka već zato

što se smanjilo stanovništvo. Kako u krizi iz JLS u pravilu odlaze nezaposleni, a ne zaposleni, dohodak koji zaposleni i dalje ostvaruju ostati će jednak ili će sporije opadati od stanovništva. Pokazatelj će tako rasti i dovesti do prividno kontradiktorne situacije u kojoj je stopa nezaposlenosti sve veća (to jest sve nepovoljnija), a pokazatelj dohotka po stanovniku sve povoljniji. Kontradikciji može doprinijeti i pokazatelj proračunskih prihoda koji ne moraju značajno opasti jer dobrim dijelom ovise o kretanju dohotka, ali će zbog smanjenog stanovništva, per capita biti veći. Ove poteškoće u interpretaciji indeksa nastaju prvenstveno zbog krize koju hrvatsko gospodarstvo trpi od 2008. godine na ovamo. Da su gospodarski i demografski trendovi uzlazni ili barem stagnantni, interpretacija bi bila vjerodostojnija. Procjene razvijenosti na osnovi jedinog službenog indeksa donekle su upitne i zbog samih podataka. Financijski podaci se objavljuju jednom godišnje, podaci o nezaposlenosti polugodišnje, a najviše korišteni podatak, onaj o stanovništvu svakih deset godina. Hrvatska nema i vjerojatno je da još dugo neće imati registar stanovništva prema kojem bi se svake godine prikupili podaci o broju stanovnika stoga se ovaj indeks, a i cijela regionalna analiza zasniva na podatku koji je već 2-3 godine nakon popisa zastario.

U Tablici: Indeks razvijenosti JLS u UAZ-u nalaze se vrijednosti indeksa razvijenosti JLS koje ulaze u obuhvat Strategije razvoja urbanog područja.

Tablica: Indeks razvijenosti JLS u UAZ-u

Oznaka grad/općina	**Ime**	**Ime županije**	**Indeks razvijenosti**	**Skupina**
O	Bistra	Zagrebačka	97,62%	3
O	Brckovljani	Zagrebačka	76,31%	3
O	Brdovec	Zagrebačka	104,34%	4
G	Donja Stubica	Krapinsko-zagorska	87,63%	3
O	Dubravica	Zagrebačka	86,79%	3
G	Dugo Selo	Zagrebačka	105,60%	4
O	Gornja Stubica	Krapinsko-zagorska	73,38%	2
G	Grad Zagreb	Grad Zagreb	139,82%	5
O	Jakovlje	Zagrebačka	88,39%	3
G	Jastrebarsko	Zagrebačka	104,03%	4
O	Klinča Sela	Zagrebačka	94,93%	3
O	Kravarsko	Zagrebačka	86,06%	3
O	Luka	Zagrebačka	85,50%	3
O	Marija Bistrica	Krapinsko-zagorska	89,05%	3
O	Marija Gorica	Zagrebačka	97,68%	3
O	Orle	Zagrebačka	74,07%	2
G	Oroslavje	Krapinsko-zagorska	92,83%	3
O	Pisarovina	Zagrebačka	94,60%	3
O	Pokupsko	Zagrebačka	70,43%	2
O	Pušća	Zagrebačka	99,74%	3
O	Rugvica	Zagrebačka	81,12%	3
G	Samobor	Zagrebačka	120,57%	4

O	Stubičke Toplice	Krapinsko-zagorska	102,27%	4
O	Stupnik	Zagrebačka	112,65%	4
G	Sveta Nedelja	Zagrebačka	118,72%	4
G	Sveti Ivan Zelina	Zagrebačka	92,39%	3
G	Velika Gorica	Zagrebačka	109,78%	4
O	Veliko Trgovišće	Krapinsko-zagorska	86,51%	3
G	Zabok	Krapinsko-zagorska	107,01%	4
G	Zaprešić	Zagrebačka	123,57%	4

Izvor: MRRFEU, studeni 2015.

Sukladno podacima o indeksu razvijenosti može se zaključiti vrijednosti indeksa odgovaraju svima kategorijama osim prve, kako slijedi:
2. kategorija: 3 općine (Donja Stubica, Orle i Pokupsko) koje su prema indeksu najslabije razvijene;
3. kategorija: 16 JLS (3 grada, 13 općina), kategorija koja je ispod nacionalnog prosjeka i u kojoj se nalazi više od polovine JLS iz UAZ-a
4. kategorija: 10 (3 općine, 7 gradova), trećina JLS iz UAZ-a čije vrijednosti indeksa premašuju nacionalni prosjek (uz Grad Zagreb, potencijalni motori razvoja u UAZ)
5. kategorija: 1 grad, Grad Zagreb

Razvojni dokumenti jedinica lokalne samouprave u UAZ-u

U Hrvatskoj su do sada mnoge općine i gradovi, samostalno ili uz pomoć vanjskih stručnjaka, izradili svoje strateške razvojne dokumente. Strateški dokument razvoja lokalne zajednice, izrađuje se sa svrhom planiranja razvojnih aktivnosti na određenom teritoriju i služi kao alat koji koristi čelnik lokalne samouprave kako bi što učinkovitije i uspješnije upravljao razvojem. Osim analize stanja, vizije, strateških i posebnih ciljeva (nazivaju se i prioritetima) i mjera, takav dokument treba sadržavati i informacije o financijskom okviru, organizaciji provedbe i njenim nositeljima, te sustavu praćenja i vrednovanja procesa i rezultata provedenih aktivnosti. Tako strukturirani razvojni dokument koristan je ne samo predstavnicima lokalne samouprave, već i građanima koji žive u lokalnoj zajednici, te potencijalnim ulagačima i donatorima. Akcijski ili Operativni plan (poželjno jednogodišnji) uobičajeno se izrađuje kao zasebni dokument koji se oslanja na strateški razvojni dokument.
Ukoliko ne ulaze u sastavni dio većih ili manjih urbanih područja, jedinice lokalne samouprave nisu dužne (Zakonom nije propisano) izrađivati razvojne dokumente. Međutim posljednjih godina, prepoznata je važnost planiranja i upravljanja razvojem, kako u nacionalnom tako i u kontekstu mogućnosti koje se pružaju putem fondova EU pa je značajan broj JLS (u Hrvatskoj) prionuo izradi razvojnih dokumenata. S obzirom da nema propisane metodologije, sadržaja i naziva dokumenata razvoja na lokalnoj razini, u Hrvatskoj nailazimo na sljedeće inačice takvih dokumenata:
- Program ukupnog razvoja – najčešće korišteni naziv
- Programi ukupnog razvoja – Strategija razvoja
- Plan ukupnog razvoja
- Program ukupnog razvoja/razvitka više gradova/općina
- Program ukupnog razvitka općina i grada

- Strateški program ukupnog razvoja
- Strateški program razvoja
- Strategija razvoja
- Strateški plan ukupnog razvoja
- Lokalna razvojna strategija

Po pitanju raznovrsnosti razvojnih dokumenata slična je situacija i na području UAZ. Od ukupno 30 JLS, njih 13 ima usvojen razvojni dokument koji je na snazi narednih nekoliko godina. Usvojeni dokumenti uglavnom se donose za razdoblje od 4-5 godina, odnosno do 2020., izuzev Razvojne strategije Grada Zagreba ZagrebPLan 2011-2013 koja je zbog zakonski određenih rokova donesena za razdoblje 2011-2013, te produljena do 2015. godine. U preostalih 17, uglavnom (u 12 JLS) su strategije postojale za prethodno razdoblje te su donesene odluke za izradu novih razvojnih dokumenata. Za manji dio JLS (ukupno 5) nisu dostupne informacije o namjeri izrade strategije ili nekog drugog razvojnog dokumenta. Drugim riječima trenutno važećim razvojnim dokumentima pokriveno je 418 (od 589) naselja, 90% stanovništva UAZ odnosno 976.958 stanovnika, te 69% teritorija UAZ. Strategijom razvoja urbane aglomeracije Zagreb stvara se prilika da u kontekst razvojnog planiranja uđu i one JLS koje još uvijek nemaju donesene svoje razvojne dokumente, a njihov je razvoj u izravnoj (i neizravnoj) vezi s planiranjem i upravljanjem cjelokupnog razvoja i/ili nekih njegovih segmenata.

Od 2007. provodi se istraživanje regionalne konkurentnosti s obzirom na četiri aspekta, na temelju čijih vrijednosti se računa regionalni indeks konkurentnosti:

- razlike u konkurentnosti županija
- razlike u vrijednosti podindeksa poslovnog okruženja i poslovnog sektora po županijama
- razlike između statističke i perceptivne vrijednosti podindeksa konkurentnosti poslovnog okruženja i poslovnog sektora) po županijama
- razlike između statističke i perceptivne vrijednosti komponenti podindeksa konkurentnosti (poslovnog okruženja i poslovnog sektora) na razini županija.

U Tablici 5. prikazane su promjene u rangiranju svih županija u Hrvatskoj prema regionalnom indeksu konkurentnosti od 2007. do 2013. godine, a županije koje su dijelom u UAZ-u označene su crvenom bojom.

Tablica 5. Promjene u rangiranju županija prema regionalnom indeksu konkurentnosti

Županija	**2007**	**2010**	**2013**
Grad Zagreb	1	2	1
Varaždinska	4	1	2
Istarska	3	3	3
Međimurska	2	4	4
Primorsko-goranska	6	7	5
Zadarska	9	6	6
Zagrebačka	5	5	7
Koprivničko-križevačka	7	12	8
Splitsko-dalmatinska	8	8	9

Dubrovačko-neretvanska	10	9	10
Osječko-baranjska	14	13	11
Krapinsko-zagorska	15	11	12
Karlovačka	12	14	13
Šibensko-kninska	13	10	14
Bjelovarsko-bilogorska	11	15	15
Brodsko-posavska	18	16	16
Ličko-senjska	19	18	17
Virovitičko-podravska	17	17	18
Sisačko-moslavačka	16	19	19
Vukovarsko-srijemska	21	20	20
Požeško-slavonska	20	20	21

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) Hrvatska. (2014). „Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013“, Zagreb (13.8.2015.)

Iz Tablice je vidljivo da je Zagreb u odnosu na 2010. godinu poboljšao svoju poziciju te da se na temelju vrijednosti regionalnog indeksa konkurentnosti smjestio na sam vrh. Iako je u 2007. i 2010. godini Zagrebačka županija bila na visokom 5. mjestu, u 2013. godini je međutim pogoršala svoj položaj (u odnosu na 2010. godinu), te je na sedmom mjestu u odnosu na ostale hrvatske županije. Krapinsko-zagorska županija je uspjela poboljšati svoj položaj u odnosu na 2010. godinu te se nalazi otprilike u sredini, na 12. mjestu u tablici.

2.1.4. Vrijednost i struktura investicijskih ulaganja na području UA Zagreb

Osim izravnog doprinosa rastu BDP-a, investicije utječu i na povećanje potencijala gospodarskoga rasta, dok se akumulacija kapitala javlja kao proizvodni faktor u svakom modelu gospodarskoga rasta. Ulaganja imaju važnu ulogu u stimuliranju gospodarskoga rasta i jedan su od ključnih čimbenika oporavka i rasta, osobito nakon krize.

Sukladno metodologiji DZS-a, bruto investicije sastoje se od bruto investicija u dugotrajnu imovinu (fiksni kapital) i promjena zaliha (uključujući i statističku diskrepanciju). Bruto investicije u dugotrajnu imovinu obuhvaćaju investicije u novu dugotrajnu imovinu, troškove transakcija rabljene dugotrajne imovine te nabave nematerijalne dugotrajne imovine. Promjene zaliha računaju se za zalihe proizvodnje u tijeku, zalihe gotovih proizvoda, zalihe trgovačke robe te zalihe sirovina i materijala.

Bruto investicije u novu i rabljenu dugotrajnu imovinu odnose se na ukupno ostvarene investicije u dugotrajnu materijalnu i nematerijalnu imovinu domaćega i inozemnog podrijetla, dugotrajnu imovinu u vlasništvu i nabavljenu pod uvjetima financijskog leasinga. Ostvarene investicije su u tijeku izvještajne godine izvršene izgradnje i nabave imovine bez obzira na to jesu li završene i plaćene.

Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu dio su ostvarenih investicija i odnose se na izgradnju i nabave nove domaće i uvozne dugotrajne imovine, znatnija poboljšanja postojeće dugotrajne imovine te u izvještajnoj godini uvezene rabljene dugotrajne imovine, koja se tretira kao nova jer utječe na porast nacionalnog bogatstva zemlje.

Sukladno podacima navedenima u Analitičkim podlogama (MRRFEU, 2015.), analiza strukture bruto domaćeg proizvoda prema rashodnoj metodi u razdoblju od 2008. do 2013. godine ukazuje na znatno smanjenje investicija u RH. U razdoblju od 2008. do 2013. godine smanjio se udio bruto investicija u ukupnom bruto domaćem proizvodu s 31,4 na 18,9 posto. Na ove rezultate znatno su utjecala i kretanja investicija u Gradu Zagrebu.

Na temelju podataka Osnovne analize[5] i podataka sadržanih u publikaciji Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada[6], u nastavku su dane informacije o investicijama za Grad Zagreb, te su dopunjene podacima o investicijama na razini županija, s obzirom da podaci o investicijama na razini JLS nisu dostupni u bazama DZS.

Navedeni podaci pokazuju dinamiku ostvarenih bruto investicija na području Zagreba isključivo u novu dugotrajnu imovinu iz vlastitih i sličnih izvora[7], njihov udjel u RH te iste investicije prema karakteru gradnje i tehničkoj strukturi.

Tablica: Vrijednost ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u GZ i RH 2008.-2013. godine -u tis. kuna

Godina	Grad Zagreb			Republika Hrvatska			Udio Grada Zagreba u RH
	vrijednost investicija	indeksi		vrijednost investicija	indeksi		
		bazni	verižni		bazni	verižni	
2008.	25.296.039,00	100,0	-	73.056.155,00	100,0	-	34,6
2009.	20.085.077,00	79,4	79,4	31.111.434,00	83,6	83,6	32,9
2010.	13.691.606,00	54,1	68,2	42.102.373,00	57,6	68,9	32,5
2011.	13.876.433,00	54,9	101,3	41.747.610,00	57,1	99,2	33,2
2012.	13.239.278,00	52,3	95,4	39.374.494,00	53,9	94,3	33,6
2013.	12.350.029,00	48,8	93,3	40.322.624,00	55,2	102,4	30,6

Izvor: Statistički ljetopis RH, 2007., 2008. i 2009., DZS, Zagreb. Statistička izvješća 1482/2010., 1507/2011., 1531/2012., 12.2.1/2014., DZS, Zagreb.

Investicije u dugotrajnu imovinu, posebno u nove objekte u gospodarstvu te proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih, svakako su vezane za razvojnu orijentaciju svakog područja i svakog poduzetnika. Investicijska ulaganja u dugoročnom smislu uvelike utječu na viziju i ciljeve razvoja u budućnosti.

Sljedeći podaci pokazuju dinamiku ostvarenih investicija na području Zagreba isključivo u novu dugotrajnu imovinu poduzeća i drugih organizacija[8], njihov udio u RH te iste investicije prema karakteru gradnje i tehničkoj strukturi, prema posljednjim raspoloživim podacima.

[5] Radni materijal Osnovna analiza i SWOT analize za potrebe izrade ZagrebPlana 2020 (veljača 2015.)
[6] Makroekonomski razvoj grada Zagreba i financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju 2008.-2014.
[7] Ukupne isplate za investicije u dugotrajnu imovinu znatno su veće (u Zagrebu su 2012. iznosile 25.135.889. 000 HRK, budući se financiraju i iz drugih izvora sredstava (iz financijskih kredita, iz sredstava fondova i proračuna te iz udruženih sredstava).
[8] Ostvarene bruto investicije znatno su veće budući da sadrže investicije fizičkih osoba i određene statističke metodološke prilagodbe prema usvojenim međunarodnim statističkim standardima.

Ovdje se ne analiziraju drugi aspekti investicijskih ulaganja koji su također važni kao što su: efikasnost investicijska, racionalnost, namjena prema djelatnostima, potreba sagledavanja u dugoročnijem razdoblju, konkretni projekti, prioriteti i drugo.

Iz podataka proizlazi da vrijednost ostvarenih investicijskih ulaganja u novu dugotrajnu imovinu u 2013., kako u Zagrebu tako i na razini Hrvatske, i dalje imaju tendenciju opadanja, iako je 2013. godine primjetno neznatno povećanje ostvarenih investicija u RH. Bilježi se pad investicija u GZ od nominalno 3,5% u odnosu na prethodnu godinu. Dakle, ulaganja u novu dugotrajnu imovinu u Zagrebu su od 2008. do 2013. nominalno i realno znatno smanjena s nastavkom iste tendencije i u 2013. godini, uz daljnji pad udjela Zagreba u Hrvatskoj.

Udjel Zagreba u investicijskim ulaganjima Hrvatske u ovom je razdoblju u početnim godinama krize bio u padu da bi u 2012. minimalno porastao i čini trećinu hrvatskih ulaganja u novu dugotrajnu imovinu. Usporavanje dinamike investicija od 2008. poklapa se s krizom financijskog sektora, stupnjem zaduženosti gospodarstva vezanim za oskudnost vlastitih izvora financiranja i drugim aspektima recesije.

Ostvarene investicije po stanovniku u Gradu Zagrebu po prvi puta u 2012. godini nisu najveće u RH. Veće ostvarene investicije po stanovniku od Grada Zagreba imala je Dubrovačko-neretvanska Županija (18.140 HRK/st.). U Gradu Zagrebu ostvarene investicije po stanovniku u 2012. godini iznosile su 16.758 HRK/st. što je 82,4% više od prosjeka RH, dok su u 2013. godini ulaganja po st. u Gradu Zagrebu, pala na 15.632,00 HRK/st., što je 66,11% više od prosjeka RH. Investicije po st. u Zagrebačkoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, u razdoblju od 2010. do 2013. godine, kontinuirano su značajno ispod hrvatskog prosjeka. Spomenuti podaci prikazani su u Tablici X.

Tablica: Ostvarene investicije po stanovniku u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji i RH, 2008.-2013.

Županija	2008	Ulaganja po stan.	2009	Ulaganja po stan.	2010	Ulaganja po stan.	2011	Ulaganja po stan.	2012	Ulaganja po stan.	2013	Ulaganja po stan.
Grad Zagreb	25.296.039	32.466	20.085.077	25.778	13.691.606	17.573	13.876.433	17.565	13.239.278	16.758	12.350.029	15.632
Zagrebačka županija	3.919.514	12.656	4.916.293	15.875	1.847.636	5.966	1.942.650	6.117	2.091.545	6.585	2.081.931	6.555
Krapinsko-zagorska županija	1.321.857	9.281	995.679	6.991	483.965	3.398	498.214	3.749	796.608	5.994	571.664	4.301
UKUPNO	30.537.410	-	25.997.049	-	16.023.207	-	16.317.297	-	16.127.431	-	15.003.624	-
Prosječno ulaganje po st. za GZ, ZŽ i KZŽ	-	18.134	-	16.214	-	8.979	-	9.143	-	9.779	-	8.829
Ukupno RH	73.056.155	16.464	61.111.434	13.772	42.102.373	9.488	41.747.610	9.743	39.374.494	9.189	40.322.624	9.410

Izvor: DZS, Popis 2001, Popis 2011, Statistička izvješća prema godinama

Prema ovim podacima zaključuje se da stanovnici Grada Zagreba imaju bolje potencijalne životne prilike u odnosu na ostatak Hrvatske u kojoj je većina hrvatskih županija po ovom parametru ispod hrvatskog prosjeka[9].

U Zagrebu struktura investicija prema karakteru gradnje pokazuje premoć ulaganja u proširenje i modernizaciju (53,5%), dok su u Hrvatskoj veće investicije u nove kapacitete. U Zagrebu ulaganja u nove kapacitete u 2013. čine 36,3%, dok održavanje postojećih kapaciteta iznosi 10,2%. Ovakva struktura ulaganja prema karakteru gradnje u globalu je pozitivna. Tehnička struktura investicijskih ulaganja ukazuje na visoki udjel uvozne opreme s montažom od 38,2% od ukupne vrijednosti, što uvelike doprinosi povećanju vrijednosti uvoza.

Kada se promatraju službeno dostupni u bazama DZS podaci o investicijama na županijskoj razini, a za županije koje dijelom ulaze u UAZ, vidljivi su sljedeći rezultati. Najviše se investiralo u Gradu Zagrebu, no trend opadanja investicija je ujedno i najsnažniji. U zagrebačkoj županiji nakon značajnog pada u razdoblju 2009.-2010. godine, trend se stabilizirao i na razina ulaganja je jednaka kroz promatrane godine nakon 2010. Iako je obujam investicija najmanji u Krapinsko-zagorskoj županiji, zabilježene su najmanje oscilacije vrijednosti u čitavom promatranom razdoblju. Stabilan trend od osobite je važnosti pri projiciranju daljnjih trendova i korištenju dobivenih rezultata, kako bi se dugoročni razvoj mogao planirati s većom sigurnošću. Na Grafikonu prikazana su kretanja investicija u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji, te Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju od 2008.-2013.

Grafikon: Kretanje investicija, Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Krapinsko-zagorska županija, 2008.-2013.

Izvor: DZS, Statistička izvješća prema godinama

Prikupljeni su i podaci o udjelu investicija Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije (kao dijelovima UAZ), koji ukazuju na visoke udjele investicija na prostoru UAZ u ukupnim investicijama u RH, naravno zahvaljujući visokim vrijednostima Grada Zagreba

[9] Detaljnije o podacima za druge županije vidi u publikaciji Makroekonomski razvoj grada Zagreba i financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju 2008.-2014.

Tablica: Udio investicija zajedno Grad Zagreb, Zagrebačka županija i Krapinsko-zagorska županija u ukupnim investicijama RH, 2008.-2013. (apsolutni i relativni iznos)

UKUPNO GZ, ZŽ, KZŽ (u 000)	30.537.410,00	25.997.049,00	16.023.207,00	16.317.297,00	16.127.431,00	15.003.624,00
UKUPNO RH (u 000)	73.056.155,00	61.111.434,00	42.102.373,00	41.747.610,00	39.374.494,00	40.322.624,00
UDIO GZ, ZŽ, KZŽ u RH	41,80%	42,54%	38,06%	39,09%	40,96%	37,21%

Izvor: DZS, Statistička izvješća prema godinama

Udjeli investicija u promatranom razdoblju na prostoru Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije, prikazani su u Grafikonu Udio investicija zajedno Grad Zagreb, Zagrebačka županija i Krapinsko-zagorska županija u ukupnim investicijama RH, 2008.-2013. (apsolutni iznos) u nastavku.

Grafikon: Udio investicija zajedno Grad Zagreb, Zagrebačka županija i Krapinsko-zagorska županija u ukupnim investicijama RH, 2008.-2013. (apsolutni iznos)

Izvor: DZS, Statistička izvješća prema godinama

Za područje UAZ-a, svakako su najznačajnija kretanja investicija u Gradu Zagrebu. Međutim, kako bi se mogli donositi sigurniji zaključci o budućim trendovima investicija (osobito prema vrsti ulaganja, karakteru gradnje itd.), potrebno je prikupiti i analizirati podatke po pojedinim JLS koje ulaze u obuhvat UAZ.

2.1.5. Kretanje vanjsko-trgovinske razmjene

Grad Zagreb ima značajnu ulogu u vrijednostima uvoza, izvoza i salda vanjsko-trgovinske razmjene. U nastavku su stoga prvo dani podaci vezani za Grad Zagreb[10], a potom za područje UAZ-a. U 2009. godini dolazi do značajnog pada robne razmjene Grada Zagreba s inozemstvom (15,6%), nakon čega kod poduzetnika Grada Zagreba u 2010. godini dolazi do određenog oporavka kada je vrijednost izvoza u porastu nominalno za 10,7%, u 2011. za 3,9%, a u 2012. godini za 11,9 %.

U razdoblju 2010.-2012. godine vrijednost uvoza raste (u 2012. veća je za 3,0% u odnosu na 2011. godinu). Tijekom 2005.-2012. godine robni izvoz rastao je po prosječnoj godišnjoj stopi od 4,6%, dok se izvoz u istom razdoblju kretao sporijom dinamikom u odnosu na uvoz, uz značajnije povećanje zabilježeno u 2012. godini (vidi Sliku X). Grad Zagreb zauzima prvo mjesto u vanjskotrgovinskoj razmjeni Hrvatske i čini njegovu trećinu, sukladno podacima o ostvarenoj vrijednosti izvoza te uvoza. Također ima visoki udio (58,3%) u ukupnom robnom uvozu Hrvatske[11]. Posljednje dvije promatrane godine (2011. i 2012.) dinamika izvoza Grada Zagreba veća je od uvoza.

Kretanja u vanjsko - trgovinskoj razmjeni važan su pokazatelj ukupne gospodarske aktivnosti. Na temelju tako promatranih trendova može se zaključiti da inozemna potražnja za izvoznim proizvodima zagrebačkog gospodarstva postaje značajnija u odnosu na domaću. Također kretanja mogu ukazivati na činjenicu da hrvatski izvoznici ponovo pronalaze putove za plasman svojih proizvoda i usluga na tradicionalnim inozemnim tržištima, no svoj izvoz usmjeravaju i na nova udaljenija tržišta. Grad Zagreb bilježi negativan saldo robne razmjene s inozemstvom (ima kontinuirano veći uvoz od izvoza), iako je u promatranom razdoblju zabilježeno njegovo smanjenje. Treba spomenuti da na nacionalnoj razini Grad Zagreb u velikoj mjeri doprinosi negativnom saldu robne razmjene.

[10] Na temelju radnog materijala Osnovna analiza i SWOT analize za potrebe izrade ZagrebPlana 2020 (veljača 2015.) temeljenih na podacima DZS, dostupno na: http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/ZGPLAN_2020_radni%20materijal.pdf i na temelju podataka objavljenih u publikaciji Makroekonomski razvoj Grada Zagreba i financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju 2008.-2014., Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada (rujan, 2015.)

[11] Razvrstano po teritorijalnom principu, prema registriranim poduzećima na području Grada Zagreba, a koja su izvoznici i uvoznici.

Slika: Vrijednost robnog izvoza i uvoza Grada Zagreba 2005. – 2012.

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, veljača 2015. (na temelju podataka DZS)

Pokrivenost uvoza izvozom 2012. godine iznosila je oko trećinu, što je posljedica znatno manje vrijednosti izvoza Grada Zagreba u odnosu na njegov uvoz. S obzirom na navedeno potrebno je poticati izvoznike i poduzetnike na umrežavanje te nastojati pronaći odgovarajuće načine zamjene uvoza vlastitom proizvodnjom, osobito proizvodnjom usmjerenom na izvozna tržišta. Za pokretanje gospodarskih aktivnosti osobito su važni izvozno orijentirani poduzetnici kao i gospodarski klasteri usmjereni na izvoz svojih proizvoda i usluga. Trendovi izvoza i uvoza na razini Grada Zagreba nakon višegodišnjeg rasta ukazuju na opadanje robnog deficita.

Poduzetnici Grada Zagreba u razdoblju 2010.-2014. najviše su kupaca svojih proizvoda i usluga pronašli na sljedećim tržištima: Bosna i Hercegovina, Italija, Njemačka, Slovenija, Malta, Srbija. S druge strane u ukupnom uvozu Grada Zagreba najveće vrijednosti udjela imaju Italija, Rusija, Njemačka, Kina i Slovenija. Valja također primijetiti da je došlo do porasta izvoza u Njemačku i Sloveniju, ali i uvoza iz Slovenije, Turske i Kine, kao i drugih azijskih zemalja.

Slika: Izvoz, uvoz i saldo robne razmjene Grada Zagreba s inozemstvom 2005.-2012.

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, veljača 2015. (na temelju podataka DZS)

Ukoliko se promatra izvoz prema granama djelatnosti, čak 87,5% ukupnog izvoza Grada Zagreba u 2012. godini odnosi se na prerađivačku industriju. U strukturi prerađivačke industrije prevladava proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (36,5%), a potom slijede proizvodnja električne opreme (14,9%), proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda (12,2%), proizvodnja prehrambenih proizvoda (6,1%) te proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda (4%). U 2012. godini zabilježen je porast izvoza u odnosu na 2011. godinu u većini djelatnosti. U djelatnostima vezanim za informacije i komunikacije, stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, djelatnostima umjetnosti, zabave i rekreacije nije došlo do porasta vrijednosti izvoza u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu.

Kako je u 2011. i 2012. godini došlo do porasta vrijednosti izvoza Grada Zagreba, došlo je i do povećanja njegova udjela u BDP-u i porasta njegove vrijednosti. Posljedično, u tim je godinama ostvarena viša stopa gospodarskog rasta.

Prema podacima za područje UAZ, u razdoblju od 2008.-2012., u 2008. godini u svega 3 JLS (Bistra, Gornja Stubica, Oroslavje) vrijednosti izvoza veće su negoli vrijednosti uvoza. Ukupno 22 JLS (od 30 u UAZ-u) nisu u toj godini bile u mogućnosti pokriti izvozom niti polovinu svojeg uvoza. Među gradovima s osobito nepovoljnim vrijednostima su te godine bili Velika Gorica (4,78%) i Dugo Selo (14,06%). Na području cijele aglomeracije pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 27,22%, dok je prosječna pokrivenost uvoza izvozom po pojedinoj JLS iznosila 38,8%. Drugim riječima, JLS su uvozile gotovo dvostruko više negoli izvozile.

U 2009. godini veće vrijednosti izvoza od uvoza zabilježene su u 7 JLS (Pokupsko, Marija Bistrica, Gornja Stubica, Rugvica, Oroslavje, Bistra, Kravarsko), odnosno ove su jedinice više izvezle nego uvezle dok u preostalih 23 JLS-ova vrijednosti uvoza su i dalje značajno više od izvoza. 11 JLS-ova uvozi preko polovine vrijednosti svoga izvoza, što je rast u odnosu na 2008. godinu.

U 2010. godini 5 JLS-ova (Gornja Stubica, Rugvica, Oroslavje, Bistra, Kravarsko) ostvaruju više izvoza od uvoza. Od ukupno 30 JLS, 16 JLS izvozom ne pokriva niti polovinu svog uvoza, dok preostalih 14 uspijeva pokriti polovinu i više uvoza izvozom. U odnosu na prethodne dvije godine, podaci ukazuju na pozitivan trend (sve je veći broj JLS-ova čija vrijednost izvoza raste, u odnosu na uvoz).

U 2011. godini svega 6 JLS (Orle, Stubičke toplice, Gornja Stubica, Oroslavje, Bistra, Kravarsko) bilježe veće vrijednosti izvoza od uvoza. U 18 JLS, vrijednost izvoza pokriva polovinu ili manje od polovine uvoza, što znači da gospodarstvo i dalje uvelike ovisi o inozemnim polugotovim ili gotovim proizvodima koji nisu zastupljeni u domaćoj ekonomiji ili nisu dovoljno konkurentni cijenom i/ili kvalitetom, pa se nadomještaju kupovinom inozemnih.

U 2012. godini 8 JLS-ova (Bistra, Dugo Selo, Gornja Stubica, Kravarsko, Orle, Oroslavje, Pokupsko, Veliko Trgovišće), bilježe veće vrijednosti izvoza od uvoza. Slično kao i u prethodnim godinama, 16 JLS-ova svojim izvozom ne pokriva niti polovinu svoga uvoza. Prosječna pokrivenost uvoza izvozom ovih 16 JLS je 22,72%.

Ukoliko se promatra udio UAZ-a u ukupnom izvozu i uvozu RH, može se primijetiti da UAZ značajno više sudjeluje u ukupnom uvozu RH negoli u izvozu, s obzirom na poziciju Grada Zagreba odnosno prvo mjesto u robnoj razmjeni u RH (Grafikoni u nastavku).

Grafikon: Udio izvoza UAZ u RH (u 000 HRK)

Izvor: Izračun autora prema podacima DZS

Grafikon: Udio uvoza UAZ u RH

Izvor: Izračun autora prema podacima DZS

Podaci na Grafikonu Saldo vanjsko-trgovinske razmjene pokazuju da je saldo vanjsko-trgovinske razmjene u UAZ-u do 2010. godine rastao, da bi tijekom 2011. i 2012. ponovo bile zabilježene niže vrijednosti. Detaljniji podaci nalaze se u Tablici X Vanjsko-trgovinska razmjena, UAZ, 2008-2012.

Grafikon: Saldo vanjsko-trgovinske razmjene

Izvor: Izračun autora prema podacima DZS

Sveukupni obujam robne razmjene u posljednje dvije promatrane godine veći je u odnosu na 2010. godinu. No povećanom obujmu (u negativnim iznosima) prije svega doprinosi pad izvoza u 13 JLS u 2012. godini u odnosu na 2008., te porast uvoza u 10 JLS. Indeksi izvoza i uvoza kojima se računaju vrijednosti 2012. godine u odnosu na 2008. godinu ukazuju na vrlo širok dijapazon rezultata (brži ili sporiji rast ili pad izvoza te isto tako uvoza), što otežava donošenje zaključaka koji bi vrijedili za čitavo područje UAZ, izuzev činjenice da je potrebno usmjeriti razvojne aktivnosti na izvozno orijentirane gospodarske grane.

Tablica: Vanjsko-trgovinska razmjena, UAZ, 2008-2012

Oznaka grad (G)/općina (O)	Ime	Ime županije	2008		2009		2010		2011		2012	
O	Bistra	Zagrebačka	26.460	17.185	19.480	16.140	17.009	13.000	22.598	18.357	17.934	15.102
O	Brckovljani	Zagrebačka	3.959	14.991	2.174	9.308	1.219	11.047	2.143	12.217	2.282	13.469
O	Brdovec	Zagrebačka	155.616	437.826	153.818	316.159	204.419	394.238	217.514	449.008	227.125	422.787
G	Donja Stubica	Krapinsko-zagorska	30.811	60.392	10.105	35.208	11.906	29.101	20.114	39.171	21.313	48.391
O	Dubravica	Zagrebačka	160	10.429	2.589	11.780	2.751	6.983	186	6.961	95	14.425
G	Dugo Selo	Zagrebačka	21.498	152.890	56.455	129.866	84.616	153.447	105.128	156.823	293.595	225.472
O	Gornja Stubica	Krapinsko-zagorska	24.907	23.023	19.298	17.323	28.035	23.764	24.570	19.104	19.643	16.208
G	Grad Zagreb	Grad Zagreb	24.440.919	88.037.728	20.645.486	66.975.961	22.782.647	64.922.092	23.673.608	70.564.672	26.499.553	72.708.720
O	Jakovlje	Zagrebačka	6.665	14.528	8.483	12.385	3.644	13.410	4.113	21.692	2.421	16.200
G	Jastrebarsko	Zagrebačka	43.975	116.191	37.235	95.474	41.527	61.623	35.569	76.982	62.901	73.505
O	Klinča	Zagrebač	14.109	44.212	9.701	45.651	11.367	44.041	17.214	44.298	22.647	47.083

	Sela	ka										
O	Kravarsko	Zagrebačka	0	0	210	-	2.156	-	3.634	1.148	1.707	342
O	Luka	Zagrebačka	69	1.027	-	2.353	1	3.231	828	3.747	2.022	9.137
O	Marija Bistrica	Krapinsko-zagorska	3.020	16.101	11.852	10.266	3.489	6.399	4.078	10.161	6.433	9.079
O	Marija Gorica	Zagrebačka	223	20.299	1	168	1	517	36	698	1	2.037
O	Orle	Zagrebačka	152	1.169	-	30	-	17	1.306	-	1.317	23
G	Oroslavje	Krapinsko-zagorska	204.568	139.754	168.454	145.548	199.879	153.179	218.104	172.341	229.778	176.467
O	Pisarovina	Zagrebačka	30	1.514	257	4.048	-	986	19	2.295	245	885
O	Pokupsko	Zagrebačka	0	0	704	-	-	2	-	12	1.278	348
O	Pušća	Zagrebačka	554	20.226	2.230	21.407	1.175	19.084	1.240	19.221	1.189	20.437
O	Rugvica	Zagrebačka	74.570	77.086	61.409	54.655	99.391	80.005	112.999	148.812	121.135	143.834
G	Samobor	Zagrebačka	378.998	1.078.142	273.503	672.882	380.979	646.849	517.223	867.982	632.958	974.763
O	Stubičke Toplice	Krapinsko-	3.629	5.508	3.919	5.121	2.400	6.232	6.588	5.846	3.179	7.791

		zagorska										
O	Stupnik	Zagrebačka	44.897	939.175	32.431	786.751	31.401	638.158	26.144	879.031	28.364	887.023
G	Sveta Nedelja	Zagrebačka	452.712	2.483.567	424.154	2.224.001	502.943	2.264.340	521.447	2.495.978	602.334	2.455.604
G	Sveti Ivan Zelina	Zagrebačka	71.669	238.679	41.989	203.463	39.342	168.011	61.480	212.299	70.095	239.068
G	Velika Gorica	Zagrebačka	148.318	3.100.143	109.527	1.810.548	95.671	1.524.694	141.222	2.861.278	146.805	2.588.620
O	Veliko Trgovišće	Krapinsko-zagorska	29.437	113.501	22.141	58.230	24.445	43.109	25.589	44.290	40.390	27.690
G	Zabok	Krapinsko-zagorska	237.198	306.526	196.153	249.769	216.257	227.244	210.102	243.183	196.670	239.889
G	Zaprešić	Zagrebačka	235.166	441.125	154.676	287.759	162.946	283.562	176.728	365.063	172.739	399.525
UKUPNO			26.654.289	97.912.937	22.468.434	74.202.254	24.951.616	71.738.365	26.151.524	79.742.670	29.428.148	81.783.924
Ukupno RH			**69.204.821**	**150.354.032**	**55.272.198**	**111.751.098**	**64.891.583**	**110.296.840**	**71.234.060**	**121.036.155**	**72.380.725**	**121.899.361**

Izvor: DZS, Priopćenje 4.2.2., različita godišta (u 000 kn)

2.1.6. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika

Tablica: Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u gradovima i općinama Gradske aglomeracije Zagreb u 2013. godini

	Broj gospodarskih subjekata	Broj zaposlenih	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Bruto dobit/gubitak	Neto dobit/gubitak
Brckovljani	75	339	149.223.110	144.946.920	4.276.190	3.408.108
Brdovec	170	971	1.089.572.662	1.055.995.612	33.577.050	27.231.082
Donja Stubica	85	1.245	679.076,344	655.068,093	24.008,251	20.361,778
Dugo Selo	406	2.445	1.476.592.765	1.486.766.173	-10.173.408	-16.079.852
Gornja Stubica	29	181	88.181,425	104.226,89	-16.045,465	-16.273,064
Grad Zagreb	33.233	347.506	329.210.663.387	324.817.098.046	4.393.565.334	2.181.377.499
Jakovlje	25	179	90.401.121	92.519.826	-2.118.705	-2.479.913
Jastrebarsko	258	1.662	720.290.241	686.832.639	33.457.602	28.546.217
Klinča Sela	62	323	240.163.140	239.600.042	563.098	-1.354.134
Marija Bistrica	68	332	154.329,979	146.699,962	7.630,017	5.075,436
Oroslavje	109	1.316	698.659,099	650.134,419	48.524,680	45.127,788
Pisarovina	42	117	54.147.588	54.561.141	-413.553	-602.366
Pušća	35	148	114.514.035	108.649.250	5.864.785	5.460.327
Rugvica	106	821	566.578.457	522.086.724	44.491.733	39.392.649
Samobor	961	5.750	4.049.679.511	3.944.015.014	105.664.498	81.046.944
Stubičke Toplice	39	179	70.318,891	70.804,098	-485,207	-950,796
Sveti Ivan Zelina	334	2.521	1.299.283.398	1.291.648.945	7.634.454	1.441.135
Sveta Nedelja	648	6.864	7.175.962.827	7.016.513.044	159.449.783	114.183.152
Veliko Trgovišće	63	370	244.028,254	243.026,458	1.001,796	-2.481,269
Zabok	204	2.250	1.233.334,134	1.184.489,82	48.844,307	43.353,019
Marija Gorica	27	109	43.655.672	42.612.254	1.043.418	760.337
Velika Gorica	1.232	10.572	9.163.299.653	9.449.639.646	-286.339.993	-322.497.220
Orle	10	23	12.470.207	11.523.292	946.915	735.064
Zaprešić	631	3.608	1.952.688.534	2.067.834.440	-115.145.906	-133.556.987
Pokupsko	9	43	15.863.101	15.264.862	598.239	463.934
Kravarsko	9	75	33.091.154	31.105.860	1.985.294	1.722.979
Bistra	96	465	146.037.610	146.851.634	-814.024	-2.209.911
Luka	17	125	65.757.923	70.491.531	-4.733.608	-5.158.949
Dubravica	24	516	162.104.450	161.032.031	1.072.419	476.444
Stupnik	153	2.649	2.505.810.074	2.476.607.296	29.202.778	16.794.714
Ukupno UAZ	39.021	392.102	362.585.817.579	358.155.245.456	4.430.572.118	2.031.829.803

Izvor: Adria Data Corp.

2013. godine na području UAZ poslovalo je nešto više od 39.000 poduzetnika s 392 tisuće zaposlenih. Ostvarili su 362,5 milijardi kuna prihoda i 358,1 milijardu kuna rashoda. Bruto dobit iznosila je 4,4 milijarde kuna, dok je dobit nakon oporezivanja iznosila nešto više od 2 milijarde kuna.

U ukupnom broju poduzetnika grad Zagreb sudjeluje s 85 posto, a u ukupnom broju zaposlenih sudjeluje s 89 posto. Značajnija poduzetnička aktivnost prisutna je još u Velikoj Gorici, Samoboru, Svetoj Nedjelji i Zaprešiću.

Prema podacima Poslovne Hrvatske[12] u Zagrebu je najveći broj poduzetnika u području trgovine na veliko, osim trgovine motornim vozilima (šifra 46 prema NKD 2007), u trgovini na malo (šifra 47), u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića djeluje (šifra 56), specijaliziranoj građevinskoj djelatnosti, u djelatnosti gradnje zgrada, u ostalim uslužnim djelatnostima (šifra 96), u pravnoj i računovodstvenoj djelatnosti (69).

Prema ostvarenoj neto dobiti na prvom je mjestu Grad Zagreb s 2,2 milijarde kuna, a slijede Sveta Nedjelja s 114,2 milijuna kuna, Samobor s 81 milijunom kuna i Rugvica s 39 milijuna kuna.

U 2013. godini najveći gubitak ostvarila je Velika Gorica (322 milijuna kuna), Zaprešić (133 milijuna kuna) i Dugo Selo (10,4 milijuna kuna).

Uspoređujući 2013. i 2012. godinu na razini cijele UAZ povećao se i broj poduzetnika (3,6 posto) i broj zaposlenih (4,2 posto).

Slika: Promjena broja gospodarskih subjekata i broja zaposlenih u razdoblju 2012.-2013. na području UAZ (2012=100)

Izvor: Za 2013. Adria Data Corp; za 2012. FINA.

[12] U tip društva uključena su trgovačka društva, obrtnici i samostalni djelatnici svih veličina, prema NKD-u 2007.

2.1.7. Socijalno poduzetništvo i socijalne inovacije

Prema definiciji, socijalno poduzetništvo je poduzetništvo s etičkim integritetom u cilju maksimiziranja društvene vrijednosti, a ne privatne vrijednosti ili profita. Dok poslovni poduzetnici obično mjere učinkovitost pothvata kroz profit i povrat ulaganja, socijalni poduzetnici procjenjuju svoj uspjeh i kroz utjecaj na društvene promjene u vidu pomoći najsiromašnijima i najpotlačenijima u društvu. Socijalno, neprofitno poduzetništvo jedan je od načina ublažavanja posljedica nezaposlenosti, osobito teško zapošljivih kategorija stanovništva, na primjer invalida, osoba niže kvalifikacije, osoba starije životne dobi i sl. Društveno ili socijalno poduzetništvo stvara nove ekonomske, ali i društvene vrijednosti na način da potiče društvo tolerancije, u rad i život zajednice uključuje ranjive skupine, brine se o prirodi i sl.

Socijalni poduzetnici često rade u organizacijama civilnog društva, no isto tako mogu raditi u privatnom i javnom sektoru, čineći važnim svoj utjecaj na društvo. Pokret socijalnog poduzetništva obuhvaća i neprofitne organizacije koje koriste poslovne modele u ostvarivanju svoje misije, i profitne organizacije kojima je primaran cilj društvena promjena. Mnogi komercijalni poduzetnici imaju u svojem poslovanju integrirane i društvene ciljeve, no samo oni kojima je utjecaj na društvo i/ili okoliš primaran cilj poslovanja, mogu se nazivati socijalni poduzetnici.

Socijalno poduzetništvo je danas važan stup europskog gospodarstva koji predstavlja oko 10 posto BDP-a i u njemu je zaposleno više od 11 milijuna radnika ili 4,5 posto aktivnog stanovništva EU. U Italiji, Švedskoj i Nizozemskoj zaposleni u tom sektoru čine deset posto ukupnog broja zaposlenih, a u Mađarskoj pet posto. U Hrvatskoj ono sada zapošljava tek jedan posto ukupno zaposlenih, no procjene su da je ono potencijal za otvaranje čak 80.000 radnih mjesta. U EU djeluje dva milijuna socijalnih poduzeća, s udjelom od 6% u ukupnom broju zaposlenih. Jedna četvrtina svih novih poduzeća osnovanih svake godine upravo je socijalno poduzeće, a taj se broj u Francuskoj, Finskoj i Belgiji penje čak na jednu trećinu.

U Hrvatskoj je danas registrirano preko 47.000 neprofitnih udruga, a samo 150 ih se bavi društvenim poduzetništvom. Do 2020. godine u planu je izrada sustava njihove evidencije.

Dok je u nekim zemljama Europske unije društveno poduzetništvo odavno dobilo svoje okvire, Hrvatska je tek pred donošenjem okvira, pa je Vlada upravo, na poticaj EU, usvojila Strategiju razvoja društvenog poduzetništva do 2020.godine, koju je izradilo Ministarstvo rada i mirovinskog sustava. EU je prepoznala značenje društvenog poduzetništva kao jednog od ključnih elementa u prevladavanju socijalnih i ekonomskih problema te ga uvrstila u javne politike. Kriza što je 2008. pogodila tržište EU i šire dodatno je naglasila potrebu za promišljanjem drukčijeg modela gospodarskog razvoja - da on ne ide samo za ekonomskim učincima nego i za vrijednostima društvene odgovornosti, zaštite okoliša i mjerenja socioekonomskog učinka.

Primjeri uspješnog socijalnog poduzetništva:

Primjer udruge „Dupinov san“ predstavlja jedan od čestih oblika socijalnog poduzetništva u Republici Hrvatskoj, ali i u svijetu. Dupinov san je hrvatska nevladina i neprofitna udruga osnovana u svibnju 2001. godine u Zagrebu s ciljem promicanja ekološke svijesti, zaštite okoliša, te održivog razvoja Jadranskog mora, obala i otoka.

Ustanova za rehabilitaciju hendikepiranih osoba profesionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem (kratica URIHO Zagreb)- osnivači Ustanove su Grad Zagreb i Hrvatski savez gluhih i nagluhih osoba. Ukupno je zaposleno oko 570 radnika od čega preko 52% čine osobe s invaliditetom različitih kategorija i profila. Djelatnost ustanove, u dijelu koji se odnosi na poslove profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, od posebnog je interesa za društvo u cjelini. U sklopu svoje

osnovne djelatnosti URIHO surađuje s obrazovnim centrima, institucijama, udrugama i sl. koje se bave problematikom osoba s invaliditetom. URIHO je tradicionalni proizvođač radno-zaštitne odjeće i obuće, HTZ-opreme, dijela vojne opreme, ortopedskih pomagala i obuće te svih vrsta zastava. Najveći dio svojih prihoda ostvaruje prodajom svojih proizvoda čiji su etablirani kupci: MUP RH, MORH, KB Merkur, KB Sestre milosrdnice, KBC Rebro, ZET i dr.
Udruga RODA jedan je od najuzornijih hrvatskih primjera socijalnog poduzetništva. Roda je u svojem radu inovantivna, proaktivna i poduzetna. Članice su 2006. godine pokrenule socijalno-poduzetnički projekt šivanja platnenih pelena za novorođenčad i malu djecu. Društveno poduzetništvo razvilo se do te mjere da je odlučeno odvojiti ga od poslovanja udruge, te je pokrenuto društveno poduzeće Rodin let d.o.o. koje je 2012. godine dobilo nagradu za socijalno poduzetništvo u kategoriji najbolji socijalno-poduzetnički pothvat.

Socijalne inovacije definiraju se kao nove ideje (proizvodi, usluge i modeli) koji istodobno rješavaju društvene izazove, zadovoljavaju socijalne potrebe i stvaraju nove socijalne odnose među skupinama društva. Socijalne inovacije imaju malen značaj u rješavanju socijalnih problema, ali donose sve više učinkovitih i relevantnih rješenja. Socijalna inovacija može uključivati razne aspekte, kao što su: novo sudjelovanje u odlučivanju, usluge koje utječu na socijalnu situaciju posebnih ciljanih skupina (a koje se pružaju uz naplatu ili bez nje), te promjene u sustavima socijalne skrbi. Usmjerene su na prijedloge i rješenja za borbu s visokom nezaposlenošću, poboljšanje radnih uvjeta ljudi koju rade na slabo plaćenim poslovima zbog svojeg spola, dobi, socijalnog statusa ili invalidnosti i svih loših utjecaja na društvo i gospodarstvo, sada i u budućnosti. Pod socijalnim inovacijama podrazumijevaju se sve dobre ideje koje donose neku korist društvu, formalnim i neformalnim organizacijama ljudi.
Europski parlament i Vijeće EU postigli su politički dogovor o programu EU za zapošljavanje i socijalne inovacije (Easi) s predloženim proračunom od 920.000.000 € za razdoblje 2014.-2020.godine. Kroz program će se podržati inovativne socijalne politike, promicati mobilnost radne snage, kao i olakšati pristup mikrokreditiranju i poticati socijalno poduzetništvo.
Projekti socijalnih inovacija:
Podrška mladima i obiteljima- Neprofitna i nevladina organizacija Ambidekster klub
Ambidekster klub osmislio je nekoliko projekata socijalnih inovacija ili je partner u njima. Jedan od njih jest projekt 'Zajedno možemo više – pojedinac u fokusu'. Prijavljen je na natječaj EU 'Ulaganje u budućnost' te je sufinanciran u stopostotnom iznosu nepovratnih sredstava, sa 750 tisuća kuna. Usmjeren je na jačanje sposobnosti organizacija civilnog društva za pružanje socijalnih usluga i na osnaživanje stručnih kompetencija zaposlenika u sustavu socijalne skrbi, a provodi se u Zagrebu, Karlovcu i Gospiću. Ambideksterov projekt 'Sunčana strana ulice' sastoji se od programa psihosocijalne podrške mladima s problemima u ponašanju. Uz njega je Ambidekster klub pokrenuo još dva projekta za mlade: 'Korak dalje' – klub za zapošljavanje mladih kojima prijeti socijalna isključenost, te 'Klikni za sigurnost' – usmjeren na prevenciju nasilja nad djecom.

E-banka- Zadruga za etično financiranje
Organizacija koja okuplja pojedince, udruge, zadruge, poduzeća, sindikate i jedinice lokalne samouprave osnovana je radi prikupljanja sredstava za osnivanje prve banke u Hrvatskoj koja bi poslovala prema načelima etičnog bankarstva i koja bi trebala podupirati razvojne projekte u Hrvatskoj s područja poljoprivrede, obnovljivih izvora energije, proizvodnje, prerade i pružanja profesionalnih usluga, projekte informatizacije i novih tehnologija te projekte društvenog poduzetništva koje otvara nova radna mjesta. Etično bankarstvo mnogim je zemljama Europe poznat

pojam. Definirala ga je Federacija europskih etičnih i alternativnih banaka (FEBEA) koja okuplja 28 banaka iz cijele Europe.

Poslovni model etičnih banaka zasniva se na stvaranju nove vrijednosti za zajednicu. Da bi banka postala članicom FEBEA-e, mora biti u vlasništvu svojih klijenata i poštovati stroga etička načela.

Proizvodnja društveno korisnih proizvoda- Impact Hub Zagreb (IH Zagreb)

Jedna od osnovnih aktivnosti Impact Huba jest širenje koncepta i nuđenje rješenja socijalnih inovacija, odnosno novih ideja za pokrivanje društvenih potreba. Jedan od projekata realiziranih u sklopu mreže Impact Huba koji odgovaraju globalnim trendovima društvenih inovacija jest 'E-glas – proizvodnja elektroničkih sustava Serwantes' koji omogućavaju upravljanje kućanstvom putem glasovnih naredbi. Tako se osobama s fizičkim ograničenjima omogućuju autonomija i veće samopouzdanje, a štedi se i novac državnog proračuna. Pokrenut je i projekt 'Humana nova', proizvodnja visokokvalitetnih tekstilnih proizvoda od organskih i recikliranih materijala koje izrađuju osobe s invalidnošću. Osim što zapošljava osobe s invalidnošću, projekt omogućuje smanjenje tekstilnog otpada. 'Pyxie Dust Project', koji je pokrenuo Impac Hub, primjer je društvenog modela kojim se pruža potpora tinejdžericama, djevojčicama u dobi od 13 do 18 godina, da počnu karijeru u znanosti, tehnologiji, inženjerstvu i matematici.

Na području ZŽ i KZŽ nema registriranih socijalnih poduzetnika.

2.1.8. Obrtništvo

Na području UAZ, evidencija podataka o obrtništvu (broj obrtnika, broj zaposlenih u obrtu, djelatnosti) je vrlo neujednačena. Za razliku od većine gradova i općina na području UAZ, za Grad Zagreb javno su dostupni osnovni podaci o obrtništvu. Za prikaz stanja u obrtništvu korištene su informacije sadržane u publikaciji Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj grada – Makroekonomski razvoj grada Zagreba i financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju 2008.-2014, javno dostupni podaci DZS-a te podaci sadržani u usvojenim razvojnim dokumentima pojedinih gradova i općina, koje takvim dokumentima raspolažu i javni su dostupni (popis konzultiranih razvojnih dokumenata nalazi se u Prilogu). U Tablici Zaposlenost Grada Zagreba i RH u pravnim osobama, *obrtima i slobodnim profesijama* 2008.-2014. prikazani su podaci o zaposlenosti u pravnim osobama, obrtu i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu u razdoblju 2008.-2014.

Tablica: Zaposlenost Grada Zagreba i RH u pravnim osobama, *obrtima i slobodnim profesijama* 2008.-2014.

Godine	**2008.**	**2009.**	**2010.**	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**
Pravne osobe - RH	1.213.791	1.224.364	1.151.599	1.133.855	1.128.769	1.122.885	1.109.461
Pravne osobe - Grad Zagreb	374.108	378.938	367.764	359.430	362.889	356.065	351.919
Udio Grada Zagreba (pravne osobe) u RH	30,8	30,9	31,9	31,7	32,1	31,7	31,7
Obrti i slobodne profesije - Grad Zagreb	*46.725*	*44.635*	*40.479*	*37.348*	*35.426*	*33.864*	*31.521*
Obrti i slobodne	*258.637*	*251.803*	*227.764*	*214.022*	*205.072*	*198.415*	*189.878*

profesije - RH							
Udio Grada Zagreba (obrti i slobodne profesije) u RH (u%)	*18,1*	*17,7*	*17,8*	*17,5*	*17,3*	*17,1*	*16,6*

Izvor: Priopćenja DZS od 2008. do 2014. godine

Na grafikonu Zaposlenost Grada Zagreba i RH u obrtima i slobodnim profesijama, 2008.-2014. prikazana su kretanja broja zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu i u RH. Tijekom razdoblja broj zaposlenih je značajno padao, osobito tijekom 2009. i 2010. da bi nakon toga broj i dalje padao međutim nešto sporijim tempom. Do pada broja zaposlenih došlo je tijekom razdoblja i u Gradu Zagrebu, no kao što se iz grafikona vidi, broj zaposlenih je u Gradu Zagrebu sporije padao u usporedbi s padom ukupnog broja zaposlenih u RH.

Grafikon: Zaposlenost Grada Zagreba i RH u obrtima i slobodnim profesijama, 2008.-2014.

Izvor: Priopćenja DZS od 2008. do 2014. godine

Pad broja zaposlenih u Gradu Zagrebu izražen kao udio u ukupnom broju zaposlenih u RH, prikazan je na Grafikonu Udio zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba u RH, 2008.-2014.

Grafikon: Udio zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba u RH, 2008.-2014.

Izvor: Priopćenja DZS od 2008. do 2014. godine

Kako bi se stekao bolji uvid u kretanje broja zaposlenih u promatranom razdoblju u Tablici Struktura zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba, 2010.-2014. prikazana je struktura zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba u razdoblju 2010.-2014.

Tablica:. Struktura zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba, 2010.-2014.

Djelatnosti	**2010.**	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
Rudarstvo i vađenje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prerađivačka industrija	15,7	15,5	15,5	14,9	14,2
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Građevinarstvo	9,5	8,6	8,1	7,5	7,2
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	15,0	14,4	13,8	13,2	13,0
Prijevoz i skladištenje	5,1	5,3	5,5	6,1	6,6
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	14,5	14,3	14,1	13,8	13,0
Informacije i komunikacije	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Poslovanje nekretninama	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	11,6	12,4	13,0	13,6	14,1
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2,0	2,1	2,0	2,1	2,1
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6
Obrazovanje	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	7,0	7,2	7,4	7,5	7,6
Umjetnost, zabava i rekreacija	4,0	4,0	4,0	4,2	4,7
Ostale uslužne djelatnosti	9,8	10,2	10,4	10,7	11,1
Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe	2,3	2,3	2,2	2,1	2
Nerazvrstani prema djelatnostima	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
UKUPNO	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Izvor: Priopćenja DZS od 2010. do 2014. godine

U obrtima i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu 2014. godine bilo je zaposleno 31.521 osoba što je 8,2% od ukupne zaposlenosti. Udio zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba u RH 2014. godine iznosio je 16,6%.

U posljednjih 6 godina (2008.-2014.) broj zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama Grada Zagreba smanjen je za 32,5% ili za 15.204 osoba. U strukturi zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama 2014. godine najviše je bilo zaposlenih u prerađivačkoj industriji 14,2%, slijede stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti sa 14,1%, zatim trgovina i ugostiteljstvo sa 13%, te ostale uslužne djelatnosti sa 11,1% i građevinarstvo sa 7,2%.

Tijekom promatranog razdoblja u ukupno zaposlenima u obrtima i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu dominiraju obrti u prerađivačkoj industriji (prosječna vrijednost u promatranim godinama 15,2%), trgovine na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (13,9%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (13,9%), stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (12,9%), te ostale uslužne djelatnosti (10,4%). Ovih 5 kategorija čine 2/3 zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama u ukupnom broju zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu. Kada im se pribroje zaposleni u građevinarstvu (8,2%) i djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (7,3%), svi zajedno čine 81,9% (prosjek u promatranom razdoblju), odnosno više od 4/5 zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama u ukupnom broju zaposlenih u obrtima i slobodnim profesijama u Gradu Zagrebu. Treba međutim primijetiti da je upravo u obrtima i slobodnim profesijama koje su najviše zapošljavale u razdoblju 2010.-2014. godine došlo do najvećeg pada broja zaposlenih u 2014. godini u odnosu na 2010. godinu, odnosno u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te građevinarstvu. Do porasta broja zaposlenih došlo je u obrtima i slobodnim profesijama u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, te ostalim uslužnim djelatnostima. Radi se o djelatnostima koje bi u budućnosti mogle biti značajne za daljnje zapošljavanje trenutno velikog broja nezaposlenih osoba različite dobi, stupnja obrazovanja i radnog iskustva.

Za dio JLS na području UAZ, podaci o obrtništvu preuzeti su iz usvojenih i javno dostupnih razvojnih dokumenata 13 JLS. Podaci se nalaze u Tablici Broj obrta u odabranim JLS na području UAZ, 2007.-2014..

Tablica: Broj obrta u odabranim JLS na području UAZ, 2007.-2014.

Naziv JLS	**2007**		**2008**	**2009**		**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
	Br. obrta	**Br. zaposlenih u obrtima**		**Broj obrta**	**Br. zaposlenih u obrtima**	**Broj obrta**	**Broj obrta**	**Broj obrta**	**Broj obrta**	**Broj obrta**
Brdovec			-	183	230					
Dubravica	30	110	-							
Dugo Selo			-					312	289	
Jakovlje	83	93	-							
Jastrebarsko			-					490		
Luka	28	37	-							
Pisarovina			-	*250*		*250*	*250*	*250*	*250*	
Pušća			-						53	
Samobor			-				1030			

Sveti Ivan Zelina			-							320
Velika Gorica			-						1249	
Zabok			-							220

Izvor: razvojni dokumenti odabranih JLS, obrada autora (popis razvojnih dokumenata nalazi se u Prilogu)

S obzirom da se radi o vrlo neujednačenim podacima, teže je donositi zaključke za cijeli UAZ. U nastavku su date osnovne informacije vezane uz podatke iz tablice, na razini pojedinog grada/općine, na temelju njihovih strateških razvojnih dokumenata JLS-ova.

Brdovec

Na području općine Brdovec radi ukupno 200 pravnih osoba i 230 obrtnika. Većina poduzeća i obrta izvozno je orijentirana, a isto tako radi proširenja svojih osnovnih djelatnosti Općina svojim prostornim planom i raznim vidovima pomoći osigurava rast i razvoj gospodarstva. Obrtništvo se je razvijalo prema potrebama pojedinih gospodarskih grana i stanovništva. Dugo je bilo na rubu društvenog i gospodarskog interesa. Danas se ono pokušava nametnuti kao gospodarski i financijski čimbenik ukupne gospodarske stabilizacije uz upotpunjavanje tržišta raznovrsnim proizvodima, a osobito uslugama. Obrtništvo može biti poticaj novom proizvodnom i uslužnom zapošljavanju. Za potrebe razvoja obrtništva treba na području općine planirati i urediti građevinsko zemljište, te osigurati početne poticaje i uvjete za uspostavljanje novih obrta i drugih poduzetničkih inicijativa. Na području općine postoji koncentracija industrijskih objekata u industrijskoj zoni Savski Marof, ali ne postoje gospodarske zone poduzetničkog tipa. Stanje u pogledu gospodarskih sadržaja ne može se smatrati zadovoljavajućim. Značajan dio u gospodarskim djelatnostima imaju trgovine, ugostiteljski objekti te različiti obrti.

Dugo Selo

Obrtništvo u Dugom Selu ima dugu tradiciju, te je ulaganje u obrtničku infrastrukturu svakako jedno od važnijih mjera u pogledu razvoja. Obrtništvo u Dugom Selu, ali i u cijeloj Republici Hrvatskoj, je u konstantnom padu zadnjih nekoliko godina, te je svako investicijsko ulaganje za očuvanje obrtništva dobro došlo. U rujnu 2013. godine prema podacima Udruženja obrtnika Dugog Sela na području Grada Dugog Sela evidentirano je 289 obrtnika (u svibnju 2012. godine 312). Po zastupljenosti dominiraju uslužne djelatnosti sa 141 obrtnikom (uglavnom na području građevinarstva, te pružanja usluga popravaka i održavanja), a slijedi sekcija trgovaca s 41 obrtnikom, ugostitelja s 33 obrtnika, 30 prijevoznika, 27 obrtnika koji se bave proizvodnim djelatnostima i 17 frizera i kozmetičara.

Jakovlje, Luka, Dubravica

Općine Jakovlje, Luka i Dubravica donijele su zajedničku strategiju razvoja. U tri navedene općine prevladavaju trgovački obrti (oko 3//4), graditeljstvo, prijevoz, skladištenje i veze, prerađivačka djelatnost. U preostalih 26% obrta dominiraju hoteli i restorani, te ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti. Većina obrta nalazi se u Jakovlju (od ukupno 141, 83 u Jakovlju).

Jastrebarsko

Broj registriranih obrta u 2012. godini iznosio je 490. Zadnjih godina broj obrta je padu. U strukturi obrta prevladavaju uslužne djelatnosti, dok oko ¼ od ukupnog broja obrta otpada na proizvodne djelatnosti. Prednjače ugostiteljstvo, trgovina na malo, prijevoz putnika i robe, frizerski saloni i saloni za uljepšavanje, djelatnost opće medicine i stomatološke prakse (udio 41,4% u ukupnim obrtima).

Pisarovina

Poduzetništvo i obrtništvo se planira intenzivno razvijati u formiranim Gospodarskim zonama. Zbog ukupnog položaja Općine, u odnosu na Grad Zagreb i povezanost s drugim gradovima, postoji izrazito velik interes za ulaganja u Gospodarske zone. Na području Općine zabilježeno je oko 250 gospodarskih subjekata, uključujući obrte (prema podacima Izvješća stanju prostoru za razdoblje 2009.-2013.). Najviše ih je registrirano u Pisarovini (35%), zatim u Donjoj Kupčini (21%), te Bratini (18%). Od djelatnosti najzastupljenija je trgovina i ugostiteljstvo sa 22%, zatim proizvodnja i prerada sa 19%, prijevoz robe i putnika sa 15%, građenje i građevinski završni radovi sa 10%, turizam, sport i rekreacija sa 10%. U području gospodarstva istaknuto je da je razvijena prerađivačka industrija (prehrambena, metalna, proizvodnja građevinskog materijala), građevinarstvo i obrtništvo te postojanje kvalificirane radne snage i menadžmenta u prerađivačkoj industriji. Razvijene su pojedine usluge (prijevoz, skladištenje). Postoje dobri uvjeti (manji troškovi) za pokretanje poduzetničke djelatnosti u odnosu na Grad Zagreb, međutim malo su prisutne nove tehnologije i inovacije od strane poduzetnika i obrtnika. Poduzetnička infrastruktura ne odgovara potrebama (infrastrukturna opremljenost zona, poduzetnički centri, inkubatori, umrežavanje poduzetnika), a osobito su nerazvijeni obrt i poduzetništvo u ruralnom prostoru.

Pušća

Obrtništvo na području Općine Pušća predstavlja tradicionalnu gospodarsku djelatnost koja je u prošlosti bila vezana uz nekoliko velikih poduzeća i bitno je utjecala na ukupni gospodarski razvoj. No, u posljednjih dvadesetak godina dogodile su se velike strukturalne promjene u gospodarstvu, čije posljedice su uvelike doprinijele oscilacijama na tržištu, te nestanku dotadašnjih "velikih" gospodarskih subjekata. Održalo se malo gospodarstvo, odnosno obrtništvo kao tradicionalni gospodarski sektor. Prema dostupnim podacima, na području Općine Pušća djeluju 53 obrta. Temeljem podataka sadržanih u dokumentu, razvidno je da je većina obrta registrirana za uslužne djelatnosti, autoprijevoz, ugostiteljstvo i trgovinu.

Samobor

Grad Samobor je povijesno tradicionalno obrtničko središte. Razvoj obrtništva i poticajne mjere koje je lokalna uprava u prošlosti donosila u cilju razvoja obrtništva i malog poduzetništva bili su primjerom ostalim gradovima. Unatoč ratnim godinama i gubitku tržišta broj obrtničkih radnji je u prošla dva desetljeća rastao. S dolaskom recesije broj obrta počeo je opadati, a trgovačkih društava je sve više. U proteklih desetak godina došlo je do značajnog pada broja obrta s 1688 u 2001. na 1030 u 2011. godini.

Mjere koje je gradska uprava uvela prije desetak godina kako bi poboljšala poduzetničko okruženje imale su povoljne učinke odmah po uvođenju. Grad se uključio u programe kreditiranja obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva te poljoprivrede, smanjeni su lokalni porezi za novoosnovana trgovačka društva i obrte, a kasnije je uvedeno i djelomično oslobađanje od plaćanja spomeničke rente, uvedena je mogućnost obročne otplate komunalnih doprinosa, a porez na tvrtku smanjen je za

50%. Uveden je i Program bespovratnih potpora zapošljavanju u privatnom sektoru. Zbog gospodarske recesije i opće neizvjesnosti u poslovanju, poduzetnici vrlo slabo ili nikako koriste mogućnost povoljnog kreditiranja proizvodnog ciklusa, pa čak i djelomična jamstva za poduzetničke kredite. Valutna klauzula i promjenjiva kamatna stopa teško su prihvatljivi u bilo kojem obliku poduzetničkog kreditiranja. Samoborsko gospodarstvo analizira se na temelju dostupnih statističkih podataka, podataka, podataka Hrvatske obrtničke i gospodarske komore, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Nažalost, statistika gospodarstva grada ne vodi se ni u kojem obliku, a podaci iz drugih ili dodatnih izvora su šturi i uglavnom nedostupni. Djelatnici gradske uprave izravno se obraćaju nadležnim državnim tijelima i organima, koji prema svojim kriterijima i mogućnostima distribuiraju dio traženih podataka, što u znatnoj mjeri otežava objektivno i operativno praćenje stanja u gospodarskom okruženju. Iznimka je Zavod za zapošljavanje koji redovito šalje mjesečne podatke o registriranoj nezaposlenosti u Gradu Samoboru.

Sveti Ivan Zelina

Na području Svetog Ivana Zeline, prema podacima Obrtnog registra Ministarstva poduzetništva i obrt iz studenog 2013. godine, registrirano je ukupno 320 obrta, od čega je 316 u radu. Najveći broj obrta bavi se specijaliziranim građevinskim djelatnostima, trgovinom na malo, kopnenim prijevozom, pripremom i usluživanjem hrane i pića i drugim.

U Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini registrirano je 2400 obrta, odnosno te je godine bilo registrirano više obrta od broja registriranih trgovačkih društava.

Velika Gorica

Na području Grada Velike Gorice na dan 31.12.2013. godine poslovalo je 1.249 obrta. Najviše obrtnika je poslovalo u sekciji ostalih uslužnih djelatnosti (njih 207), a slijede sekcije prijevoznika, trgovaca, pekara i mesara te građevinara. Najmanje zastupljene djelatnosti u obrtništvu grada Velike Gorice su RTV mehaničari i električni servisi, krojači te instalateri.

Zabok

Obzirom na vrijednost lokacijskog kvocijenta[13], grad Zabok svojom industrijom konkurentniji je u djelatnostima opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnostima sanacije okoliša, građevinarstvu, prijevozu i skladištenju, informacijama i komunikacijama, financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja te administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima (lokacijski kvocijent veći od 2). U odnosu na Republiku Hrvatsku, grad Zabok je konkurentan u djelatnostima opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, opskrbi vodom; uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnostima sanacije okoliša i građevinarstvu. Obzirom na ove vrijednosti, Grad Zabok trebao bi se nastaviti profilirati kao financijsko i administrativno središte s jakim i stabilnim poduzetnicima te pojačati ulaganja u održavanje stečenih komparativnih prednosti

[13] Koncentracija gospodarskog sektora u lokalnoj ekonomiji u odnosu na referentnu ekonomiju. Izračunava se kao broj zaposlenih u nekom ekonomskom sektoru kao udio ukupnog broja zaposlenih na lokalnoj razini u odnosu na referentnu razinu – u ovom slučaju županijsku. Ovom se metodom utvrđuje prostorni razmještaj industrije, odnosno stupanj koncentracije industrije u nekom prostoru u odnosu na veću prostomu cjelinu. Stupanj koncentracije generalno ukazuje da lokacijski kvocijent iznad 1,00 znači razvijeniju industriju od referentnog prosjeka (u ovom slučaju Krapinsko-zagorske županije).

Prema podacima Udruženja obrtnika Grada Zaboka (siječanj 2014.), na području Grada Zaboka posluje 220 obrta. Najviše obrta ima u uslužnim djelatnostima (49%), dok u proizvodnoj djelatnosti posluje manji broj obrtnika (15%). Najmanje obrtnika posluje u djelatnostima prijevoza (2%) i građevinarstva (6%).

Udruženje obrtnika u suradnji s Obrtničkom komorom Krapinsko-zagorske županije i Hrvatskom obrtničkom komorom zastupa interese obrtništva, surađuje s gradskom upravom, te informira svoje članove u vezi s poslovanjem, kreditiranjem i aktualnom problematikom. Grad Zabok kontinuirano osigurava potporu obrtništvu, posebno kroz subvencije za obrte proizvodnog karaktera. Smjernice za razvoj obrtništva su razvijanje i podupiranje proizvodnje raznim olakšicama, pružanje potpore postojećim i novonastalim obrtima vezano uz smanjenje komunalnih naknada, a poslovni inkubator u kojem bi veći broj obrtnika koristio pripremljenu infrastrukturu i knjigovodstvenu uslugu također je jedna od glavnih smjernica, kao i korištenje usluga domaćih obrtnika. Nadalje, Udruženje obrtnika u okviru svojih aktivnosti podupire stipendiranje deficitarnih zanimanja.

Prema podacima Udruženja obrtnika Samobor, obrtnici u trgovini i ugostiteljstvu oslabili su svoj položaj na tržištu. Ostali su ga uglavnom zadržali unatoč nepovoljnim gospodarskim prilikama u okruženju. To je bilo moguće jer su obrti vođeni obiteljski s entuzijazmom i upornošću, uglavnom u vlastitim poslovnim prostorima i radionama od kojih su mnoge licencirane za nauk učenika. Uz to, većina proizvodnih obrta orijentirana je na izvoz i ima licenciranu proizvodnju i prepoznatljivi brand očuvanja samoborske kulturne baštine što doprinosi konkurentnosti. Pritom doprinosi i dobar geo - prometni položaj i blizina granice sa Slovenijom, a osim tradicionalne metalo – prerađivačke djelatnosti koja je doskora dominirala u samoborskom poduzetništvu, sve je više obrta registriranih u oblasti intelektualnih usluga. S jedne strane, tome svakako doprinose olakšice za poduzetnike koje pruža Grad Samobor te izravne potpore inovatorima, a s druge organiziranost u cehove i sekcije. Prepreke daljnjem razvoju obrtništva su nefleksibilna državna porezna i fiskalna politika, smanjeno tržište za neke proizvodne djelatnosti, vrlo težak ulazak domaćih proizvoda u asortiman inozemnih trgovačkih lanaca te nemogućnost održavanja većih turističko - gospodarskih i drugih manifestacija koje bi u Samobor privukle više posjetioca. Jedna od posljedica je smanjeni dolazak turista s većom kupovnom moći.

Koliko obrtničkih radnji je registrirano u Samoboru, a koliko ih ima sjedište u naseljima oko grada ostaje pritom nepoznato jer se o njihovom razmještaju ne vodi posebna evidencija. U svakom slučaju broj obrta u brdskom dijelu je zanemariv. Registraciju obrta provodi nadležni Ured državne uprave u Zagrebačkoj županiji, Ispostava Samobor, a rješenje za početak rada dobiva se u roku od 15 dana. Što se tiče gradske uprave, o obrtništvu i gospodarstvu Samobora u okviru programa poticajnih mjera iz nadležnosti lokalne zajednice brine Upravni odjel za gospodarstvo i financije. Poduzetnici su prilikom otvaranja trgovačkih društava ili promjene djelatnosti upućeni na Trgovački sud u Zagrebu, što im povećava troškove poslovanja i oduzima vrijeme. Već godinama, u postupku registracije moraju sudjelovati javni bilježnik i odvjetnik što dodatno povećava troškove.

2.2. TRŽIŠTE RADA

2.2.1. Zaposlenost i nezaposlenost

- kretanje broja zaposlenih
- struktura zaposlenih po gospodarskim sektorima i djelatnostima
- stope zaposlenosti - struktura po sektorima
- kretanje nezaposlenih - broj struktura i stope
- nezaposlenost po specifičnim strukturnim obilježjima (mladi, dugoročno nezaposleni, stariji i dr.)

U razdoblju prije 1990. godine u strukturi gospodarstva Grada Zagreba najviše je bilo zaposlenih (mjereno indikatorom zaposlenosti) u industriji (107.710 ili 29,8%, prema podacima iz 1989.). Prema podacima za 2014. u industriji sa srodnim djelatnostima radilo 49.950 zaposlenih[14], a ovaj broj kontinuirano opada. Drugim riječima, u gotovo četvrt stoljeća zagrebačka je industrija izgubila više od polovine svojih zaposlenih.

Sličan pad broja zaposlenih u razdoblju 1989.–2014. zabilježen je u građevinarstvu (za 51,8%). Međutim, do značajnog porasta je došlo u trgovini (za 67,5%). Do porasta zaposlenih, osobito od 2005. godine naovamo došlo je u ostalim uslužnim djelatnostima poput turizma, ugostiteljstva, financijskog sektora te u djelatnostima vezanim za informacije i komunikacije.

Tablica: Kretanje ukupno zaposlenih u Gradu Zagrebu 2008.-2014.

Zaposleni prema vrsti	**Godina**						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zaposleni u pravnim osobama*	374.108	378.938	367.764	359.430	362.889	356.065	351.919
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	46.725	44.635	40.479	37.348	35.426	33.864	31.521
Zaposleni osiguranici poljoprivrednici	752	690	621	587	575	540	527
Ukupno zaposleni	**421.585**	**424.263**	**408.864**	**397.365**	**398.890**	**390.469**	**383.967**
Nezaposleni	*27.808*	*28.513*	*37.327*	*41.368*	*41.869*	*47.055*	*48.243*
Stopa registrirane nezaposlenosti (%)	*6,2*	*6,3*	*8,4*	*9,4*	*9,5*	*10,8*	*11,2*

Izvor: Zaposlenost i nezaposlenost 2005.-2014., Godišnje priopćenje, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada, Odjel za statistiku, www.zagreb.hr

* Uključen je procijenjeni broj zaposlenih u poslovnim subjektima koji zapošljavaju manje od 10 zaposlenih. Ovaj dio pokazuje znatan porast, na što u mnogome utječu statističke metodološke promjene.

[14] Od ukupnog broja zaposlenih u „industriji BCDE“ u rudarstvu i vađenju (B) zaposleno je 1.433, u prerađivačkoj industriji (C) 41.393, u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D) 3.390, a u opskrbi vodom, uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E) 3.734 zaposlenika.

Ukoliko se promatraju podaci o ukupnoj zaposlenosti Grada Zagreba u 2014. godini, 10,8% zaposlenih bilo je u prerađivačkoj industriji, u poljoprivredi je bilo najmanje zaposlenih 0,5%, a gospodarska grana s najvećim udjelom zaposlenih (18,6%) bila je trgovina. Broj zaposlenih u ostalim gospodarskim djelatnostima, izraženo kao udjel u ukupnom broju zaposlenih kreće se u rasponu od 5 do 8%. Najveći broj zaposlenih je u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (8,4%), potom u građevinarstvu (6,2%), dok zaposleni u financijskom posredovanju te prijevozu i skladištenju sudjeluju s po 5,1%, svaki.

Danas po zaposlenosti u Zagrebu prednjače negospodarske (uprava, obrazovanje, zdravstvo i sl.) djelatnosti (u promatranom razdoblju zabilježen je neznatan porast broja zaposlenih), dok je od gospodarskih, kako je već spomenuto najznačajnija trgovina. U promatranom je razdoblju zabilježen veliki pad broja zaposlenih u industriji (više od trećine od ukupnog broja zaposlenih u industriji). Kada se promatraju zajedno, do pada je došlo u svim gospodarskim djelatnostima (11,7%). Kretanja broja zaposlenih i nezaposlenih od 2009. godine naovamo, prvenstveno ide u korist povećanja broja zaposlenih u negospodarskim djelatnostima, osobito u javnim tijelima i državnim službama, što može ukazivati na stvaranje prekomjerne administracije, te neopravdanog zapošljavanja, odnosno bez stvarne potrebe za zapošljavanjem dodatnog osoblja, osobito ako se obujam gospodarske aktivnosti i transakcija ukupno gledano smanjuje.

Tablica: Zaposleni u gospodarskim i izvan gospodarskim djelatnostima u GZ 2008.-2014.

Zaposleni (broj)	**Godina**						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gospodarske djelatnosti	333.990	335.220	319.060	307.024	306.584	298.721	294.900
izvan gospodarske djelatnosti	86.843	89.043	89.778	90.341	92.306	91.725	89.049
Ukupno	**420.833**	**424.263**	**408.838**	**397.365**	**398.890**	**390.446**	**383.949**

Izvor: Priopćenje DZS, 12.1.6., 2015.

Odnos zaposlenosti u gospodarskim i negospodarskim djelatnostima je 1989. bio 77,6:22,4, a u 2014. 76,8:23,2. Može se zaključiti da je i dalje prisutan trend rasta zaposlenosti u negospodarskim djelatnostima, pri čemu dolazi do promjene u strukturi gospodarstva, daljnjim smanjivanjem broja zaposlenih u industriji, te povećanjem broja zaposlenih u uslužnim djelatnostima (trgovine, poslovnih usluga i financija).

Grafikon: Kretanja zaposlenih u gospodarskim i negospodarskim djelatnostima, Grad Zagreb, 2008.-2014.

Izvor: Izračun autora prema podacima DZS prema godinama

U novijem razdoblju 2010.-2014. i dalje raste broj zaposlenih u tercijarnim djelatnostima[15]. Ukoliko se promatra broj zaposlenih kroz udjele, u 2014. najveći je udio (iako je došlo do smanjenja udjela u promatranom razdoblju) bio u tercijarnom sektoru (54,9%), zatim u kvartarnom (25,5%) u kojem je zabilježen znatan porast, sekundarnom (19,2%), u kojem je zabilježeno smanjenje udjela te primarnom (0,5%) u kojem je zabilježen neznatan porast. U posljednjih 25 godina sekundarni sektor je s prve pozicije (najveći udjel u broju zaposlenih) pao na treće mjesto. Promjene u strukturi gospodarstva odvijaju se istovremeno s kretanjima na tržištu rada, pri čemu se radna snaga kretanjima iz jedne u drugu djelatnost nastoji prilagoditi nastalim promjenama

Veliki gradovi uglavnom zapošljavaju veći broj osoba u tercijarnom i ukupnom uslužnom sektoru. Međutim zaposleni u sekundarnom sektoru značajni su za gospodarski (ali i društveni) razvoj, stoga je potrebno poticati razvoj industrije i građevinarstva i zapošljavati upravo u ovim granama.

Podaci o zaposlenima u pravnim osobama na području Grada Zagreba u 2008. i 2014. godini ukazuju na smanjenje s 374.108 zaposlenih na 351.919 osobu (odnosno 22.189 manje). Na godišnjoj razini ovaj se broj prosječno smanjivao za 3.698 osoba. Vrijedi spomenuti da u 2014. godini gotovo 1/3 (31,7%) od ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama na razini RH, otpada na Grad Zagreba.

Ukoliko se promotre podaci o broju zaposlenih na području UAZ-a, u 2014. godini u odnosu na 2009. godinu u 24 JLS zabilježen je pad broja zaposlenih, a tek 6 JLS (Brdovec, Kravarsko, Stubičke Toplice, Pokupsko, Bistra, Oroslavje) zabilježili su rast broja zaposlenih.

[15] Detaljniji podaci sadržani su u publikaciji Makroekonomski razvoj grada Zagreba i financijski rezultati poslovanja poduzetnika u razdoblju 2008.-2014., Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada (rujan, 2015.)

Tablica: Broj zaposlenih osoba na području UAZ, 2009.-2014.

Naziv	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bistra	540	-	634	486	634	610
Brckovljani	742	-	817	730	705	733
Brdovec	1.248	-	1.253	1.147	1.283	1250
Donja Stubica	1.234	-	1.182	1.242	1.162	1102
Dubravica	214	-	187	153	388	110
Dugo Selo	2.640	-	2.622	2.560	2.406	2307
Gornja Stubica	387	-	261	256	341	260
Grad Zagreb	357.379	-	327.354	326.401	317.189	309.178
Jakovlje	402	-	257	263	402	397
Jastrebarsko	3.057	-	2.664	2.668	2.774	2546
Klinča Sela	307	-	245	302	283	261
Kravarsko	144	-	136	180	154	155
Luka	156	-	128	127	156	144
Marija Bistrica	440	-	457	407	390	339
Marija Gorica	142	-	89	123	103	104
Orle	46	-	32	27	16	19
Oroslavje	1.169	-	1.049	1.053	1.230	1410
Pisarovina	460	-	399	385	772	430
Pokupsko	67	-	66	44	64	74
Pušća	172	-	166	102	145	137
Rugvica	768	-	805	704	663	759
Samobor	7.650	-	6.800	6.811	6.494	6280
Stubičke Toplice	502	-	485	474	475	548
Stupnik	2.030	-	1.943	2.047	1.731	1653
Sveta Nedelja	5.938	-	5.629	5.730	5.859	5515
Sveti Ivan Zelina	3.239	-	3.182	2.937	2.865	2760
Velika Gorica	14.270	-	11.691	11.306	10.730	11327
Veliko Trgovišće	906	-	817	737	688	650
Zabok	4.497	-	4.131	3.951	4.164	4424
Zaprešić	5.605	-	4.886	5.137	4.758	4662
UKUPNO UAZ	**416351**	-	**380367**	**378490**	**369024**	**360144**
Ukupno RH	1.172.242	-	1.078.011	1.066.328	1.037.321	1009841

Izvor: Statistička izvješća DZS prema godinama

Udio Grada Zagreba u ukupnom broju zaposlenih u UAZ-u iznosi 85,85%, zatim slijede Velika Gorica (3,15%), Samobor (1,74&), Sveta Nedjelja (1,53%), Zaprešić (1,29%) pa Zabok (1,23%). Drugim riječima 95% zaposlenih na području UAZ-a, nalazi se u spomenutih 6 JLS-ova, dok je preostalih 5% zaposlenih u preostale 24 JLS.

Trend opadanja broja zaposlenih sličan je i u ostatku Hrvatske, a usporedba podataka prikazana je na Grafikonu Usporedba broja zaposlenih u UAZ-u s brojem zaposlenih u RH, 2011.-2014. pri čemu broj

zaposlenih na području UAZ-a pada brže od ostatka Hrvatske, čemu uvelike doprinose negativna kretanja, odnosno opadanje broja zaposlenih u Zagrebu.

Grafikon: Usporedba broja zaposlenih u UAZ-u s brojem zaposlenih u RH, 2011.-2014.

Izvor: izračun autora prema podacima DZS prema godinama

U razdoblju 2008.-2014. u Gradu Zagrebu je prosječno 26.584 nezaposlenih osoba. U posljednjoj promatranoj godini registrirano je 43.957 nezaposlenih. Nezaposlenost je od 2008. godine kontinuirano u značajnom porastu kako u Zagrebu, tako i u ostatku Hrvatske. U promatranom razdoblju broj nezaposlenih se povećao za 17.373 osobe (odnosno za 65,3% u 2014. u odnosu na 2008. godinu). Istovremeno je u RH nezaposlenost porasla za 38,6%, odnosno broj nezaposlenih osoba porastao je za 91.445 osobe (vidi Tablicu Kretanje nezaposlenosti u Gradu Zagrebu i RH 2008.-2014.).

Tablica: Kretanje nezaposlenosti u Gradu Zagrebu i RH 2008.-2014. (godišnji prosjek)

Naziv	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Grad Zagreb	26584	30191	37712	39656	41994	45916	43957
Udio GZ u RH	11,23%	11,47%	12,47%	12,99%	12,95%	13,30%	13,39%
Ukupno RH	**236.741**	**263.174**	**302.425**	**305.333**	**324.324**	**345.112**	**328.187**

Izvor: Godišnjaci HZZ-a i Državni zavod za statistiku RH

U razdoblju od 2008.-2014. došlo je do istovremenog povećanja broja nezaposlenih i smanjenja broja zaposlenih osoba, a rezultiralo je smanjenjem prosječne godišnje stope registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu sa 9,5% na 9,3%.

Stopa nezaposlenosti (na županijskoj razini) računa se i na temelju podataka o osiguranicima mirovinskog osiguranja evidentiranim u Hrvatskome zavodu za mirovinsko osiguranje kao zaposlene osobe, te podataka o nezaposlenim osobama, evidentiranima u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Na temelju ovog izračuna stopa nezaposlenosti u 2014. godini u Gradu Zagrebu iznosila je 9,3%. U usporedbi s 2013. godinom, stopa nezaposlenosti smanjena je u Gradu Zagrebu, i to za 0,2 postotna boda.

U strukturi nezaposlenih po dobi krajem ožujka 2014. godine u Gradu Zagrebu na HZZ-u nezaposlenih u dobi od 15 do 30 godina bilo je 30,7%, od 30 do 45 godina 30,7% te od 45 do 60 i više godina 37,5%. Ovakva struktura nezaposlenih jako je nepovoljna s obzirom da je najveći udjel nezaposlenih u starijim dobnim skupinama. Jer pored visokog udjela mladih do 30 godina starosti koji ne mogu naći posao, jer radnih mjesta nema, zabrinjavajuće je kako li će tek onda zaposlenje naći stanovništvo starijih dobnih skupina.

Ukoliko se nezaposlenost promatra prema razini obrazovanja, prednjače nezaposleni sa završenom srednjom školom (zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazijama), te srednjim školama za zanimanja u trajanju do 3 godine i školama za KV i VKV radnike (više od polovine nezaposlenih, odnosno 58,6% od ukupno nezaposlenih u ovoj su kategoriji). Potom slijede nezaposleni s visokom stručnom spremom (14,3%). Statistike pokazuju da je redovito veći udjel nezaposlenih žena u svim kategorijama, izuzev kategorije obrazovani s osnovnom i 3-godišnjom srednjom školom za KV i VKV radnike, u kojoj je veći broj nezaposlenih muškaraca.

Kretanja broja nezaposlenih tijekom razdoblja 2008.-2014. na području UAZ-a, očekivano su vrlo slična kao i u Gradu Zagrebu. Broj nezaposlenih osoba u svim JLS u UAZ-u u 2014. godini u odnosu na 2008. godinu je porastao, pri čemu se u 20 JLS broj nezaposlenih udvostručio, dok je u njih 6 broj nezaposlenih gotovo 3 puta veći u 2014. godini negoli u 2008. godini (Donja Stubica, Gornja Stubica, Marija Gorica, Pokupsko, Stupnik, Veliko Trgovišće). Podaci o kretanju broja nezaposlenih na području UAZ nalaze se u Tablici Nezaposlene osobe, UAZ, 2008.-2014.

Tablica: Nezaposlene osobe, UAZ, 2008.-2014.

Naziv grada/općine	Naziv županije	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bistra	Zagrebačka	253	277	382	400	442	506	433
Brckovljani	Zagrebačka	328	370	474	499	548	602	551
Brdovec	Zagrebačka	300	404	523	556	627	737	666
Donja Stubica	Krapinsko-zagorska	122	176	249	292	340	380	366
Dubravica	Zagrebačka	46	64	101	98	98	107	103
Dugo Selo	Zagrebačka	689	797	1010	1082	1200	1383	1239
Gornja Stubica	Krapinsko-zagorska	138	187	283	337	401	415	420
Grad Zagreb	Grad Zagreb	26584	30191	37712	39656	41994	45916	43957
Jakovlje	Zagrebačka	139	164	230	242	259	274	235
Jastrebarsko	Zagrebačka	442	560	603	695	709	839	791
Klinča Sela	Zagrebačka	17	19	149	125	139	170	164
Kravarsko	Zagrebačka	77	84	99	122	141	164	155
Luka	Zagrebačka	48	61	83	86	95	121	98
Marija Bistrica	Krapinsko-zagorska	148	199	248	307	339	355	343
Marija Gorica	Zagrebačka	36	61	91	99	107	118	104
Orle	Zagrebačka	58	72	100	105	113	128	130

Oroslavje	Krapinsko-zagorska	190	280	351	377	397	422	411
Pisarovina	Zagrebačka	72	93	111	112	118	149	141
Pokupsko	Zagrebačka	63	67	89	115	126	152	163
Pušća	Zagrebačka	110	141	193	188	201	216	194
Rugvica	Zagrebačka	335	411	526	576	638	737	678
Samobor	Zagrebačka	1019	1307	1689	1692	1893	2097	2113
Stubičke Toplice	Krapinsko-zagorska	76	101	144	156	173	181	173
Stupnik	Zagrebačka	90	114	182	187	212	222	252
Sveta Nedelja	Zagrebačka	464	654	858	838	875	976	970
Sveti Ivan Zelina	Zagrebačka	296	377	544	594	685	768	712
Velika Gorica	Zagrebačka	1502	1782	2356	2588	3029	3472	3257
Veliko Trgovišće	Krapinsko-zagorska	96	119	169	212	253	284	270
Zabok	Krapinsko-zagorska	206	261	377	437	491	547	499
Zaprešić	Zagrebačka	674	827	1085	1097	1220	1403	1320
UKUPNO		34616	40221	51008	53870	57861	63840	60905
Ukupno RH		**236.741**	**263.174**	**302.425**	**305.333**	**324.324**	**345.112**	**328.187**

Izvor: HZZ, prema godinama

Usporedni podaci o zaposlenima i nezaposlenima na području UAZ-a, za godine 2009. i 2014. prikazani su na Grafikonu Broj zaposlenih i nezaposlenih na području UAZ 2009. i 2014.

Iz Grafikona je vidljiv značajan (i brži) pad broja zaposlenih te sporiji rast broja nezaposlenih na području UAZ-a u promatranom razdoblju. Taj bi se podatak mogao protumačiti kao sposobnost dijela radne snage da se ponovo zaposli u kraćem roku, dok veći dio jednom kada je istisnut s tržišta rada, ostaje u dijelu nezaposlenih osoba dulje vremena te nije sposobno ponovo se vratiti na tržište rada u kraćem roku.

Grafikon: Broj zaposlenih i nezaposlenih na području UAZ 2009. i 2014.

Izvor: Izračun autora prema podacima DZS prema godinama

Ukoliko izdvojimo podatke za JLS koje imaju najveće udjele nezaposlenih osoba u ukupno nezaposlenim osobama u UAZ-u, prednjači Zagreb s udjelom od 72,17%, a potom slijede Velika Gorica (5,35%), Samobor (3,47%), Zaprešić (2,17%) i Dugo Selo (2,03%), dok preostalih 5 sudjeluje s manje od 2% u ukupno nezaposlenim osobama u UAZ-u. Koncentracija najvećeg broja nezaposlenih je u gradovima (od prvih 10 JLS s najvećim udjelom u ukupnom broju nezaposlenih u UAZ-u 8 je gradova). U Tablici Gradovi i općine s udjelom nezaposlenih osoba u UAZ-u većim od 1,00% u ukupno nezaposlenima u UAZ-u, 2014. su podaci o JLS-ima s najvećim udjelom broja nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih u UAZ-u za 2014. godinu, a na Grafikonu Gradovi i općine s udjelom nezaposlenih osoba u UAZ-u većim od 1,00% u ukupno nezaposlenima u UAZ-u, 2014. su podaci prikazani kao udjeli.

Tablica: Gradovi i općine s udjelom nezaposlenih osoba u UAZ-u većim od 1,00% u ukupno nezaposlenima u UAZ-u, 2014.

Naziv grada/općine	**Udjel nezaposlenih osoba u 2014. u UAZ-u**
Brdovec	1,09%
Dugo Selo	2,03%
Grad Zagreb	72,17%
Jastrebarsko	1,30%
Rugvica	1,11%
Samobor	3,47%
Sveta Nedelja	1,59%
Sveti Ivan Zelina	1,17%
Velika Gorica	5,35%
Zaprešić	2,17%

Izvor: obrada autora prema podacima HZZ, 2014.

Grafikon: Gradovi i općine s udjelom nezaposlenih osoba u UAZ-u većim od 1,00% u ukupno nezaposlenima u UAZ-u, 2014.

Izvor: obrada podataka autora prema podacima HZZ, 2014.

U 20 JLS-ova UAZ-a (17 općina, 3 grada – Donja Stubica, Oroslavje, Zabok) udio nezaposlenih osoba je manji od 1% u ukupno nezaposlenim osobama na području UAZ-a.

Ukoliko podatke o nezaposlenima usporedimo s podacima za RH, na razini UAZ-a Grad Zagreb sudjeluje s otprilike ¾ broja nezaposlenih dok ostale JLS u UAZ-u sudjeluju s preostalih ¼ nezaposlenih (vidi Grafikon Udio nezaposlenih osoba u UAZ-u u RH, 2008.-2014.). Stoga su i udjeli UAZ-a tijekom godina u ukupnom broju nezaposlenih u RH vidljivo viši negoli udjeli samo Grada Zagreba u ukupnom broju nezaposlenih u RH. Kako bi se mogli donositi sigurniji zaključci o kretanjima broja nezaposlenih po pojedinim djelatnostima, prema razini obrazovanja, prema dobi, spolu itd., potrebni su dodatni podaci na razini JLS i analize čiji se rezultati mogu dalje koristiti za promišljanje konkretnih razvojnih mjera usmjerenih na rješavanje pitanja nezaposlenosti.

Grafikon: Udio nezaposlenih osoba u UAZ-u u RH, 2008.-2014.

Izvor: obrada autora prema podacima HZZ prema godinama

Kretanje broja nezaposlenih izraženo udjelima broja nezaposlenih u UAZ-u u ukupnom broju nezaposlenih u RH tijekom promatranog razdoblja, prikazano je na Grafikonu Udio nezaposlenih osoba u UAZ-u u RH, 2008.-2014..

Grafikon X. Udio nezaposlenih osoba u UAZ-u u RH, 2008.-2014.

Izvor: obrada autora prema podacima HZZ prema godinama

2.3. POSLOVNO OKRUŽENJE

Trendovi kretanja broja aktivnih poslovnih subjekata (prema djelatnostima, sektorima i prema veličini te ostvarenim prihodima) 2010.-2015. , podaci raspoloživi za JLS u obuhvatu Krapinsko-zagorske županije:

Podaci o veličini poduzetnika i ostvarenim prihodima

JLS	Prihod od velikih poduzetnika (kn)						Prihod od srednjih poduzetnika (kn)						Prihod od malih poduzetnika (kn)					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Donja Stubica	0	0	0	0	0	/	268.327.473	329.543.744	339.316.252	354.901.633	534.468.339	/	304.723.401	211.531.024	209.655.219	216.413.447	161.033.751	/
Zabok	307.172.723	223.242.827	305.156.305	0	278.786.991	/	592.392.405	684.151.290	450.498.467	657.935.769	434.427.795	/	408.789.602	390.160.677	351.182.044	412.043.253	449.696.365	/
Oroslavje	0	0	0	0	0	/	118.062.999	137.561.618	206.184.550	197.148.669	453.476.081	/	112.227.778	110.722.271	142.561.819	186.438.218	169.982.207	/
Gornja Stubica	0	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	44.376.853	50.829.300	43.925.192	54.842.455	64.363.822	/
Marija Bistrica	0	0	0	0	0	/	11.739.549	0	0	0	0	/	101.348.760	117.305.900	110.262.979	114.299.018	133.083.112	/
Stubičke Toplice	0	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	49.591.754	62.401.541	54.376.868	41.676.100	53.424.713	/
Veliko Trgovišće	0	0	0	0	0	/	24.538.765	23.441.766	23.798.782	19.528.211	30.829.770	/	193.434.090	189.652.844	161.094.801	189.266.399	192.697.415	/

Podaci o broju poduzetnika prema veličini poduzeća

JLS	Broj velikih poduzetnika						Broj srednjih poduzetnika						Broj malih poduzetnika					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.

Donja Stubica	0	0	0	0	0	/	2	3	3	3	5	/	63	66	65	73	78	/
Zabok	1	1	2	0	1	/	6	7	6	6	5	/	142	139	137	149	178	/
Oroslavje	0	0	0	0	0	/	3	3	4	2	3	/	68	78	76	82	90	/
Gornja Stubica	0	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	23	23	23	23	30	/
Marija Bistrica	0	0	0	0	0	/	1	0	0	0	0	/	53	55	57	61	58	/
Stubičke Toplice	0	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	34	35	35	36	40	/
Veliko Trgovišće	0	0	0	0	0	/	1	1	1	1	1	/	46	47	48	59	62	/

Podaci o broju zaposlenih u poduzetništvu

	BROJ ZAPOSLENIH					
GODINA	**2010.**	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**
JLS	15.335	15.359	14.997	15.246	16.307	/
Grad Zabok	2.124	2.060	1.692	1.825	2.019	/
Grad Oroslavje	755	792	1.079	828	877	/
Grad Donja Stubica	988	985	978	1.044	1.380	/
Općina Veliko Trgovišće	367	354	351	355	334	/
Općina Marija Bistrica	262	234	199	221	260	/
Općina Gornja Stubica	137	139	135	141	162	/
Općina Stubičke Toplice	135	261	178	134	157	/

Poslovna i poduzetnička infrastruktura (kretanje prema broju institucija, iskorištenost, prostorni razmještaj i potrebe)

Gospodarska infrastruktura relevantna za urbanu aglomeraciju Zagreb uključuje slobodne i poduzetničke zone, te sljedeće poduzetničke potporne institucije: poduzetničke centre, poduzetničke inkubatore, inkubatore za nove tehnologije, poduzetničke akceleratore, znanstveno-tehnološki park, centar kompetencija, regionalne i lokalne razvojne agencije, te razvojnu agenciju s određenom djelatnošću.

Članak 2. Zakona o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture[16] (NN 93/13, 114/13, 41/14), određuje poduzetničku infrastrukturu kao ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Republike Hrvatske. Poduzetničku infrastrukturu u užem smislu ovoga Zakona čini sustav poduzetničkih zona, odnosno poduzetničkih potpornih institucija unutar Republike Hrvatske. Člankom 3. Zakona, poduzetničke zone su određene kao infrastrukturno opremljena područja određena prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone zajedno s ostalim korisnicima. Članak 4. Zakona definira poduzetničke potporne institucije kao dio ukupne poduzetničke infrastrukture, koju čine:

RAZVOJNE AGENCIJE – registrirane pravne osobe zadužene za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva na lokalnoj (regionalnoj) i nacionalnoj razini, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja. Ovisno o osnivaču i području na kojem djeluju razvojne agencije mogu biti LOKALNE (osnivaju ih jedinice lokalne samouprave), ŽUPANIJSKE (osnivaju ih jedinice područne (regionalne) samouprave) i RAZVOJNE AGENCIJE ODREĐENE DJELATNOSTI (npr. Energetska razvojna agencija, itd. – osnivaju ih jedinice lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave.

PODUZETNIČKI CENTRI – registrirane pravne osobe zadužene za operativno provođenje razvojnih mjera i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija), koje predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći lokalnim odnosno regionalnim poduzetnicima.

POSLOVNI INKUBATORI – registrirane pravne osobe zadužene za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata. Inkubatori pružaju stručnu tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj.

PODUZETNIČKI INKUBATORI – registrirane pravne osobe koje pružaju podršku uspješnom razvoju poduzetništva obavljajući poslovne usluge i osiguravajući resurse, uključujući poslovne (radne) prostore po povoljnijim uvjetima za poduzetnike početnike od prve do treće godine poslovanja.

INKUBATORI ZA NOVE TEHNOLOGIJE − specijalizirani poslovni subjekti s tematskim fokusom i usmjerenjem na područja nove (visoke) tehnologije koji podržavaju pokretanje i rast inovativnog

[16] Zakon o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture, *Narodne novine* br. 93/13, 114/13, 41/14

poduzetništva kroz inkubacijske programe i koji novoosnovanim inovativnim poduzećima sličnog profila i interesa pružaju resurse i profesionalne usluge potrebne za rast i razvoj.

PODUZETNIČKI AKCELERATORI – registrirane pravne osobe, odnosno specijalizirani poslovni subjekti zaduženi za pružanje usluga podrške poduzetnicima u postinkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.

POSLOVNI PARKOVI – registrirane pravne osobe s fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih poduzetnika na komercijalnoj osnovi s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija.

ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI PARKOVI - trgovačka društva koja su osnovana radi komercijalizacije znanstvenih rezultata, poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika, sukladno članku 30. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

CENTRI KOMPETENCIJE - specijalizirani poslovni subjekti koji provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima. Drugi poslovni subjekti mogu s centrom kompetencije ugovoriti usluge istraživanja i razvoja u svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana. Usmjereni su na razvojna i primijenjena istraživanja i njihovu komercijalizaciju te potporu i jačanje intelektualnog vlasništva unutar specifičnih tematskih područja i grana kompetencije.

Zakonom o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture (Narodne novine, br. 93/13, 114/13, 41/14) ustrojen je Jedinstveni registar (sistematizirana baza podataka) poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija, za čiju uspostavu i vođenje je nadležno Ministarstvo poduzetništva i obrta (MINPO). U Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture (Registar) evidentirani su i sistematizirani svi subjekti poduzetničke infrastrukture u Republici Hrvatskoj koji su korisnici potpora, poticajnih mjera, darovnica ili povlastica odobrenih od strane MINPO nadležnog za poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije, ili od strane drugih tijela državne uprave nadležnih za dodjelu potpora, poticajnih mjera, darovnica ili povlastica. Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture čine *Registar poduzetničkih zona* i *Registar poduzetničkih potpornih institucija*. Prijava subjekata u registar Ministarstva je u tijeku. Dio subjekata prijavljenih u bazu verificiran je u MINPO i samo su podaci o verificiranim subjektima javno dostupni na službenim stranicama MINPO. MINPO provodi verifikaciju preostalih subjekata prijavljenih u bazu, a informacije o tim subjektima nisu javno dostupne putem Registra na stranicama Ministarstva (bit će dostupne tek po verifikaciji MINPO-a), stoga su podaci MINPO-a o broju poduzetničkih zona navedenih u Tablici 2. Poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije po općinama i gradovima Urbane aglomeracije Zagreb (UAZ) nepotpuni i ne pružaju cjelovite informacije o stvarnom broju poduzetničkih zona u UAZ-u. Ispravno je oslanjati se na podatke Državnog ureda za reviziju iz 2014. godine[17], koji obuhvaća sve poduzetničke zone – planirane i aktivne, odnosno one u kojima se odvija poduzetnička aktivnost.

Zone se razlikuju prema veličini ukupne površine, tipu aktivnosti i intenzitetu aktivacije raspoložive površine. Pregled zona prema ovim kriterijima dan je u Tablici 1 u nastavku.

[17] Izvješće o obavljenoj reviziji - Osnivanje i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona na području Zagrebačke županije, 2014., te Izvješće o obavljenoj reviziji osnivanje i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona na području Krapinsko-zagorske županije, 2014.

Tablica 1. Zone prema veličini ukupne površine, tipu aktivnosti i intenzitetu aktivacije raspoložive površine

Ukupna površina	Tip aktivnosti	Intenzitet aktivacije raspoložive površine
MIKRO ZONE – ukupna površina do 10 ha	PROIZVODNO–PRERAĐIVAČKE ZONE	NEAKTIVNE PODUZETNIČKE ZONE – stupanj aktivacije (popunjenost aktivnim poduzetnicima) raspoložive površine zone iznosi 0 posto (0 ha aktivirane površine poduzetničke zone), nakon isteka prve godine od osnivanja poduzetničke zone
MALE ZONE – ukupna površina od 10 do 50 ha	LOGISTIČKO – DISTRIBUCIJSKE ZONE	ZONE U INICIJALNOJ AKTIVACIJI – stupanj aktivacije zone iznosi < 33 posto raspoložive površine zone
SREDNJE ZONE – ukupna površina od 50 do 100 ha	USLUŽNO MJEŠOVITE ZONE	SREDNJE AKTIVNE ZONE – stupanj aktivacije zone iznosi od 33 posto < 66 posto raspoložive površine zone
VELIKE ZONE – ukupna površina veća od 100 ha		POTPUNO AKTIVNE ZONE – stupanj aktivacije zone iznosi ≥ 66 posto raspoložive površine zone

Izvor: Zakon o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture, Narodne novine, br. 93/13

Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je omogućiti poduzetnicima zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora te im se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone zajedno s drugim korisnicima poduzetničke zone. Poduzetničke zone kao dio poduzetničke infrastrukture trebaju biti opremljene energetskom infrastrukturom (struja, javna rasvjeta, plin, plinska podstanica, priključci na javnu mrežu i/ili izgrađena trafostanica i drugi energetski priključci), komunalnom infrastrukturom (opskrba vodom, vodovodne i oborinske instalacije, kanalizacija i odvodnja - fekalna, oborinska, tehnološka, priključci na javnu mrežu), prometnom infrastrukturom (pristupne ceste, ceste unutar poduzetničke zone, odnosno poduzetničke potporne institucije, parkirališta, utovarne rampe i drugo) i komunikacijskom infrastrukturom (telefonska i internetska, radio, TV mreža).

U listopadu 2014. godine, Državni ured za reviziju objavio je Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona (skupno za sve županije), te pojedinačna izvješća o obavljenoj reviziji po županijama.[18] Koncem 2013., na području Republike Hrvatske je prema postojećoj prostorno planskoj dokumentaciji bilo 1308 poduzetničkih zona (tzv. planirane zone), koje je osnovalo 515 jedinica lokalne samouprave i tri županije. Koncem 2013. poduzetnička aktivnost se odvijala u 451 poduzetničkoj zoni (tzv. aktivne zone), odnosno u 34,5 posto. U njima je bilo 69.303 zaposlenika.

[18]U skupnom Izvješću navodi se da Grad Zagreb razvojnom strategijom i prostorno planskom dokumentacijom nije predvidio izgradnju poduzetničkih zona, stoga je ukupno 20 pojedinačnih izvješća.

U Tablici 2. prikazani su podaci o broju poduzetničkih zona na području UAZ-a na temelju podataka Registra MINPO-a (na dan 18. studeni 2015.) i Izvješća Državnog ureda za reviziju (listopad, 2014.).

Tablica 2. Poduzetničke zone po gradovima i općinama Urbane aglomeracije Zagreb

Naziv	Grad/Općina	Poduzetničke zone		
		Podaci MINPO-registar (2015)	**Podaci iz Izvješća Državnog ureda za reviziju (2014) - planirano**	**Podaci iz Izvješća Državnog ureda za reviziju (2014) – aktivno (u funkciji)**
Zagreb	*Grad*	0	0	0
Brckovljani	Općina		11	2
Brdovec	Općina		5	3
Dugo Selo	*Grad*		1	1
Jakovlje	Općina	1	3	1
Jastrebarsko	*Grad*		1	1
Klinča Sela	Općina		4	
Pisarovina	Općina		1	1
Pušća	Općina		1	
Rugvica	Općina		4	1
Samobor	*Grad*		1	1
Sveti Ivan Zelina	*Grad*		10	1
Sveta Nedjelja	*Grad*		3	3
Marija Gorica	Općina		1	
Velika Gorica	*Grad*		3	1
Orle	Općina		2	
Zaprešić	*Grad*		8	3
Pokupsko	Općina		2	
Kravarsko	Općina		1	
Bistra	Općina		2	2
Luka	Općina		1	1
Dubravica	Općina		2	
Stupnik	Općina		0	0
Gornja Stubica	Općina		1	1
Marija Bistrica	Općina		2	1
Veliko Trgovišće	Općina	1	1	1
Zabok	*Grad*		1	1
Donja Stubica	*Grad*		5	2
Stubičke Toplice	Općina	2	2	
Oroslavje	*Grad*		1	1
UKUPNO		**4**	**80**	**29**

Izvor: Ministarstvo gospodarstva (2008.), Državni ured za reviziju (2014.), MINPO (veljača 2015.)

U dostupnim dokumentima Ministarstva gospodarstva (MINGO) spominju se, inače, sljedeće vrste zona, parkova, centara i inkubatora:

ZONE (bez specifikacije vrste): gospodarska, radna, poslovna, komunalna, obrtnička, industrijska, gospodarsko-proizvodna, gospodarsko-servisna, komunalno-servisna, poslovno-industrijska/industrijsko-poslovna, zona malog gospodarstva, zona male privrede, zona poslovnih namjena, servisno-uslužna zona, poslovno-stambena zona, zona malog i srednjeg poduzetništva, zona zanatstva-male privrede, gospodarska zona za malo i srednje poduzetništvo

PARKOVI: tehnološki park, industrijski park, poslovni park, poduzetnički park, poslovno-razvojni park, znanstveno-tehnologijski park

CENTRI: poduzetnički centar, tehnološko-inovacijski centar, centar za poduzetništvo, centar za razvoj poduzetništva, centar za transfer tehnologija, poslovno-inovacijsko potporni centar, centar za poticanje poduzetništva i obrtništva, centar za promicanje i razvitak poduzetništva

INKUBATORI: poduzetnički inkubatori i poticajna regionalna institucija malog poduzetništva koju bi se moglo svrstati pod inkubator (nalazi se u Splitu)

Prema javno dostupnim podacima Središnjeg državnog portala trenutno u RH posluje 12 slobodnih zona (osam kopnenih, te četiri lučke) od kojih je jedna smještena na području UAZ-a, a to je Slobodna zona Zagreb.

Na području UAZ-a sve JLS, osim Zagreba i Stupnika imaju planiranu ili osnovanu poduzetničku zonu (jednu ili više). Osim poduzetničke zone, na području ovih JLS i Grada Zagreba nalazi se i neka od sastavnica gospodarske infrastrukture ili poduzetnička potporna institucija.

Podaci Državnog ureda za reviziju (četvrti i peti stupac Tablice 2.) razlikuju se od dostupnih podataka MINPO[19]. Pod poduzetničkom aktivnosti podrazumijeva se da u zoni posluje barem jedan poduzetnik s jednim zaposlenim (dalje u tekstu: poduzetničke zone u funkciji). Prema podacima Državnog ureda, prostornim planovima je u UAZ-u predviđeno 80 poduzetničkih zona. Kako je vidljivo u Tablici 2 na području Urbane aglomeracije Zagreb 29 je poduzetničkih zona koje su u funkciji, 51 planirana zona nije u funkciji, a u Gradu Zagrebu nema zona. Poduzetničke zone u funkciji smjestile su se na području 10 gradova i 10 općina UAZ-a.

Prema podacima Državnog ureda za reviziju (2014.) ukupna ulaganja u poduzetničke zone u UAZ-u iznosila su 299.821.094,00 HRK. Najznačajnija ulaganja u zone na području UAZ-a (iznad 30.000.000,00 HRK) bila su ulaganja u poduzetničke zone na području Grada Zaprešića, Samobora i Zaboka. Gotovo 50% (46,78%) od ukupnog iznosa ulaganja uloženo je na području ova tri grada. Ukoliko se promotre podaci o visini ulaganja po zaposleniku, prosječan iznos ulaganja po zaposleniku poduzetničke zone u UAZ-u iznosi 33.997,18 HRK, a prednjače poduzetničke zone u Pisarovini, Brckovljanima te Velikoj Gorici koje višestruko premašuju ovaj iznos. Podaci o broju aktivnih poduzetnika, broju zaposlenika te ulaganjima po zonama u funkciji nalaze se u Tablici 3.

Tablica 3 Poduzetničke zone u funkciji krajem 2013. godine

Ime općine/grada	Grad (G)/ Općina (O)	Naziv poduzetničke zone	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenika	Ulaganja (u HRK)	Ulaganja po zaposleniku (u HRK)
BRCKOVLJANI	O	K-1-1 Božjakovina	3	50	14.508.401,00	290.168,02
		K-3	1	40	0,00	0,00

[19] Revizijskim postupcima je obuhvaćeno razdoblje od donošenja programa Vlade Republike Hrvatske za poticanje malog gospodarstva (Program razvoja poduzetničkih zona 2004.-2007. i Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012.), odnosno od 2004. do konca prosinca 2013.

		Božjakovina				
BRDOVEC	O	Drenje - Ključ Brdovečki	2	14	0,00	0,00
		Prigorje Brdovečko	1	22	0,00	0,00
		Prudnice	2	7	0,00	0,00
		Savski Marof*	3	500	0	0
DUGO SELO	G	Poduzetnička zona Dugo Selo	2	113	8.449.142,00	74.771,17
JAKOVLJE	O	Sjever – 1	1	68	3.026.534,00	44.507,85
JASTREBARSKO	G	Jalševac	22	522	16.787.882,00	32.160,69
PISAROVINA	O	Poduzetnička zona Pisarovina	4	59	25.778.911,00	436.930,69
RUGVICA	O	Otok Svibovski	1	100	127.920,00	1.279,20
SAMOBOR	G	Samobor	18	957	38.483.891,00	40.213,05
SVETI IVAN ZELINA	G	Zona gospodarske namjene Sveta Helena – sjever	4	343	30.076.448,00	87.686,44
SVETA NEDELJA	G	Radna zona Sveta Nedelja	42	1543	22.368.234,00	14.496,59
		Radna zona Novaki	40	704	10.354.387,00	14.707,94
		Radna zona Rakitje	20	232	3.905.970,00	16.836,08
VELIKA GORICA	G	Radna zona Rakitovec	4	51	10.313.929,00	202.233,90
ZAPREŠIĆ	G	Gospodarska zona Shopping city Zagreb	2	500	68.969.378,00	137.938,76
		Gospodarska zona Pojatno	4	500	148.500,00	297,00
		Gospodarska zona Lužnica	2	70	0,00	0,00
BISTRA	O	Gospodarska zona "Bistra"	3	13	592.101,00	45.546,23

		Gospodarska zona "Bistra - sjever"	8	47	0,00	0,00
LUKA	O	Luka	1	73	914.656,00	12.529,53
GORNJA STUBICA	O	Poduzetnička zona Zelenika	1	6	55.840,00	9.306,67
MARIJA BISTRICA	O	Poduzetnička zona - Tugonica 1	1	18	0,00	0,00
VELIKO TRGOVIŠĆE	O	Gospodarska zona Veliko Trgovišće	8	540	11.462.345,00	21.226,56
ZABOK	G	Gospodarska zona Grada Zaboka	90	1809	32.827.942,00	18.147,01
DONJA STUBICA	G	Poduzetnička zona Matenačka - Kolodvorska	5	186	0,00	0,00
		Poduzetnička zona Golubovec – Zapad	1	72	10.000,00	138,89
OROSLAVJE	G	Radna zona Mokrice	5	160	658.683,00	4.116,77
UKUPNO	-	-	**298**	**8819**	**299.821.094,00**	**33.997,18**

Izvor: Izvješća o obavljenoj reviziji – Osnivanje i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona na području Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, Državni ured za reviziju, 2014.

*http://www.invest-croatia-zg-county.com/invest-hr/poduzetni-ke-zone/PODUZETNICKE_ZONE_STUDIJA.pdf , a u međuvremenu je porastao broj zaposlenih u zoni.

Koncem 2013. u poduzetničkim zonama u funkciji na području UAZ-a poslovalo je 298 poduzetnika koji su imali 8819 zaposlenih (prosječan broj zaposlenih po poduzetniku u poduzetničkim zonama UAZ-a je 30). Prosječno 10 poduzetnika posluje u jednoj poduzetničkoj zoni. U 8 od 29 poduzetničkih zona u funkciji na području UAZ-a, registriran je 1 poduzetnik, a u 21 poduzetničkoj zoni posluje 5 ili manje poduzetnika. U 6 poduzetničkih zona na području Samobora, Svete Nedelje (sve 3 zone), Jastrebarskog i Zaboka posluje 18 ili više poduzetnika. U Zaboku je registriran i najveći broj poduzetnika, odnosno njih 90. Prema broju zaposlenih u zonama UAZ-a prednjače Gospodarska zona Grada Zaboka (ukupno 1809), Radna zona Sveta Nedjelja (ukupno 1543) te Radna zona Samobor (ukupno 957). Ove tri zone zapošljavaju gotovo 50% (48,86%) od ukupnog broja zaposlenih u zonama na području UAZ. U 15 poduzetničkih zona zaposleno je manje od 100 zaposlenika.

Programom je utvrđeno da županije u suradnji s jedinicama lokalne samouprave trebaju odlučiti o lokacijama novih zona, donijeti plan otkupa zemljišta i prostorno plansku dokumentaciju, ispitati poduzetnički potencijal, pripremiti otkup zemljišta, izraditi financijske elaborate o troškovima opremanja poduzetničkih zona, planirati sredstva za financiranje i izraditi potrebne projekte za poduzetničku zonu te da se zone trebaju osnivati na zemljištu u vlasništvu Republike Hrvatske i jedinica lokalne samouprave. Programom nije jasno definiran način suradnje, a jedinice lokalne samouprave su uglavnom same odlučivale o osnivanju s obzirom da je utvrđivanje zona prostornim planovima u njihovoj nadležnosti, a opremanje zona se najvećim dijelom financira iz njihovih sredstava.

Sukladno nalazima Izvješća, pristup integriranog planiranja na županijskoj i lokalnoj razini nije u dovoljnoj mjeri primijenjen, jer nije bilo odgovarajuće suradnje između županije i gradova/općina. Strateške razvojne ciljeve treba definirati u županijskim i lokalnim razvojnim dokumentima i uskladiti s nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima i proračunima lokalnih jedinica (županije, gradova i općina), čiji su prihodi izvor sredstava za financiranje razvojnih projekata. Jedinicama lokalne samouprave čije su zone uvrštene u plan razvoja, Županija bi mogla pružiti kadrovsku podršku, te biti koordinator i poveznica s drugim institucijama koje mogu/trebaju sudjelovati u procesu razvoja, kao i pomoć u smišljanju modela financiranja i pribavljanju sredstava. Državni ured za reviziju predlaže jedinicama lokalne samouprave, koje nemaju prostornih i drugih mogućnosti za izgradnju poduzetničkih zona, zajednička ulaganja s drugim susjednim jedinicama lokalne samouprave s kojima bi dijelili koristi kao što je primjerice smanjenje nezaposlenosti. Također, poduzetničke zone na području UAZ-a bi potencijalnim ulagačima trebalo ponuditi kao cjelinu koja će udovoljiti različitim potrebama ulagača.

U Tablici 4 nalaze se podaci MINPO-a o poduzetničkim potpornim institucijama, preuzeti iz Jedinstvenog registra poduzetničke infrastrukture, s mrežnih stranica Ministarstva, uz napomenu da su podaci nepotpuni jer je postupak verifikacije pravnih subjekata još uvijek u tijeku (jednako kao i slučaju poduzetničkih zona). U Registru su javno dostupni podaci samo o onim poduzetničkim potpornim institucijama koje su prošle postupak verifikacije pri MINPO-u.

U Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture na dan 18.studeni 2015. (Registar), javno su dostupni podaci za ukupno 4 poduzetničke zone UAZ-a koje su prošle postupak verifikacije pri MINPO-u, a to su sljedeće:

JLS Jakovlje: Sjever – 1
JLS Veliko Trgovišće: Gospodarska zona Veliko Trgovišće
JLS Stubičke Toplice: Poduzetnička zona Stubaki i Poduzetnička zona Strmec Stubički
U UAZ-u djeluju dvije županijske razvojne agencije (Regionalna razvojna agencija Zagrebačke županije d.o.o. i Zagorska razvojna agencija d.o.o. za promicanje regionalnog razvoja) dok je u Zagrebu ulogu regionalnog razvojnog koordinatora preuzeo Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba. Regionalne razvojne agencije uz ostalo, imaju zadaću poticati gospodarski razvoj na području županije i promovirati županiju kao povoljni prostor za gospodarska ulaganja. Osim županijskih razvojnih agencija osnovane su i dvije lokalne razvojne agencije: Razvojna agencija Zagreb – TPZ (Zagreb) i Razvojna agencija Grada Velika Gorica - VE-GO-RA (Velika Gorica).

U cijeloj Hrvatskoj ukupno su 3 znanstveno-tehnološka parka od kojih se jedan nalazi u Gradu Zagrebu (Razvojna agencija Zagreb – TPZ, evidentirana u registru pod nekoliko vrsta poduzetničkih

potpornih institucija od kojih je jedna znanstveno-tehnološki park). U UAZ-u prema podacima iz Registra postoji 5 poduzetničkih centara. U Zagrebu djeluju 3: Klaster kreativnih industrija i poslovnog savjetovanja - ZNAM!, Poduzetnički centar Vizija j.d.o.o., te Razvojna agencija Zagreb – TPZ (registrirana i kao poduzetnički centar). Po jedan poduzetnički centar nalazi se u Velikoj Gorici (VG Poduzetnički centar d.o.o.) i Samoboru (Poduzetnički centar Samobor d.o.o.).

Od ostalih poduzetničkih potpornih institucija u Gradu Zagrebu djeluju prema verificiranim podacima Registra CEPOR - Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (registriran kao Centar kompetencije), Poduzetnički inkubator ZIP i Poduzetnički akcelerator ZIP (oba pravna subjekta registrirana su pod istim matičnim brojem), poduzetnički inkubator Pokreni ideju j.d.o.o. za usluge, Razvojna agencija Zagreb – TPZ (registrirana pod istim matičnim brojem kao i prethodno spomenute lokalna razvojna agencija, poduzetnički centar i znanstveno-tehnološki park, te dodatno i kao inkubator za nove tehnologije i poduzetnički akcelerator), te REGEA - Regionalna energetska agencija sjeverozapadne Hrvatske (registrirana kao Razvojna agencija određene djelatnosti).

Tablica 4 Poduzetničke potporne institucije u Urbanoj aglomeraciji Zagreb, stanje na dan 18.11.2015.

Županija/Grad-općina	Slobodne zone[20]	Znanstveno-tehnološki parkovi	Poduzet-ničke zone	Poduzetnički inkubatori	Inkubatori za nove tehnologije	Poduzetnički akceleratori	Poduzetnički centri	Razvojne agencije	Centri kompetencija
Zagreb	1	1		2	1	2	3	1 Reg. razvojna agencija[21] Lok. razvojna agencije 1 Razvojna agencija određene djelatnosti	1
Samobor							1		
Velika Gorica							1	1 Lok. razvojna agencija	
Jakovlje			1						
Veliko Trgovišće			1						
Stubičke Toplice			2						
UKUPNO	1	1	4	2	1	2	5	4	1

Izvor: Ministarstvo poduzetništva (mrežne stranice Jedinstvenog registra poduzetničke infrastrukture: http://reg.minpo.hr/pi/public/#), 18. studeni 2015.

[20] Iako se i u slobodnim zonama obavljaju gospodarske djelatnosti, njihovo osnivanje, upravljanje te uvjeti za obavljanje gospodarskih djelatnosti, definirani su Zakonom o slobodnim zonama (Narodne novine, br. 44/96, 78/99, 127/00, 92/05, 85/08, 148/13)

[21] Na mrežnim stranicama Agencije za regionalni razvoj (http://www.arr.hr/wp-content/uploads/2013/11/Popis-akreditiranih-regionalnih-koordinatora.pdf), Grad Zagreb – Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba naveden je kao akreditirani regionalni koordinator.

2.4. Turizam

Grad Zagreb, kao dio urbane aglomeracije Zagreb najveće je središte kontinentalnog turizma, s povoljnim geografskim položajem na turističkim pravcima prema Jadranu. Udio kontinentalne Hrvatske u turizmu iznosi 11,36 %, a Jadranske Hrvatske 88,64 %. Turizam u razvitku Zagreba ima poseban značaj jer je on utjecajni gospodarski čimbenik u formiranju identiteta Grada. Njegov dosadašnji razvitak i stanje determinirano je kretanjima ukupnog razvitka Grada, njegova užeg i šireg okruženja, te političko-gospodarskog stanja u svijetu. U ponudi, posebno prirodnih i kulturno-povijesnih sadržaja, za turistički razvitak Zagreba mora se svakako uzeti u obzir područje Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, te šire područje Zagreba. Potencijal za razvoj turizma utemeljen je prvenstveno na: atraktivnoj prirodnoj i kulturnoj baštini (velike zaštićene površine, površine pod šumom, očuvani ruralni prostor, lovišta, izvori termalne vode, rijeke, potoci, jezera i ribnjaci), područjima parkova prirode, vinskim cestama i kulturno-povijesnim atrakcijama.

2.4.1. Prikaz turističkog sektora uz analizu segmenata i niša lokalnog turističkog tržišta

Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine definirane su proizvodne grupe na kojima Zagreb treba temeljiti svoj turistički razvoj - zdravstvene, kulturne i poslovne, a primarni proizvodi koje treba razvijati su medicinski turizam, gradski turizam, turizam baštine, skup asocijacije i skup korporacije. Proizvodi s izraženom perspektivom rasta su cikloturizam, koji unatoč sve većem rastu još uvijek nije dovoljno valoriziran niti komercijaliziran, omladinski i socijalni turizam, događanja te gastro i eno turizam.

Turističkom razvoju bitno doprinose poslovni skupovi i kongresi. Prema podacima iz 2014. od ukupno 7.553 poslovna skupa održana u Hrvatskoj tijekom prva tri tromjesečja 2014., njih 3.793 tj. 50,2% održano je u Zagrebu. Poslovni skupovi uglavnom se odvijaju u hotelskim prostorima uređenim za tu namjenu (čak 87%). Zagreb je prema ICCA (International Congress and Convention Association) 2013. godine uvršten na 79. mjesto ljestvice svjetskih kongresnih gradova što predstavlja pozitivan pomak u odnosu na 134. mjesto 2012. godine.

Zagrebačka županija također ima veliki turistički potencijal, te se kao izletničko-rekreacijska destinacija može pozicionirati kao "Zeleni prsten Zagreba". Mogućnosti razvoja Zagrebačke županije su u više vrsta selektivnih oblika turizma; od onog seoskog, preko lovnog, ribolovnog, sportsko-rekreacijskog, geotermalnog pa sve do izletničkog. Osobito vrijedan prirodni turistički resurs je lječilište „Naftalan“ koje je nadaleko poznato po specifičnom liječenju pacijenata posebnom vrstom ljekovite nafte.

Kvalitetnu osnovu za razvoj turističkih djelatnosti ima Krapinsko- zagorska županija, koja u skladu s prirodno-geografskim i kulturno-povijesnim uvjetima ima preduvjete za- toplički turizam, vjerski turizam, zdravstveni turizam, kulturni i seoski turizam. Termalni izvori Stubičkih toplica predstavljaju osnovicu turističke ponude Krapinsko-zagorske županije, a nacionalno svetište Marija Bistrica centar je svjetskog vjerskog turizma. Sportsko-rekreacijska ponuda koncentrirana je između ostalih i u Stubičkim toplicama te Donjoj Stubici. Uglavnom se radi o rekreacijskim sadržajima vezanim uz bazene s termalnom vodom te sportskim sadržajima uobičajeno traženim u sklopu turističkog boravka poput tenisa, trim-staza, kuglanja, minigolfa i sl.

2.4.2. Ugostiteljski objekti- tipologija, kapacitet, kvaliteta

U Gradu Zagrebu prema podacima iz 2014. sveukupni smještajni kapaciteti broje 12.560 postelja i to većinom u hotelskim kapacitetima (56%). Broj postelja u hotelima iznosi 7.051, u hostelima 2.242, dok u ostalim smještajnim objektima iznosi 3.267. U strukturi hotelskog smještaja u 2014. godini dominiraju hoteli više (4*) kategorije u kojima je 45,5% svih stalnih hotelskih ležajeva, slijede hoteli srednje kategorije (3*) s udjelom od 30% te hoteli više kategorije (5* i Hotel Business) s udjelom od 21,5 %, a preostalih 3% ležajeva je u hotelima niže (2*) kategorije.

Značajka aktualnog razvoja smještajnih kapaciteta u Gradu je porast broja hostela koji se u samo tri godine popeo sa 6 na 37. Također, zabilježen je i znatan porast broja domaćinstava.

U Zagrebačkoj županiji jedan od ključnih razloga stagnacije broja noćenja su nedovoljno kvalitetni ugostiteljski i smještajni kapaciteti. Ukupni smještajni kapaciteti su izrazito skromni, a broj ležajeva mali. U strukturi ponude je također vrlo malo seoskih domaćinstava sa smještajnim kapacitetima i pansionima, što je osnova ruralnog turizma, a ti su kapaciteti samo u nekim dijelovima Zagrebačke županije.

Tablica: Broj i struktura smještajnih kapaciteta u Zagrebačkoj županiji u 2014 god.

GRAD	Hotel		Prenoćište		Pansion		Seosko domaćinstvo/ seoski turizam/ Eko selo		Ostalo	
	Br. objekata	Br. ležajeva	Br. objekata	Br. ležajeva	Br. objekata	Br. ležajeva	Br. objekata	Br. ležajeva	Br. objekata	Br. ležajeva
Dugo Selo									3	111
Jastrebarsko							1	9	8	164
Samobor	2 ***	98			3	26	3	74	14	171
Sveta Nedelja	1 ***	18							1	14
Sv. Ivan Zelina							1	22	2	6
Velika Gorica	1 ****	36	3	35					16	150
Zaprešić			1	48					4	128

Izvor: Turistička zajednica Zagrebačke županije

Okosnicu ponude smještaja Krapinsko-zagorske županije čine hoteli u toplicama. U hotelima je u promatranom vremenskom razdoblju od 2010.- 2014. godine ostvareno preko 75% ukupnih noćenja.

U sljedećoj tablici prikazana je valorizacija turističkih resursa na području Krapinsko-zagorske županije na lokacijama koje ulaze u urbanu aglomeraciju Zagreb. Resursi su ocijenjeni na osnovi dva parametra, prvi određuje zonu djelovanja resursa, a drugi izražava stupanj turističke opremljenosti pojedinog objekta.

Tablica: Valorizacija turističkih resursa na području Krapinsko-zagorske županije na lokacijama UAZ-a

	STUPANJ TURISTIČKE OPREMLJENOSTI

VAŽNOST				
	A (100%)	B (66%)	C (33%)	D (0%)
I međunarodna ***	• Marija Bistrica			
II nacionalna **	• Stubičke toplice • Dvorac Oršić • "Festival kajkavske popevke" • Gupčeva lipa i "Zagorska hiža"	• Park prirode "Medvednica" • Povijesno središte Donje Stubice • Dvorac Golubovec		• Dvorac Oroslavlje Donje • Dvorac Helenbach
III regionalna *				• Dvorac Bračak • Povijesna mjesta Seljačke bune • Laz – kućna radinost (igračke)

Izvor: Županijska razvojna strategije Krapinsko-zagorske županije 2011-2013

2.4.3. Stopa popunjenosti i sezonska kretanja

U urbanoj aglomeraciji Zagreb do 2009. godine turizam je bio u porastu, da bi uslijed krize došlo do pada vrijednosti. Vrijednosti ponovo rastu od kraja 2010. godine i nadalje je do 2014. zabilježen uzlazni trend, stavljajući jak naglasak na turizam kao propulzivnu djelatnost i sektor koji ima pozitivan utjecaj na cjelokupno gospodarstvo. Značajan porast turista u tom periodu zabilježen je u Gradu Zagrebu. Turistički promet u vršnim mjesecima (srpanj, kolovoz) je manji od 25%, dok je u prvom dijelu godine (siječanj-lipanj) iznad 40%, a u drugom dijelu godine iznad 30%.
Promatrajući iskorištenost smještajnih kapaciteta u Krapinsko-zagorskoj županiji od 2005.- 2008. godine, vidljiv je rast s 21% u 2005. na 34% u 2008. godini.

Graf: Stupanj iskorištenosti smještajnih kapaciteta u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

2.4.4. Turistički tokovi- statistika i kretanja s obzirom na dolaske i noćenja

U 2009. godini, u svim zemljama EU zabilježene su negativne vrijednosti dolaska turista, osim u Grčkoj, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. U 2010. godini podaci o dolascima turista su uglavnom s pozitivnim predznakom, dok je u Hrvatskoj zabilježena negativna postotna promjena u toj godini. Eskalacija financijske i gospodarske krize u Grčkoj, te sličnih problema u Italiji i Španjolskoj, dovele su do velikog pada u dolasku turista u te zemlje u 2012. godini. To je jedan od razloga zbog kojeg Hrvatska bilježi značajan rast u broju dolazaka turista u istoj godini. Značajan rast također su zabilježile Češka, Litva, Mađarska i Ujedinjeno Kraljevstvo.
U 2014. godini u Gradu Zagrebu bilježi se rekordan broj noćenja i dolazaka, a primjetan je i porast broja inozemnih dolazaka.
Tablice prikazuju podatke dolazaka i noćenja turista prema županijama[22], u razdoblju 2008-2014.

Tablica: Dolasci turista u odabranim županijama, 2008-2014

Županija	**2008.**	**2009.**	**2010.**	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**
Zagrebačka	35131	36942	34991	35068	39990	48000	51259	59500
Krapinsko-zagorska	65145	56497	54781	60121	62837	75172	85367	
Grad Zagreb	705165	633517	666106	730945	767366	876604	967902	
Republika Hrvatska	**11260807**	**10934474**	**10604116**	**11455677**	**11835160**	**12441476**	**13128416**	

Tablica: Noćenja turista u odabranim županijama, 2008-2014

Županija	**2008.**	**2009.**	**2010.**	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**
Zagrebačka	69545	69809	56227	62894	73176	82309	85759	97132
Krapinsko-zagorska	186709	159056	145411	153046	161811	177587	210253	
Grad Zagreb	1182917	1047937	1085597	1183125	1245669	1451891	1602420	
Republika Hrvatska	57103494	56299647	56416379	60354275	62743463	64827814	66483948	

Izvor: DZS, Statistički ljetopisi 2008-2014
Izvor za Zagrebačku županiju: Turistička zajednica Zagrebačke županije

[22] Podaci o dolascima i noćenjima turista su za cijelo razdoblje dostupni na razini županija. Ovi podaci su na razini JLS u području UAZ-a neujednačeni, odnosno nisu dostupni za sve JLS u UAZ-u, niti su dostupni za čitavo promatrano razdoblje.

Unatoč povoljnim uvjetima za razvoj turizma, Zagrebačka županija znatno zaostaje za županijskim prosjekom RH, s relativno 5 puta manjim brojem noćenja. Posebno zabrinjava stagnacija broja noćenja u uvjetima razmjerno povoljne dinamike u Hrvatskoj, osobito u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Sukladno dostupnim podacima DZS, u razdoblju od protekle 4 godine zabilježen je pad dolazaka turista i noćenja u Dugom Selu (blaži pad) i Jastrebarskom (izraženiji), dok rast bilježe Samobor (blagi) te Velika Gorica i Zaprešić (izraženiji rast spomenutih pokazatelja).

U Krapinsko- zagorskoj županiji, u protekle 4 godine zabilježeno je povećanje dolazaka turista u Mariji Bistrici, dok je u Stubičkim toplicama zabilježen suprotni trend, odnosno pad dolazaka turista. Ista je situacija i s noćenjima turista čiji se broj povećao u Mariji Bistrici, dok se u Stubičkim toplicama smanjio.

Turistički promet Grada Zagreba karakterizira relativno kratko vrijeme prosječnog boravka turista.

Turisti u Zagreb više dolaze individualno nego organizirano što potvrđuju i podaci po kojima je 65 posto ukupnih turista došlo individualno, ostvarivši 66 posto ukupnih noćenja. Organizirano ili posredstvom agencija i drugih organizatora putovanja došlo je 319.001 turista, ostvarivši 510.764 noćenja, što je u odnosu na 2013. godinu porast od 22 posto. U Krapinsko-zagorskoj županiji analiza načina dolazaka ukazuje na porast organiziranih dolazaka. Povećanje je bilo najveće tijekom 2013. godine kada je u odnosu na prethodnu godinu došlo do povećanja od 21% domaćih te čak 161% stranih organiziranih dolazaka. Istovremeno, broj individualnih dolazaka je nakon inicijalnog pada tijekom 2013. godine zabilježio porast tijekom 2014. godine.

2.4.5. Podrijetlo turista

Udio stranih turista u Zagrebu veći je nego domaćih (više od 78% stranih turista). Tradicionalni gosti koji ostvaruju najveći broj dolazaka su gosti iz Njemačke, Italije, Sjedinjenih američkih država, Austrije i Ujedinjene Kraljevine, dok je u 2014. povećan broj dolazaka turista iz Republike Koreje, Kine, Bugarske, Češke, Slovačka i Ukrajine.

Graf: Zemlje iz kojih dolaze gosti sa najvećim brojem dolazaka

U Krapinsko-zagorskoj županiji najviše stranih gostiju dolazi iz Njemačke, Slovenije, Poljske, BiH, Italije, Austrije i Češke, upravo iz zemalja u kojima postoji kultura zdravstveno-topličkog života, odnosno gdje je potražnja za zdravstveno-topličkim turizmom najveća.

2.4.6. Inicijative brendiranja i promidžbe

Urbana aglomeracija Zagreb

Krapinsko-zagorska županija se među prvima u Kontinentalnoj Hrvatskoj uključila u kreiranje vizualnog identiteta te započela s brendiranjem svoje ponude. Županija je upravo razvoj turizma svrstala među svoje prioritetne aktivnosti te je u svrhu toga osmišljen slogan *„Bajka na dlanu“* kao potpora vizualnom identitetu. Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije zadnjih nekoliko godina održala je niz turističkih prezentacija na tržištima koja pokazuju najveći porast u dolascima i ostvarenim noćenjima, a sve to rezultiralo je izvrsnim turističkim rezultatima, te svrstavanjem Krapinsko-zagorske županije u jednu od vodećih destinacija kontinentalnog turizma.

Za područje urbane aglomeracije Zagreb potrebno je utvrditi koji oblici turizma su od značajnog interesa, te na toj osnovi treba graditi razvojna usmjerenja koja će to područje oblikovati u prepoznatljivu turističku destinaciju u Hrvatskoj i šire.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna komunikacija i umreženost dionika u turizmu (zajednička suradnja na području realizacije turističkih projekata) ▪ Nedovoljna prepoznatljivost i osmišljenost turističkog proizvoda i turističkog identiteta UAZ-a (vrijedilo je pojedinačno za Grad Zagreb, ZŽ i KZŽ) ▪ Nedostatak inovativnih sadržaja turističke ponude ▪ Nedovoljno iskorišten potencijal posebnih oblika turizma ▪ Nedostatna cikloturistička infrastruktura i nepovezanost cikloturističke ponude ▪ Manjak domaćih i stranih investicija u turizmu (kao rezultat nesređenih vlasničkih odnosa i neefikasnih prostornih planova te slabog marketinga prema investitorima) ▪ Nesustavno praćenje rizika koji utječu na konkurentnost ▪ Nepostojanje preciznijih informacija o konkurentskom okruženju ▪ Nedovoljno valorizirani i iskorišteni prirodni, kulturni i drugi potencijali za razvoj turizma ▪ Niska razina turističke opremljenosti međunarodno relevantnih turističkih resursa (uglavnom izvan Zagreba) ▪ Nedovoljno kvalitetnih i adekvatnih ugostiteljskih i smještajnih kapaciteta za potrebe turističkih aktivnosti (uglavnom izvan Zagreba)	▪ Jačanje sektorske suradnje na nivou gradske uprave (UAZ-a?) po pitanjima vezanim uz turizam ▪ Razvoj ustrojstvene jedinice zadužene za turizam u smjeru koordinacijskog i savjetodavnog tijela na području turizma ▪ Izraženija i učinkovitija suradnja ustrojstvene jedinice zadužene za turizam s privatnim i civilnim sektorom, institucijama koje djeluju na području turizma, kulture, zaštite okoliša, obrazovanja, prometa ▪ Osnivanje interesne skupine za upravljanje razvojem turizma u Gradu sastavljene od svih relevantnih dionika te zajedničko vođenje turističke politike, jačanje konkurentnosti turizma, osmišljavanje i kreiranje turističkih proizvoda UAZ-a ▪ Poticanje JPP-a za razvoj turističke infrastrukture i ponude ▪ Unaprjeđenje regionalne suradnje na području turizma ▪ Stvaranje identiteta UAZ-a ▪ Izrada akcijskog plana razvoja turizma UAZ-a i mjera za njegovu učinkovitu provedbu ▪ Poticanje i razvoj inovativne turističke ponude ▪ Razvijanje novih atrakcija posebno onih koje se temelje na unikatnosti ▪ Obnova, revitalizacija, prenamjena postojećih te stvaranje novih, modernih i multifunkcionalnih globalno značajnih atrakcija u

- Nemogućnost korištenja turističkih atrakcija i resursa (dvorci, kurije i dr.) za turističke, muzejske, smještajne, kongresne i druge komplementarne ponude zbog neriješenih imovinskopravnih pitanja
- Nedovoljno razvijen ruralni turizam
- Nedostatan profesionalni/kvalitetan kadar (KŽ i ZŽ-nedovoljno zaposlenih stručnjaka u sektoru turizma i to za razvoj smještajne i kongresne ponude, razvoj seoskog, eko, etno, višednevnog izletničkog i obiteljskog turizma)
- Nepostojanje integralne razvojne strategije turizma UAZ
- Nerazrađena marketinška turistička politika
- Međunarodna nekonkurentnost zagorskih toplica
- Nedovoljno iskorišteni potencijali vjerskog turizma
- Nedovoljna zaštita termalnih izvora (glavni turistički resurs KZŽ-a)
- Nedovoljno prilagođene kreditne linije i državni poticaji potencijalnim korisnicima (uglavnom prilagođeno korisnicima na moru)
- Neiskorišten potencijal za zdravstveni turizam
- Zaostala turistička infrastruktura

turističku svrhu, osobito zaštićenih i preventivno zaštićenih kulturnih dobara

- Poticanje razvoja medicinskog turizma, gradskog turizma, turizma baštine, sportsko-rekreativnog, kulturno-vjerskog, tranzitnog, izletničkog, edukacijskog turizma, skupova udruženja i korporacija, cikloturizma, eno gastro te socijalnog turizma kroz sektorsku suradnju
- Izgradnja i umrežavanje cikloturističke ponude
- Izgradnja cikloturističkog europskog centra za podršku cikloturistima i pružanje informacija
- Stvaranje pozitivne klime za privlačenje stranih investitora s područja turizma (poboljšanje marketinga)
- Uspostava indikatora za praćenje trendova turističkih proizvoda i usluga, atrakcija, infrastrukture i sl. iz konkurentskog okruženja i njihovo praćenje kroz ankete, istraživanja i sl.
- Valorizacija ukupnog turističkog potencijala UAZ s obzirom na potencijalnu turističku potražnju
- Unapređenje zaštite, implementacije i dugoročno održive valorizacije turističkih resursa
- Određivanje prirodno-krajobrazno vrijednih područja i njihovo promicanje kao ekološkog turističkog proizvoda
- Osnaživanje razvoja ruralnog turizma
- Uvođenje i provedba sustavne edukacije i osposobljavanja (znanje i vještine) ugostitelja i turističkih radnika i svih uključenih u turističke aktivnosti (ljudski resursi u turizmu)
- Nastavak podizanja kvalitete i povećavanja smještajnih kapaciteta ciljanim poticajnim mjerama
- Rješavanje imovinskopravnih pitanja vezanih za kulturna dobra, turističke atrakcije i resurse, ali i zapuštene atrakcije

	▪ Nastavak unapređenja ponuda: na području parkova prirode u ZŽ (Žumberak, Samoborsko gorje i Park prirode Medvednica, staza Bistra) ▪ Unapređenje i proširenje komplementarne turističke ponude, razvoj smještajnih kapaciteta na ruralnom području vinskih cesta ▪ Povećanje i poboljšanje smještajnih kapaciteta u ruralnom području (mali obiteljski hoteli), kampovi uz glavne magistralne prometnice i autoceste ▪ Poticanje i podrška JLS u obnovi atraktivnih kulturnopovijesnih sadržaja koje imaju i stvaranju novih (kapitalna ulaganja u obnovu muzeja, galerija i starih gradskih jezgri, dvoraca i dr.) ▪ Poticanje razvoja zdravstvenog turizma ▪ Podizanje konkurentnosti toplica na međunarodnu razinu

2.4.7. Turistička infrastruktura

Prikazani su podaci dostupni u periodu izrade:

Grad/općina	Dvorane (športske, koncertne, kino)	Kongresni centri	Ski podrška (ski lift, žičara, vučnice, topovi)	Klizališta	Zabavni parkovi	Igrališta (tenisko, nogometno, košarkaško, mini-golf, dječje)	Kupališta (unutarnji i vanjski bazeni) i prirodna kupališta (plaže uz jezera, rijeke)	Kupališna podrška	Izletišta	Šetnice uz rijeke ili jezera; kroz šumu	Biciklističke, jahačke, planinarske, vinske staze	Športsko-rekreacijski centri	Garaže i parkirališta s organiziranom naplatom
Grad Zagreb													
Grad Donja Stubica	1	0	0	0	0	3	1	1	0	0	2	0	0
Grad Dugo Selo	6	0	0	1	0	1 tenisko, 2 nogometna, 3 košarkaška,11 dječjih igrališta	0	0	1	2	1	2	0
Grad Jastrebarsko	6	1	0	1	0	60	2	-	3	1	7	2	1
Grad Oroslavje	1	1	0	0	0	11	0	0	0	0	3	0	0
Grad Samobor													
Grad Sveta Nedjelja	1 školska sportska dvorana u Rakitju, 1 mala sportska dvorana u OŠ Sveta Nedjelja, 1 koncertna dvorana u Društvenom domu Strmec	0	0	0	1 Adrenalinski park Sveta Nedelja	4 tenis terena, 8 nogometnih terena, 6 košarkaških terena, 4 rukometnih, 14 dječjih igrališta	0	0	1 Kamp Zagreb u Rakitju	4 šetnice uz jezera Kipišće, Orešje, Rakitje i Strmec, 6 pješačko-rekreacijskih staza po Svetonedeljskom bregu	4 biciklističke RUTE (ne staze) - 3 MTB rute i 1 ruta Sava-svetonedeljska jezera	1 (ŠRC Sveta Nedelja)	0
Grad Sveti Ivan Zelina	- 1 ŠD -U sklopu Pučkog otvorenog	/	/	/	/	**-10** nogometnih igrališta (od toga **3**	/	/	Ribnjak „Mokrica“ - Novo M	-poučna eko-staza „Zelinska gora“	biciklističke staze: Sv. I. Zelina-Donje i	-1-ŠRC Bazeni	/

	učilišta Sv.Ivan Zelina: 1 kino, 1 koncertna i 1 kazališna dvorana					gradska, a ostali su u fazi rješavanja imovinsko pravnih odnosa) **-9** dječjih igrališta					Gornje Orešje-Bedenica-Komin-Novo Mjesto-Sv. I. Zelina Sv. I .Zelina-Nespeš-Donja Zelina-Sv. Helena-Rakovec-Novo Mjesto-Sv. I. Zelina Komin-Radoišće-Salnik-Rakoovec-Krečaves-Donje Polonje-Komin -Zelinska vinska cesta s 11 članova vinogradara -privatna jahačka staza Konjičkog kluba Zelingrad. - planinarska staza br.47 Medvednice		
Grad Velika Gorica													
Grad Zabok	1	0	0	1	0	26	0	0	1	0	5	3	5
Grad Zaprešić													

Općina Bistra													
Općina Brckovljani													
Općina Brdovec													
Općina Dubravica	3 sportske, 1 kino	/	/	/	/	2 teniska, 6 nogometnih, 10 asfaltnih igrališta, 8 dječjih	/	/	/	/	3 biciklističke, 2 jahačke, 1 vinska cesta u osnivanju	/	/
Općina Gornja Stubica	1	0	0	0	0	6	0	0	0	0	1	1	0
Općina Jakovlje													
Općina Klinča Sela													
Općina Kravarsko													
Općina Luka													
Općina Marija Bistrica	1	0	0	0	0	3	0	0	0	1	8	0	4
Općina Marija Gorica	1		1			2	1		1		Projekt RIDE & BIKE		
Općina Orle													
Općina Pisarovina													
Općina Pokupsko													
Općina Pušća													
Općina Rugvica													
Općina Stubičke Toplice	0	0	0	0	0	6	3	0	2	2	10	0	0

Općina Stupnik													
Općina Veliko Trgovišće	1	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0

2.4.8. Kulturna infrastruktura

Grad Zagreb je kulturno sjedište Republike Hrvatske. Kulturnu djelatnost u Gradu Zagrebu obavlja niz gradskih ustanova. U vlasništvu Grada Zagreba je 34 kulturnih ustanova, i to: 1 knjižnica, 11 centara za kulturu, 3 glazbene ustanove, 7 kazališta, 1 likovna ustanova, 10 muzeja i 1 filmska ustanova. Osim toga, Grad Zagreb ima vlasnički udio u 3 kulturne institucije: Galeriji Klovićevi dvori, Hrvatskom narodnom kazalištu i Pogonu-Zagrebačkom centru za nezavisnu kulturu i mlade. U Gradu Zagrebu se prosječno realizira 5.000 kulturnih i umjetničkih događanja godišnje, od čega 270 festivala, 550 izložaba, 228 koncerata, predstava i projekcija.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Razvojne probleme u segmentu kulturnih djelatnosti na prostoru Urbane aglomeracije Zagreba čini zapuštenost spomeničke baštine, nedostatak prostora za djelovanje kulturno-umjetničkih društava, te nedostatak barem jedne po pravilima struke opremljene galerije i moderne kino dvorane na sjevernom dijelu aglomeracije, neujednačenost ulaganja u temeljne institucije za kulturu od strane njihovih osnivača i nedovoljna briga za očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti u zapadnom, južnom i istočnom dijelu obuhvata, te neodgovarajuća opremljenost kulturnih ustanova (muzeja, kazališta, centara za kulturu, galerija, knjižnica, koncertne dvorane), nedostatak prostora i tehničkih uvjeta za zadovoljavanje i razvoj kulturnih potreba građana, neravnomjeran raspored kulturnih sadržaja u novosagrađenim naseljima u središnjem prostoru aglomeracije.	▪ Razvojne potrebe čine osiguravanje jednakih uvjeta za rad kulturnih ustanova na cjelokupnom prostoru aglomeracije, provedba sustavne valorizacije prirodne i kulturne baštine, osmišljavanje novih turističkih sadržaja kroz suradnju gospodarskih subjekata koji se bave turizmom i/ili proizvodnjom/uslugama za turizam i relevantnih razvojnih institucija za kulturu na zapadnom, južnom i istočnom dijelu aglomeracije, jačanje razvoja kulturnih industrija, poticanje interesa javnosti za kulturne djelatnosti povezivanjem obrazovanja i kulturne proizvodnje, realizacija alternativnih načina financiranja programa u kulturi, osmišljavanje manifestacije (ili više njih) koja bi u kulturnom smislu postala znak prepoznatljivosti aglomeracije, gradnja/adaptacija domova za kulturu te izgradnja/uređenje barem jedne galerije i moderne kino dvorane na sjevernom dijelu aglomeracije.

Tablica: KULTURNE DJELATNOSTI (izvor: www.min-kulture.hr)

	Kulturne djelatnosti	Grad Zagreb	Zagrebačka županija unutar obuhvata UAZ-a	Krapinsko - zagorska županija unutar obuhvata UAZ-a
	Kulturne ustanove			
1.	Javne ustanove u kulturi	33	5	
2.	Likovna ustanova	1		
3.	Filmska ustanova	1		
4.	Centri za kulturu i domovi kulture	13	1	
5.	Pučka otvorena učilišta	1	1	
6.	Arhive	1	1	
7.	Muzeji	10	2	
8.	Knjižnice	12 + 26 = 42 + 2 bibliobusa	1	
9.	Kazališta	9	1*	
10.	Koncertne dvorane	3	1*	
11.	Kinematografi	2	2*	
12.	Izložbeni i galerijski prostori	-	2	
13.	Zoološki vrtovi	1		
14.	Akvariji	u Zoološkom		
15.	Botanički vrtovi	1		
16.	Arboretumi	u Zoološkom		
17.	Parkovi prirode	1		
	UKUPNO			
	Kulturni sadržaji, udruge i klubovi			
18.	Umjetničke i druge zbirke	30	19	
19.	Udruge kulturno – umjetničkog amaterizma	168	9	
20.	Klubovi nezavisne kulture	6		
	UKUPNO	204		
	Kulturna i umjetnička događanja			
21.	Broj značajnih kulturnih manifestacija u godini	70	49	
22.	Festivali	270	4	
23.	Izložbe	550	25	
24.	Koncerti	228	25	
25.	Predstave	-	25	
26.	Projekcije	-	110	
	UKUPNO			
	URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB			

Podatke poslali: Brdovec, Sv. I. Zelina

*- kazalište, koncertna dvorana i kino nalaze se u zgradi pučkog otvorenog učilišta i predstavljaju jedan objekat

KULTURNA BAŠTINA

Bogatstvo kulturne baštine jedna je od značajnih karakteristika prostora aglomeracije. Povoljnost položaja, bogatstvo i raznolikost prirodne sredine obilježavala je prostor trajnom privlačnošću i kontinuitetom naseljenosti od pretpovijesti do danas, ostavljajući brojna materijalna svjedočanstva. Kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara (Tabela 1), preventivno zaštićena kulturna dobra, kao i ona koja se štite pojedinim prostornim planovima, čine sustav posebno vrijednih i zaštićenih kulturnih dobara u cjelovitom sustavu zaštite prostora. Njihova gustoća i ravnomjerna zastupljenost govore u prilog vrijednoj povijesnoj komponenti prostora, te ih je potrebno promatrati kao spomeničku cjelinu satkanu od niza različitih objekata i prostora.

Tabela 1. Detaljan prikaz registriranih kulturnih dobara prema vrsti kulturnog dobra na području Urbane aglomeracije Zagreb

VRSTA KULTURNOG DOBRA	GRAD ZAGREB	ZAGREBAČKA ŽUPANIJA	KRAPINSKO - ZAGORSKA ŽUPANIJA	UKUPNO
Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno	558	192	40	790
Nepokretno kulturno dobro – kulturno-povijesna cjelina	35	17	2	54
Nepokretno kulturno dobro - kulturni krajolik	1	-	-	1
Pokretno kulturno dobro - pojedinačno	57	48	4	109
Pokretno kulturno dobro - zbirka	109	24	3	136
Pokretno kulturno dobro - muzejska građa	32	5	1	38
Nematerijalno kulturno dobro	10	5	-	15
UKUPNO	**802**	**291**	**50**	**1143**

Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, stanje na dan: 08.04.2016.
(http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212)

Unatoč zakonskoj i planskoj zaštiti mnoge tradicijske vrijednosti prostora se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju, vrednuju i koriste kao jedan od značajnih razvojnih resursa. Posebno se to odnosi na relativno očuvane identitetski prepoznatljive kulturne krajolike, cjeline koje je potrebno štititi kao izuzetan prostorni potencijal. Jedan od strateških ciljeva aglomeracije trebao bi biti prepoznatljivost prirodne i kulturne baštine na temelju kojeg je potrebno razvijati identitet prostora. Uočen je problem očuvanja identiteta i tradicijskih vrijednosti promatranog područja kojem se ne pridaje dovoljna pažnja, kao ni konceptu sustavnog očuvanja i unaprjeđenja sveukupnih vrijednosti kao

nositelja prepoznatljivosti. Isto tako, nedostatno je sustavno strategijsko umrežavanje kulturnih vrijednosti u ukupnom razvoju i očuvanju identiteta prostora.

Prema evidenciji Ministarstva kulture Republike Hrvatske, na području Urbane aglomeracije Zagreb u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske upisano je ukupno 1143 kulturnih dobara, od toga 845 nepokretnih kulturnih dobara, 283 pokretnih kulturnih dobara i 15 nematerijalnih kulturnih dobara (Tabela 2).

Tabela 2. Registrirana kulturna dobara na području Urbane aglomeracije Zagreb prema prostornoj pripadnosti županijama

VRSTA KULTURNOG DOBRA	GRAD ZAGREB	ZAGREBAČKA ŽUPANIJA	KRAPINSKO - ZAGORSKA ŽUPANIJA	UKUPNO
Nepokretno kulturno dobro	594	209	42	845
Pokretno kulturno dobro	198	77	8	283
Nematerijalno kulturno dobro	10	5	-	15
UKUPNO	**802**	**291**	**50**	**1143**

Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, stanje na dan: 08.04.2016.
(http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212)

Uz navedeno, na području Urbane aglomeracije Zagreb je upisano ukupno 107 preventivno zaštićenih kulturnih dobara (Tabela 3).

Tabela 3. Preventivno zaštićena kulturna dobra na području Urbane aglomeracije Zagreb prema prostornoj pripadnosti županijama

PRAVNI STATUS	GRAD ZAGREB	ZAGREBAČKA ŽUPANIJA	KRAPINSKO - ZAGORSKA ŽUPANIJA	UKUPNO
Preventivno zaštićena kulturna dobra	**56**	**47**	**4**	**107**

Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, stanje na dan: 11.04.2016.
(http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212)

Kulturna baština je po svojoj prirodi i materijalnoj strukturi iznimno osjetljiva i podložna propadanju, a njezino očuvanje i zaštita iziskuje znatna materijalna sredstva. U kontekstu navedenih problema nameće se potreba zaštite ali i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Urbane aglomeracije Zagreb.

Ministarstvo kulture donijelo je 2011. godine ''Strategiju zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011-2015“, koja pod održivim korištenjem kulturne baštine podrazumijeva njezinu zaštitu i korištenje. Tako Strategija navodi da ''Korištenje kulturne baštine može donijeti prihod dio kojega se ponovno ulaže u njezinu zaštitu. To pridonosi osiguravanju održivosti kulturne baštine i ujedno omogućuje dodatno financiranje iz drugih izvora, ne oslanjajući se samo na proračun. Uz to, gospodarsko korištenje kulturne baštine utječe na

podizanje svijesti i razumijevanje šire javnosti o njezinoj važnosti za identitet, zajedništvo i društvenu koheziju.'' Gradovi na području Urbane aglomeracije Zagreb provode i imaju instrumente kao što su Spomenička renta, čija sredstva se koriste za kontinuiranu provedbu zaštite i obnove kulturnih dobara ali ta sredstva su se pokazala nedovoljnim za postojeće potrebe i probleme.

Iako je prema važnosti ili prema zastupljenosti spomeničke baštine teško izdvojiti neka područja, pojedinačne lokacije ili pojedina nepokretna kulturna dobra, ipak, kao neke od značajnijih kulturno - povijesnih znamenitosti Urbane aglomeracije Zagreb možemo istaknuti Povijesnu urbanu cjelinu Grad Zagreb (Gornji grad i Kaptol, te središnji dio Donjeg grada), rimski grad i arheološku zonu Andautonija, povijesne lokalitete starog grada Susedgrada, Samobora i Zelingrada u Svetom Ivanu Zelini, te dvorce Erdödy u Jastrebarskom, Novi dvori Jelačićevi u Zaprešiću i Januševec u Brdovcu.
Urbana aglomeracija Zagreb ponosi se i nizom muzeja, galerija i drugih prostora koji služe kao kolijevka različitih umjetničkih postava i događanja, značajnih predstavnika hrvatske i inozemne umjetnosti, a upravo galerije i muzeji daju kulturološki i povijesni pregled života na ovim područjima.

Prikaz 1. Prikaz kulturne baštine na području Urbane aglomeracije Zagreb (izvor: Elaborat Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ bogata kulturna baština i zaštićene prirodne i tradicijske vrijednosti koje se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju i ne koriste kao jedan od razvojnih resursa Urbane aglomeracije Zagreb u	▪ očuvati i razvijati povijesni identitet Urbane aglomeracije Zagreb temeljen na karakterističnim elementima i dijelovima njezinog prostora

kontekstu pametnog, održivog i uključivog rasta ▪ nedovoljna briga za očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti ▪ nedovoljna financijska sredstva za sustavnu obnovu kulturne i prirodne baštine, te nepostojanje dugoročnog programa zaštite kulturne baštine ▪ neprimjeren odnos dijela građana koji uzrokuju degradaciju kulturne baštine (devastacija zaštićenih spomenika kulture, neriješeni imovinsko - pravni odnosi, neodržavanje i ostalo) ▪ nepostojanje akata planiranja na polju zaštite kulturnih dobara ▪ nedovoljna educiranost građana o potrebi zaštite i obnove kulturnih dobara i mjerama zaštite kao i nepoznavanje mogućnosti, komparativnih prednosti ali i ograničenja u korištenju zaštićenih kulturnih dobara ▪ nedovoljna kapacitiranost sustava zaštite ▪ nedefinirani i neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ međusektorska suradnja koja nije na zadovoljavajućoj razini ▪ zapuštenost spomeničke baštine ▪ nedovoljno prisutan koncept sustavnog očuvanja i unaprjeđenja sveukupnih vrijednosti kao nositelja prepoznatljivosti (za razliku od zaštite pojedinačnih spomenika) ▪ nedostatno sustavno strategijsko umrežavanje kulturnih vrijednosti u ukupnom razvoju i očuvanju identiteta prostora	▪ izraditi osnovne akte planiranja, strategije i akcijskog plana na polju zaštite kulturne baštine (gradova/mjesta), na razini koja omogućuje održivo upravljanje i programiranje uvažavajući specifičnosti prostora, multidisciplinarnost i međusektorsku suradnju ▪ planirati korištenje prostora na način da se omogući očuvanje i unapređenje sveukupnih vrijednosti kao nositelja prepoznatljivosti kulturno - povijesnog identiteta ▪ sustavno pratiti stanje kulturnih dobara, vrednovati povijesne graditeljske strukture te predlagati mjere zaštite ▪ institucionalno jačanje i kapacitiranje sustava zaštite kulturnih dobara ▪ kartiranje, detaljna inventarizacija, digitalizacija i dokumentiranje uz korištenje modernih IT-a ▪ analiza imovinsko - pravnih odnosa i provjera mogućnosti i mehanizama za rješavanje vlasničkih odnosa ▪ popularizacija i edukacija građana o kulturnim dobrima ▪ učinkovito povlačenje i korištenje sredstava kroz europske strukturne i investicijske fondove u nadolazećem razdoblju ▪ izraditi dugoročni i cjelovit program zaštite kulturne baštine ▪ izraditi strategiju održivog korištenja kulturne baštine kao razvojnog resursa ▪ planirati uređenje i urbano definiranje nedovršenih i degradiranih prostora s ciljem ispravne prezentacije kulturne baštine ▪ uređenje kulturnih dobara u svrhu integriranog razvoja turizma i povećanja zapošljavanja

JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	OBJEKTI KULTURNE BAŠTINE KOJI IMAJU NAJVEĆI TURISTIČKI ZNAČAJ ZA JEDINICU LOKALNE SAMOUPRAVE
GRAD DONJA STUBICA	<u>Fellerova apoteka</u> - zgrada ljekarne nalazi se na južnoj strani glavnog povijesnog prostora Donje Stubice, na Trgu Matije Gupca. Djelomično je ugrađena, užim pročeljem okrenuta prema trgu i perivoju. Zidana je opekom, s podrumom pod cijelom zgradom. Svojim dominantnim volumenom i visinom čini važan urbanistički element naselja. 1901.g dao ju je sagraditi bogati zagrebački ljekarnik Eugen Feller. U prizemlju su prostorije ljekarne, a kat je izvorno bio stambene namjene. <u>Arheološko nalazište Stari grad</u> - lokalitet „Stari grad“ nalazio se na uzvisini južno od povijesnog središta i trga Donje Stubice. Uzvisina je u obliku platoa, četverokuta tlocrtnog oblika zaobljenih uglova. Uzvisina se uzdiže na otprilike 20m iznad okolnog terena i oblikom sugerira oblik utvrde s četiri kutne kule. Zapadnu i južnu stranu platoa omeđuje duboki opkop, a sjevernu i istočnu dvije velike strmine ispod kojih teče potok. <u>Dvorac Stubički Golubovec</u> - okružen prostranim perivojem, smješten na blagoj uzvisini između Donje i Gornje Stubice. Dvorac je trokrilan, tlocrtnog U oblika. U središnjem krilu smještene su prostorije u dva niza s hodnikom u sredini dok bočna, kraća krila imaju samo niz prostorija. Navedeni dvorac značajan je primjer baroknih dvoraca Hrvatskog zagorja. Građen je po uzoru na dvorac u Donjem Oroslavju u vremenu kada je taj dvorac u zagorskoj regiji bio primjer suvremene gradnje. Isprepliću se kasnobarokni i historicistički oblikovani elementi ovog dvorca i čine skladnu cjelinu visoke estetske vrijednosti. Njegovom značaju pridonosi prostrani pejzažni perivoj s kojim je okružen.
GRAD DUGO SELO	<u>Stara crkva Svetog Martina</u> - ruševna crkva podignuta je na vrhu Martin brega - sagrađena je na nekadašnjem templarskom posjedu na prijelazu 15. u 16. st. - prepoznatljiva vizura ugrađena u grb grada <u>Perivoj grofa Draškovića</u> - ostatak nasljeđa grofa Draškovića iz druge polovice 19. st. - uređena parkovna površina s dječjim igralištem, spomenikom i ostatkom dvorca (istočna kula) i manjim hotelom
GRAD JASTREBARSKO	<u>Dvorac Erdödy</u>

	- najstariji sačuvani spomenik kulture u Jastrebarskom - jedna od utvrda za vrijeme turskih osvajanja - podigao ga ban Matija Gereb između 1483. – 1489. - od početka 16.st. do 1922.g. u posjedu plemićke obitelji Erdödy - okružen lijepim engleskim perivojem odnosno parkom Erdödy na površini od 9,47 hektara, a koji je zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture - ban Stjepan Erdödy u njemu osnovao Prirodoslovni muzej, a neko vrijeme je unutar njega bio i Zavičajni muzej <u>Crkva Sv.Nikole</u> - prvi put se spominje 1257. u Povelji Bele IV., građena između 1772.-1775. - karakterizira je barokna arhitektura s kvalitetnim kasnohistocističkim inventarom - u Crkvi se nalazi nadgrobna ploča bana Petra Erdödyja iz 1567.g. te vrijedna barokna propovjedaonica iz 1759.g. - posjeduje Heferove orgulje iz 1894.g. - glavni oltar rađen po nacrtu Hermana Bollea,a bočni oltari po nacrtu Stjepana Podhorskog <u>Franjevački samostan i crkva Blažene Djevice Marije</u> - spada u najvišu kategoriju spomenika kulture u Hrvatskoj, gotička jezgra izgrađena je u 16. Stoljeću - posjeduje orgulje iz 1690.g. - karakterističan po tome što su ga nastanjivali dominikanci, cisterciti, franjevci (došli 1602. na poziv bana Tome Erdödy), a koji i danas upravljaju samostanom - posjeduje zbirku umjetnina baroknog i gotičkog stila - samostanska knjižnica čuva je vrijedne knjige (inkunabule i sl.)
GRAD OROSLAVJE	<u>Dvorac Donje Oroslavje</u> - dvorac zajedno s perivojem kojim je okružen zauzima značajno mjesto među baroknim dvorcima Hrvatskog zagorja. Sagrađen je krajem 18. st. kao jednokatna trokrilna građevina, koja je naknadno podignutim prizemnim građevinama povezana s nekadašnjom konjušnicom, smještenom s dvorišne strane dvorca. Naročitu vrijednost daje mu zidni oslik dvorana i stubišta, od kojih se posebice ističe zidna slika s prikazom Herkulesove apoteoze na svodu središnje dvorane prvoga kata, nastala u posljednjem desetljeću 18. stoljeća, koja je jedini takav sačuvani primjer neoklasicističkog zidnog oslika na području Krapinsko-zagorske županije. <u>Skulpture Flore i Satira</u> - Skulpture Flore i Satira originalno su se nalazile u perivoju dvorca

	Gornje Oroslavje, koji je izgorio u požaru 1949. g. te je potom porušen do temelja. Vjerojatno u razdoblju između Prvoga i Drugog svjetskog rata, kada je vlasnik oba dvorca bio industrijalac Milan Prpić, skulpture su prenesene u perivoj dvorca Donje Oroslavje. Dala ih je postaviti plemićka obitelj Vranycany – Dobrinović nakon što je kupila dvorac Gornje Oroslavje 1882. g. Izradio ih je u Grazu nepoznati autor tijekom 18. st. ili u 19. st. Obje su oblikovane u neoantičkom stilu, izrađene od neobojenog pješčenjaka i nadnaravne su veličine. <u>Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije</u> - Župna crkva nalazi se u središtu naselja Oroslavje u neposrednoj blizini dvorca Vranyczany. Jednobrodna građevina s užim i nižim kvadratnim svetištem sa stiješnjenom apsidom, zvonikom u ravnini pročelja i sakristijom sjeverno od svetišta, obnovljena 1936. god. Unutrašnjost crkve oslikana je figuralnim i ornamentalnim motivima različitih stilskih karakteristika. Od očuvanog inventara posebice se ističu barokni kip Bogorodice s Djetetom i propovjedaonica. Predstavlja kvalitetnu kasnobaroknu građevinu s elementima klasicizma.
GRAD SAMOBOR	
GRAD SVETA NEDJELJA	<u>Župna crkva Presvetog Trojstva, Sveta Nedelja</u> - župna crkva iz 18. st. - jednobrodna građevina pravokutna tlocrta, presvođena kupolom ukrašenom štukaturom sa biljnim ornamentima, a od inventara crkve ističu se: glavni oltar iz 19. st., skulptura Majke Božje – Pieta na bočnom oltaru, propovjedaonica i orgulje - akropolski položaj naselja s dominantnom zgradom župne crkve sastavni su dijelovi prepoznatljive slike Svete Nedelje <u>Kapela Sv. Marije Magdalene, Mala Gorica</u> - kapela iz 18. st. - jednobrodna građevina centralnog četverolisnog tlocrta - očuvan vrijedan inventar: propovjedaonica i posebno vrijedan glavni oltar iz stare župne crkve u Svetoj Nedelji iz 17. st., jedini sačuvani primjer oltara iz tog vremena na okolnom području - zbog svoje lokacije, vidljiva je iz niza vizura s okolnih cesta, a zajedno s karakterističnom morfologijom tvori jedinstvenu cjelinu <u>Dvorac Erdödy, Kerestinec</u> - smješten na rubu naselja i okružen prostranim perivojem, datira iz 16. st. - jednokatna građevina, četverokutna tlocrta s ugaonim cilindričnim kulama i otvorenim arkadnim hodnikom s dvorišne strane - po svojoj starosti, povijesnoj ulozi, veličini dvorca i perivoja, ubraja se

	među najveće i najznačajnije građevine u široj okolici
GRAD SV. IVAN ZELINA	<u>Crkva sv. Ivana Krstitelja</u> - masivan zvonik koji dominira naseljem je srednjovjekovni, dok je sve ostalo iz 18. Stoljeća - danas je to barokna, jednobrodna građevina svođena češkim svodovima - u unutrašnjosti je sačuvano malo baroknog inventara iz 18. stoljeća, a posebno su vrijedni propovjedaonica iz 1726. godine, djelo zagrebačkog kipara Kautza i krstionica izrađena oko 1770. godine. U knjižnici crkve čuvaju se brojne stare i rijetke knjige od 16. do 19. stoljeća, a među njima i jedna inkunabula. <u>Stari grad Zelingrad</u> - na Zelinskoj gori, oko 5 kilometara od Svetog Ivana Zeline, kamena je utvrda Zelingrad. U povijesnim izvorima spominje se kao *Zelyn, Zelna, Zelnawar* - nastao je u tri etape, i to u 13. stoljeću, nakon 1490. i nakon 1535. godine. Već od 1635. godine spominje se kao ruševina - sastojao se od središnjega stambenog dijela s unutarnjim dvorištem i vanjskog obrambenog zida s tri polukružne obrambene kule. Ubraja se u značajne srednjovjekovne burgove šire okolice Zagreba. U vlasništvu je i pod upravom Muzeja Sveti Ivan Zelina. <u>Komin - Crkva Sveta Tri kralja</u> - Proštenjarska (hodočasnička), barokna, jednobrodna, nadsvođena crkva s cinktorom. Zvonik je na glavnom pročelju. Prva crkva izgrađena je 1669. godine, a posvetio ju je biskup Martin Borković. Današnji oblik dobiva 1726. godine. Cinktor, osim što ima uobičajen niz arkada okrenutih dvorištu, ima trijem i na vanjskoj strani zida, što je jedini takav slučaj u nas. Cijela unutrašnjost je prekrivena freskama koje prikazuju scene vezane uz Kristovo rođenje, darove Duha Svetoga, te uz život sv. Elizabete Ugarske. Zajedno sa štukaturom, tu je mnoštvo likova i obilje vedrih ornamenata i cvijeća. Freske su vjerojatno djelo Antun Archera. - Veliki i raskošni, barokni, drveni, arhitektonski koncipirani, polikromirani, dijelom pozlaćeni i posrebreni glavni oltar Sveta tri kralja ima retabl na dva kata s mnoštvom kipova i svetaca, a u sredini je oltarna pala koja prikazuje scenu Poklonstvo kraljeva. I bočni oltari, kao i propovjedaonica na čijem se baldahinu, ne slučajno, nalazi prikaz Poklonstva kraljeva, vrijedne su radnje kasnoga baroka. - Arhitektura, oltari, oslik i stucco-dekoracija tvore izuzetno vrijednu baroknu cjelinu. Među najvrjednijima su u sjevernoj Hrvatskoj. <u>Novo Mjesto - Crkva sv. Petra</u> - Mala crkva ima dug i zamršen razvoj. Izvorno je bila kasnoromanička

	građevina iz 13. stoljeća, koja je u razdoblju gotike pregrađena, da bi potom bila barokizirana u 17. stoljeću i na kraju obnovljena 1913. godine. To je jednobrodna crkva sa zvonikom nad zapadnim pročeljem. Nad brodom je drveni strop, a nad svetištem gotički križno-rebrasti svod. Osim očuvanosti izvornoga srednjovjekovnog arhitektonskog sloja, veliku vrijednost predstavljaju freske u unutrašnjosti. One su iz nekoliko povijesnih razdoblja. Najstariji sloj je iz 14. stoljeća, slijedi sloj s kraja 14. i početka 15. stoljeća i na kraju je treći slikani sloj, vjerojatno s kraja 15. stoljeća. Ikonografski su posebno interesantne freske na zidu trijumfalnog luka na kojemu je prikazano Jeseovo stablo, biblijski prikaz Kristova rodoslovlja. Dobro očuvane zidne slike, izvorno u cijelosti oslikane unutrašnjosti, najveća su vrijednost crkve. Vrijedan je i oltar Majke Božje, djelo nepoznatog autora iz oko 1650./1660. godine. Crkva se ubraja u najznačajnije srednjovjekovne sakralne građevine sjeverozapadne Hrvatske. <u>Donja Zelina - Župna crkva sv. Nikole</u> - Sagrađena je sredinom 17. stoljeća u baroknim stilskim oblicima na mjestu starijeg objekta. Jednobrodna je građevina sa zvonikom uz glavno pročelje. Lađa ima ravan strop, svetište i kapele su svođene. Oslici i crkveni inventar su iz 19. stoljeća. Tijekom 1933. godine u ovoj je crkvi župnik bio blaženi Alojzije Stepinac. <u>Psarjevo Gornje - Kapela sv. Juraja</u> - Crkva je stara i vjerojatno je građena na prijelazu stilskih razdoblja iz romanike u gotiku. Kasnije je više puta pregrađivana. U unutrašnjosti se posebno ističe oltar sv. Juraja iz druge polovice 17. stoljeća. <u>Sveta Helena - Crkva sv. Helene Križarice</u> - Crkva je jednobrodna kasnogotička građevina iz druge polovice 16. stoljeća. U današnjoj crkvi sačuvani su pojedini gotički arhitektonski elementi. Nad glavnim pročeljem izdiže se manji drveni zvonik. Služila je i kao utvrda, kao pribježište od Turaka i bila je okružena drvenim palisadama i jarkom. Jedno vrijeme bila je u funkciji kapele obližnje kurije Adamovich-Hellenbach-Mikšić i tada ju je Koloman Mikšić, 1866. godine, dao pregraditi u neogotičkim stilu. Inventar je iz 19. stoljeća. <u>Prepolno - Crkva sedam žalosti Blažene Djevice Marije</u> - Barokna crkva sagrađena je 1807. godine sa zvonikom na glavnom pročelju. U cijelosti je svođena. No, najvrjedniji je inventar crkve. Cijeli začelni zid apside zauzima monumentalni, kasnobarokni glavni oltar, rad kipara Franje Antuna Strauba iz 1764. godine. Skulpture su vješto modelirane, u laganom su pokretu, a lica su profinjenih i ljupkih izraza. Oltar s kiparskim djelima vrhunsko je djelo, među najboljima u svojoj

	vrsti u kontinentalnoj Hrvatskoj. Na zid trijumfalnog luka prislonjen je oltar sv. Barbare, djelo nepoznatoga majstora iz 1791. godine, vrijedan primjer kasnobarokne oltaristike. Propovjedaonica je također rad nepoznate radionice s kraja 18. stoljeća.
GRAD VELIKA GORICA	
GRAD ZABOK	<u>Dvorac Gjalski</u> - izgrađen početkom 19.st., a ime je dobio po vlasniku poznatom hrv. piscu Ksaveru Šandoru Gjalskom <u>Crkva sv. Jelene Križarice</u> - postojala je već prije utemeljenja župe 1658.g. Prvi puta spominje se u zapisu kanonske vizitacije 1639.g. 1782.g. izgrađena je nova današnja crkva. 1878.g. crkva je oslikana freskama. <u>Kapela sv. Antuna Padovanskog</u> - 1676.g. se spominje prvi puta. Uvrštena je u gotičke građevine, obnavljana više puta., s time da je 1991.g. obnovljena u potpunosti.
GRAD ZAGREB	<u>Zelena potkova</u> (Lenuzzijeva potkova) - reprezentativan okvir novom središtu grada iz 19. st. - slijed od sedam trgova i Botaničkog vrta formiranih u obliku slova „u“ unutar kojeg se nalaze još dva trga - reprezentativne javne zgrade i privatne palače koje predstavljaju najznačajniji urbanistički zahvat zagrebačke arhitekture <u>Kamenita vrata</u> - dio obrambenog sustava Gradeca iz 13. st. - zgrada pravokutne kule s kolnim prolazom - u prolazu se nalazi kapela sa slikom Majke Božje od Kamenitih vrata, zaštitnice grada <u>Plača Dverce</u> - palača čija je gradnja započela 1708. g. na bedemima Gornjeg grada ostavština grofice Klotilde Buratti gradu Zagrebu u čijim se prostorima danas održavaju svečanosti i primanja
GRAD ZAPREŠIĆ	
OPĆINA BISTRA	
OPĆINA BRCKOVLJANI	
OPĆINA BRDOVEC	Dvorac Januševec - najljepši klasicistički dvorac u Hrvatskoj, izgrađen oko 1830. godine - pravokutni tlocrt dimenzija 30×40 m - u njemu se nalazi Državni arhiv Hrvatske Dvorac Laduč (Vranyczany)

	- sagrađen je krajem 19. stoljeća na mjestu nekadašnjih Starih dvora u historicističkom stilu - u njemu se nalazi dječji dom Župna crkva sv. Vida - barokna crkva sa zvonikom iz 17. stoljeća - uz crkvu je u 18. stoljeću prigrađena kružna kapela sv. Barbare, vrlo rijedak primjer kružne građevine u Hrvatskoj
OPĆINA DUBRAVICA	
OPĆINA GORNJA STUBICA	<u>Spomen-park Rudolfu Perešinu</u> - Spomen-park pilotu Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, stožernom brigadiru Rudolfu Perešinu, smješten je u samom središtu mjesta Gornja Stubica. U sklopu spomen-parka nalazi se brončana bista Rudolfa Perešina i konzervirani borbeni zrakoplov tipa „MiG-21“ postavljen na metalni nosač. Bista, rad hrvatskog akademskog kipara Mladena Mikulina, rađena tehnikom lijevanja, postavljena je na kameno postolje na kojem se nalazi brončana ploča s natpisom. <u>Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu</u> - Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu nalazi se u perivoju Dvorca Oršić. Djelo kipara Antuna Augustinčića i suradnika, nastalo je u razdoblju od 1971.-1973. Sastoji se od dva krilna brončana reljefa na kamenom postolju ispred kojih je, u središnjem žarištu, monumentalna brončana figura Matije Gupca. Na rubnoj strani ističe se brončani kip Petrice Kerempuha. Na bočnim su reljefima dva trokutasta kadra s figurativnim prikazima: lijevo je prikaz bitke kod Stubice, desno prikaz svakodnevnog života u 16. st. Rađen je tehnikom lijevanja u bronci i klesanja u kamenu. <u>Kip Bogorodice s djetetom iz kapele sv. Marije Snježne</u> - U središnjoj niši glavnog oltara nalazi se drveni, gotički kip Bogorodice s djetetom dimenzija 73×23×19 cm. Nastao je oko 1490. godine i jedini je preostali primjerak onovremenog inventara. Nekad dio krilnog oltara, što pokazuje udubina sa stražnje strane, danas stoji u središnjoj niši klasicističkog glavnog oltara. Porijeklo i autor kipa nisu poznati, no oblikovne karakteristike ukazuju da se radi o autoru upoznatim s djelovanjem sjevernjačkih umjetničkih radionica. Bogorodici danas nedostaje ruka, u kojoj je, pretpostavlja se, bio atribut. Nije bilo neobično da se u razdoblju nakon Tridentskog koncila krhki drveni dijelovi zamjenjuju onim od čvršćih materijala, a da se kipovi i naknadno polikromiraju. Draperija joj je tijekom 18. st. pozlaćena i bojana u crveno i zeleno.
OPĆINA JAKOVLJE	<u>„Park oko dvorca u Jakovlju“</u>

	- kultivirani krajobraz oko dvorca nekadašnjih plemićkih obitelji Oršića, Raucha i dr. - danas je to objekt hrvatskih akademskih slikara koji je samo djelomično obnovljen. Od nekadašnjeg parka s lijepim ribnjakom ostala je aleja starih katalpa i poneko vrijedno stablo. Obnova i jedinstveni koncept upravljanja ovim kulturnim naslijeđem mogao bi potaknuti razvoj kulturno turističke ponude općine na nesvakidašnji način.
OPĆINA KLINČA SELA	
OPĆINA KRAVARSKO	
OPĆINA LUKA	
OPĆINA MARIJA BISTRICA	<u>Posjed obitelji Hellenbach</u> - prizemni klasicistički dvorac istoimene obitelji okružen perivojem. - vlasništvo obitelji Hellenbach čija obitelj i danas živi u dvorcu. Jedan je to od malobrojnih dvoraca u Hrvatskom zagorju u kojem se uspio održati kontinuitet življenja i potpuno očuvati interijer onakav kakav je bio i u prošlom stoljeću. Jednostavan i elegantan klasicistički koncept pročelja i tlocrtne organizacije svrstavaju ovaj dvorac među najljepše i najvrjednije dvorce u Hrvatskoj. <u>Svetište Majke Božje Bistričke</u> - sredina 19. st. o očuvanom strukturom iz 18. st. - graditeljski sklop Svetišta majke Božje Bistričke ima visoku arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost <u>Bazilika Majke Božje Bistričke</u> - visoka dokumentirana, kulturno povijesna i ambijentalna vrijednost - graditeljski sklop Svetišta majke Božje Bistričke <u>Licitari</u> - licitarsko srce Marije Bistrice uvršteno je na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine, zanat karakterističan za sjeverozapadnu Hrvatsku <u>Drvene dječje igračke</u> - upisane su u UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine, prepoznatljivi tradicijski proizvod Hrvatskog zagorja
OPĆINA MARIJA GORICA	<u>Kurija Kraj Donji</u> - nalazi se uz sam rub sutlanske doline, a pretpostavlja se da je dvorac Kraj Donji građen sredinom stoljeća. Vlasnici su bili Erdody i Ratkaji, a dana je u vlasništvu obitelji Šporčić

	<u>Crkva Pohoda Blažene Djevice Marije</u> - 16. st., sagrađena 1527. godine, njen inventar čine orgulje iz 18. stoljeća, sagradio je Leonhart <u>Kapela Svetog Križa u Svetom Križu</u> - spominje se još iz 1334., A građena je u gotičkom stilu - namještena baroknim namještajem, jednobrodna građevina s bočnom kapelom i sakristijom te zvonikom na zapadnoj strani; svetište ima gorički svod <u>Kuća Krulc</u> - iz 19., mjesto čije će prostore ispunjavati Općinska knjižnica Ante Kovačića, vinoteka, muzej te Turistički informativni centar
OPĆINA ORLE	
OPĆINA PISAROVINA	
OPĆINA POKUPSKO	
OPĆINA PUŠĆA	
OPĆINA RUGVICA	
OPĆINA STUBIČKE TOPLICE	<u>Kupališni kompleks u Stubičkim Toplicama</u> - vrijeme nastanka: 1814., K.H. Vesteburg, profana graditeljska baština - središnja je prostorija kupališta (bazen) visoka kroz dva kata: u prizemlju je bio ugostiteljski trakt povezan s vrtom, a na katu su se nalazile gostinjske sobe. Velika zgrada Maksimilijanove kupelji, znalački komponirana i funkcionalno riješena, izvedena je u baroknoj maniri. Za svoje vrijeme ova je građevina bila veliki zahvat i prvo uređeno termalno kupalište u sjevernoj Hrvatskoj, koje još uvijek, uz preinake, služi svojoj svrsi. - iza zgrade, u perivoju, izgrađen je mali osmerokutni paviljon, koji postoji i danas, uz manje izmjene. On je izgrađen kao parna kupelj, tada zvana Dijanina kupelj. Na prozorima ove male zgrade graditelj je primijenio neogotičke motive, prva primjena neogotike kod nas
OPĆINA STUPNIK	
OPĆINA VELIKO TRGOVIŠĆE	<u>Rodna kuća dr. Franje Tuđmana</u> - rodna kuća prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana nalazi se u Velikom Trgovišću, na ulazu u mjesto. Kuća je stručno i s mjerom obnovljena i otvorena za posjet. Veliko Trgovišće je od Zagreba udaljeno svega tridesetak kilometara.

Crkva majke Božje od sedam žalosti

- župa Blažene Djevice Marije od 7 Žalosti u Velikom Trgovišću nastavljačica je srednjovjekovne župe sv. Jurja na Jezeru. Godina osnutka župe nije poznata, ali moralo se to dogoditi ili u 14. stoljeću ili početkom 15. stoljeća. Crkva je imala tri oltara: sv. Josipa i sv. Ane, koji su uklonjeni nakon II vatikankog koncila i ne postoje, te glavni oltar Majke Božje Žalosne. Crkva je obnovljena i zaštićena izvana i iznutra, posebno u razdoblju od 1997. do 2005. godine. S južne strane župne crkve je 2007. godine napravljen trg s kipom bl. Alojzija Stepinca. Kip je djelo akademskog kipara Ante Jurkića. To je nov prostor za okupljanje (mlada Misa vlč. Tomislava Kralja, 2008. g.) i procesije, a sa sjeverne strane je novo parkiralište s pristupnom cestom. Sve nabrojano dominira u hortikularno njegovanom okruženju.

Crkva svetog Jurja

- Crkva Svetog Jurja na Jezeru je stara župna crkva i najstarija crkva našega kraja. Doba izgradnje nije poznato, a pretpostavlja se da postoji od četrnaestog ili, najkasnije, početka petnaestog stoljeća. Prvi poznati datum zabilježen je 1437. godine, prilikom dolaska novog župnika. Nad ulazom u crkvu uklesana je brojka 1622, pa je vjerojatno da je crkva prije toga vremena bila drvene građe. Tu su se također već 1700. godine, školovala djeca, a prvi školnik spominje se 1737. godine. U 17. i 18. stoljeću bilo je tu središte crkvenog i društvenog života. Zato je Sveti Juraj i danas ostao zaštitnik Općine Veliko Trgovišće**.** Danas je crkva Svetog Jurja jednobrodna građevina sa trostranim svetištem te elementima baroka. Nad ulazom je pučki oslikana zidna slika sv. Jurja

Crkva Majke Božje na Strmcu

- Crkva ili kapela Majke Božje Strmečke bila je do 1771. g. drvena, pa je iduće godine sagrađena kasnobarokna građevina koja i danas stoji(dugačka 18,5 m, široka 8 m, a toranj visok 37 m)

Crkva Sveta Tri Kralja u Velikoj Erpenji

- Župna crkva Sveta Tri Kralja u Velikoj Erpenji sagrađena je 1650. godine, a brojčani zapisi o stanovništvu župe postoje od 1808. godine. Danas uz crkvu možemo vidjeti i skulpturu Ive Kerdića "Hrvatskoj majci", kao i grobnicu Justine Mihanović Petropoljske, majke pjesnika Antuna Mihanovića, autora hrvatske himne. 1842. godine uz crkvu je stajala i pućka škola, prva u ovome dijelu Hrvatskog Zagorja.

Popis literature i izvora:

1. ZagrebPlan, Razvojna strategija Grada Zagreba – Strateška razvojna usmjerenja do kraja 2013. godine
2. ZAGREBPLAN 2020_Osnovne analize i SWOT analize_radni materijal_veljača 2015.
3. Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011. - 2013.
4. Strategija razvoja Krapinsko – zagorske županije
5. Turistička zajednica Zagrebačke županije, http://www.tzzz.hr/kroz-zupaniju/kulturna-bastina/
6. Elaborat Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, *Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti*
7. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Registar kulturnih dobara, http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212
8. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, *Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015.*

2.4.10. ŠPORTSKO REKREACIJSKA INFRASTRUKTURA

U Urbanoj aglomeraciji Zagreb sport je razvijen i ima dugogodišnju tradiciju. O tome svjedoče i podaci o broju sportskih udruga, i broju poslovnih subjekata u sportskim djelatnostima.

Uvidom u registar udruga, na području Urbane aglomeracije Zagreb registrirano je ukupno 608 udruga u sportu, od čega 408 u Gradu Zagrebu. Uslugama rekreativnog sporta i sportskim djelatnostima bavi se ukupno 3480 poslovnih subjekata, mahom koncentriranih u Gradu Zagrebu (2.718) i drugim gradovima Urbane aglomeracije (Velika Gorica, Samobor, Jastrebarsko). U Urbanoj aglomeraciji Zagreb, ti se poslovni subjekti bave vođenjem fitnes centara (ukupno njih 62), sportskim klubovima (2.933 poslovna subjekta), radom sportskih objekata (148 poslovnih subjekata) i ostalim sportskim djelatnostima (276 poslovnih subjekata).

Suradnja sportskih klubova na području Urbane aglomeracije Zagreb je prostorno organizirana tako da se klubovi istog sporta povezuju u sportske zajednice i saveze koji se teritorijalno udružuju u općinske, gradske i županijske zajednice sportskih udruga. Zastupljenost prema vrsti sporta je u Urbanoj aglomeraciji Zagreb visoka jer se stanovnici aktivno i rekreativno bave raznovrsnim sportovima, no broj i udjel sportski aktivnih stanovnika treba povećavati i nuditi više programa sportske rekreacije. U rekreaciju je uključeno oko 20 posto građana u Gradu Zagrebu dok je prosjek u razvijenim europskim državama između 30 i 70 posto što ukazuje na nedovoljno sportski aktivnog stanovništva. Uz to povezano, primjećuje se neusklađenost broja i kapaciteta sportskih objekata s potrebama stanovništva, sportaša i rekreativaca: manjak sportskih građevina i nedovoljna kvaliteta i opremljenost sportskih objekata sportskih dvorana u odgojno-obrazovnim institucijama, neravnomjeran raspored sportskih i rekreativnih građevina na području Urbane aglomeracije Zagreb. Čak i u Gradu Zagrebu ponuda sportskih građevina samo djelomično udovoljava potrebama stanovnika, a stanje u 35 sportske građevine zahtjeva sanaciju. Osim toga, 9 posto osnovnih škola u Gradu Zagrebu, te 69 posto područnih škola nema sportsku dvoranu. Također i velik broj **predškolskih ustanova nema polivalentni prostor za sportske aktivnosti, pri čemu se posebno ističe manjak** takvih prostora u privatnim predškolskim ustanovama. Sve to upućuje na manjak sportskih

dvorana u odgojno-obrazovnim institucijama. Za sportaše bi se time poboljšali uvjeti za pripreme, a promicanje sportske kulture bi utjecalo na i na veću posjećenost sportskih događaja.

U Gradu Zagrebu način upravljanja i korištenja sportskih građevina povjerava se sportskim klubovima i savezima, sportskoj zajednici, ustanovama i trgovačkim društvima registriranim za obavljanje sportske djelatnosti upravljanja i održavanja sportskih građevina, uređuje se aktom o povjeravanju na upravljanje sportske građevine.

Imajući sve navedeno u vidu, ali i zaostajanje u pogledu razvoja sportske rekrativne aktivnosti građana Grada Zagreba, Gradsko Poglavarstvo Grada Zagreba, na svojoj 154. sjednici 10 ožujka.2005.godine, na temelju članka 63. stavka 1. točke 10. Statuta Grada, utvrdilo je posebni oblik sporta građana pod nazivom **„Sport za sve u objektima mjesne samouprave“** .

Stečena iskustava na ostvarivanju prve faze „Sport za sve u objektima mjesne samouprave“ i uvid u potrebe i mogućnosti pokazuju nam da u Zagrebu ima dovoljno i ljudskih i materijalnih potencijala da se u drugoj fazi ostvarivanja Programa već, u iduće dvije do tri godine, postepeno uključi 10, 20, 30, pa i 50 000 građana u sportsku rekreaciju u zatvorenim prostorima. Prepostavka je za ostvarivanje tog plana da Sektor za sport i mlade Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport uvrsti sadržaje sportske rekreacije u svoj Program, ali i da gradske četvrti i mjesni odbori tom području svoga rada posvete punu pažnju i iskoriste sve svoje potencijale. Na jačanju sportskog života građana nužno je da sve sportske udruge, mali i veliki klubovi, shvate da je razvijanje i znatno veće uključivanje građana (naročito mladih) u bavljanje sportom i njihov interes.

Drugo, uz rekreaciju, potrebno je uključivati u sportsku ativnost građane svih uzrasta koji nisu uključeni u sport, a žele razvijati sportski životi i natjecateljskii duh, preventivni i zdravstveni, sukladno afinitetu pojedinaca.

Grad Zagreb, gradska upravna tijela i tijela mjesne samouprave pozvana su (Ustavom, zakonom, Statutom Grada, Pravilima gradskih četvrti i mjesnih odbora) da u okviru svojih ovlasti i poslova koje obavljaju, stvaraju uvjete i samostalno organiziraju (i u suradnji s drugim subjektima) različite oblike sportske rekracije za sve svoje građane, a naročito one koji nisu obuhvaćeni u različitim specijaliziranim sportskim udrugama i klubovima.

U Zagrebu ima nekoliko stotina tisuća građana kojima je potrebna sportska rekreacija. Masovni sportski život koji se može odvijati u gradskim četvrtima i mjesnim odborima, ne samo da ne konkurira nijednoj sportskoj udruzi, nego naprotiv, uz velike koristi za građane, jača sportsku svijest, i podstrek je i baza za sportsku orijentaciju velikom broju djece i mladeži općenito. Poželjno je, ulaskom u Europsku Uniju, da se približimo, bar u Zagrebu, kao glavnom gradu Republike Hrvatske i metropoli, europskom prosjeku sportske rekreacije.

Odvijanje i naglašavanje razvoja Programa „Sport za sve u objektima mjesne samouprave“ Gradska uprava usmjerila je u gradske četvrti i mjesne odbore. Time je istaknuta razlika između vrhunskog i profesionalnog sporta te rekreacijskog sporta za građane Grada koji nisu obuhvaćeni sportskim udrugama i klubovima, a potrebna im je sportska aktivnost i rekreacija radi očuvanja i poboljšanja zdravstvene i psihofizičke kondicije; potrebna im je i protiv socijalne oduđenosti i usamljenosti pojedinih građana. Pomaže i socijalnoj integraciji onih mlađih pojedinaca i grupa koji nisu obuhvaćeni u školski sport i druge sportske, kulturne i slične društvene grupe. To se odnosi prije svega na „zapuštene“ teenagere . Populaciju mladih ljudi u Gradu Zagrebu čini blizu 12% ili oko 92 000 građana. Naši stariji sugrađani (umirovljenici) koji čine 15% ukupne populacije grada Zagreba,

odnosno 116000 građana preventivne mjere – uključivanje u sportsku rekreaciju za njih bi značile zdraviju i samostalniju treću životnu dob, a u drugu ruku veću socijalizaciju i bijeg od otuđenosti.

Svaki od nabrojenih oblika sporta i sportske rekreacije ima neprocijenjivu vrijednost za društveni standard građana.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Razvojne probleme u središnjem prostoru aglomeracije predstavlja činjenica da više od polovice osnovnih i srednjih škola nema odgovarajuće športske objekte za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture te za izvannastavne športske aktivnosti, broj športskih objekata je na manje od 50% razine izgrađenosti u odnosu na europske standarde i realne potrebe stanovništva za bavljenje športom. ▪ U središnjem prostoru aglomeracije prisutan je neravnomjeran raspored športskih i rekreativnih sadržaja po gradskim četvrtima grada Zagreba	▪ Razvojne potrebe u športu i rekreaciji na prostoru aglomeracije predstavlja poboljšavanje uvjeta za pripreme športaša u kolektivnim športovima, omogućavanje bavljenja športom osobama s invaliditetom kroz osmišljavanje odgovarajućih športskih programa i prilagodbu športske infrastrukture, osiguravanje gradnje novih te unaprjeđenje kvalitete postojećih objekata uz poticanje racionalne gradnje (prema načelu „više vježbališta – manje gledališta“) te poticanje javno-privatnog partnerstva tijekom gradnje športskih objekata. Razvojne potrebe čini i izgradnja zatvorenih bazenskih dvorana, športskih dvorana i športsko-rekreacijskih centara na način da novoizgrađeni objekti zajedno s postojećima pokrivaju odgovarajući radijus gravitacije stanovništva. ▪ Poboljšanje uvjeta kvalitete programskih aktivnosti građana ▪ Razvoj i valorizacija novih sportskih programskih aktivnosti građana ▪ Poboljšanje uvjeta kvalitete zdravstvene skrbi sportaša ▪ Poboljšanje uvjeta za pripreme sportaša

Tablica: ŠPORT I REKREACIJA

	Sportski sadržaji	Grad Zagreb		Zagrebačka županija unutar obuhvata UAZ-a		Krapinsko - zagorska županija unutar obuhvata UAZ-a	
		Grad	Privatni	Grad Općina	Privatni	Grad Općina	Privatni
	Sportski poslovni subjekti						
1.	Sportski savez	63 + 8				3	
2.	Sportski klub	890		14		45	
3.	Sportska udruga	408		18		73	
4.	Ostali sportski poslovni subjekti	-				-	
	UKUPNO						
						121	
5.	Zatvoreni olimpijski bazeni	3				-	
6.	Gradski stadioni	3		1		-	
7.	Gradske dvorane	8		1		-	
8.	Sportsko – rekreacijski centri	8		1		4	
9.	Golf igrališta	1					
10.	Motocros staze	/		3		1	
11.	Karting staze	2				-	
12.	Nogometna igrališta			6		18	
13.	Tenis tereni			2		2	1
14.	Ostali sportski objekti			10		3	
	UKUPNO	160				28	1
						29	
	Sport u sustavu odgoja i obrazovanja						
15.	Broj polivalentnih dvorana u predškolskim ustanovama	104 (220 DV)		1		2	
16.	Broj sportskih dvorana u osnovnim školama	106 (127 OŠ)		2		4	
17.	Broj sportskih dvorana u srednjim školama	38 (95 SŠ)				2	
18.	Broj sportskih dvorana namijenjenih studentima					-	
19.	UKUPNO						

						8	
	Sport osoba s invaliditetom						
20.	Broj sportskih programa koji se provode	8				-	
	URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB						

2.4.11. TEHNIČKA KULTURA

Na području Urbane aglomeracije Zagreb postoji manjak adekvatnih prostora u kojima bi građani, prije svega djeca i mladi, mogli zadovoljavati svoje potrebe na području tehničke kulture, a i neravnomjerna je pokrivenost sadržajima tehničke kulture. Tehnička kultura, kao i sport i kultura općenito, namijenjena je svim skupinama stoga je potrebno razvijati i činiti dostupnima programe tehničke kulture za darovite i programe za uspješnu integraciju u redovite programe djece i mladih s posebnim potrebama. U tom smislu organizacijska struktura treba poticati suradnju različitih kompatibilnih aktivnosti i subjekata iz područja tehničke kulture.

Razvojni problem u sektoru tehničke kulture predstavlja neumreženost brojnih zajednica tehničke kulture na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb.
Razvojne potrebe predstavlja umrežavanje zajednica tehničke kulture na prostoru aglomeracije koje bi omogućilo bolje osmišljavanje i promicanje njihovih djelatnosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neumreženost brojnih zajednica tehničke kulture na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb	▪ umrežavanje zajednica tehničke kulture na prostoru aglomeracije koje bi omogućilo bolje osmišljavanje i promicanje njihovih djelatnosti.

Tablica: TEHNIČKA KULTURA (izvor: www.min-kulture.hr)

	Ustanove tehničke kulture	**Broj udruga Grad Zagreb**	**Broj udruga Zagrebačke županije unutar obuhvata UAZ-a**	**Broj udruga Krapinsko - zagorske županije unutar obuhvata UAZ-a**
1.	Savez	1	/	
2.	Zajednica	1	1	
3.	Udruge tehničke kulture	160	25	
4.	Ostali subjekti tehničke kulture		/	
	URBANA AGLOMERACIJA ZAGREB			

2.4.12. Kulturne i kreativne industrije

Razlika između pojmova kulturnih industrija i kreativnih industrija leži u kreativnosti u proizvodnji samog proizvoda/usluge. Kreativne industrije se mogu definirati kao one koje se fokusiraju isključivo na individualnu kreativnost u stvaranju ideje (kulturnog sadržaja) za proizvod/uslugu (npr. skladatelj, slikar ili dizajner), a kulturne industrije kao one koje se fokusiraju manje na kreativnost, a više na reprodukciju kulturnih proizvoda/usluga (npr. diskografija, kinematografija, proizvodnja na temelju kreativne ideje). Uži obuhvat kulturnih/kreativnih industrija podrazumijeva tekstualnu, glazbenu, televizijsku i filmsku produkciju, nakladništvo, dizajn i obrte, ai njihov širi obuhvat označava još i arhitekturu, vizualne umjetnosti, izvedbene umjetnosti, sport, oglašavanje i kulturni turizam.
Svjetski trendovi pokazuju izuzetan porast kulturnih/kreativnih industrija, koje su postale značajna komponenta svih razvijenih ekonomija.

U regionalnom kontekstu Jugoistočne Europe kreativne industrije su u razvitku. Bez obzira na specifične kontekste koji su karakteristični za svaku od zemalja Jugoistočne Europe, zajednički su im problemi malih tržišta, proizvodnje u malim serijama, zatim utjecaja međunarodnih kreativnih industrija, kao i problemi u distribuciji proizvoda kreativnih industrija. Važno je napomenuti da se termin "industrija" ne odnosi isključivo na industrijski način proizvodnje već na proizvodnju samu.

Istraživanjem je pokazan značajan potencijal kulturnih/kreativnih industrija u Zagrebu, od ljudskih resursa do financijskih sredstava, no za ostvarivanje spomenutih ciljeva potreban je sustavan rad i to prvenstveno u smislu kulturnog planiranja u Zagrebu te strateškog postavljanja javne uprave prema sektoru kulturnih/kreativnih industrija. Tu se ne radi isključivo o kulturnoj politici, već i drugim segmentima javnih politika (gospodarstvo, poduzetništvo, industrija, obrazovanje, turizam, urbanizam) koje moraju imati zajedničku razvojnu viziju.

Zagreb posjeduje značajnu kompetitivnu prednost u stvaranju kulturnih proizvoda od strane kulturnih/kreativnih industrija samom činjenicom da je najveća koncentracija kulturnih i kreativnih resursa upravo u Zagrebu. Iako je naglašeno kako je za uspješno ostvarenje spomenutih ciljeva potreban holistički pristup, dakle suradnja više javnih politika, nužno je da kulturna politika, obzirom na osjetljivost kulture na tržišne uvjete, bude ta koja će koordinirati pozicioniranje javnih politika naspram kulturnih proizvoda. Nije svaki kulturni sektor pogodan za aktivnosti uobičajene za tržišno okruženje niti je nužno da djeluje u tržišnim uvjetima. Stoga je kulturna politika ta koja može limitirati utjecaj tržišta na kulturu, ali istovremeno i otvoriti nove mogućnosti koje se kulturnom stvaralaštvu nude u suvremenom globalnom okruženju.

Uvođenje mjera poticanja kulturnih/kreativnih industrija u javne politike Grada Zagreba prvenstveno će omogućiti sustavan razvoj ovog sektora omogućujući mu lakšu suradnju s industrijom, poduzetništvom, turizmom, obrazovanjem i urbanim razvojem. Stvaranje sustava profilirat će suvremene proizvode kulturnih/kreativnih industrija što je preduvjet postizanja međunarodne prepoznatljivostigrada. Uspješno kulturno *brendiranje* može povećati proizvodnju u području kulturnih/kreativnih industrija, a posredno potaći i na prihodovanje od kulturnog turizma. To znači i povećanu zaradu u sferi porezne politike, poticanje poduzetništva u kulturi, kao i otvaranje novih radnih mjesta istovremeno smanjujući potrošnju javnog kulturnog proračuna. Također, olakšat će urbanu kulturnu identifikaciju u globalnom okruženju odnosno okruženju Europske unije što

doprinosi očuvanju kulturne raznolikosti. Općenito, to znači i privlačniju urbanu opremu odnosno urbane intervencije čime grad postaje privlačniji vlastitim građanima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna prepoznatljivost tipičnog proizvoda kreativnih industrija ▪ Nedostatak klastera kulturnih i kreativnih industrija ▪ Nedovoljna podrška institucija KKI ▪ Nedostatna integracija kulturnih/kreativnih industrija u strateški regionalni/lokalni razvoj ▪ Nedostatno korištenje gradskih prostora za produkciju i distribuciju i evaluaciju učinaka KKI ▪ Nedostatno intrasektorsko i intersektorsko povezivanje u proizvodnji i razvoju proizvoda kulturnih/kreativnih industrija ▪ Nedostatni kapaciteti za korištenje fondova EU i drugih stranih i domaćih izvora financiranja	▪ Senzibilizirati javnost kroz medije i društvene mreže o važnosti i potencijalima kulturnih/kreativnih industrijaDoprinijeti razvoju i zapošljavanju u kreativnim industrijama ▪ Uključiti integralno KKI u sve strateške dokumente razvoja grada (poduzetništvo, turizam, industrija, obrazovanje, urbanizam i dr.) ▪ Stvoriti uvjete za jačanje poduzetničkih potencijala i mogućnosti zapošljavanja u kulturnom i kreativnom sektoru na području Grada Zagreba ▪ Stvoriti uvjete za sustavno istraživanje stanja i potencijala kreativnih industrija i suradnju s znanstvenom zajednicom, te za kreiranje posebno prilagođenih edukacijskih programa ▪ Kreirati i provoditi programe kreativnog obrazovanja za ciljne skupine ▪ Poticati osnivanje i rad inkubatora, centara i klastera za kulturne/kreativne industrije ▪ Osigurati potporu kroz poslovne (konzultantske) usluge za razvoj KKI ▪ Poticati ulaganja u kulturne/kreativne industrije ▪ Osigurati provedbu rezidencijalnih programa i stipendija za obrazovanje i trening ▪ Artikulirati doprinos KKI u kreiranju identitetskog sustava (potencijalni kulturni brend) Zagreba

2.5. Poljoprivreda, šumarstvo i rudarstvo

2.5.1. POLJOPRIVREDA

U sastavu Urbane aglomeracije Zagreb u cijelosti je Grad Zagreb, te dijelovi Zagrebačke županije (22 JLS) i Krapinsko – zagorske županije (7 JLS). U prvom dijelu ove analize nalaze se dostupni podaci o poljoprivredi i poljoprivrednom zemljištu za sve tri navedene županije, a u drugom su dijelu analizirani dostupni podaci jedinica lokalne samouprave koje su dijelovi tih županija, a nalaze se u obuhvatu Urbane aglomeracije Zagreb.

Prikaz 1. Obradiva tla na području Urbane aglomeracije Zagreb

GRAD ZAGREB

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Grada Zagreba iznosi 21.732,80 ha ili 33,9% ukupne površine Grada. Za ratarske kulture koristi se 64% poljoprivrednog zemljišta, za livade u službi stočarske proizvodnje 18%, za povrćarstvo 12,5%, te za voćarstvo i vinogradarstvo 4%. U vlasništvu države nalazi se manji dio zemljišta (oko 20%), dok je veći dio u privatnom vlasništvu. Trenutačna agrarna struktura nije povoljna i predstavlja osnovnu zapreku za razvoj suvremene i specijalizirane poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje konkurentne poljoprivredi Europske Unije. Iznimno je nepovoljna veličina posjeda i rascjepkanost parcela. Gotovo 75 % gospodarstava na području Grada Zagreba ima manje od 5 ha zemljišta. Rascjepkanost parcela dodatno otežava primjenu suvremene tehnike i tehnologije u procesu proizvodnje. Poljoprivredni prostor Grada Zagreba (izvan generalnih urbanističkih planova Zagreba i Sesveta) na temelju pogodnosti tala za poljoprivrednu proizvodnju podijeljen je u četiri poljoprivredno – gospodarske regije: stočarstvo, povrćarstvo, vinogradarstvo i voćarstvo, a na prostoru Grada moguće je navodnjavati 1.356,56 ha poljoprivrednog zemljišta.

Razvojni problemi poljoprivrede na području Grada Zagreba su nedefiniran razvoj ruralnog prostora, mala prosječna površina po gospodarstvu koja ne dopušta brz rast na temeljima ekonomije razmjera te usitnjenost i rascjepkanost posjeda, ubrzana urbanizacija koja nepovratno mijenja vizuru ruralnog prostora te stvara potencijalne konfliktne situacije među starosjediocima i novim stanovnicima, proizvodna i tržišna neorganiziranost proizvođača, nepripremljenost obiteljskih gospodarstava za konkuriranje za sredstva fondova EU - a, neodgovarajuća tehnologija i oprema, nedostatak kreativnih ideja, loš menadžment i promocija, nezainteresiranost mladih za poljoprivredu, neujednačenost kvalitete proizvoda, niska specijalizacija i nedostatak standardizacije kvalitete i nizak udio visokoprerađenih proizvoda, kao i nedostatak brendiranih proizvoda. Problem usitnjenosti poljoprivrednog zemljišta, koji je prepoznat u strategijama donesenim pred više od deset godina (poljoprivrednoj i prostornog uređenja), i dalje je među ključnim problemima. Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta ugrožava gospodarsku održivost poljoprivrednih gospodarstava, a usko je povezana s načinom korištenja prostora. Povezivanje i udruživanje poljoprivrednika moglo bi pomoći u rješavanju ovog problema te pomoći razvoju tržišta, smanjenju troškova i jačanju produktivnosti. Važno je napomenuti i kako se poljoprivredne površine smanjuju zbog izgradnje prometnica, naselja i gospodarskih objekata.

U cilju poboljšanja poljoprivrede potrebno je utvrditi ruralni prostor Grada Zagreba u poljoprivredno - gospodarskim zonama te mjere za očuvanje prostora u funkciji poljoprivredne proizvodnje (gradnja farmi, zatvorenih prostora za proizvodnju povrća, prerađivačkih kapaciteta), povećati sadašnji posjed po gospodarstvima za stočarsku proizvodnju kod komercijalnih proizvođača mlijeka, privatizirati državno zemljište, prilagođavati prostorno - plansku dokumentaciju, unapređivati povezivanje proizvođača radi plasmana na zagrebačkom tržištu, s obzirom na porast potražnje za hranom proizvedenom u neposrednoj blizini ili za ‘domaćom hranom’, utvrditi profile gradskih tržnica za plasman svježih poljoprivrednih proizvoda i unaprijediti odnose s kupcima, poboljšati kapacitete za korištenje fondova EU - a, povećati specijalizaciju i unapređivati tehnološke procese, definirati Zagreb kao promotivno središte za lokalne poljoprivredne i šumske proizvode, razvijati selektivne oblike turizma, posebno s obzirom na potrebe i preferencije stanovnika Grada Zagreba i turista, razvijati druge djelatnosti u ruralnom prostoru, poticati mlade ljude da se bave poljoprivredom, poticati porast kvalitete proizvoda i proizvoda s većom dodanom vrijednošću, brendirati proizvode, očuvati

tradicionalne oblike proizvodnje zaštitom intelektualnog vlasništva tradicionalnog proizvoda, očuvati stare domaće sorte voćnih i povrtnih vrsta sa zaštitom, te surađivati sa susjednim županijama (upućenost na županijski zeleni prsten). Na području Grada Zagreba posebno bi trebalo čuvati i vrednovati kvalitetna tla kao gradski prirodni i gospodarski resurs, te ih namijeniti poljodjelstvu kao trajnoj namjeni, a ne povećavati građevinska područja na prostorima najkvalitetnijih tala. Poljoprivredna zemljišta unutar gradova Zagreba i Sesveta su poseban element tradicionalnog krajolika i ekološki potencijal.

Poljodjelske površine, uz šume u urbanom prostoru, i izvan njega čine ekološki neprocjenjiv, biološki raznolik i krajobrazno prepoznatljiv dio Grada koji je nužno štititi kao neizgrađene gradske prostore i racionalno ga koristiti. Poljoprivredno se zemljište kontinuirano prenamjenjuje u nepoljoprivredne svrhe. Najveći gubitak poljoprivrednog zemljišta zbog gradnje odvija se baš na najvrednijim tlima u dolini Save, a gubitak poljodjelskog tla izražen je u svim kategorijama. Najizrazitije je smanjenje površine pašnjaka, ali je znatno i smanjenje površine oranica i vrtova, osobito u urbanim sredinama.

Prikaz 2. Prioritetni poljoprivredno – gospodarski programi na području Grada Zagreba

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

Grad Zagreb i Zagrebačka županija potpisali su 2005. Sporazum o suradnji u poljoprivredi, a suradnja se ostvaruje subvencioniranjem poljoprivredne proizvodnje na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, zajedničkim pilot – projektima, vikend - prodajom posebno vrijednih i sezonskih seljačkih proizvoda te organiziranjem sezonske seljačke tržnice jagoda i cvijeća, kao i zajedničkim gospodarskim manifestacijama u Gradu Zagrebu, uspostavljanjem Distributivnog centra voća i povrća, te suradnjom na drugim programima i projektima zajedničkog interesa za razvoj poljoprivrede na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Na području Zagrebačke županije ima 171.094 ha poljoprivrednog zemljišta, a od ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj, na Zagrebačku županiju otpada oko desetina, pa je tako treća među županijama. Vodeća je u stočarskoj proizvodnji, voćarstvu te proizvodnji krmnog bilja, a među vodećima u proizvodnji mlijeka, jaja, vina, grožđa, te u površinama za proizvodnju povrća i po brojnosti stoke. Pretežnu većinu poljoprivrednog zemljišta čine oranice i vrtovi sa oko 60%, a slijede livade s oko 27%, pašnjaci sa 7,5%, vinogradi sa 3% i voćnjaci sa 2%. Zagrebačku županija obilježava velik udio (58,7%) poljoprivrednih kućanstava u ukupnom broju kućanstava. U nekim je ruralnim općinama taj udio i daleko veći. Prema podacima Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo Zagrebačke županije, na području Županije danas postoji 16.675 poljoprivrednih gospodarstava, od čega je najveći broj (16.231) obiteljskih gospodarstava.

Zagrebačka županija na brojne načine pomaže razvoju poljoprivrede – financira izradu studija i razvojnih programa iz područja poljoprivrede, brendira domaće proizvode i stvara županijske robne marke vina, sira, zelja i dr., oživljava seljačke tržnice, potiče proizvodnju tradicijskih proizvoda i dr. Od planiranih i provedenih mjera potpora u poljoprivredi, ruralnom razvoju i šumarstvu, koje navodi nadležni Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo Zagrebačke županije, posebno izdvajamo sljedeće mjere: ulaganja u modernizaciju poljoprivrednih gospodarstva u sektoru povrćarstva (uključujući proizvodnju jagoda i gljiva), cvjećarstva (uključujući ljekovito i začinsko bilje), voćarstva, vinogradarstva, vinarstva, stočarstva, ekološke i integrirane proizvodnje; edukacija i stručno osposobljavanje; označavanje i certificiranje proizvoda; legalizacija zgrada (farmi) na poljoprivrednom gospodarstvu; unaprjeđenje i očuvanje genetskog potencijala; ulaganja u sektoru ruralnog razvoja; kompenzacija otežanih uvjeta gospodarenja; ulaganja u sektor šumarstva i dr. Od projekata ruralnog razvitka iz nadležnosti Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo Zagrebačke županije, izrađenih u proteklom razdoblju, izdvajamo sljedeće projekte:

- Regionalizacija voćarske i vinogradarske proizvodnje u Zagrebačkoj županiji (Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2008.)
- Sustav praćenja i unapređenja biljne proizvodnje u Zagrebačkoj županiji (Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010.)
- Analiza mogućnosti proizvodnje biomase poljoprivrednog podrijetla na području Zagrebačke županije za proizvodnju bioplina (Oikon d.o.o., lipanj 2012.) i dr.

Od projekata u izradi svakako treba navesti Program ruralnog razvoja Zagrebačke županije 2014. – 2020, u čijoj izradi sudjeluju stručna tijela i javne ustanove Zagrebačke županije.

U Zagrebačkoj županiji, gledano u cjelini, ne može se govoriti o problemu povećane prenamjene poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko. Ipak radi o dva nepovoljna procesa u dva prstena: u prvom prstenu oko Grada Zagreba povećani pritisak je na prenamjenu, a u drugom, udaljenijem od Grada Zagreba pražnjenje i pošumljavanje poljoprivrednog zemljišta npr. u području Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje, gdje pošumljavanje remeti bioraznolikost i karakteristike prirode zbog

kojih je područje proglašeno parkom prirode. Jedan od osnovnih razvojnih problema jest izrazita usitnjenost posjeda. Većina je seljačkih gospodarstva – iznimka su veći proizvođači mlijeka, voća i povrća. Značajan problem, osobito za mala i srednja seljačka gospodarstva, jest nerazvijena suvremena tržna infrastruktura te nepostojanje zadruga koje bi se brinule o plasmanu, marketingu, ugovaranju i sličnim aktivnostima. Proizvodne su jedinice male, s niskom proizvodnošću. Slično je i sa stočarskom proizvodnjom (goveda, svinje, perad), gdje je broj stoke po gospodarstvu premali da bi omogućio suvremenu i isplativu proizvodnju.

Prioriteti, poput povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstva, zaštite okoliša, očuvanja krajolika i tradicijske baštine sukladno zahtjevima Europske Unije, kao i diversifikacija poljoprivredne proizvodnje i osiguranje stabilnosti dohotka iz i kroz poljoprivredu, i danas su osnovni prioriteti većine programskih dokumenata na europskoj, državnoj i regionalnoj razini.

Prikaz 3. Prioritetni poljoprivredno – gospodarski programi na području Zagrebačke županije

KRAPINSKO – ZAGORSKA ŽUPANIJA

Područje Krapinsko - zagorske županije u posljednjih je nekoliko desetljeća obilježila intenzivna deagrarizacija, odnosno proces napuštanja poljoprivrednih djelatnosti i prelazak stanovništva u nepoljoprivredne djelatnosti ne mijenjajući nužno mjesto stanovanja. Diferenciranim gospodarskim razvojem došlo je do prestrukturiranja stanovništva iz primarnog u ostale sektore djelatnosti. Proces deagrarizacije uzrokovao je promjene u krajoliku, strukturi stanovništva te u načinu i kvaliteti života. Uzrok deagrarizacije prvotno je bila industrijalizacija da bi se poslije proces odvijao i zbog velikih društvenih promjena i nepovoljnog gospodarskog položaja poljoprivrede. Poljoprivrednu djelatnost na području Krapinsko - zagorske županije obilježava usitnjenost posjeda i njihova raspršenost, reljefna ograničenost za intenzivnije bavljenje poljoprivredom, neorganizirano tržište, nedostatak melioracijskih zahvata te neujednačeni režimi nadzemnih i podzemnih voda u nizinskim predjelima. Poljoprivredna proizvodnja Županije najvećim je dijelom u funkciji samoopskrbe obiteljskih gospodarstava i opskrbe tržnica poljoprivrednim proizvodima i to mesom, mlijekom i mliječnim proizvodima, voćem, povrćem i vinom.

Poljoprivredne površine Krapinsko – zagorske županije obuhvaćaju 57,7%, a obradive površine 50,4% ukupne površine Županije. Od ukupnog poljoprivrednog zemljišta, 98,7% se nalazi u privatnom vlasništvu. Poljoprivredna djelatnost uvjetovana je konfiguracijom terena, kvalitetom tla, razmještajem stanovnika i tradicionalnim načinom življenja na manjim posjedima. Za intenzivnije bavljenje poljoprivredom, prirodni uvjeti su slabi, teren je brdovit, manjim dijelom nizinski sa neujednačenim režimom nadzemnih i podzemnih voda. Pored toga nema većih melioracijskih zahvata u cilju privođenja tla za poljoprivrednu proizvodnju. Površina poljoprivrednog zemljišta na području Županije iznosi 70.277,95 ha, a jedno od osnovnih obilježja poljoprivrednih gospodarstava je usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost. Prosječna veličina posjeda iznosi 2,16 ha, a broj poljoprivrednih gospodarstava je 31.713. Od zasijanih kultura prevladavaju žitarice (71%), krmno bilje (16,8%), krumpir (8,2%), povrće (4%), dok je pod ugarom i neobrađenih oranica i vrtova oko 3% ukupne poljoprivredne površine. Poljoprivredna proizvodnja Krapinsko-zagorske županije većim je dijelom u funkciji samoopskrbe obiteljskih gospodarstava poljoprivrednim proizvodima: meso, mlijeko, mliječni proizvodi, jaja, voće, povrće, vino, žito i sl. Glavnina prihoda u poljoprivredi ostvaruje se prodajom kravljeg i manje količine kozjeg mlijeka, teladi, svinja, peradi, jaradi i janjadi. U stočarstvu prevladava govedarska proizvodnja, posebno proizvodnja kravljeg mlijeka te se može primijetiti porast broja svinja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, iz čega je moguće pretpostaviti da dolazi do postupne supstitucije krava svinjama. Uz to, tradicionalno je prisutan uzgoj peradi (kokoši, zagorski purani, patke i guske). S druge strane, u novije vrijeme primjećuje se pojačani interes za uzgoj koza i ovaca. Ratarstvo je prvenstveno u funkciji proizvodnje stočne hrane. Od ratarskih kultura zastupljene su pšenica, kukuruz, lucerna i krumpir, a prinosi su niži od državnog prosjeka zbog konfiguracije terena. Postoji tradicija uzgoja vinove loze i proizvodnje vina, čemu pogoduju reljef i klima. Voćarstvo je slabije razvijeno, a prevladavaju ekstenzivni voćnjaci.
Područje Krapinsko - zagorske županije karakterizira usitnjena i nespecijalizirana poljoprivredna proizvodnja, te nerazvijeno tržište.

Ono što predstavlja najveću opasnost za poljoprivredu Županije je degradacija malih ruralnih gospodarstava i depopulacija ruralnog područja. Županija sa svim svojim problemima u poljoprivredi

mora svoje aktivnosti usmjeriti prema marketinškom načinu razmišljanja i tržišnom nastupu, a brendiranje poljoprivrednih proizvoda može omogućiti opstanak i razvoj obiteljskih gospodarstava. Potrebno je poraditi i na razvoju specijaliziranih, konkurentnih i dugoročno održivih poljoprivrednih gospodarstava kako bi se stabilizirao poljoprivredni dohodak, a time i životni standard poljoprivrednim proizvođačima. Potrebno je očuvati ruralni kraj i tradicionalne ruralne vrijednosti, a to se može postići modernizacijom i usmjeravanjem na nove proizvode i djelatnosti, organizacijom i povezivanjem poljoprivrednih gospodarstava, te povećanjem kvalitete poljoprivrednih proizvoda.

Potrebno je stoga u područje poljoprivrede ugraditi marketinški način razmišljanja i tržišnog nastupa. Istraživanje i izrada programa proizvodnje autohtonih i specifičnih tradicionalnih proizvoda te koncipiranje strateških proizvodnih programa koji će omogućiti razvoj obiteljskih gospodarstava treba biti kontinuirani zadatak. Na području poljodjelstva u Krapinsko – zagorskoj županiji primarni je zadatak prostornog uređenja racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i smanjivanje korištenja kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta za nepoljodjelske svrhe. Nužno je spriječiti degradaciju malih seoskih gospodarstava i depopulaciju ruralnog područja, te se mora poticati povećanje zemljišnog posjeda kao i bolje iskorištavati postojeće i privoditi svrsi do sada neobrađene i zapuštene poljodjelske površine, osobito u pograničnom području. Kod korištenja poljodjelskih resursa potrebno je uzeti u obzir aspekte zaštite okoliša, demografsku i gospodarsku problematiku te donijeti propise i poticajne mjere kako bi se unaprijedilo "održivo" korištenje i upravljanje tlom. Temeljna odrednica u svezi djelatnosti poljoprivrede koje se treba razvijati na području Županije treba biti proizvodnja za koju postoje realni uvjeti, te tržište. Težište poljoprivredne proizvodnje treba usmjeriti na proizvodnju zdrave hrane, te ostalu proizvodnju uz okrupnjavanje parcela i pravilnu i racionalnu upotrebu sredstava zaštite.

POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	POVRŠINA (ha)	POVRŠINA (%)
ORANICE, VRTOVI, RASADNICI	14.280,94	51,71%
LIVADE I PAŠNJACI	10.290,90	37,26%
VOĆNJACI	966,35	3,50%
VINOGRADI	2.080,65	7,53%
UKUPNO	27.618,84	100,00%

Tablica 1. Korišteno poljoprivredno zemljište na području Krapinsko – zagorske županije

POLJOPRIVREDA NA PODRUČJU JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE KOJE SU U SASTAVU URBANE AGLOMERACIJE ZAGREB

GRADOVI/OPĆINE SA PODRUČJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Kao što je već spomenuto, u sastavu Zagrebačke županije nalaze se 22 jedinice lokalne samouprave koje su dio Urbane aglomeracije Zagreb.

Na području Grada Dugog Sela postoji 890 poljoprivrednih kućanstava, koja raspolažu sa sveukupno 1.547,81 ha poljoprivrednog zemljišta, što u prosjeku iznosi 1,74 ha po kućanstvu. Poljoprivredna proizvodnja ima dugu tradiciju kroz ratarstvo, stočarstvo, proizvodnju mlijeka, proizvodnju povrtlarskih kultura i vinogradarstvo. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine oranice i vrtovi (62,11%), a slijede livade i pašnjaci (32%), vinogradi i voćnjaci (4,95%), povrtnjaci (0,91%), te rasadnici

(0,03%). U biljnoj proizvodnji dominira proizvodnja žitarica, dok je stočarstvo orijentirano na proizvodnju svinja, goveda, peradi, a u novije vrijeme ovaca i koza.

Poljoprivreda je važna gospodarska grana Grada Jastrebarskog, posebno vinogradarstvo, stočarstvo s ratarstvom, te voćarstvo. Grad Jastrebarsko raspolaže s kvalitetnom prirodnom osnovom za razvoj poljoprivrede, jer 12.723 ha ili 55,5% ukupne gradske površine čini poljoprivredno zemljište. U poljoprivredi u cjelini prevladavaju mala gospodarstva koja proizvode uglavnom za vlastite potrebe a tek manje količine za tržište. Snažan je proces odumiranja malih poljoprivrednih proizvođača, uz spori trend stvaranja perspektivnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Znatna su sredstva uložena u obnovu i podizanje novih dugogodišnjih nasada vinove loze, a najznačajniji su programi subvencija u vinogradarstvu, voćarstvu i stočarstvu. Prema popisu poljoprivrede iz 2003. godine na području Grada Jastrebarskog registrirano je 2.370 poljoprivrednih kućanstava čija je osnovna djelatnost poljoprivreda. Ukupno raspoloživo poljoprivredno zemljište iznosilo je 6.016,57 hektara, od čega je korišteno 3.887,01 hektara.

Grad Samobor je po poljoprivrednim resursima jedan od bogatijih gradova Zagrebačke županije, a raspolaže sa 10.672 ha poljoprivrednih površina, što je 6,19% od ukupnih površina. Od ukupno 2.888 ha obradivih poljoprivrednih površina prevladavaju oranice (49%), a slijede livade (27%), pašnjaci (12,3%), vinogradi (7,5%), voćnjaci (3,30%) i povrtnjaci (0,90%). Poljoprivrednih kućanstava je 4.280 ili 32.25%, od čega je registrirano oko 670 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Gotovo trećina stanovništva živi u seoskim naseljima u kućanstvima koja se djelomično ili pretežno bave poljoprivredom. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva posjeduju 96% ukupnih poljoprivrednih površina. Preostalih 4% čini državno poljoprivredno zemljište. Struktura posjeda je nepovoljna. Svega 8% gospodarstava ima posjed od 6 - 8 hektara, a 3% od 8 – 15 ha. Ta gospodarstva proizvode nešto tržnih viškova poljoprivrednih proizvoda.

U Svetom Ivanu Zelini, uz malo gospodarstvo i obrtništvo, jedna od najvažnijih gospodarskih grana je poljoprivreda, koja je za više od polovine stanovništva glavni ili sporedni izvor prihoda. U Gradu Svetom Ivanu Zelini djeluje preko 1.700 poljoprivrednih gospodarstava, a u upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava upisano je oko 2.600 domaćinstava, od čega oko 850 domaćinstava prima državne poticaje. Poljoprivredna gospodarstva usmjerena su pretežno na stočarsku proizvodnju, osobito proizvodnju mlijeka, na uzgoj stoke, vinogradarstvo te uzgoj voća i povrća. Grad ima ukupno 10.696 ha poljoprivrednog zemljišta, od čega 54,5% čine oranice i vrtovi, 35,9% livade, 6,3% vinogradi, te 3,3% voćnjaci, pašnjaci i povrtnjaci. Najveći broj poljoprivrednih gospodarstava, većinom proizvođači žitarica, industrijskog i krmnog bilja, kao i uzgajivači povrća, cvijeća, ukrasnog bilja, vinove loze i voća, koristi između 1 i 3 ha zemlje, dok je prosječna iskorištena površina 2,4 ha.

Na području Velike Gorice, raspoloživo je ukupno 8.691 ha površine zemljišta, od čega je u poljoprivredne svrhe iskorišteno 6.336 ha. Broj parcela poljoprivrednog zemljišta iznosi 17.229. U Velikoj Gorici se poljoprivredom bavi 4.786 kućanstava. Zbog povoljnih fizikalnih svojstava tla, moguća je proizvodnja uglavnom svih kultura, pa i korjenastog, gomoljastog i lukovičastog povrća koje za svoj rast i razvoj zahtijeva tla lakše teksture.

Poljoprivreda u Gradu Zaprešiću ima razmjerno malu ulogu koja se sve više smanjuje, a u njoj je zaposleno samo 2,4% od ukupnog broja zaposlenih radnika, te većinom starije stanovništvo. Grad Zaprešić je na posljednjem mjestu prema udjelu poljoprivrednih domaćinstava (manje od 10%) promatrajući cijelu Zagrebačku županiju. Poljoprivredna djelatnost je razmjerno mala, rascjepkana i provodi se najviše za osobne potrebe, a isto tako je i slab interes za ekološku proizvodnju.

Na području Općine Bistra postoje brojni prirodni resursi, a najznačajnija su poljoprivredna zemljišta i šume. Prema raspoloživim podacima Općina raspolaže ukupno sa 1333,52 ha poljoprivrednih

površina, što predstavlja 35,46% ukupne površine Općine. Sve površine su u privatnom vlasništvu. Od toga je ukupno obrađeno 833,61 ha poljoprivrednih površina, dok je neplodnih ukupno 499,91 ha.

Na području Općine Brckovljani postoji 1.021 poljoprivredno kućanstvo, a raspolaže sa ukupno 1.991,15 ha poljoprivrednog zemljišta, što u prosjeku iznosi 1,95 ha po kućanstvu. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine oranice i vrtovi (67,5%), a slijede livade i pašnjaci (26,90%), vinogradi i voćnjaci (4,39%), povrtnjaci (1,18%), te rasadnici (0,03%).

Općina Brdovec raspolaže ukupno s 2.423 ha poljoprivrednih površina, što predstavlja oko 66% ukupne površine Općine. Sve ove površine su u privatnom vlasništvu, izuzev 47 ha koje su vlasništvo države. Najvrednije od obradivih površina nalazi se na pojasu uz tok rijeke Save.

Na području Općine Dubravica postoji 325 poljoprivrednih kućanstava, koja raspolažu sa sveukupno 1.231,17 ha poljoprivrednog zemljišta, što u prosjeku iznosi 3,79 ha po domaćinstvu.

Na području Općine Jakovlje postoje ukupno 832 poljoprivredna kućanstva koja raspolažu sa sveukupno 1212,80 ha poljoprivrednog zemljišta, što je u prosjeku 1,45 ha po kućanstvu.

Na području Općine Luka nalaze se 283 poljoprivredna kućanstva koja raspolažu sa 780,78 ha poljoprivrednog zemljišta, što je u prosjeku 2,76 ha po kućanstvu. Prema broju registriranih OPG-ova na području općine možemo govoriti također o značajnom broju registriranih OPG-ova. Najviše je OPG-ova s registriranim korištenjem oranica, zatim livada. Od ukupno 215 OPG-a, njih 31 ima registriranu i stoku. Što se tiče lokalnih proizvoda, nekoliko je poznatih s područja općine Jakovlje, zapravo onih koji imaju vlastito tržište, radi se o vinu, preradi (ukiseljenom) povrću, preradi ljutih papričica te sirevima. Prerađivači povrća vrlo malo sirovina mogu dobiti sa područja općine, iako postoji potreba. Općina Jakovlje je do ulaska u EU pružala potporu razvoj poljoprivredne proizvodnje, u vidu subvencioniranjem nabave sadnica voćaka i loze, kao i u stočarstvu (junice i prvotelke), a u posljednje dvije godine Općina Jakovlje potiče poljoprivrednu proizvodnju slijedećim mjerama: sufinanciranje premije osiguranja, sufinanciranje troškova analize tla, poboljšavanje genetskog potencijala krava plotkinja i krmača, poticajima za isporučeno otkupljeno sirovo mlijeko, te subvencioniranjem edukacije i stručnog osposobljavanja za rad u poljoprivredi i na gospodarstvu. Međutim, poljoprivrednici do sada nisu u potpunosti koristili te mjere potpore, koliko je poznato, niti jedan poljoprivrednik s područja općine nije koristio sredstva IPARD-a ili se priprema za korištenje sredstava Strukturnih fondova. Prema Pravilniku o provedbi mjere 04. »Ulaganja u fizičku imovinu«, Podmjere 4.1. »Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. u Popis planinskih područja, područja sa značajnim prirodnim ograničenjima i ostala područja s posebnim ograničenjima, Općina Jakovlje je područje BFO (područje sa značajnim prirodnim ograničenjima), čime naši poljoprivrednici stječu mogućnost potpore iz fondova u većem postotku.

Za poljoprivredni razvoj područja Općine Kravarsko potrebno je provesti optimalizaciju prostora po iskoristivosti i namjeni, a pri tome vodeći računa o održavanju prirodne i ekološke ravnoteže. Općina Kravarsko raspolaže sa ukupno 2434 ha poljoprivrednih površina, što predstavlja 48,2% ukupne površine Općine. Većina ovih površina (92,32%) u privatnom je vlasništvu. Obrađeno je 1231 ha ili nešto više od polovine ukupnih poljoprivrednih površina, a neplodnih površina ima ukupno 175 ha.

U općini Pisarovina su 792 poljoprivredna kućanstva sa 2097 stanovnika koji u posjedu ili korištenju imaju 3.047,7 ha što u prosjeku iznosi 3,87 ha po kućanstvu. Najviše kućanstava koristi oranice i vrtove (88%), zatim 84% livade, 68% voćnjake i 62% povrtnjake. Uglavnom su se proizvode žitarice, a svega je 4.2% kućanstava ostvarilo prihod od prodaje vina i rakije. Udio poljoprivrednog zemljišta pod

vinogradima i voćnjacima je svega 1,5%. Zbog manje zanimljivosti proizvodnje žitarica danas je visoki postotak zemljišta zapušten.

Na području općine Marija Gorica ukupno raspoloživa površina zemljišta iznosi 792,72 ha, od čega ukupno korišteno poljoprivredno zemljište obuhvaća površinu od 547,01 ha, što čini 69%.Najkvalitetnije poljoprivredne površine prostorne kategorije P1 nalaze se u uskom pojasu uz tok rijeke Sutle (duboko rahlo ilovasto tlo optimalne strukture) pogodno za odlične uvjete ratarskih i povrćarskih kultura. Ukupna površina ovog zemljišta iznosi 94,3 ha. Sva ostala poljoprivredna zemljišta pripadaju kategoriji P3, nalaze se na umjereno strmim padinama (vinogradi, jabuke, breskve, marelice, trešnje, višnje.). Površina pogodna za livade i pašnjake iznosi 251,86 ha. Ostatak poljoprivrednih površina spada u prostornu kategoriju PŠ , nepogodne za obradu. Sve poljoprivredne površine nalaze se u privatnom vlasništvu. U Općini se sve više stanovništva počelo baviti vinogradarstvom i proizvodnjom vina.

Općina Pušća raspolaže ukupno sa 1.120 ha poljoprivrednih površina što predstavlja 61,54% ukupne površine Općine, te su sve površine u privatnom vlasništvu. Obrađeno je ukupno 672 ha poljoprivrednih površina, odnosno 60%, dok se neplodne površine prostiru na ukupno 122 ha. Iako raspolaže kvalitetnim zemljištem pogodnim za intenzivan razvoj poljoprivrednih djelatnosti, poljoprivreda na području Općine Pušća nedovoljno je i/ili neadekvatno zastupljena. Naime, nositelji poljoprivredne djelatnosti su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, koja su prema svojoj površini, proizvodnim kapacitetima u poljoprivrednoj proizvodnji i ostvarenim ekonomskim rezultatima mala, te uglavnom proizvode samo za potrebe svog kućanstva.*

Na području Općine Rugvica postoji 1.027 poljoprivrednih kućanstava, a raspolaže sa ukupno 2.815,87 ha poljoprivrednog zemljišta, što u prosjeku iznosi 2,74 ha po kućanstvu. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine oranice i vrtovi (81,28%), a slijede livade i pašnjaci (17,14%), vinogradi i voćnjaci (1,09%), te povrtnjaci (0,49%).

Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište na području Općine Stupnik iznosi 608 ha, od čega se kao oranične površine koristi oko 60%. Površina neobrađenog poljoprivrednog zemljišta iznosi 39,85 ha. Broj poljoprivrednih kućanstava s korištenjem poljoprivrednim zemljištem iznosi 364, od toga se 305 kućanstava odnosi na korištenje oranica i vrtova.

Urbana aglomeracija Zagreb

UDIO LJOPRIVREDN ZEMLJIŠTA U UKUPNOJ VRŠINI JLS (%)	STRUKTURA KORIŠTENJA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA (%)				PROSJEČNA VELIČINA POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA PO KUĆANSTVU (ha)	BROJ POLJOPRIVREDNIH KUĆANSTAVA NA PODRUČJU JLS	BROJ REGISTRIRANIH OPG - ova NA PODRUČJU JLS
	ORANICE, VRTOVI, POVRTNJACI I RASADNICI	LIVADE I PAŠNJACI	VOĆNJACI	VINOGRADI			
					1,00	815	
29,20	63,05	32,00	2,77	2,20	1,74	890	234
55,50	55,24	34,99	2,16	8,11	5,53	2.301	1.046
42,60	49,09	39,30	3,30	7,50	2,49	4.280	690
21,30	67,62	25,64	4,60	2,14	0,70	1.600	209
57,80	54,50	35,90	2,32	6,30	6,29	2.255	1.701
19,40	70,23	25,49	2,82	1,45	1,32	4.786	1.213
26,80	20,40	11,30		7,70	6,07	226	
33,90	70,18	24,35	3,95	1,52	3,50		
21,50	60,71	34,43	3,10	1,78	1,22	923	278
25,60	52,20	38,76	2,89	6,19	1,49	893	139
28,00	68,70	26,89	2,04	2,35	1,95	1.021	212
65,40	72,25	17,56	6,52	3,67	1,55	1.564	153
61,50	53,39	42,07	0,76	3,77	3,79	325	190
34,60	44,60	46,72	3,46	5,21	1,45	832	172
29,30	50,04	47,23	0,78	1,92	2,57	883	377
41,90	48,92	42,35	4,48	4,25	5,57	437	118
45,90	52,36	42,95	1,90	2,78	2,76	283	109
17,40	58,70	30,60	4,00	6,70			390
46,60	47,64	38,98	8,72	4,65	1,38	571	88

Urbana aglomeracija Zagreb

40,70	57,83	39,85	1,76	0,57	4,45	527	195
21,00	47,21	51,24	0,69	0,86	3,85	792	434
18,20	46,82	50,34	1,39	1,45	4,36	509	263
62,20	52,59	42,05	2,72	2,64	3,17	353	87
30,30	81,77	17,14	0,68	0,04	2,74	1.027	367
28,10	60,00	35,67	1,72	0,13	1,78	364	119
68,80	53,00		3,00	7,00			

GRADOVI/OPĆINE SA PODRUČJA KRAPINSKO – ZAGORSKE ŽUPANIJE

Na području Krapinsko – zagorske županije nalazi se 7 jedinica lokalne samouprave koje su u sastavu Urbane aglomeracije Zagreb.

Poljoprivreda privatnog sektora Donje Stubice ide u smjeru poljoprivrede kao dopunskog zanimanja, razvoja obiteljskih gospodarstava i iskorištavanja proizvodnih prednosti specijalizirane robne proizvodnje. Poljodjelske površine najčešće su male, oko jednog ha. Posljednjih godina sve se više obnavljaju vinogradi, a uz njih i klijeti ili vikendice, a najvažnije poljoprivredne djelatnosti su proizvodnja vina i branje grožđa. Na području Općine je upisano 815 poljoprivrednih gospodarstava.

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Grada Oroslavja iznosila je 571 hektar. Najveći se dio hektara odnosi na oranice u iznosu od 339,91 hektara, slijede zatim livade 184,28 hektara te voćnjaci u iznosu od 24,69 hektara. Isti izvori podataka nam govore da postoji 215 tipova gospodarstva na području Oroslavlja od koji su 207 obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Najviše gospodarstva (75) ima zemljište veličine 1,01-2,0 ha. Postoji 6 gospodarstva sa veličinom zemljišta od 5,01-10,00 ha, te jedno gospodarstvo koje ima veličinu zemljišta od 10,01-20,00 ha što je na području Krapinsko –zagorske županije rijetkost zbog iznimne rascjepkanosti i samog položaja zemljišta. Ukoliko se baziramo na obiteljska poljoprivredna gospodarstva, vidljivo je da 46% zauzimaju oranice, 33%livade, 6% šume, dok svega 4% zauzimaju vinogradi, pašnjaci i voćnjaci. Situacija je slična i na području Krapinsko –zagorske županije, jedina razlika je vidljiva u tome da šume (12%) i pašnjaci (9%) zauzimaju veći udio zemljišta nego kod Grada Oroslavlja. Ukoliko analizirano stanje voćarstva na području Grada Oroslavlja, na temelju podataka Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju do lipnja 2015. godine možemo zaključiti kako se najveći broj gospodarstva bavi proizvodnjom jabuka (74), krušaka (59), oraha (55) te šljiva (47).

U Gradu Zaboku je ukupna raspoloživa površina zemljišta 1372,56 ha, od čega je korišteno poljoprivredno zemljište 912,31 ha, a broj parcela korištenog zemljišta 5.614. Na temelju podataka Upisnika poljoprivrednih gospodarstava, na području grada Zaboka registrirano ih je 226, odnosno 2,5% od ukupnog broja u Krapinsko - zagorskoj županiji. Prema vrsti uporabe poljoprivrednog zemljišta, pod oranicama je ukupno 186,63 ha zemljišta, što je manje od 2% ukupne površine oranica Krapinsko - zagorske županije. Nadalje, prema ovim izvorima, pod livadama je 95,86 ha, te pašnjacima 7,26 ha. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva pod vinogradima imaju 11,92 ha od ukupno 70 ha površine vinograda na području Grada. Plastenici/staklenici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava ukupne su površine 0,35 ha, što je oko 7% ukupne površine na području Krapinsko - zagorske županije. Što se pak domaćih životinja tiče, na području grada Zaboka evidentirano je ukupno 101 govedo, te 388 svinja.

Poljodjelske površine Gornje Stubice pogodne su za proizvodnju tzv. „zdrave hrane“, odnosno hrane čija proizvodnja udovoljava sve postavljene uvjete za ekološki čistu hranu. Jednako se to odnosi na povrćarstvo i voćarstvo,kao i na ratarstvo i stočarstvo. Velike mogućnosti nisu uopće iskorištene. Na poljodjelskim površinama moguće je podizati poljodjelska spremišta i spremišta alata. Uvjeti za njihovu izgradnju navedeni su u provedbenim odredbama (članci 61-63). Ovim Planom daje se mogućnost izgradnje poljodjelskoga spremišta na zemljištu najmanje površine od 2000 m^2, .to je znatno manje od površine navedene u županijskom prostornom planu (5000 m^2). U Gornjoj Stubici predviđena je manja površina iz razloga što nitko ne posjeduje zemljište u komadu od 5000 m^2. U suvremenoj proizvodnji hrane, osobito za uzgoj povrća, koriste se sve više plastenici. Njihova uporaba je moguća, ali treba ih izbjegavati u zaštićenim dolinama, u blizini spomenika kulture i na vizualno jako izloženim mjestima s vidikovaca.

Na području općine Marija Bistrica raspoloživo je 994,27ha obradive poljoprivredne površine i 2149,78 ha ostalog poljoprivrednog tla, šuma i šumskog zemljišta za gospodarske namjene. Trenutno je u funkciji 1.182,63 ha, od čega je 695,46 ha oranica, 79,97 ha vinograda, 46,97 ha voćnjaka i 2,65 ha maslinika. Ostalih 361,58 ha čine livade i pašnjaci. Na području općine Marija Bistrica registrirano je 390 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava sa ukupno 793 člana. Najzastupljenija poljoprivredna djelatnost je ratarstvo koje je u funkciji proizvodnje stočne hrane. Od ratarskih kultura zastupljene su pšenica, kukuruz, lucerna i krumpir, a prinosi su niži od državnog prosjeka zbog konfiguracije terena. Ipak, ova konfiguracija terena, karakteristike tla i klime pozitivno pogoduju proizvodnji kvalitetnih vina pa je u zadnjih nekoliko godina izraženo ulaganje u uzgoj vinove loze i unaprjeđenje tehnologije proizvodnje kvalitetnih vina. U stočarstvu prevladavaju govedarstvo i svinjogojstvo dok je tradicionalno prisutan i uzgoj peradi (kokoši, zagorski purani, patke i guske). Manji broj poljoprivrednika bavi se uzgojem ovaca i koza. Zbog izraženih klimatskih i reljefnih svojstava područja preporučuje se poticanje razvoja vinogradarstva, stočarstva i povrtlarstva. Povećanje proizvodnih kapaciteta i kvalitete ključnih poljoprivrednih proizvoda: vina, sireva i eko povrća, važni su ne samo s gospodarskog aspekta sektora poljoprivrede, nego i za daljnji razvoj brojnih turističkih manifestacija koje se odvijaju na području Općine, te razvoj ruralnog turizma sukladno načelima održivog razvoja.

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Općine Stubičke Toplice iznosi 95,62 ha. Pri tome, najveći udio odnosi se na oranice (47,46 ha) dok znatno malji dio otpada na pašnjake (18,55ha) i livade (17,32ha). Iako voćarstvo i vinogradarstvo imaju dugu tradiciju, površine pod vinogradima (5,87ha) i voćnjacima (4,09ha) su relativno malene. Na području Općine 72 gospodarstva bave se poljoprivredom, pri čemu većinu čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva (68). S obzirom na veličinu zemljišta, većina OPG-a (48) ima posjede veličine do 2 ha. Broj OPG-a sa zemljištem većim od 5 ha je zanemariv (1), te je jasno kako rascjepkanost i veličina poljoprivrednog zemljišta predstavlja prepreku za ekstenzivnu poljoprivrednu proizvodnju.

Općina Veliko Trgovišće imala je izraziti pad zaposlenog stanovništva u djelatnostima poljoprivrede u razdoblju od 1981. do 2011. godine. Godine 1981. ukupno je u poljoprivrednim djelatnostima bilo 1.339 zaposlenih, a već na idućem popisu stanovništva taj broj se drastično smanjio. Broj zaposlenih u poljoprivredi se 2011. godine u odnosu na 1981. smanjio 94%, a u odnosu na 2001. godinu 67,1%.

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Općine je 3.169 ha, s prema načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta 53% ukupne površine zauzimaju oranice. Voćnjaci su zastupljeni s 3%, vinogradi sa 7%, a livade, pašnjaci i ostalo poljoprivredno zemljište zauzima 37%. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Općine ukupno je 529 goveda na 238 gospodarstva, 170 ovaca na 14 gospodarstva, 70 koza na 28 gospodarstva, više od 1.600 svinja na 504 gospodarstva i više od 11.000 peradi na 809 gospodarstva. Najveći broj goveda, svinja i peradi nalazi se na gospodarstvima s više od 1 ha, a s manje od 3 ha poljoprivrednog zemljišta. Po svinjogojstvu te broju goveda, proizvodnji mlijeka, junadi i teladi, Općina je u samom vrhu Krapinsko – zagorske županije, dok je ovčarstvo i kozarstvo na području Općine, ali i cijele Županije manje zastupljeno. Poljoprivredu Općine Veliko Trgovišće obilježava voćarstvo. Najbrojnije vrsta voća su jabuka, orah, šljiva i kruška.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedefiniran razvoj ruralnog prostora, te izrazita usitnjenost i rascjepkanost posjeda koja ugrožava gospodarsku održivost poljoprivrednih gospodarstava, što je usko povezano s načinom korištenja prostora ▪ proizvodna i tržišna neorganiziranost proizvođača i nedovoljna pripremljenost obiteljskih gospodarstava za konkuriranje za sredstva fondova EU – a ▪ neodgovarajuća tehnologija i oprema, kao i nedostatak kreativnih ideja ▪ visoki troškovi sa gubitcima ▪ neujednačenost kvalitete proizvoda, niska specijalizacija i nedostatak standardizacije kvalitete što utječe na nizak udio visokoprerađenih proizvoda, kao i na nedostatak brendiranih proizvoda ▪ smanjivanje poljoprivrednih površina zbog izgradnje prometnica, naselja i gospodarskih objekata ▪ slaba želja za cjeloživotnim učenjem i prikupljanjem novih saznanja ▪ nezainteresiranost mladih za poljoprivredu ▪ relativno visoka životna dob poljoprivrednika ▪ povećani pritisak na prenamjenu poljoprivrednog zemljišta ▪ pražnjenje i pošumljavanje poljoprivrednog zemljišta u pojedinim dijelovima Urbane aglomeracije Zagreb ▪ male proizvodne jedinice s niskom proizvodnošću ▪ stočarska proizvodnja (goveda, svinje, perad) je niska, a broj stoke po gospodarstvu premali da bi omogućio suvremenu i isplativu proizvodnju ▪ reljefna ograničenost pojedinih dijelova za intenzivnije bavljenje poljoprivredom ▪ nedostatak melioracijskih zahvata te neujednačeni režimi nadzemnih i podzemnih voda u nizinskim predjelima	▪ utvrditi ruralni prostor aglomeracije u poljoprivredno - gospodarskim zonama, te utvrditi mjere za očuvanje prostora u funkciji poljoprivredne proizvodnje (gradnja farmi, zatvorenih prostora za proizvodnju povrća, prerađivačkih kapaciteta) ▪ povećati sadašnju veličinu posjeda po gospodarstvima za stočarsku proizvodnju kod komercijalnih proizvođača mlijeka ▪ prilagodba prostorno - planske dokumentacije ▪ jedinice lokalne samouprave na prostoru aglomeracije trebale bi se međusobno povezati i zajednički surađivati u plasmanu proizvoda na tržište, obzirom na porast potražnje za hranom proizvedenom u neposrednoj blizini ili za 'domaćom hranom' ▪ povećati specijalizaciju i unapređivati tehnološke procese, te razvijati i ostale djelatnosti u ruralnom prostoru ▪ povezivanje i udruživanje poljoprivrednika pomoglo bi razvoju tržišta, smanjenju troškova i jačanju produktivnosti ▪ poticati mlade ljude da se bave poljoprivredom, te poticati porast kvalitete proizvoda i proizvoda s većom dodanom vrijednošću ▪ poraditi na brendiranju proizvoda, očuvanju tradicionalnih oblika proizvodnje, te očuvanju starih domaćih sorti ▪ usmjeriti se na proizvodnju zdrave hrane, te ostalu proizvodnju uz okrupnjavanje parcela i pravilnu i racionalnu upotrebu sredstava zaštite ▪ povećati konkurentnost poljoprivrednih gospodarstva, zaštite okoliša, očuvanja krajolika i tradicijske baštine sukladno zahtjevima Europske Unije ▪ diversifikacija poljoprivredne proizvodnje i osiguranje stabilnosti dohotka iz i kroz poljoprivredu ▪ razvoj specijaliziranih, konkurentnih i dugoročno održivih poljoprivrednih gospodarstava kako bi

▪ degradacija malih ruralnih gospodarstava i depopulacija ruralnog područja	se stabilizirao poljoprivredni dohodak, a time i životni standard poljoprivrednim proizvođačima

ŠUMARSTVO

ZNAČAJKE ŠUMSKIH POVRŠINA, RAZVOJNI PROBLEMI I RAZVOJNE POTREBE

U prvom dijelu ove analize nalaze se dostupni podaci o šumarstvu za sve tri županije koje su u sastavu Urbane aglomeracije Zagreb, a u drugom su dijelu analizirani dostupni podaci jedinica lokalne samouprave koje su dijelovi tih županija, a prostorno se nalaze u obuhvatu Urbane aglomeracije Zagreb.

ŠUME

Prikaz 1. Šume na području Urbane aglomeracije Zagreb

GRAD ZAGREB

Na području Grada Zagreba nalazi se 24.968 ha šuma. Državnim šumama uglavnom gospodare Hrvatske šume, a njihova je površina 8.731 ha. Ostali vlasnici (pravne osobe i državna tijela: MUP, MORH i dr.) posjeduju 9.484 ha, dok je u posjedu privatnih fizičkih osoba 6.753 ha šuma. Hrvatske šume gospodare šumama koje su u dobrom stanju i sa njima uglavnom nema većih problema, budući da su pod stalnim stručnim nadzorom. Za privatne šume na području Grada Zagreba trenutno ne postoji niti jedan odobren program gospodarenja (u postupku su odobrenja programa za površinu 5.563,87 ha fizičkih vlasnika, a treba izraditi i odobriti programe za još 7.877,39 ha preostalih vlasnika – pravne osobe, državna tijela i dr.). Karakteristika privatnih šuma je ta da su one vrlo usitnjene, s prosječnom veličinom posjeda 0,43 ha i prosječnom veličinom čestice 0,15 ha. Na području Grada Zagreba postoji ukupno 15.399 šumoposjednika s više od 43.500 čestica. Korištenje šumskih resursa iz državnih šuma uglavnom se svodi na drvne šumske proizvode, a nedrvni šumski proizvodi, općekorisne funkcije šume i turizam znatno zaostaju zbog nedefiniranog tržišnog proizvoda koji bi se mogao tržišno vrednovati. Korištenje šumskih resursa iz privatnih šuma, s obzirom na to da se radi o vrlo velikom broju manjih šumskih površina, o velikoj heterogenosti oblika na manjim površinama, velikome broju šumovlasnika, različitim interesima i odnosima vlasnika prema šumi i šumarstvu uopće svodi se na pojedinačne primjere stvaranja dodane vrijednosti (skupljanje šumskih plodova, vožnja biciklom, golf, trčanje, lov, ribolov, edukacijske staze, ekoturizam, škole u prirodi, predavanja i seminari o zaštiti okoliša i ulozi šume, izložbe u šumi, itd.). Šume koje čine posebno vrijedne dijelove prirode na području Grada Zagreba su: Grmoščica, Lisičina, Zamorski breg, Šestinski dol, Mirogoj - Črleni jarek, Remetski kamenjak - Remete, Dotrščina, Miroševečina, Dankovečina, Čulinečina, Oporovec i Novoselčina, Jelenovac - Vrhovec i park - šume centra: Tuškanac - Dubravkin put - Cmrok, Zelengaj, Kraljevec, Pantovčak i Prekrižje, te se štite mjerama Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba, a održavaju ih prema godišnjem planu održavanja šuma na području Grada Zagreba Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Zagreb.

Razvojni problemi šumarstva na području Grada Zagreba su činjenica da važeća zakonska i podzakonska regulativa iz djelokruga šumarstva nije usklađena s djelokrugom prostornog planiranja, katastrom i potrebama privatnih vlasnika šuma, a postojeća upravna tijela na državnoj i lokalnoj razini i novoosnovane organizacije različito tretiraju šumarstvo i probleme u razvoju privatnih šuma. Isto tako, problemi su u tome što se isključuje lokalna samouprava iz postupka provedbe nadzora nad Zakonom o šumama, slaba je dostupnost lokalne uprave i samouprave, interesnih skupina i javnosti u postupcima izrade, odobrenja i dostupnosti podataka iz Šumskogospodarskih osnova i Programa za gospodarenje u privatnim šumama, te se netransparentno koriste sredstava iz postojećih fondova za razvoj šumarstva – OKFŠ. Postoje i stalni problemi vezani uz nelegalnu sječu ili želju privatnih vlasnika da se zemljište pod šumom unutar GUP - a promijeni u građevinsko zemljište, kao i velik broj privatnih šumovlasnika i mala površina privatnoga šumskog posjeda. Vrlo je mala povezanost privatnih vlasnika šuma u cilju zaštite i provedbe njihovih interesa, te se nedovoljno vrednuje socijalna i ekološka uloge šuma.

Zakon o šumama i podzakonske akte treba prilagoditi stanju i gospodarenju privatnim šumama te ih nakon toga uskladiti s postojećom regulativom iz prostornog planiranja i katastra. Isto tako, potrebno je koordinirati državne i lokalne službe (upravna tijela, inspekcije, katastar, gruntovnice), te vratiti šumarske inspekcije u lokalne uprave i samouprave. Važno je i formirati fond za šumarstvo iz kojeg bi

se transparentno i ravnomjerno financiralo gospodarenje, poticati udruživanje šumovlasnika i okrupnjavanja šumskog posjeda, udruživati šumovlasnike u udruge, osnivati zadruge i klastere, te osnivati posebne ustanove za gospodarenje park - šumama na području Grada Zagreba s ciljem zaštite šuma kao posebno vrijednog područja.

Stanovništvo se treba sustavno educirati o novim znanjima i vještinama, te treba podizati svijest građana o potrebi očuvanja šuma od devastacije, s naglaskom da su kritična točka šume u gradskom središtu. Za šume na području Grada Zagreba najvažnije je upravljanje i uređivanje šuma na principu održivoga – potrajnog gospodarenja kojim će se očuvati sve funkcije šuma, a infrastrukturne i prometne sustave planirati tako da ne ugrožavaju cjelovitost postojećih šuma. U šumama je važno omogućiti rekreaciju i edukaciju opremanjem odgovarajućom opremom prikladnom karakteru šume i krajobraza, te provesti sustavno upravljanje vrijednostima i resursima parka prirode Medvednica na temelju nedavno formirane javne ustanove, te maksimalno ograničiti sječu šume na Medvednici kako bi taj prostor zadržao svoju rekreacijsku ulogu i ulogu prirodnog rezervata. Prema načinu korištenja razlikuju se tri osnovna oblika šuma na području Grada Zagreba: gospodarske šume, zaštitne šume i šume s posebnom namjenom. Nedovoljna je istraženost šuma u privatnom vlasništvu, a izostala je valorizacija socijalnih i ekoloških funkcija šuma i podizanje svijesti o višestrukim vrijednostima urbanih šumskih ekosustava. U nizinskom pojasu, uz savsko korito, autohtono je stanište vegetacije šuma vrba i topola koje je većim dijelom u prošlosti iskrčeno, a tlo je iskorišteno za poljodjelstvo. Zbog problema koje donosi urbanizacija ključno pitanje u očuvanju šumskih resursa je kako najbolje iskoristiti prednosti i istodobno minimizirati negativne učinke tog procesa. Svjesno ili iz neznanja nanose se štete šumskom ekosustavu nezakonitim sječama i uzurpacijama, otuđivanjem šumskih proizvoda, odlaganjem otpada i ugrožavanjem biljnih i životinjskih vrsta, čime se povećava i opasnost od biljnih bolesti, štetnika i šumskih požara.

Prikaz 2. Šumske površine na području Grada Zagreba

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

Na području Zagrebačke županije prostorno je šumom najbogatiji reljefno razvedeniji zapadni dio Županije. Upola manje šuma nalazi se u istočnome dijelu, no te su šume iznimno gospodarski i ekološki vrijedne. Jugoistočni dio Županije, posebno uz Savu, siromašan je šumom, a zbog velike važnosti šuma u regulaciji vodnog režima u tom se dijelu planira pošumljavanje. Prema namjeni, 95% šuma u Zagrebačkoj županiji pripada kategoriji gospodarskih šuma, a ostalo su zaštitne šume (zaštita zemljišta, vodnih tokova, erozivnih područja, naselja) i šume s posebnom namjenom (sjemenske šume, nacionalni parkovi, rezervati, šume za odmor i rekreaciju, znanstvena istraživanja, obranu i sl.). Prema strukturi vlasništva 51,44% površine u vlasništvu je države, a 48,56% u privatnom vlasništvu. Stanje šuma na površinama u državnom vlasništvu znatno je bolje, pa je unapređenje gospodarenja šumama u privatnom vlasništvu prepoznato kao prioritet u razvoju korištenja tog prirodnog resursa.

Prikaz 3. Prostorni raspored šuma na području Zagrebačke županije

KRAPINSKO – ZAGORSKA ŽUPANIJA

Na području Krapinsko – zagorske županije približno 35% površine još se i danas, unatoč sječi u prošlosti, nalazi pod šumama, a procjenjuje se da je to područje površine od 42.870 ha. Najšumovitiji su gorski predjeli Macelja, Stahinjčice i Ivančice, te sjeverni obronci Medvednice. U nizinskim predjelima u dolinama Krapine i Sutle prevladavaju šume johe i hrasta lužnjaka te grupe vrba, što je karakteristično za poplavna područja. U srednjim se područjima javljaju hrast kitnjak i grab, te manji kompleksi s pitomim kestenom. Šumi hrasta i graba u višim predjelima pridolazi bukva, koja u ukupnoj drvnoj masi Zagorja ima najveći udio, dok su u najvišim predjelima bukvi primiješani još i smreka i jela, karakteristične za pretplaninsku i planinsku šumsku zajednicu. Isto tako, nužno je pošumljavati uništene šumske površine, pratiti stanje šuma, te poticati razvoj urbanog šumarstva što podrazumijeva ozelenjavanje gradskih i seoskih naselja, te turističkih područja. Ukupna šumska površina Krapinsko - zagorske županije iznosi 45.040 ha, što predstavlja 36,8% površine Županije, od čega je oko trećina u vlasništvu Države. U rascjepkanom šumskom kompleksu dominantnu ulogu imaju općekorisne funkcije šuma koje mogu biti i do 30 puta veće i značajnije od njihove sirovinske vrijednosti (drvne mase). Djelatnost šumarstva ne predstavlja onaj dio gospodarskih djelatnosti koji mogu činiti osnovicu za određeni značajniji razvoj. Krapinsko - zagorska županija ne raspolaže takvom šumskom osnovom koja bi mogla biti podloga za značajniji industrijski razvoj u području drvne industrije. Pored gospodarske vrijednosti šuma, potrebno je voditi računa i o rekreacijskoj, lovnoj i turističkoj vrijednosti koja je značajna, ali nedovoljno iskorištena. Na području Krapinsko - zagorske županije Zakonom o zaštiti prirode zaštićena je Medvednica kao Park prirode.

Prikaz 4. Šume na području Krapinsko – zagorske županije

ŠUMARSTVO NA PODRUČJU JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE KOJE SU U SASTAVU URBANE AGLOMERACIJE ZAGREB

GRADOVI/OPĆINE SA PODRUČJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Kao što je već spomenuto, u sastavu Zagrebačke županije nalaze se 22 jedinice lokalne samouprave koje su dio Urbane aglomeracije Zagreb.

Značajne površine Grada Dugog Sela zauzimaju šume, u postotnim omjerima to iznosi 24,72% od ukupne površine Grada Dugog Sela ili 1.333 ha.

Šume, državne kao i privatne, veliko su prirodno bogatstvo Grada Jastrebarskog. Iako one uzmiču pred izgradnjom i potrebom za poljoprivrednim zemljištem, još uvijek su sačuvane razmjerno velike ali rascjepkane površine. Sa šumama bi trebalo daleko bolje gospodariti nego što se to čini, osobito u cilju gospodarskoga probitka, a treba usmjeriti pozornost na sve prateće koristi od šuma i razvijati gospodarske djelatnosti s tim u svezi. Na području Jastrebarskog ukupno je 9.843,76 ha šuma. Od toga je u državnom vlasništvu 5.885,72 ha, a u privatnom 3.958,04 ha. Državne šume raspodjeljene su u 7 gospodarskih jedinica, a privatne u 4 gospodarske jedinice. Vrlo važna činjenica za grad Jastrebarsko je značajna površina šumskih kultura četinjača koje su ovdje alohtone te većina po starosti ide u obnovu i dosta su podložne raznim djelovanjima abiotskih i biotskih čimbenika.

Za sve gospodarske jedinice koje su u državnom vlasništvu izrađeni su šumogospodarski planovi. Ukupna drvna zaliha državnih šuma iznosi 1.088,989 m3, tj.185,02 m^3/ha. Godišnji prirast drvne mase iznosi 27.707 m3, tj.4,71 m3/ha. U nizinskom dijelu prevladava tipična šuma hrasta lužnjaka i običnog graba,šuma poljskog jasena i kasnog drijemovca dok u brežuljkastom i brdovitom dijelu prevladava ilirska šuma kitnjaka i običnog graba, brdska bukova šuma, crni grab.

Čak 44% površine Grada Samobora prekriveno je šumom. Šume u brdskom djelu Samobora i one koje su danas u Parku prirode značajne su u prvom redu radi ekološke i zaštitne funkcije (oko 30% šuma je zaštitno), ali i zbog gospodarskog iskorištavanja (proizvodnja kvalitetne oblovine, sitne građe i ogrjevnog drva). Nizinski dio Grada Samobora ima manje šumskih površina. Gustoća stanovništva i izgrađenost ovdje su na najvećoj razini, a obradiva zemlja je visokih boniteta. Šuma mekih listača (vrba, topola, joha) ima uz rijeku Savu i rijetke još nemeliorirane vodotoke. Te šume i šumarci gotovo da i nemaju gospodarsku vrijednost, ali je značajna njihova uloga u podizanju kvalitete prirodnog staništa, no nažalost prepune su otpada. Gotovo polovina šuma u brdskom dijelu Grada Samobora u privatnom je vlasništvu, a parcele su male (0,5 - 2ha). Šumama u državnom vlasništvu upravlja i gospodari TD Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Zagreb, Šumarija Samobor. Šumama u državnom vlasništvu gospodari se ophodnjom. Gotovo sve privatne šume prebornog su oblika, panjače, a gospodarenje nije učinkovito kao u državnim šumama. Prosječna drvna masa, kao najmjerodavniji pokazatelj stanja šuma, u državnim je šumama gotovo 3 puta veća nego ona u privatnim. Park šuma Tepec - Palačnik - Stražnik zauzima oko 350 hektara, prostire se na tri odvojena predjela i značajan je gospodarski i rekreativni potencijal. Vlasnik šume je Republika Hrvatska, a njome upravljaju Hrvatske šume d.o.o. Ima veliku drvnu masu, a uglavnom se izvode zahvati sanitarnog karaktera. Znatan dio šuma na području Grada Samobora prostire se unutar granica Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje. Primarna funkcija im više nije proizvodnja drvne mase, već trajnost u krajobrazu i održavanje biološke raznolikosti.

Šume su od osobite važnosti za razvoj i prosperitet Grada Svetog Ivana Zeline. Iako ih nema puno, u ovom su području iznimno gospodarski i ekološki vrijedne. Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta iznosi 6.417,29 ha, od čega je 919,11 ha (14,33%) u vlasništvu Republike Hrvatske, a 5.498,18 ha (85,67%) u vlasništvu privatnih šumoposjednika. Prema namjeni se dijele na gospodarske šume,

zaštitne šume (koje štite zemljišta, vodne tokove, erozivna područja i naselja), te šume s posebnom namjenom. U zadovoljavajućem su stanju, no ponegdje su, poput područja Zelinske glave, ugrožene nelegalnom gradnjom vikendica i drugih objekata, kao i širenjem divljih deponija. Ipak, još uvijek su sačuvane razmjerno velike površine i potrebno je sustavno primjenjivati različite mjere za razvoj gospodarskih djelatnosti koje se na njih nadovezuju.

Na području Grada Zaprešića nalazi se 1.651 ha šuma, te postoji niz šumskih zajednica. One se rasprostiru u četiri vegetacijska pojasa: europsko – planarni (nizinski), europsko – kolinski (brežuljkasti), europsko – montanski (brdski) i europsko – altimontanski (gorski). Šume u državnom vlasništvu su gospodarske namjene, osim park – šume Hrastina, a šume u privatnom vlasništvu su dijelom gospodarske šume, a dijelom šume posebne namjene. Za privatne šume je izrađen program gospodarenja čime se stvorio jedan od bitnih preduvjeta za usklađeno, plansko i transparentno gospodarenje.

U okviru ukupnog krajobraza Općine Bistra značajno i osobito vrijedno prirodno područje predstavlja Park prirode Medvednica, prostrano prirodno područje s naglašenim ekološkim vrijednostima: brojnim potocima, dolinama, krškim pojavama spilje, ponorima, stijenama, ponikvama i škrapama, autohtonim šumskim zajednicama, bogatom prizemnom florom, rijetkim planinskim biljkama, raznolikom životinjskim svijetom te kulturno – povijesnim spomenicima. Središnji dio Općine zauzima dolina u kojoj se nalaze naselja okružena šumom. S južne i jugoistočne strane nalazi se šuma Medvednica, dok je na sjeveru šuma Drviščak, te zajedno zauzimaju 893 ha što čini malo manje od polovice ukupne površine Općine. Šume na području Općine su u nadležnosti Uprave šuma Zagreb u sastavu javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištem „Hrvatske šume“.

Velike površine Općine Brckovljani zauzimaju šume, a u postotnim omjerima to iznosi 26,93% od ukupne površine Općine ili 1.915 ha.

Biološku raznolikost prirodnih asocijacija područja Općine Brdovec čine šume, brdske i dolinske livade kao i očuvani prirodni tokovi gorskih i djelomično dolinskih vodotoka s rukavcima. Šumske površine pružaju se na sjevernim ekspozicijama na strmijim i blažim padinama bregova i brežuljaka i u dubokim jarcima. Šume su pretežno panjače i u privatnom posjedu. Sa znatno manjom površinom šuma gospodari J.P. Hrvatske šume, Uprava šuma Zagreb, Šumarija Zagreb. Od šumskih zajednica zastupljene su na osunčanim padinama bregova klimazonalne zajednice hrasta kitnjaka i običnoga graba, hrasta kitnjaka i običnoga graba s primjesom bukve. Tlo u šumi hrasta kitnjaka i graba je u proljeće pokriveno najraznolikijim šumskim cvijećem. Uz riječne doline pojedinačno pridolaze skupine vrba, joha i topola. U rukavcima Stare Save pridolaze sekundarne zajednice vlažnih staništa trščaci i visoki šaševi. Na zadanom području biološku raznolikost upotpunjuju i manje površine brdskih livada i znatno zastupljenije dolinske livade. Šumske površine zauzimaju ukupno 551 ha ili 14,8% ukupne površine Općine, od čega je 420 ha u privatnom vlasništvu. Šume na području općine u nadležnosti su Uprave šuma Zagreb koja djeluje u sastavu javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u Republici Hrvatskoj „Hrvatske šume“.

Veliku površine Općine Dubravica zauzimaju šume, u postotnim omjerima to iznosi 32,89% od ukupne površine Općine ili 673 ha.

U općini Jakovlje šume čine 43,35% od ukupne površine Općine ili 1.548 ha.

U općini Luka šume čine 24,64% od ukupne površine Općine ili 423 ha.

Nešto manje od polovine ukupne površine Općine Kravarsko ili 2.441 ha zauzimaju šume, od čega 1.207 ha predstavljaju šume u državnom vlasništvu. Šume na području Općine Kravarsko u nadležnosti su Uprave šuma Zagreb, Uprave šuma Karlovac i Uprave šuma Sisak, koje su u sastavu javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u R. Hrvatskoj "Hrvatske šume".

Općina Pisarovina raspolaže značajnim šumskim površinama od 4.929,48 ha, a one zauzimaju 34% njezine ukupne površine. Tu su zastupljene i državne i privatne šume. Šumarija Pisarovina sastoji se od tri gospodarske jedinice od kojih su dvije nadležne za šumsko područje Općine Pisarovina: Gospodarska jedinica Gračec - Lučelnica površine od 1010,91 ha sa 200.200 m^3 ukupne drvne mase s godišnjim prirastom oko 8.233 m^3 ili 8,3 m^3/ha. Prema vrsti drveća najzastupljeniju drvnu zalihu ima obična bukva (50,71%), obični grab (29,29%) i hrast kitnjak (14,85%), a ostale vrste drveća su znatno manje zastupljene, sveukupno (5,15%). Gospodarska jedinica Pisarovinski lugovi površine od 1947,29 ha sa 457.898 m^3 ukupne drvne mase i godišnjim prirastom od 9994 m^3 ili 5,3 m^3/ha. Prema vrsti drveća najzastupljeniji su hrast lužnjak (71,44%), joha (11,17%) i obični grab (10,72%), a ostale vrste drveća su manje zastupljene, sveukupno (6,67%). Treća Gospodarska jedinica Crna Draga nadležna je za dio područja Karlovačke županije.

Na području općine Marija Gorica šume gospodarske namjene zauzimaju 336,97 ha ili 16,02% ukupne površine Općine, te uz poljoprivredno zemljište predstavljaju najznačajniji prirodni resurs ovog područja. Šumama u vlasništvu Republike Hrvatske gospodari Uprava šuma Zagreb, a dio šuma se nalazi u privatnom vlasništvu.
Šume su u Općini Pušća među najvažnijim prirodnim resursima i zauzimaju oko trećine ukupnog teritorija, odnosno ukupno 514,61 ha, od čega je 101 ha šuma u državnom vlasništvu. Šume na području Općine u nadležnosti su Uprave šuma Zagreb u sastavu javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u Republici Hrvatskoj „Hrvatske šume“. Međutim, većina šuma na području Općine je u privatnom vlasništvu. Iste su velikim dijelom neuređene, a programi gospodarenja kojima su obuhvaćene su zastarjeli. Karakterizira ih usitnjenost posjeda, nedostatak novca za izradu programa za gospodarenje i nedovoljna educiranost vlasnika privatnih šuma. Unatoč činjenici kako zakonska regulativa omogućuje standarde gospodarenja privatnim šumama jednake kao u šumama u državnom vlasništvu, stanje na terenu nije niti izdaleka takvo, a što je jasno vidljivo iz procjene drvne zalihe u privatnim šumama, koja je upola manja od one u državnim šumama. Šume također ugrožava i agresivan prodor ljudskih aktivnosti koji se očituje kroz širenje predimenzioniranih građevinskih područja, prosjecanje šuma infrastrukturnim koridorima te neracionalnu uporabu zaštitnih kemijskih sredstava na poljoprivrednim površinama u kontaktnim područjima uz šume i zagađenju površinskih i podzemnih voda kao i drugim efektima urbanizacije.
U općini Rugvica šume čine 14,47% od ukupne površine Općine ili ukupno 1.354 ha.

GRADOVI/OPĆINE SA PODRUČJA KRAPINSKO – ZAGORSKE ŽUPANIJE

Na području Krapinsko – zagorske županije nalazi se 7 jedinica lokalne samouprave koje su u sastavu Urbane aglomeracije Zagreb.
Bogati biljni svijet u sloju drveća Donje Stubice obilježavaju: gorski javor, bukove šume s velikim bogatstvom endemičnih oblika, javor mliječ, hrast kitnjak, obični grab, divlja trešnja, klen, javor, brijest, velelisna lipa, hrast medunac, crni grab, divlji i obilno rasprostranjeni pitomi kesten, vrba, joha, hrast lužnjak, bijela vrba i crna joha. U sloju grmlja na stubičkom području nalazimo: lijesku, crnu bazgu, gorski brijest, božikovinu, vazdazeleni likovac, planinsku kozju krv, širokolisnu kuriku, glog, kalinu i svib. Čitav prostor obiluje i proljetnicama. Tijekom godine mogu se ubirati šumski plodovi posebice kesten, gljive, kupine, šipak i ostali.
Šumske površine Grada Oroslavja su razvrstane u šume isključivo osnovne namjene te ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište. Šume isključivo osnovne namjene razvrstane su na

gospodarske šume u državnom ili privatnom vlasništvu. Šumske površine u privatnom vlasništvu su slabo korištene. Gospodarenje šumama se vrši jednostavnom i proširenom biološkom reprodukcijom. Šume na području Grada su ugrožene građenjem infrastrukturnih koridora te odlaganjem komunalnog otpada. Gospodarenje šumama vršiti će se prema šumskogospodarskoj osnovi koja se temelji na načelima biodiverziteta i obnovljivim resursima. Potrebno je razvijati sve funkcije šume u smislu njihova učinkovitijeg korištenja. Uništene šumske površine potrebno je obnoviti pošumljivanjem.

Na području Grada Zaboka nalaze se površine sa rijetko očuvanim pojasevima autohtonih šuma, šikara i izvornih dolinskih i livadnih zajednica. Kada su pak u pitanju šume na području grada, oko 98% su u privatnom posjedu. Definirana je potreba da se šumovlasnici educiraju o ekonomskoj isplativosti te ekološki prihvatljivom upravljanju šumama.

Na području Općine Gornja Stubica velike su površine pokrivene šumama i namijenjene poljodjelstvu. Na žalost, taj dar prirode nije ni izdaleka iskorišten. Veći dio šuma je u privatnom vlasništvu, a gospodarenje tim šumama je na jako niskoj razini. Bilo bi poželjno poduzeti odgovarajuće mjere (edukacija stanovništva, financijska državna potpora i dr.) kojima bi se potaknulo isplativije gospodarenje šumama, osobito privatnim. Trebalo bi izraditi studiju o šumama na području Općine Gornja Stubica s ciljem da se ustanove i kartiraju stvarne šumske površine, da se napravi vrednovanje postojećih šuma, da se odrede smjernice za unaprjeđenje šumskih površina u budućnosti, te da se odrede zemljišta povoljna i nužna za pošumljavanje.

Površine šuma i šumskoga zemljišta na području Marije Bistrice su u privatnom i državnom vlasništvu. Površine u privatnom vlasništvu su slabo korištene. Gospodarenje šumama se vrši jednostavnom i proširenom biološkom reprodukcijom. Na području općine Marija Bistrica površina šuma u privatnom vlasništvu iznosi 2.296,39 ha, u državnom vlasništvu površina od 527,13 ha, a ukupno 29,40 ha šumske površine čine zaštitne šume. Tako šumske površine zauzimaju ukupnu površinu Općine od 2.852,88 ha. Ovisno o značajkama lokacije na području općine Marija Bistrica u nizinskim predjelima prevladavaju šume johe i hrasta lužnjaka te grupe vrba. U srednjim se područjima javljaju hrast kitnjak i grab, te manji kompleksi s pitomim kestenom. Šumi hrasta i graba u višim predjelima pridolazi bukva, koja u ukupnoj drvnoj masi Zagorja ima najveći udio, dok su u najvišim predjelima bukvi primiješani još i smreka i jela, karakteristične za pretplaninsku i planinsku šumsku zajednicu. Šume na području općine Marija Bistrica najviše su ugrožene zbog odlaganja komunalnog otpada na šumskom području.

Stubičke Toplice smještene su podno sjevernih obronka Zagrebačke gore. To je nadasve pitomi kraj, sa obiljem zelenih brežuljaka od kojih se ističe brdo Kamenjak neposredno iznad kupališta i brdo Kapelščak iznad Parka "Maksimilijana Vrhovca". Površina šume Kamenjak je 15 ha, starosti preko 400 godina, a proteže se u visinskom rasponu od 161 do 266 metara nadmorske visine. Na jugozapadnoj ekspoziciji šume Kamenjak, u području Povijesno – poučne staze Kamenjak, prisutne su dvije šumske zajednice: zajednica hrasta lužnjaka i običnog graba i zajednica hrasta kitnjaka i običnog graba. Osim navedenog, prisutne su i zajednice hrasta cera, graba, bukve, javora, klena, divlje trešnje, sitnolisne lipe, johe…

Općinu Veliko Trgovišće obilježava brežuljkasti krajolik prekriven šumama, površine od oko 1.066,13 ha, a zastupljene su bukove, hrastove i grabove šume te javor. Od grmlja pretežito rastu božikovina, lijeska, bijeli glog, crveni glog, vazdazeleni likovac, obični likovac i crvena bazga. Autohtone krajobrazne karakteristike predstavljaju šumarci i gajevi, skupine stabala i samonikli drvoredi duž potoka, livade, živice i drugi oblici. Na području Općine šumsko zemljište je većinom u privatnom

vlasništvu. U odnosu na protekla desetljeća, zamjećuje se povećanje zemljišta pod šumama, te smanjenje poljoprivrednog zemljišta uslijed napuštanja poljoprivrednih djelatnosti i neobrađivanja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ važeća zakonska i podzakonska regulativa iz djelokruga šumarstva nije u potpunosti usklađena s djelokrugom prostornog planiranja, katastrom i potrebama privatnih vlasnika šuma ▪ lokalna samouprava nije dovoljno uključena u postupke provedbe nadzora nad Zakonom o šumama ▪ relativno loše gospodarenje šumama ▪ nepostojanje kontinuiteta uređivanja šuma ▪ relativno slaba dostupnost lokalne uprave i samouprave, te javnosti i interesnih skupina u postupcima izrade i dostupnosti podataka iz Šumskogospodarskih osnova i Programa za gospodarenje privatnim šumama ▪ želja privatnih vlasnika da se zemljište pod šumom unutar GUP - a prenamijeni u građevinsko zemljište ▪ netransparentno korištenje sredstava iz postojećih fondova za razvoj šumarstva ▪ prekomjerne sječe i uzurpacije šumskih područja, nezakonita gradnja, širenje divljih deponija, otuđivanje šumskih proizvoda i ugrožavanje biljnih i životinjskih vrsta, čime se povećava i opasnost od biljnih bolesti, šumskih požara i pojave klizišta ▪ velik broj privatnih šumovlasnika i mala površina privatnoga šumskog posjeda ▪ slaba povezanost privatnih vlasnika šuma u cilju zaštite i provedbe njihovih interesa ▪ nedovoljno vrednovanje socijalnog i ekološkog aspekta šuma	▪ Zakon o šumama u potpunosti treba prilagoditi stanju i gospodarenju privatnim šumama, te ih nakon toga uskladiti s postojećom regulativom iz prostornog planiranja i katastra ▪ potrebno je koordinirati državne i lokalne službe, te vratiti šumarske inspekcije u lokalne uprave i samouprave ▪ formiranje fonda za šumarstvo iz kojeg bi se transparentno i ravnomjerno financiralo gospodarenje šumama ▪ poticanje udruživanja šumovlasnika i okrupnjavanja šumskog posjeda ▪ osnivanje zadruga i klastera, te posebnih ustanova za gospodarenje šumama ▪ stanovništvo sustavno educirati o novim znanjima i vještinama, te podizati svijest građana o potrebi očuvanja šuma od devastacije ▪ upravljanje na principu održivoga gospodarenja kojim će se očuvati sve funkcije šuma ▪ infrastrukturne i prometne sustave planirati tako da ne ugrožavaju cjelovitost šuma ▪ u šumama omogućiti rekreaciju i edukaciju opremanjem odgovarajućom opremom prikladnom karakteru šume ▪ maksimalno ograničiti sječu šume ▪ pored gospodarske vrijednosti šuma, potrebno je voditi računa i o rekreacijskoj, lovnoj i turističkoj vrijednosti koja je nedovoljno iskorištena ▪ pošumljavati uništene šumske površine, te poticati razvoj urbanog šumarstva što podrazumijeva ozelenjavanje gradskih i seoskih naselja, te turističkih područja

2.5.3. Rudarstvo – gospodarska djelatnost

Rudarstvo je gospodarska djelatnost koja obuhvaća pronalaženje i vađenje (eksploataciju) mineralnih sirovina iz ležišta te njihovu pripremu (oplemenjivanje) za tržište. Rudarski proizvodi (mineralne sirovine) su osnova za najveći broj industrijskih grana. Proširenjem definicije djelatnosti, u rudarstvo se svakako treba svrstati i zaštita resursa, zaštita i unapređenje okoliša, racionalno gospodarenje resursima, zapravo sve ono što je obuhvaćeno sintagmom održivi razvoj.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepostojanje jasnog plana kolika je potreba za mineralnim sirovinama na području Urbane aglomeracije Zagreb ▪ korištenje mineralnih sirovina u praksi najčešće kolidira s interesima korištenja i zaštite voda, šuma, poljoprivrednog zemljišta te zaštite okoliša	▪ planirati kolike bi bile potrebe za mineralnim sirovinama na području aglomeracije Zagreba ovisno o budućoj građevinskoj aktivnosti kao gospodarskoj grani koja najviše koristi te resurse, ▪ usuglasiti sve korisnike prostora, možda na temelju cost-beneffit studija kako bi se osiguralo održivo i racionalno gospodarenje.

3. Urbano okruženje

3.1. KVALITETA URBANOG OKOLIŠA, IZLOŽENOST EKOLOŠKIM RIZICIMA I KLIMATSKIM OPASNOSTIMA

3.1.1. Praćenje stanja okoliša, informacijski sustav okoliša, planiranje zaštite okoliša

Praćenje stanja okoliša definirano je Zakonom o zaštiti okoliša, a obuhvaća sustavno praćenje kakvoće zraka, vode, tla, biljnog i životinjskog svijeta, iskorištavanje mineralnih sirovina, praćenje stanja onečišćenja, utjecaja onečišćenja na zdravlje ljudi, proizvodnje i gospodarenje otpadom i ostalih prirodnih pojava te antropogenih utjecaja na okoliš.

U Republici Hrvatskoj osnovni dokumenti zaštite okoliša su Strategija održivog razvitka RH, Plan zaštite okoliša RH, Program zaštite okoliša i Izvješće o stanju okoliša. Prema Zakonu o zaštiti okoliša određene ovlasti vezane za zaštitu okoliša stavljene su u nadležnost regionalnoj razini - Županijama i Gradu Zagrebu. Tako su iste zadužene za pojedine poslove organiziranja i financiranja, odn. unapređenja stanja okoliša na svojem administrativnom području.

Informacijski sustav zaštite okoliša (ISZO) definiran je Zakonom o zaštiti okoliša. Riječ je o sustavu koji je uspostavljen sa svrhom cjelovitog upravljanja zaštitom okoliša i/ili pojedinim sastavnicama okoliša. Sustav čini niz međusobno povezanih elektroničkih baza podataka i izvora podataka o stanju i opterećenjima pojedinih sastavnica okoliša, prostornim obilježjima i drugim podacima i informacijama važnim za praćenje stanja okoliša na nacionalnoj razini.

U Gradu Zagrebu je prvo Izvješće o stanju okoliša (SGGZ 8/99) doneseno 1999. godine u okviru Programa zaštite okoliša – Lokalne agende 21. Drugo Izvješće doneseno je 2006. Krajem 2014.

izrađen je Program zaštite okoliša Grada Zagreba. Praćenje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu provodi se od 1965. Prema Zakonu o zaštiti zraka izrađen je Nacrt prijedloga Programa zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama. To je provedbeni dokument za četverogodišnje razdoblje i sastavni je dio Programa zaštite okoliša Grada Zagreba. Uspostava Katastra emisija u okoliš započeta je 1997. te se sustavno prikupljaju podaci o emisijama onečišćujućih tvari u zrak i vode te prate količine i tijek otpada. Prema Zakonu o zaštiti okoliša i Pravilniku o Registru onečišćenja okoliša podaci se prikupljaju i prate putem Registra onečišćavanja okoliša. Od 2012. Registar je dostupan javnosti i doprinos je Informatičkom sustavu zaštite okoliša. Od '90-ih godina sustavno se prati kakvoća podzemnih voda na priljevnim područjima vodocrpilišta prema Planu za zaštitu voda Grada Zagreba. Grad Zagreb je izradio stratešku kartu buke koja će poslužiti kao osnova za izradu konfliktnih karata buke i akcijskih planova.

Sustavno i relativno kvalitetno praćenje stanja okoliša u Zagrebačkoj županiji postoji u nekim segmentima okoliša (npr. vode, zrak, otpad). Nije uspostavljen jedinstven županijski informacijski sustav kojim bi se maksimalno koristile postojeće informacije i povećala pristupačnost informacija o stanju okoliša. Neki od gradova i općina u županiji donijeli su programe zaštite okoliša – Sveti Ivan Zelina, Jakovlje, Dugo Selo, Orle, Dubravica i dr. Četvrto Izvješće o stanju okoliša u Zagrebačkoj županiji za razdoblje od 2009. do 2012. godine županijska je skupština donijela u prosincu 2015. Na području Zagrebačke županije djeluje javna ustanova Zeleni prsten Zagrebačke županije koja obavlja djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenih područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, nadzire provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na područjima kojim upravljanja te sudjeluje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nesustavno praćenje stanja pojedinih sastavnica okoliša, npr. tla, buke, bioraznolikosti ▪ necjelovita provedba propisanih mjera zaštite okoliša ▪ sporo provođenje postojećih planova/programa ▪ nedovoljno razvijena svijest građana/javnosti	▪ donošenje i provedba dokumenata zaštite okoliša i održivog razvoja ▪ kontinuirano praćenje i obrada podataka o okolišu ▪ uspostava jedinstvenog informacijskog sustava o okolišu radi podizanja kvalitete izvještavanja ▪ poticati jedinice lokalne samouprave na izradu lokalnih programa zaštite okoliša

3.1.2. Zrak

Značajan utjecaj na kakvoću zraka ima Zagreb kao veliko urbano središte sa stacionarnim i mobilnim izvorima onečišćenja. Unatoč tome, kakvoća zraka na području urbane aglomeracije Zagreb je relativno dobra. Ako se izuzme Zagreb, prostor Urbane aglomeracije Zagreb je pretežito ruralan, s velikim udjelom površina pokrivenih šumama, ali i poljoprivrednih površina, što ujedno predstavlja i prisutnost difuznih (npr. nanošenje pesticida) izvora onečišćenja.

Na području Urbane aglomeracije Zagreb prevladava druga (II) kategorija kakvoće zraka.
Grad Zagreb je glavni izvor onečišćenja zraka. U Gradu Zagrebu mjerenja se provode na 6 gradskih mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka, na 3 postaje u državnoj mreži i na 3 postaje za mjerenja posebne namjene. Prema rezultatima mjerenja 2012. kvaliteta zraka u Gradu Zagrebu je

bila II. kategorije (onečišćen zrak), a rezultatima iz 2013., II. kategorije s obzirom na izmjerene koncentracije čestica (PM10 i PM2,5) i dušikovih oksida (NOx) i I. kategorije s obzirom na koncentracije ozona (O3) i benzol(a)pirena (BaP) u česticama PM10, zbog čega je evidentirano poboljšanje kvalitete zraka u odnosu na onu iz 2012. godine. Unatoč zabilježenom smanjenju emisija onečišćujućih tvari u zrak, onečišćenje zraka je još uvijek posljedica združenog utjecaja izgaranja fosilnih goriva i odvijanja intenzivnog cestovnog prometa na području Grada Zagreba.

Slika 1 Prikaz lokacija mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu

Na području Zagrebačke županije ne provode se kontinuirana mjerenja kvalitete zraka, s izuzetkom Grada Velike Gorice gdje je postavljena automatska mjerna postaja (AMP) kao lokalne mreže za trajno praćenje kakvoće zraka Zagrebačke županije. Za potrebe izrade Programa zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Zagrebačke županije, za ocjenu stanja kvalitete zraka korišteni su rezultati mjerenja sa AMP Velika Gorica te indikativni jednodnevni rezultati mjerenja kvalitete zraka provođenog 2015. godine na područjima devet gradova Zagrebačke županije (Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, Zaprešić, Velika Gorica, Sv. Nedjelja, Samobor, Jastrebarsko, te izvan aglomeracije u Vrbovcu i Ivanić Gradu). Ujedno su korišteni i rezultati modeliranja kvalitete zraka na osnovu podataka o emisijama iz pojedinih sektora te podataka o meteorološkim prilikama razmatranog područja. Indikativno mjerenje kvalitete zraka provedeno je za parametre: Dušikov monoksid (NO); Dušikov dioksid (NO2); Sumporni dioksid (SO2); Sumporovodik (H2S) i Čestice (PM10). Prema izmjerenim vrijednostima pokazatelja kakvoće zraka, u Zagrebačkoj županiji prevladava druga (II) kategorija kakvoće zraka, a razlog tome je nepostojanje velikih industrijskih zagađivača. Na kakvoću zraka u Samoboru, Zaprešiću i Dugom Selu, u odnosu na druge gradove Zagrebačke županije, veliki utjecaj ima Grad Zagreb kao i vrlo gust promet prema navedenim gradovima. Niti jednom slučaju nije došlo do prekoračenja satnih vrijednosti mjerenih parametara onečišćujućih tvari. Iz provedenih analiza je ipak vidljivo kako je povećana koncentracija onečišćujućih tvari prisutna u onim jedinicama lokalne samouprave sa povećanim brojem stanovnika.

Veći broj stanovnika znači i veći broj prometnih sredstava, veću potrošnju energenata za potrebe kućanstava i veću gospodarsku aktivnost. Sve navedeno uzrokuje i povećane emisije u zrak, što se može vidjeti iz provedene analize. U tom smislu se ističu Grad Velika Gorica, Sveta Nedelja, Samobor i Grad Zaprešić. Izvještaj o provedbi Akcijskog plana energetski održivog razvitka Grada Jastrebarskog za razdoblje 2011-2015. s prikazom ostvarenih ušteda: smanjenje emisije CO2 u sektoru Zgradarstva 248,91 (t CO2), sektor prometa 35,79 (tCO2), sektor Javne rasvjete 10,02 (tCO2), sveukupno 294,72 tCO2. Analiza provedbe mjera pokazuje smanjenje emisije od 2,84% u odnosu na indikativni cilj smanjenja emisije CO2 (21%), te će za njegovo postizanje trebati intenzivirati provedbu mjera energetske učinkovitosti.

Može se zaključiti kako Zagrebačku županiju karakteriziraju relativno male količine emisija onečišćujućih tvari u zrak. Navedeno je posljedica činjenice da na razmatranom području ne postoje veliki nepokretni izvori niti emisijski izvori koji bi bili grupirani na određenom području. Također, činjenica je da Zagrebačka županija pokriva veliki prostor s velik udjelom zelenih površina kao što su poljoprivredne površine i šumske zajednice te da veliki dio županije predstavlja ruralno područje, ide u prilog ocjeni kako evidentirane emisije u osnovi ne narušavaju kvalitetu zraka koja je za područje Zagrebačke županije ocjenjena dobrom.

Kakvoća zraka na području Krapinsko - zagorske županije za sada nije značajnije ugrožena onečišćivačima s teritorija Županije i takvo stanje treba zadržati. Županijska mjerenja od kojih pod područje Urbane aglomeracije Zagreb spadaju lokacija 3 i 4 provođena su 2006/2007 g. na četiri lokacije Pokretnim ekološkim laboratorijem (PEL). Na lokaciji 3: Donja Stubica – U ljetnom i zimskom periodu mjerenja koncentracije svih polutanata niže su od graničnih vrijednosti određenih Uredbom. Na lokaciji 4: Zabok -prosječna koncentracije PM10 niža je od graničnih u ljetnom periodu mjerenja, a samo su u zimskom periodu zabilježena dva prekoračenja. Koncentracije svih ostalih polutanata niže su od graničnih vrijednosti određenih Uredbom. Najznačajniji izvor zagađenja zraka u Krapinsko – zagorskoj županiji je promet, budući su zastupljeni tipični plinovi koji nastaju izgaranjem goriva u motorima s unutrašnjim izgaranjem. U županiji prevladava prva (I) kategorija kakvoće zraka, osim u Zaboku (i u Zlataru izvan aglomeracije) gdje je u drugom razdoblju mjerenja utvrđena druga (II) kategorija kakvoće zraka. Najvjerojatniji razlog tome je vrlo gust promet.
Prema podacima Agencije za zaštitu okoliša, na području Krapinsko-zagorske županije nema većih industrijskih postrojenja koji bi svojom djelatnošću kontinuirano utjecala na kvalitetu zraka, što je u skladu s konceptom održivog razvoja Županije, razvoja turizma i poljoprivrede na prostoru cijele Županije. U Županiji je u otpadnim plinovima 2012. godine najzastupljenija onečišćujuća tvar bila ugljikov dioksid (CO2). Slijede oksidi sumpora izraženi kao sumporov dioksid (SO2), oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO2) te ugljikov monoksid (CO). Vrlo zastupljena onečišćujuća tvar po količini ispuštanja su PM 10 (čestice) koje se nalaze na trećem mjestu (Izvor: Strateška studija utjecaja na okoliš II. Ciljanih izmjena i dopuna Prostornog plana Krapinsko-zagorske županije, 2014.).

Negativni utjecaj na kakvoću zraka od gospodarskih aktivnosti potrebno je spriječiti izborom, smještajem i načinom rada gospodarskih objekata te oblikovanjem sustava prometa kao i proširivanjem toplinske i plinske mreže.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ emisije u zrak iz stacionarnih izvora, iz prometa i iz difuznih izvora ▪ skromna provedba mjera energetske učinkovitosti i uporabe čistijih goriva, te obnovljivih izvora energije ▪ nedostatna mreža postaja za mjerenje i praćenje kakvoće zraka	▪ smanjiti emisije onečišćujućih tvari u zrak ▪ osigurati sustavno praćenje kakvoće zraka ▪ unapređivati sustav javnog prijevoza ▪ promicati djelotvorne i štedljive uporabe energije, primjene mjera energetske učinkovitosti, uporabe obnovljivih izvora energije i alternativnih čistijih goriva

3.1.3. Voda

Hrvatske vode prate kvalitetu voda, a uzorkovanje i ispitivanje voda obavlja se na temelju mjerenja pojedinih skupina pokazatelja kakvoće kopnenih površinskih voda. U prethodnom razdoblju (razdoblje od 2005-2008. g.) prema dobivenim vrijednostima potoci se svrstavaju u kategoriju dobrog i vrlo dobrog stanja. Kakvoća vode potoka odstupa od planirane vrste vode (kategorije) na dionicama na kojima postoje direktni ispusti.

Potoci na području Grada Zagreba, od izvora do prvih naselja, svrstani su u I. kategoriju, a nizvodnije u II. kategoriju. Iznimka je kanal Črnec koji je svrstan u III. kategoriju kako se nalazi na direktnom ispustu otpadnih voda iz gospodarske zone Sesvetskog Kraljevca. Vrlo visoke vrijednosti koncentracije BPK5, amonijaka, nitrata i ukupnog fosfora, dobivene su na potoku Gorjaku u čijoj se blizini nalaze pogoni tvrtke Pliva d.d. i Kvasac d.o.o.

Početkom 2009. godine u rad je pušten uređaj za pročišćavanje otpadnih voda grada Zaprešića. U pogon je pušteno mehaničko pročišćavanje, a u izgradnji je pogon za biološko pročišćavanje otpadnih voda.

Najopterećeniji vodotok na području Urbane aglomeracije Zagreb jest rijeka Sava, koja između ostalih prima i otpadne vode najvećeg zagađivača – Grada Zagreba. I druge tekućice koje prolaze blizu naselja preopterećene su ispustima netretiranih otpadnih voda (rijeka Lonja). Kako bi se smanjilo onečišćenje, nužna je izgradnja pročišćivaća otpadnih voda te proširenje mreže odvodnje.

Podzemne vode zagrebačkog vodonosnika predstavljaju bitne rezerve vode Hrvatske i stoga se trebaju posebno čuvati. Prirodna ranjivost Zagrebačkog vodonosnika je velika, ali prijetnja su i veliki onečišćivači (od slovenske granice do Siska). Uzroci potencijalnih onečišćenja podzemnih voda su divlja odlagališta i šljunčare na vodozaštitnim i osjetljivim područjima, vodopropusna kanalizacija, industrijski pogoni, obrtničke radionice i skladišta locirani unutar zona sanitarne zaštite, poljoprivredna djelatnost u kojoj se koriste lako ispirljivi herbicidi.

Na području Grada Zagreba u ispitivanim stajaćicama (šljunčara Rakitje i jezera - Bundek, Savica, maksimirska jezera), Planom svrstanih u II. kategoriju povišene su vrijednosti prema mikrobiološkim pokazateljima i hranjivim tvarima, a povećani su i nekih drugi pokazatelji u odnosu na propisane vrijednosti.

Na području Zagrebačke županije u jezerima se u proteklom razdoblju nisu dogodile veće promjena koncentracija BPK5, amonijaka, nitrata i ukupnog fosfora. Uz male oscilacije, srednje godišnje vrijednosti pokazuju silazan trend i upućuju na dobro stanje jezera.

U Krapinsko-zagorskoj županiji prijavljeno je 59 ispusta s prethodnim pročišćavanjem otpadnih voda od kojih je najzastupljenije pročišćavanje fizikalnim postupcima, dok ih je prema prijavama zabilježeno 65 bez ikakavog pročišćavanja (Izvor: Strateška studija utjecaja na okoliš II. Ciljanih izmjena i dopuna Prostornog plana Krapinsko-zagorske županije, 2014.).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Onečišćenje površinskih i podzemnih voda ispuštanjem nepročišćenih otpadnih voda ▪ produbljenje dna rijeke Save i trend sniženja vodostaja	▪ zamjena postojećih tehnologija boljim i čišćim tehnologijama ▪ očuvanje voda koje su još čiste, zaustavljanje trenda pogoršanja, saniranje ili uklanjanje izvora onečišćenja ▪ povećanje opsega pročišćavanja otpadnih voda prije ispuštanja u vodotokove ugradnjom pročistača otpadnih voda ▪ donošenje odgovarajućih planove zaštite i održivog gospodarenja vodama

3.1.4. Tlo

Na području Zagrebačke aglomeracije prevladavaju tipovi podzolastih tala koja se agrotehničkim mjerama mogu privesti određenoj svrsi. Također, tu su hidrogena tla veće plodnosti, ali sa složenim problemom hidromelioracije bez koje se livade ne mogu pretvoriti u produktivnije oranično zemljište. Na strmim padinama i valovitim brežuljcima Hrvatskog zagorja prisutna su pjeskovita ilovasta tla, prikladna za vinogradarstvo i voćarstvo.
Obradive poljodjelske površine predstavljaju jedan od vrijednih prirodnih resursa koji je potrebno posebno valorizirati i štititi. One su ekološki neprocjenjivo, biološki raznoliko i krajobrazno prepoznatljivo područje regije te čine gotovo 50% njene površine (više od 50% površine Županije zagrebačke, te 46% teritorija Grada Zagreba). Osobito vrijedna obradiva tla (P1)obuhvaćaju površinu od cca 10 674ha, dok se vrijedna obradiva tla (P2) nalaze na 78 7227 ha te su preostala ostala obradiva tla (P3). Za ratarsku proizvodnju najpogodnija su aluvijalna tla rijeka. Po položaju, veličini i dostupnosti oranice i vrtovi južnih nizinskih prostora Zagreba značajan su poljodjelski čimbenik i potencijal u opskrbi Grada te predstavljaju značajan izvor prihoda dijela stanovništva.

Slika: Poljprivredna tla na području Urbane aglomeracije Zagreb, Izvor: Polazne osnove za izradu strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti, AF, 2015.

Najizrazitija prijetnja **kakvoći tla** je neodgovarajuća gnojidba poljoprivrednih površina, osobito na savskom vodonosniku, koja je uzrok zagađivanja podzemnih voda nitratima. U zaštićenom području Savice odlagan je otrovni otpad tzv. gudron. Uz zatrovanje tla velika je opasnost i od zatrovanja vode. Eksploatacijom mineralnih sirovina (šljunka, kamena, gline) tlo se gubi i onečišćuje. Nesanirani kamenolomi i glinokopi su prostori krajobrazne degradacije, erozije i nestabilnosti tla te predstavljaju sanitarni rizik kao postojeća i potencijalna odlagališta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ gubitak najkvalitetnijih obradivih površina zbog prenamjene ▪ trajna konverzija tla najbolje uporabne vrijednosti u nepoljoprivredne svrhe ▪ neodgovarajuća gnojidba nekih poljoprivrednih površina – zagađenje tla i voda ▪ nekontrolirana eksploatacija mineralnih	▪ spriječiti širenje bespravne gradnje ▪ edukacija lokalnog stanovništva vezano uz gnojidbu poljoprivrednih površina ▪ ograničiti eksploataciju mineralnih sirovina i uvesti stroži nadzor ▪ sanirati napuštene kamenolome i glinokope u skladu sa konceptom održivog razvoja prirodne osnove

sirovina – gubi se tlo ▪ napušteni i nesanirani kamenolomi i glinokopi – krajobrazna degradacija i uzrok nestabilnostima i eroziji	▪ jačanje svijesti o važnosti tla kao elementa biosfere ▪ kontinuirana provedba analize tala i sustavno poduzimanje mjera u očuvanju njihove čistoće ▪ edukacija poljoprivrednika o racionalnoj primjeni gnojiva i pesticida i primjeni "zelene gnojidbe"

3.1.5. Otpad i gospodarenje otpadom

Gospodarenje otpadom podrazumijeva sprječavanje i smanjivanje nastajanja otpada i njegovoga štetnog utjecaja na okoliš, te postupanje s otpadom po gospodarskim načelima, što znači sakupljanje, prijevoz, privremeno skladištenje, materijalno, biološko ili energetsko iskorištavanje s ili bez predobrade i obrade odvojeno sakupljenog otpadnog materijala.

Za gospodarenje svim vrstama otpada (osim opasnim otpadom i za spaljivanje otpada) odgovorne su županije te su dužne na svom području osigurati uvjete i provedbu propisanih mjera za gospodarenje otpadom i u provedbi mjera surađivati s JLS-ima, koje su odgovorne za gospodarenje komunalnim otpadom.

Na području UAZ ukupno je 8 službenih odlagališta otpada (od ukupno 14 na području Krapinsko-zagorske, Zagrebačke županije te Grada Zagreba): Tugonica u općini Marija Bistrica, Gubaševo u Gradu Zaboku, Andrilovec u Gradu Dugo Selo, Cerovka u Gradu Sv. Ivan Zelina, Mraclinska Dubrava u Gradu Velika Gorica, Zaprešic (Novi Dvori) u Gradu Zaprešiću, te odlagalište I. kategorije Prudinec u Gradu Zagrebu na koji se dovozi otpad i s područja Gradova Samobor i Sveta Nedelja. Na odlagalištu Prudinec je u funkciji sustav za otplinjavanje kojim se iz prikučljenog odlagališnog plina proizvodi električna i toplinska energija. Sanacija odlagališta Prudinec započela je 1998. godine i njegove tehničke mogućnosti osiguravaju uvjete do 2018., do kada je nužno pronaći trajno rješenje zbrinjavanja otpada s područja Grada Zagreba. Biorazgradivi otpad obrađuje se u Gradu Zagrebu u 3 kompostane (Prudinec, Markuševac i Jankomir).

Na području UAZ-a evidentiran je veći broj divljih odlagališta za koje je pokrenuta ili se planira sanacija putem ovlaštenih komunalnih tvrtki odvozom ostatnog otpada na službena odlagališta, odnosno dio otpada koji sadrži vrijedna svojstva predaje se ovlaštenim sakupljačima.

Na području Grada Zagreba u funkciji je 9 reciklažnih dvorišta za potrebe odlaganja 40-tak vrsta otpada.

Na javnim površinama postavljaju se i zeleni otoci - mala reciklažna dvorišta na kojima se odvojeno skuplja posebne kategorije otpada (ambalažno staklo, papir, PET ambalaža, metal, tekstil). Osim brojnih u Gradu Zagrebu takvih je još i nekoliko desetaka u ostalim JLS.

Do kraja 2018. godine Republika Hrvatska dužna je uvesti cjeloviti sustav gospodarenja otpadom. To uključuje razvrstavanje i odvojeno prikupljanje otpada, sanaciju i zatvaranje postojećih odlagališta i

izgradnju 13 centara za gospodarenje otpadom županijske/regionalne razine u Hrvatskoj. (Regionalni centar čistog okoliša, http://www.rcco.hr/)

Za potrebe odlaganja otpada s područja UAZ-a koristit će se lokacija Piškorica koja će biti regionalni centar za gospodarenje otpadom sjeverozapadne Hrvatske (za sjeverni dio UAZ-a) te lokacije CGO Tarno i CGO Zagreb (za potrebe srednjeg, istočnog, zapadnog i južnog dijela UAZ-a). Nakon izmjena prostornoplanske dokumentacije odredit će se budući sustav gospodarenja otpadom samostalno ili u suradnji s jednom ili više županija u regionalnim CGO-ima. Regionalnim pristupom zbrinjavanja otpada mehaničko-biološkom obradom otpada te postupanjem s posebnim kategorijama otpada, uvodi se poboljšanje dosadašnjeg rješenja koja uključuju zbrinjavanje ostatnog otpada na regionalnom centru, reciklažu ili drugi način zbrinjavanja izdvojeno prikupljenih komponenti otpada. (http://www.fzoeu.hr/hr/gospodarenje_otpadom/centri_za_gospodarenje_otpadom/)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nepostojanje cjelovitog sustava gospodarenje otpadom ▪ Nepostojanje regionalnih centara za zbrinjavanje otpada ▪ Divlja odlagališta otpada koja se nakon provedene sanacije ponovo koriste kao deponij ▪ Nepostojanje rješenja za zbrinjavanje otpada sa središnjeg dijela UAZ-a nakon 2018. ▪ Nepostojanje kulture i sustava odvojenog prikupljanja otpada	▪ Uspostava cjelovitog sustava gospodarenje otpadom ▪ Utvrđivanje lokacije i izgradnja regionalnih centara za zbrinjavanje otpada ▪ Podizanje svijesti o štetnim učincima divljih odlagališta otpada na okoliš ▪ Zatvaranje i sanacija odlagališta otpada Prudinec ▪ Unaprijeđene sustava odvojenog prikupljanja otpada ▪ Uređenje reciklažnih dvorišta i zelenih otoka ▪ Podizanje svijesti o potrebi smanjenja proizvodnje otpada, odvojenog prikupljanja otpada, te izbjegavanja nastanka otpada i smanjenja njegovih štetnih utjecaja

3.1.6. Buka

Zaštita od buke u Urbanoj aglomeraciji Zagreb ne odstupa znatnije od utvrđenog prosjeka Republike Hrvatske s obzirom na to da na razini RH do sada nije toj problematici posvećena dovoljna pozornost. Kao dominantni izvori buke na području Grada Zagreba navode se promet (cestovni, pružni), industrijska postrojenja, sadržaji za slobodno vrijeme (ugostiteljski objekti), te otvoreni i zatvoreni prostori namijenjeni održavanju javnih skupova, zabavnih i sportskih priredbi i drugih aktivnosti. Strateška karta buke Grada Zagreba i akcijski plan zaštite od buke usklađuju se trajno s izmjenama u prostoru, a obavezno se obnavljaju svakih pet godina od dana izrade, odnosno odobravanja. 2014. je izrađena prva Strateška karta buke Grada Zagreba.
U Zagrebačkoj županiji još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini sustavno ispitivanje buke (akustička mjerenja, anketiranje stanovnika ...); neuključivanje problematike buke u rane faze projektiranja i planiranja; donošenje preopćenitih i u stvarnosti rijetko provedenih mjera zaštite te nedovoljno konkretne mjere za popravljanje stanja.

Područje Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije nije ozbiljnije ugroženo bukom, ali se problemi mogu javiti na lokacijama uz glavne prometnice te prigodom realizacije određenih sadržaja koji u sebi sadrže problem buke. Mjera unapređenja i zaštite od buke je izrada karte buke i pripadnog katastra, dopuna
Propisa i usklađivanje s ISO normama, projekt i realizacija sanacije postojećih izvora buke na kritičnim mjestima te prevencija novih izvora buke.

Najveći izvori buke u aglomeraciji su autoceste A2 Zagreb – Macelj i A3 Zagreb – Goričan i državna cesta D3 Goričan-Varaždin-Zagreb-Rijeka.
Činjenica da područjem Urbane aglomeracije Zagreb prolaze važni prometni koridori, u uvjetima u kojima uglavnom nisu izgrađene obilaznice oko naselja, upućuje na značaj problema onečišćenja bukom.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ prekomjerna razina buke na lokacijama uz glavne prometnice ▪ nepostojanje svijesti o buci kao vrlo štetnom obliku narušavanja kvalitete životnog prostora ▪ nedostatan sustav praćenja onečišćenja bukom ▪ velika količina transfernog prometa na državnim cestama kroz centar gradova	▪ raditi na preventivnim mjerama zaštite od buke ▪ kvalitetno prostorno i prometno planiranje ▪ nastaviti izrađivati zakonom propisane dokumente (strateška karta buke, akcijski planovi) te osigurati njihovu provedbu ▪ gradnja prometnica sa adekvatnom zaštitom od buke ▪ dislociranje poslovnih i industrijskih zona od stambenih područja

3.1.7. Svjetlosno onečišćenje

Najveće svjetlosno onečišćenje u području Urbane aglomeracije Zagreb predstavlja Grad Zagreb. Znatni pomaci mogući su provedbom mjera uvođenja okolišno (a i ekonomski) prihvatljivije javne rasvjete, što trenutačno nije slučaj.
Svjetlosno onečišćenje je iznimno zastupljeno u ruralnim dijelovima aglomeracije gdje uz stalno onečišćenje iz Grada Zagreba postoji i lokalno osvjetljenje koje je u većem dijelu izvedeno od štetnih rasvjetnih tijela na bazi žive i natrija neprikladnog oblikovanja. Smanjivanjem broja radnih sati ovakvih rasvjetnih tijela ugrožava se sigurnost na državnim cestama, a trenutnim rješenjem je ugrožena kvaliteta života ljudi i životinja. Rješenje je upotreba štedljivijih rasvjetnih tijela sa regulacijom jačine svjetlosti i usmjerenim svjetlosnim snopom bez rasipanja prema gore.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Okolišno agresivna / onečišćujuća i energetski / ekonomski neučinkovita javna rasvjeta	▪ Provoditi mjere za uporabu okolišno prihvatljivije i ekonomsko-energetski učinkovitije javne rasvjete

3.1.8. Zelene površine – zelena infrastruktura

Zelene površine – zelena infrastruktura izuzetno je vrijedna sastavnica prostora i kvalitete života i okoliša, te važan identitetski element Urbane aglomeracije Zagreb.
Kako bismo unaprijedili pristup i očuvali zelene površine i zdrave ekosustave koji građanima nude brojne usluge i koristi te poštivali dužnosti koje su pred nas postavljene međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonodavstvom, što uključuje i prilagođavanje metodološkom pristupu, potrebno je izgraditi sustav strateški planirane mreže prirodnih i poluprirodnih staništa visoke kvalitete - zelenu infrastrukturu koja predstavlja multifunkcionalnu međusobno povezanu mrežu zaštićenih i ostalih prirodnih te čovjekovim djelovanjem stvorenih područja i krajobraza visoke ekološke vrijednosti.
Dio je to i promicanja održivog rasta odnosno promicanja zelenijeg gospodarstva temeljenog na učinkovitom korištenju resursa i korištenja zelenih rješenja što su naglašeni u temeljnom strateškom dokumentu Europske unije Europa 2020 – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast. EU je u svibnju 2011. donijela Strategiju bioraznolikosti do 2020., koja u svom drugom cilju naglašava značaj usluga ekosustava i uspostave zelene infrastrukture: Do 2020, ekosustavi i njihove usluge su održavani i poboljšani uspostavom zelene infrastrukture i obnovom najmanje 15% degradiranih ekosustava. Nastavno je Europska komisija 6. svibnja 2013. donijela Strategiju zelene infrastrukture (Green Infrastructure (GI) — Enhancing Europe's Natural Capital) s ciljem njezina promicanja u EU urbanim i ruralnim područjima, a koja služi kao okvir za promociju i podršku projektima zelene infrastrukture, a posebno u financiranju putem europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Zelena infrastruktura osigurava bolju kvalitetu života i dobrobit ljudi, podupire bioraznolikost i njezinu pokretljivost među staništima, štiti od klimatskih promjena i ekoloških katastrofa te, što je osobito važno, podupire integrirani, multifunkcionalni i multidisciplinarni pristup razvoju koji omogućava da se limitirani prostor koristi na najučinkovitiji i dosljedan način.
Potencijalne sastavnice zelene infrastrukture na području aglomeracije su: zaštićena područja i područja ekološke mreže Natura 2000, zdravi ekosustavi visoke prirodne vrijednosti izvan zaštićenih područja, parkovi i šume u urbanom prostoru, npr. Park šume grada Zagreba, prirodni krajobrazi kao što su mali vodotoci, male šume, šikare, živice, obnovljeni dijelovi staništa, umjetno izgrađeni oblici kao što zeleni prolazi/prijelazi dizajnirani da pomognu mobilnost vrsta, višenamjenske zone gdje se zemljište koristi kao pomoć u obnovi i održavanju zdravih i biološki raznolikih ekosustava, područja gdje su implementirane mjere koje podižu opću kvalitetu okoliša, prateći građevinski zahvati koji odgovaraju zelenoj gradnji, energetskoj učinkovitosti – ekološki građevni materijali, značajke za prilagodbu klimatskim promjenama kao što su močvarna i poplavna područja za zaštitu od poplava, čuvanje vode i unos CO2 i druge sastavnice koje će se utvrditi detaljnijim analizama.
Na prostorno planskoj razini sastavnice zelene infrastrukture čine u prostornim planovima šume, poljoprivredne površine, javne zelene površine, zaštitne zelene površine, zone vodocrpilišta, te vode i vodna dobra. Na razini generalnih urbanističkih planova i urbanističkih planova uređenja sastavnice zelene infrastrukture funkcionalno su i oblikovno detaljnije tipologizirane kao javni parkovi, gradske park šume, tematski parkovi, javne gradske površine – tematske zone, zaštitne zelene površine. Na obje razine planova određeni su uvjeti uređenja i zaštite posebno vrijednih i zaštićenih područja i cjelina.

Značajne sastavnice zelene infrastrukture na području Grada Jastrebarskog su: područja ekološke mreže Natura 2000 (Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje, Ornitološki rezervat Crna Mlaka, Jastrebarski lugovi), zaštićene i ugrožene biljne i životinjske vrste, spomenik parkovne arhitekture (park dvorca Erdödy), prirodni krajobraz (bogatstvo šuma, vodotoci i izvori vode), posebni rezervat šumske vegetacije Japetić, park šume Gović, te javne zelene površine.

JLS	BROJ STANOVNIKA	ZELENE POVRŠINE (u ha)					UKUPNA POVRŠINA (u m²)	u m² / stan
		POLJOPRIVREDA / STANOVNIŠTVO	ŠUME / STANOVNIŠTVO	ZELENE POVRŠINE / STANOVNIŠTVO*	ostale poljoprivredne šumske površine/stan	UKUPNO		
ZABOK	9051	0,08	0,06		0,12	0,26	2629,01	0,29
DONJA STUBICA	5727	0,30	0,32		0,00	0,61	6121,24	1,07
OROSLAVJE	6124	0,22	0,06		0,07	0,35	3538,37	0,58
MARIJA BISTRICA	5954	0,17	0,48		0,32	0,96	9647,58	1,62
GORNJA STUBICA	5237	0,29	0,27		0,24	0,80	8000,74	1,53
VELIKO TRGOVIŠĆE	4867	0,18	0,29		0,18	0,65	6520,57	1,34
STUBIČKE TOPLICE	2814	0,00	0,71		0,11	0,82	8203,87	2,92
ukupno	50908	0,18	0,23		1,04	1,45	14495,11	0,36

Izvor: podaci dostavljeni od Zavoda za prostorno planiranje Krapinsko – zagorske županije

Grad/Općina	Šume (m²)	Poljoprivredne površine (m²)	Javne zelene površine (m²)	Ostale zelene površine (m²)
Brdovec	6.473.600	19.268.000	0	n/a

Izvor: Jedinice lokalne samouprave Zagrebačke županije

RAZVOJNI PROBLEMI

- neriješen imovinski status zelenih površina
- bespravna gradnja i širenje drugih namjena u prostor zelenila
- neusklađeni standardi za oblikovanje, uređivanje, zaštitu sastavnica zelene infrastrukture te upravljanje
- nepovezanost i neumreženost nadležnih tijela u planiranju i provedbi planova zelene infrastrukture

RAZVOJNE POTREBE

- oblikovanje i uspostava odgovarajućeg modela multifunkcionalne mreže ''Zelene infrastrukture'' Grada Zagreba – kartiranje i valorizacija na području Grada Zagreba, uvrštavanje odrednice Zelene infrastrukture u ostale akte planiranja i dokumente prostornog planiranja
- uključivanje ključnih dionika na svim razinama i javnosti u procese planiranja i provođenja planova razvoja zelene infrastrukture
- provođenje edukativnih programa
- ugrađivanje na odgovarajući način svih sastavnica zelene infrastrukture u

	prostorne dokumente ▪ obnova najmanje 15% degradiranih ekosustava ▪ Učinkovito povlačenje i korištenje sredstava kroz europske strukturne i investicijske fondove u nadolazećem razdoblju posebno u okviru investicijskog prioriteta - Očuvanje biološke raznolikosti, zaštita tla i promicanje usluga ekosustva, uključujući NATURA 2000 i zelenu infrastrukturu

3.1.9. Prirodno – geografska obilježja i resursi

Položaj Urbane aglomeracije Zagreb izrazito je povoljan s obzirom da se smjestila na dodiru velikih reljefnih cjelina, između glavnih europskih geotektonskih jedinica - Panonske zavale, Alpa i Dinarskog gorja, a čini samu jezgru Središnje Hrvatske. Prirodno – geografska struktura vrlo je složena. Generalno gledajući to je rubni dio panonskog prostora, a dio Hrvatskog Zagorja je dio prijelaza između panonskog i alpskog prostora. Riječ je o međuprostoru koji se prostire od Medvednice na sjeveru, doline rijeke Krapine na sjeveru i sjeverozapadu, Marija-goričkog pobrđa na sjeverozapadu, Žumberačkog i Samoborskog gorja na zapadu, zavale Crne mlake u srednjem Pokuplju na jugozapadu, Vukomeričkih gorica na jugu i rijeke Lonje na istoku. Regija se proteže prostorom Savske doline koja se polako otvara između Žumberačkog gorja i Medvednice na sjeverozapadu te širi prema jugoistoku. Jugoistočno od Zagreba Sava ulazi u prostranu Zavalu srednje Hrvatske koja se prostire smjerom jugozapad – sjeveroistok od Karlovačke zavale do srednje Podravine sa rubnim goricama na sjeveroistoku i jugozapadu.

Područje Urbane aglomeracije Zagreba je reljefno raznoliko, a obuhvaća:

a) plodne riječne doline-ponajprije aluvijalnu dolinu Save,

Znatan dio regije čine ravničarski predjeli, odnosno aluvijalne površine većih vodotoka (Save, Krapine, Lonje), dok se manje pružaju uz pritoke. U građi glavno značenje imaju elementi dinarskog smjera, tj. pružanja sjeverozapad-jugoistok. Njime se prostire i dolina uz rijeku Savu. Materijali kojima Sava izgrađuje svoju usku obalnu zonu jesu šljunak, valutice, pijesak i mulj. Podalje od obale naslage su sve sitnijeg sastava pa na rubovima aluvijalnih ravni prevladavaju ilovasti i glinasti slojevi.

b) ravničarsko-močvarna područja,

S desne strane Save zemljište se spušta u nisku aluvijalnu ravan Odre te zavalu Crne mlake u srednjem Pokuplju. Njezini blagi nagibi uvjetuju sporo otjecanje vode, a obzirom da su u podlozi naslage gline cijela ta ravan je močvarna i vrlo male vrijednosti. Zavala Crne mlake ima slične karakteristike kao poplavni prostor doline Lonje - podlogu tercijarnih naslaga na 2 500 m dubine, što upućuje na dislokaciju i supsidenciju tih mlađih naslaga.

c) brežuljkaste terene i pobrđa,

Brežuljkaste krajeve čine - Zelinska gora (463 m), Vukomeričke gorice (428 m) i Marija-goričko pobrđe (310 m) te ostala brežuljkasta područja i dijelovi prigorskih i podgorskih zona. Od Savske nizine se teren penje i prelazi u Marija-goričko pobrđe, valovitog reljefa, građeno od pliocenskih pješčenjaka i

lapora. Vukomeričke gorice sastavljene od elemenata mlađe građe, od blago zasvođenih mladotercijarnih naslaga (pijesci i gline). Brežuljkasti krajevi, tj. prigorja, podgorja i zasebna pobrđa, najdetaljnije su izmodelirana. Njihov osnovni reljef je brojnim potočnim dolinama rebrasto raščlanjen. U istočnom dijelu aluvijalna ravan Save postupno se diže prema sjeveru i prelazi u pleistocenska uzvišenja. Ona su u najistočnijem dijelu (uz Zelinu, Kašinu i Lonju) brežuljkasta, male visine i raščlanjena širokim aluvijalnim ravnima. U sastavu prigorja zastupljene su neogenske tvorevine, a u nižim dijelovima pleistocenski sedimenti. U pejzažu Hrvatskog zagorja prevladavaju tercijarna pobrđa uz gore što ih odvajaju od susjednih predjela s pretežno panonskim karakteristikama na istoku.

d) gorja i gore- Medvednica, Žumberačko gorje, Samoborsko gorje.

Gorje u rubnim dijelovima Središnje Hrvatske premašuje visinu 1000 m, npr. Medvednica, Žumberačko gorje, Samoborsko gorje. Najstarije stijene škriljavce možemo naći u sastavu Medvednice(1 035 m) kao dio blokova starog panonskog kopna koje je razlomljeno i njegovi dijelovi se vide u izoliranim gorjima. Tako da osnovnu jezgru Medvednice čine starije stijene paleozojske i trijasne starosti-većinom od karbonskih brusilovaca, zelenih škriljavaca te vapnenca i dolomita gornje krede. Smjerom sjeverozapad-jugoistok pružaju se serije vapnenaca i dolomita na Žumberačkoj gori (1 181 m). Sastavljene su od starijih i otpornijih stijena i to je jedan od razloga zašto strše iznad rubnih pokrova tercijarnih naslaga koje se lakše spiraju. Na jugu Samoborske gore nastavlja se viši reljef. Tu su najviši dijelovi izgrađeni od trijaskih dolomita i dijelom od krednih vapnenaca, a u nižim pojasima prevladavaju pješčenjaci i lapori miocenske i pliocenske starosti.

Različita prirodna osnova i posebno gospodarsko značenje pojedinih prirodnih **resursa** siguran su temelj razvoja, ali se njihova vrijednost mijenja ovisno o gospodarskim uvjetima i razvojnim odredbenicama. To su resursi iz kojih lokalna zajednica može imati određene koristi (dohodak, opskrba tržišta, sinergetski benefiti).

Mineralne sirovine predstavljaju prirodni resurs od interesa za Republiku Hrvatsku, te imaju njezinu osobitu zaštitu i mogu se iskorištavati isključivo pod uvjetima i na način propisan Zakonom o rudarstvu.

Na tektonskim rasjednim pravcima ima termalno-mineralnih vrela koja se od davnih dana i danas koriste kao toplice. Značaj termalnih izvora potrebno je dodatno istražiti, budući da dosada ne postoje cjelovita istraživanja koja bi utvrdila puni energetski potencijal. Za sada su potencijali geotermalnih voda nedovoljno iskorišteni.

U sklopu „Rudarsko-geološke studije Krapinsko-zagorske županije“, HGI, Zagreb, prosinac 2014.

navodi se da u sklopu Krapinsko-zagorske županije ima više termalnih izvora, a kapacitete i temperatura većine od njih omogućuje eksploataciju vode u turističko-rekreativne i terapeutske svrhe. Termalne vode hrvatskog zagorja pripadale bi vadoznim termalnim vodama, koje nastaju prodiranjem atmosferskih voda u veće dubine i zagrijane kroz pukotine opet izlaze na površinu.

Navedeni su i opisani geotermalni izori: Stubičke toplice i Jezerčica te ostali izvori koji su u sklopu Krapinsko-zagorske županije, ali ne i u obuhvatu Urbane aglomeracije Zagreb.

Jedan od neiskorištenih izvora geotermalne vode je lokalitet bušotine Ze1 u naselju Krečaves pored Sv. Ivana Zeline. Balneološkom analizom je utvrđen vodonosni sloj na dubini od 750-890m, izdašnosti 300 l/min u slobodnom preljevu, a temperatura vode iznosi stalnih 49oC. Voda je karakterizirana kao

natrijeva hidrogenkarbonatna hiperterma (otopina sode bikarbone). Lokacija je poznata pod nazivom Jokobanja i stalno je posjećena kao vanjsko kupalište.

U pogledu važnosti i korisnosti svojih prirodnih dobara ovaj je prostor mijenjao svoje značenje. Kopanje bakrene rude (Samoborska gora) pripada daljoj prošlosti, a u tercijarnim pobrđima Hrvatskog zagorja nekoć se vadio ugljen.

Na području aglomeracije postoje mineralne sirovine s kojima se može računati kao resursima za neku buduću eksploataciju. To su:

tehničko-građevni kamen
građevni pijesak i šljunak
ciglarska glina
arhitektonsko-građevni kamen i
geotermalna energija
eksploatacija nafte i plina

Slika: Mineralne sirovine na području Urbane aglomeracije Zagreb, Izvor: Polazne osnove za izradu strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti, AF, 2015.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nekontrolirano širenje stambenih, društvenih i infrastrukturnih sadržaja ▪ nekvalitetno planiranje i upravljanje postojećim resursima ▪ ilegalna eksploatacija mineralnih sirovina ▪ nedovoljno istražen i iskorišten potencijal geotermalnih voda ▪ loša prometna povezanost brežuljkastih područja	▪ spriječiti bespravnu gradnju ▪ učinkovito i uspješno planirati i upravljati postojećim resursima ▪ postrožiti kontrolu eksploatacije mineralnih sirovina na odobrenim eksploatacijskim kopovima ▪ valorizirati i koristiti termalne izvore kao razvojni potencijal za turizam i rekreaciju ▪ detaljnije istražiti ljekovitost i potencijal geotermalnih izvorišta

3.1.10. Prirodna baština i bioraznolikost

S obzirom na raznovrsnost prirodnih cjelina aglomeracije, prostor predstavlja relativno bogato područje biološke raznolikosti. Nalazimo floru, faunu i staništa tipična za južnije dijelove srednje Europe. Nažalost, nedostaje cjelovita slika biološke raznolikosti. Provedena su pojedina fragmentirana istraživanja životinjskih, biljnih i gljivljih vrsta te utjecaja čovjeka. Lista staništa još nije potpuna, kao ni ukupan broj vrsta, koje nisu u potpunosti pobrojane i poznate. Lista se vodi na državnoj razini u mjerilu od 1:100 000, pa je i njezina točnost u skladu s tim. Regionalnih endema dosad je najviše nađeno u staništima izvora i intersticija rijeke Save i medvedničkih potoka, te špiljama na Medvednici.

Novija istraživanja provedena u Gradu Zagrebu zabilježila su regionalni nestanak oko 7 vrsta staništa, uglavnom uz rijeku Savu poslije njezina kanaliziranja. Zabilježen je regionalni nestanak oko 25 vrsta vaskularnih biljaka, 8 vrsta riba, 10 vrsta ptica, 9 vrsta danjih leptira, 8 vrsta sisavaca, 4 vrste vretenaca, 3 vrste vodozemaca, 2 vrste rakova, po jedna vrsta kukaca obalčara i ravnokrilaca, te jedne zmije. Lokalno je broj nestalih vrsta vjerojatno i veći, kako u prošlosti nikada nije obavljena sustavna inventarizacija flore i faune, a nije poznat ni cjeloviti popis danas živućih vrsta.

Postupno nestaju autohtone vrste, a staništa se osiromašuju gradnjom, prekomjernim iskorištavanjem prirodnih resursa, a zabilježena je i sve veća pojava stranih vrsta koje se udomaćuju naročito u urbanim, suburbanim, ali i ruralnim sredinama. Ovaj proces je očekivano najbrži u središnjim, a sporiji u rubnim dijelovima aglomeracije, gdje još uvijek ima dobro očuvanih prirodnih staništa i u Hrvatskoj i Europi ugroženih vrsta. Značajni krajobrazi i posebni rezervati šumske vegetacije kojima gospodare Hrvatske šume u zadovoljavajućem su stanju. Ponegdje su ugroženi nelegalnom gradnjom vikendobjekata. Ekološki važna područja često su ugrožena antropogenim utjecajem (divlji deponiji, urbanizacija, otpadne vode i sl.).

Tabela 1. Zaštićena područja Urbane aglomeracije Zagreb po kategorijama zaštite

KATEGORIJA	POVRŠINA (ha)	ŽUPANIJA
Park prirode		
Medvednica	17938	Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Krapinsko-zagorska županija
Žumberak-Samoborsko gorje	13250	Zagrebačka županija
Ukupno	**31188**	
Park šuma		
Tepec – Palačnik – Stražnik	350,15	Zagrebačka županija
Ukupno	**350,15**	
Značajni krajobraz		
Lipa*	200,00	Grad Zagreb
Savica	76,80	Grad Zagreb

Goranec	550,00	Grad Zagreb
Okić grad-okolica**	6,60	Zagrebačka županija
Zelinska glava	951,56	Zagrebačka županija
Turopoljski lug i vlažne livade uz rijeku Odru	3340,38 (cijeli)	Zagrebačka županija (iz JU kažu da je cijeli u ZŽ i da je ovo dobra površina)
Sjeverna padina Svetonedeljskog brega (dodali JLS Sv Nedelja)	Nisu poslali	Zagrebačka županija
Ukupno	**1784,96**	
Posebni rezervat		
Rauchova lugarnica* - desna Trnava	101,01	Grad Zagreb
Mikulić potok - Vrabečka gora*	90,93	Grad Zagreb
Tusti vrh - Kremenjak*	20,00	Grad Zagreb
Gračec-Lukovica-Rebar*	23,41	Grad Zagreb
Pušinjak-Gorščica*	186,80	Grad Zagreb
Bliznec - Šumarev grob*	175,73	Grad Zagreb
Babji zub - Ponikve*	148,70	Grad Zagreb
Markovčak-Bistra	250,24	Grad Zagreb, Zagrebačka županija
Smerovišće	3	Zagrebačka županija
Dubravice	6	Zagrebačka županija
Jastrebarski lugovi	61,18	Zagrebačka županija
Sava kod Zaprešića	243	Zagrebačka županija
Strmec-Sava	287	Zagrebačka županija
Crna Mlaka u Jastrebarskom	650	Zagrebačka županija
Stupnički lug	18	Zagrebačka županija
Japetić** posebni rezervat šumske vegetacije u Jastrebarskom	28,80	Zagrebačka županija
Ukupno	**2293,80**	
Spomenik prirode		
Spilja Veternica*	-	Grad Zagreb
Cerje - stablo klena	-	Grad Zagreb
Otruševečka špilja (Grgosova spilja)	-	Zagrebačka županija
Velika Gorica – „turski“ hrast lužnjak	-	Zagrebačka županija
Šupljak-tisa	-	Zagrebačka županija
Rakitovec-hrast lužnjak	-	Zagrebačka županija
Hrast Galženjak	-	Krapinsko-zagorska županija

Gupčeva lipa	-	Krapinsko-zagorska županija
Horvatove stube*	-	Krapinsko-zagorska županija
Ukupno	**-**	
Spomenik parkovne arhitekture		
Dvorac Junković, park	2,50	Grad Zagreb
Trg kralja Petra Svačića	0,57	Grad Zagreb
Botanički vrt PMF	4,70	Grad Zagreb
Trg kralja Tomislava	3,45	Grad Zagreb
Trg J. J. Strossmayera	2,00	Grad Zagreb
Trg N. Š. Zrinskog	3,00	Grad Zagreb
Park Ribnjak	5,00	Grad Zagreb
Vrt, Jurjevska ulica 27	0,75	Grad Zagreb
Jurjevska ulica 30	0,15	Grad Zagreb
Perivoj srpanjskih žrtava	2,10	Grad Zagreb
Park Opatovina	0,69	Grad Zagreb
Mallinov park	3,11	Grad Zagreb
Botanički vrt FBF	2,49	Grad Zagreb
Trg kralja Petra Krešimira	2,40	Grad Zagreb
Prilaz Gj. Deželića 14, vrt	0,02	Grad Zagreb
Mamutovac na Paunovcu	-	Grad Zagreb
Mlinovi 72, Leustekov park	0,50	Grad Zagreb
Park Maksimir	316,60	Grad Zagreb
Lug – park oko dvorca	6,80	Zagrebačka županija
Jastrebarsko – park (perivoj) oko dvorca Erdody	9,47	Zagrebačka županija
Samobor – park u Langovoj 39	0,60	Zagrebačka županija
Božjakovina – park oko dvorca	6,86	Zagrebačka županija
Samobor – park u Bistracu	2	Zagrebačka županija
Gornja Bistra – lječilišni park	7,72	Zagrebačka županija
Samobor – park Mojmir	1,01	Zagrebačka županija
Samobor – tisa	-	Zagrebačka županija
Dvorac Oroslavje	5,78	Krapinsko-zagorska županija
Dvorac Hellenbach	1,92	Krapinsko-zagorska županija
Dvorac Stubički Golubovec	21,53	Krapinsko-zagorska županija
Ukupno	**99,62**	

* Unutar Parka prirode Medvednica

** Unutar Parka prirode Žumberak-samoborsko gorje

Velik udio prirodne baštine se štiti dodjelom odgovarajuće kategorije zaštite – park prirode, park šume, spomenik prirode itd. Parkovi prirode zauzimaju oko 31200 ha, odnosno 11% površine urbane aglomeracije. Prostrana prirodna ili dijelom kultivirana područja s ekološkim obilježjima

međunarodne i nacionalne važnosti su Medvednica i Žumberačko-samoborsko gorje. Park prirode Medvednica, ukupne površine 17938 ha predstavlja područje značajne biološke vrijednosti, sa zaštićenih 8 šumskih rezervata. Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje, ukupne površine 33300 ha ulazi samo dijelom u obuhvat urbane aglomeracije Zagreb (13250 ha), a okarakteriziran je očuvanom prirodom, šumama, potocima, slapovima, pašnjacima, tradicionalnim seoskim imanjima i dr. Na području aglomeracije nalazi se jedna park šuma (Tepec-Palačnik-Stražnika), koja zauzima površinu od 350,15 ha. Značajni krajobrazi zauzimaju površinu od 1784,96 ha, posebni rezervati 2293,80 ha i spomenici parkovne arhitekture 99,62 ha.
Sva zaštićena područja relativno su dobro očuvana na većini prostora s tendencijom poboljšanja. Oslanjajući se na tradiciju zaštite prirode, mreža zaštićenih dijelova prirode kontinuirano se širi te se prepoznaje vrijednost i potencijal očuvanih, ali i ugroženih prirodnih staništa.

Administrativno upravljanje prirodnom baštinom izuzev nacionalne razine odvija se na regionalnoj razini. Županije i Grad Zagreb upravljaju svojom prirodnom baštinom putem za to zaduženih Javnih ustanova osnovanih u skladu s nacionalnom legislativom, odn. Zakonom o zaštiti prirode: Javna ustanova Maksimir, Javna ustanova Zeleni prsten Zagrebačke županije i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima Krapinsko-zagorske županije. Javne ustanove obavljaju djelatnosti zaštite, održavanja, promicanja zaštićenih područja, osiguravanja održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode, prikupljanje podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode i dr.

Grad Zagreb kontinuirano širi mrežu zaštićenih dijelova prirode te su s tim ciljem pripremane mnoge stručne podloge temeljem Zakona o zaštiti prirode za zaštitu nekih od područja - Park šume centra, Rokov perivoj, Trg Francuske Republike, i dr. Svim zaštićenim područjima Grada Zagreba upisanim u Upisnik zaštićenih područja upravlja JU Maksimir, a time je omogućeno da prijedlozi zaštite za koje su već izrađene stručne podloge budu uvršteni u zaštićena prirodna područja temeljem Zakona o zaštiti prirode.

Na području Zagrebačke županije sustavno se od 2008. godine provodi potpuna inventarizacija biološke i krajobrazne raznolikosti sa osnivanjem JU („Zeleni prsten“) za upravljanje zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Zagrebačke županije. Pod upravljanjem JU “Zeleni prsten“ postoje trideset i dva područja/lokaliteta/objekta koji su zaštićeni sukladno Zakonu o zaštiti prirode.

U Krapinsko- zagorskoj županiji zaštićeno je ukupno 62,12 km^2, odnosno 5,1% površine županije. Zaštićenim prirodnim vrijednostima na području županije, upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, koja je s radom počela 2006. godine.

Izuzev zaštite koja se provodi na regionalnoj razini putem Javnih ustanova, ujedno se i prostorno planskom dokumentacijom evidentira i predlože za zaštitu niz lokaliteta prirodne baštine, međutim njihova zaštita u praksi nije dovoljno učinkovita.

Velik broj manjih točkastih pojedinačnih lokaliteta izuzetnih prirodnih vrijednosti prisutan je ravnomjerno na području cijele regije. Nameće se potreba osjetljivog planiranja budućih promjena, ali i sustavnog strategijskog umrežavanja navedenih vrijednosti, koje trebaju biti bolje prepoznate i

iskorištene u ukupnom razvoju i očuvanju identiteta prostora. Kroz dosadašnja istraživanja uočena je nedovoljna valorizacija i iskorištavanje prirodnih potencijala regije za razvoj turizma, a ističe se ugroženost ekološki značajnih područja (divlji deponiji, urbanizacija, otpadne vode itd.). Prirodna baština ne koristi se kao razvojni resurs, unatoč svom velikom potencijalu.

Ekološka mreža RH (Natura 2000)

Ekološka mreža Republike Hrvatske, proglašena Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/2013), predstavlja područja ekološke mreže Europske unije Natura 2000. Uredba propisuje područja ekološke mreže s ciljevima očuvanja i mjerama zaštite koje su namijenjene održavanju ili uspostavljanju povoljnog stanja ugroženih i rijetkih staništnih tipova i/ili divljih svojti te morske špilje i speleološki objekti. Ekološku mrežu čine područja očuvanja značajna za ptice (POP - područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti) i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS - područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih staništnih tipova od interesa za Europsku uniju).

Tabela 2 Ekološka mreža Urbane aglomeracije Zagreb (izvor: Bioportal)

ID	**KOD LOKALITETA**	**NAZIV LOKALITETA**	**TIP**	**POVRŠINA (ha)**	**ŽUPANIJA**
509	HR2000589	Stupnički lug	POVS	760,87	Grad Zagreb, Zagrebačka
542	HR2001228	Potok Dolje	POVS	5,22	Grad Zagreb
704	HR2001298	Vejalnica i Krč	POVS	144,99	Grad Zagreb
712	HR2001506	Sava uzvodno od Zagreba	POVS	209,74	Grad Zagreb, Zagrebačka
31	HR2000583	Medvednica	POVS	18529,94	Grad Zagreb, Zagrebačka i Krapinsko-zagorska
514	HR2000780	Klinča sela	POVS	32,92	Zagrebačka
705	HR2001335	Jastrebarski lugovi	POVS	3791,66	Zagrebačka
524	HR2001070	Sutla	POVS	155,55*	Zagrebačka
522	HR2001031	Odra kod Jagodna	POVS	6,41	Zagrebačka
28	HR2000415	Odransko polje	POVS	13736,59	Zagrebačka
511	HR2000670	Cret Dubravica	POVS	5,51	Zagrebačka
502	HR2000451	Ribnjaci Pisarovina	POVS	389,82	Zagrebačka
515	HR2000799	Gornji Hruševec - potok	POVS	2,75	Zagrebačka

		Kravarščica			
103	HR2001311	Sava nizvodno od Hrušćice	POVS	13157,32	Zagrebačka
609	HR2000449	Ribnjaci Crna Mlaka	POVS	675,68	Zagrebačka
32	HR2000586	Žumberak Samoborsko gorje	POVS	34234,67*	Zagrebačka
701	HR2000642	Kupa	POVS	10726,13*	Zagrebačka
562	HR2001383	Klasnići	POVS	1,43	Zagrebačka
534	HR2001178	Vugrinova špilja	POVS	0,7833	Zagrebačka
30	HR1000001	Pokupski bazen	POP	35088,94*	Zagrebačka
31	HR1000003	Turopolje	POP	19999,01*	Zagrebačka
37	HR1000002	Sava kod Hruščice	POP	1527,25	Zagrebačka
536	HR2001190	Židovske jame	POVS	0,78	Krapinsko-zagorska

RAZVOJNI PROBLEMI

- neefektivna struktura financiranja zaštite
- dio prirodnih vrijednosti nije zaštićen
- nedovoljno učinkovit način upravljanja prirodnim i kulturnim dobrima;
- valorizacija i procedure zaštite prirode odvijaju se na državnoj razini / ne prepoznaje se potreba zaštite prirode na lokalnoj razini
- komplicirana, dugotrajna i gotovo neprovediva zaštita prirode na prostorima u privatnom vlasništvu
- slaba educiranost lokalne zajednice
- nedostatno korištenje prirodne baštine kao razvojnog resursa
- nedovoljno valorizirani i iskorišteni prirodni i drugi potencijali za razvoj turizma obzirom na veliko turističko tržište kao što je Grad Zagreb
- nelegalna gradnja vikend-objekata
- ugroženost ekološki značajnih područja (divlji deponiji, urbanizacija, otpadne vode i sl.)

RAZVOJNE POTREBE

- valorizirati i provoditi postupke zaštite prirodnih vrijednosti
- zakonska podloga kojom se lokalnoj zajednici omogućuje da provede zaštitu na lokalnoj razini uvažavajući lokalne specifičnosti i posebne vrijednosti
- intenziviranje popularizacije i edukacije o zaštićenim i drugim posebno vrijednim područjima prirode
- potaknuti bolje upravljanje prirodnim i kulturnim dobrima uz suradnju turizma i gospodarstva
- unaprijediti valorizaciju i korištenje prirode kao razvojnog resursa (turizam, gospodarstvo, ruralni razvoj i dr.)
- osmisliti održiv urbanistički razvoj okoliša
- evidentirati i poduzimati mjere sanacije ekološki ugroženih područja
- Izrada planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000

▪ loše stanje privatnih šuma ima utjecaj na bioraznolikost i gospodarsku vrijednost ▪ zapuštanje poljoprivrednih područja visoke biološke vrijednosti zbog napuštanja tradicionalnog načina bavljenja poljoprivredom ▪ Neiskorišteni potencijali u bavljenju ekološkom poljoprivredom u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000	

3.1.11. Krajobraz

Prema krajobraznoj regionalizaciji Hrvatske UAZg ulazi u područje sjeverozapadne Hrvatske i predstavlja prostor koji se ističe raznolikošću i bogatstvom svojih prirodnih, ruralnih i antropogenih krajolika. Prirodne datosti prostora u velikoj su mjeri odredile povijesni razvitak i raznolikost krajolika kakav danas poznajemo. Njegova vizualna kvaliteta ima posebno značenje, a bogatsvo krajobrazne raznolikosti i očuvanost prirodnih resursa osiguravaju kvalitetan razvojni potencijal. Sustavno strateško planiranje cjelovitog prostora aglomeracije predstavlja posebnu priliku za integralno promatranje složene krajolične slike i identiteta prostora.

Raznovrsnost krajobraznih jedinica koje se po biofizičkim i antropogenim karakteristikama razlikuju, tvore sve karakteristične oblike krajolika u rasponu od (uvjetno) prirodnog, preko kultiviranog do izgrađenih urbanih područja. U rasponu između ovih osnovnih tipova moguće je prepoznati niz podtipova krajobraznih jedinica - tvoreći bogati mozaik krajobraza regije.

Za područje UAZg izrađene su krajobrazne studije koje, temeljem obveza prepoznavanja i tipološke klasifikacije krajolika na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, koje detaljno analiziraju prostor i daju preporuke za uspostavu krajobrazne politike i daljnje aktivnosti;

- Krajobrazna studija zagrebačke županije za razinu obrade općih krajobraznih tipova / područja (2013.)
- Studija zaštite karaktera krajobraza Grada Zagreba (2015.)

Osnovne krajobrazne makrojedinice:

Prirodni krajobrazi:
Medvednica - šumovita i brdovita Medvednica s velikim kompleksom šuma čita se u krajobrazu kao specifična kulisa u slici Grada te vizualni orijentir šire regije.

Kultivirani krajolici:
- Prigorje Medvednice - naselja u pribrežju, koncentrirana oko crkava, najčešće na reljefno istaknutim pozicijama, stvaraju posebnu dinamiku u pejsažu
- savska nizina – (Posavina i Turopolje) bujična Sava sa širokim aluvijalnim poplavnim prostorom, u svojim priobalnim i zaobalnim prostorima osigurala je razvitak poljoprivrednih naselja

- Vukomeričke gorice - južno od Zagreba ravničarski pejsaž prelazi u brežuljke - prostor ruralnog karaktera raštrkanih sela i zaseoka u šumskim prostorima, te usitnjene poljodjelske parcelacije dinamične po izmjeni kultura voćnjaka, vinograda i livada
- Hrvatsko Zagorje - manja naselja i sela brežuljkastog područja i pobrđa koja se uklapaju u krajolik i čine jedinstvenu sliku i osnovu identiteta
- Žumberak i Samoborsko gorje
- Dio moslavačkog prostora

Urbani krajolici:
Urbani dio Grada Zagreba(gradske strukture) tipična gradski formirana matrica
Zagrebačka urbana regija – veća urbana središta u neposrednoj blizina Grada (Velika Gorica, Sv. Nedjelje, Samobor, Zaprešić, Dugo selo...)

Raznolikost i slojevitost obilježja krajolika zahtijevaju posebno istančan odnos u definiranju vrsta i intenziteta intervencija i kontrolu procesa u svim oblicima krajobraznih jedinica. Konfliktne situacije u prostoru nastaju raznim oblicima degradacije, mijenjajući tako krajolik - strukturu organizacije prostora, namećući privremena rješenja u obliku sanacije prostora i smanjujući kvalitetu okoliša.
U cilju očuvanja lokalne posebnosti i identiteta prostora potrebno je što manje i što obzirnije mijenjati sliku krajolika. Posebno se to odnosi na relativno očuvane kultivirane krajolike koje uz prirodnu i kulturnu baštinu treba bolje koristiti za razvoj turizma. Potrebno je poticati obnavljanje postojećih objekata graditeljske baštine i povijesnih jezgri naselja kao nerazdvojivog dijela čovjekova okoliša i ukupne krajobrazne slike područja na kojem se nalaze.

Pritisci koji dominantno utječu na krajobrazne cjeline su neobazrivo (oblikovno, sadržajno, prostorno) urbano širenje na neizgrađene prostore strukturiranih krajobraznih obilježja prirodnih i doprirodnih staništa, ali i izgrađenih gradskih prostora.

Osim širenja gradnje kao dominantne prijetnje očuvanju krajobraza, urbani, prirodni i doprirodni krajobrazi ugroženi su unošenjem tipologija kojima se ne uvažava urbani, vizualni i ekološki karakter krajobraznog područja (neusklađenosti mjerila, gabariti, materijali i oblikovanje koje ne uvažava naslijeđene urbane uzorke).

Dodatne negativne promjene odnose se na neodržavanje povijesnih prostora grada, gubitak lokalnih obilježja u ruralnim naseljima, razvitak neobazriv prema izvornim uzorcima naselja, nepovezanost s krajolikom te na osiromašeni odnos vizura, znakova i ostalih krajobraznih obilježja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak konceptualnog okvira i mjera za zaštitu krajobraznog karaktera i integriranje u razvojno i prostorno planiranje ▪ provedena je opća klasifikacija krajobraza, no nedostaje niža razina klasifikacije ▪ nedovoljno je razvijen/istančan odnos u definiranju vrsta i intenziteta intervencija različitim tipovima oblicima krajobraznih	▪ izrada konceptualog okvira i mjera za zaštitu karaktera krajobraza i integriranje u razvojne i prostorne dokumente ▪ stvaranje okvira za detaljne studije s uspostavljanjem baze podataka za područje cijele Urbane aglomeracije Zagreb ▪ praćenje i kontrola provedbe mjera za razvitak i njihovog utjecaja na stanje

jedinica ▪ nema praćenja i provjere razvojnih i prostornih dokumenata u odnosu na karakter krajobraza ▪ nedovoljno poznavanje, a time i afirmacija vrijednosti krajobraza u procesima prostornog razvitka ▪ nedovoljno prema krajobrazu senzibilizirana i educirana javnost ▪ nedovoljno iskorištena područja relativno očuvanih kultiviranih krajolika za razvoj turizma	krajobraza; ▪ opće jačanje svijesti u procesu planiranja o značenju karaktera krajobraza ▪ obavještavanje i educiranje javnosti o uspostavljenim krajobraznim politikama ▪ poticanje i razvoj turističke ponude bazirane na potencijalima kultiviranih krajolika

3.1.12. Prirodni rizici i klimatske promjene

Nagnuti tereni na području aglomeracije Zagreb izloženi su eroziji tla vodom različitog intenziteta ovisno o količini i intenzitetu oborina i svojstvima tla. Posljedica erozije tla s padina nije samo nepovratni gubitak tla nego i onečišćenje vode. Jedan od oblika incidenata je i pojava klizišta na terenima koji su prije početka građevinskih zahvata bili u stanju labilne ravnoteže ili čak predstavljaju i aktivna klizišta. Na području aglomeracije to je posebno podsljemenska zona, prostor Vukomeričkih gorica, Žumberačka gora, Samoborsko gorje i pobrđa Hrvatskog zagorja.

2007. izrađena je Detaljna inženjersko-geološka karta „Podsljemenske urbanizirane zone“ mjerila 1:5 000 (DIGK – faza I), izrađivač: Hrvatski geološki institut i sastavni je dio Prostornog plana Grada Zagreba. Karta predstavlja evidenciju nestabilnih područja u „Podsljemenskoj urbaniziranoj zoni“ površine oko 160 km2 i među ostalim sadrži detektirana klizišta koja su prema kategorizaciji u Prostornom planu Grada Zagreba svrstana u IV kategoriju tzv. nestabilne padine.

Slika: Karta klizišta za područje Grada Zagreba; (crveno: aktivna klizišta, ljubičasto: inicijalno klizište, žuto: umireno klizište, zeleno: sanirano klizište), Izvor: Hrvatski geološki institut (Internet stranice)

Seizmičnost na području aglomeracije Zagreb posljedica je intenzivnih tektonskih pokreta (sjecišta različitih smjerova reljefnih cjelina) i iznosi VII-IX stupnjeva Mercalli-Cancani-Siebergove (MCS) ljestvice.

Kraj oko Planine u Medvedničkom prigorju poznat je kao područje epicentra.

Obzirom na veličinu i gustoću naseljenosti potres bi nanio najveće materijalne štete u samom središtu Zagreba gdje prevladavaju objekti građeni početkom prošloga stoljeća.

Procjenjuje se da je područje Urbane aglomeracije Zagreb ugroženo **poplavama** koje bi imale katastrofalne posljedice za stanovništvo, materijalna dobra i okoliš. Regulacijom rijeke Save i ostalih riječnih tokova moguće je otklonjena je mogućnost njihova izlijevanja iz korita.

Sustav obrane od poplave Srednjeg posavlja predstavlja niz postojećih i planiranih građevina i zahvata kojima se nastoji osigurati razina zaštite gradova i naselja, gospodarskih objekata, zaštita prirode, športa i rekreacije te uvjeti za stabilnu poljoprivrednu proizvodnju.

Od velikih voda Save primjereno je zaštićen samo grad Zagreb od Podsusedskog mosta do Mičevskog mosta u duljini 20 km, koji ima stupanj osiguranja od poplava 99.9%, tj. branjen je od 1000-godišnjih velikih voda. Ostala područja uz Savu uglavnom su nedovoljno zaštićena.

Nizvodno od Zagreba na cjelokupnom području Zagrebačke županije, veći dio područja uz Savu ima nižu razinu sigurnosti od potrebne, jer je zaštitni sustav Srednjeg posavlja nedovršen, a postojeći obrambeni nasipi na mnogim su mjestima nedovoljno visoki za zaštitu od ekstremnih velikih voda koje se javljaju u posljednje vrijeme.

Odteretni kanal Odra, kao dio sustava obrane od poplave Srednjeg posavlja koji je temeljem Odluke o popisu voda I. reda ("Narodne novine", broj 79/10) svrstan u vode I. reda. Duljina kanala Odra je 31km što je cca 60% od njegove ukupne, planirane duljine koja iznosi 51 km.

Djelomično sagrađenim kanalima Odra, Lonja-Strug i Kupa-Kupa, kontrolnim objektima Jankomir, Prevlaka, Trebež, rekonstruiranim i novosagrađenim nasipima uz Savu, te retencijom Lonjsko polje, povećana je postojeća, retencijska sposobnost (prirodnog stanja) i postignuti pozitivni učinci koji se odražavaju na režimu visokih voda.

Aktivno uključivanje velikih gradova i pridruženih funkcionalnih područja u proces smanjenja emisije stakleničkih plinova jedan je od postavljenih ciljeva EU. Kroz provedbu programa učinkovitog korištenja energije, korištenja obnovljivih izvora energije i ekološko prihvatljivih goriva potrebno je preuzeti odgovornost za borbu prostiv globalnog zagrijavanja.

Prilagodba klimatskim promjenama tiče se i javnih i privatnih dionika. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode kao nadležno tijelo pokrenulo je aktivnosti za izradu nacionalne **Strategije prilagodbe klimatskim promjenama Republike Hrvatske do 2040. godine s pogledom do 2070. godine s Akcijskim planom,** čije se usvajanje očekuje 2017. godine.

Na europskoj razini, Europska unija podržava prilagodbu klimatskim promjenama putem vlastite Strategije prilagodbe klimatskim promjenama usvojene 2013. godine. Njome potiče države članice da poduzmu aktivnosti radi prilagodbe klimatskim promjenama, osigurava financijska sredstva i promiče razmjenu informacija s ciljem da Europa bude otpornija na klimatske promjene.

Na klimatske prilike Krapinsko-zagorske županije, osim geografske širine najviše utječu Panonska nizina, planinski sustavi Alpa i Dinarida te reljef koji najviše utječe na modifikacije lokalnih prilika, odnosno na mikroklimu.

Glavna obilježja klime Zagrebačke županije uklapaju se u opće klimatske uvjete zapadnog dijela Panonske nizine. Ovo područje nalazi se unutar pojasa umjerenih širina, s izraženim godišnjim dobima, gdje se miješaju utjecaji euroazijskog kopna, Atlantika i Sredozemlja.

Posljedice zagrijavanja atmosfere u posljednjem razdoblju uzrokovale su da je Zagreb u posljednjem razdoblju bilježi najtoplije godine od početka 20. stoljeća te je zabilježen i trend smanjenja oborina.

Hidrometeorološka postaja Zagreb-Grič bilježi trend Godišnjih oborina – 0,3% na 10 godina, a trend smanjenja oborina zabilježen je tijekom 20.stoljeća na cijelom području Hrvatske. Analize pokazuju da ne postoji signal velikih promjena u ekstremima koji se odnose na velike količine oborine i učestalost vlažnih i vrlo vlažnih dana u većem dijelu Hrvatske, već da doprinos smanjenju godišnjih količina oborine daju promjene u učestalosti kišnih dana manjeg intenziteta i značajno povećana učestalost suhih dana u cijeloj Hrvatskoj.

Posljednjih godina na području Urbane aglomeracije Zagreb primjećuju se promjene koje se objašnjavaju globalnim zatopljenjem. Kao primjer možemo uzeti Zabok, gdje uslijed klimatskih promjena i učestalih kiša posljednjih godina, a kao i posljedica izgradnje ceste Zabok – Začretje i brze ceste Mokrice – Bračak, dolazi do čestog plavljenja dijelova uz rijeke Krapine, Krapinice i Horvatske. Tijekom 2013. i 2014. godine zabilježena su 3 uzastopna izlijevanja rijeka što predstavlja problem za stambene objekte i okoliš. Tijekom cijele godine postoji mogućnost pojave magle i to isključivo u jutarnjim i večernjim razdobljima dana u ljetnoj sezoni godine odnosno tijekom cijelog dana u zimskom razdoblju. U Mariji Bistrici su sve češća intenzivna olujna nevremena koja karakterizira jak vjetar praćen tučom ili kišom.

Osim prirodnih varijacija klime, od velikog interesa su i promjene klime izazvane ljudskim aktivnostima (antropogeni utjecaj na klimu) kojima u atmosferu dolaze plinovi staklenika, a oni imaju ključnu ulogu u zagrijavanju atmosfere.

Iz sektora prometa dolazi oko 25% emisija CO2 te se provode brojne aktivnosti vezane uz smanjenja emisija. Velika je potreba ukazati na važnost održivog planiranja u borbi protiv klimatskih promjena te se na tu temu sufinanciraju brojni projekti u javnom transportu, kupnja električnih i hibridnih vozila, uspostava javnog prijevoza električnim biciklima i potiču se alternativni načini prijevoza. Posebnu ulogu ima prijevoz biciklima, naročito u urbanim sredinama u kojima je i onečišćenje zraka od prometa najveće. Korištenje bicikala ima više prednosti – od dobrobiti za zdravlje, bržeg kretanja gradom i mogućnosti izbjegavanja gužvi i stajanja u kolonama, do zaštite okoliša kroz doprinos smanjenju štetnih emisija.

Odabir načina putovanja utječe na budući urbani razvoj i ekonomsku dobrobit građana i tvrtki te predstavlja značajnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena, što je jedan od glavnih ciljeva Strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast, Europske unije, postizanje klimatsko – energetskih ciljeva „20-20-20“ i promicanje kohezije.

Postojeća prometna mreža na području Urbane Aglomeracije Zagreb planirana je i građena tako da daje prioritet motornim vozilima, prvenstveno osobnom automobilu, ali udio vozača bicikala u

gradskom i prigradskom prijevozu nije zanemariv, pogotovo u manjim sredinama gdje je vožnja bicikla tradicionalno prisutna.

Kako je prilagodba klimatskim promjenama višerazinski problem, djelovanje države nije ograničeno na nacionalnu razinu, već je osobito važno djelovati upravo na regionalnoj i lokalnoj razini, primjerice uključivanjem tijela lokalne samouprave. Budući da su klimatske promjene globalni problem koji zahtijeva lokalna rješenja, lokalne vlasti mogu provoditi konkretne mjere prilagodbe kojima se rješavaju lokalne potrebe, jer su one sa specifičnim lokalnim potrebama najbolje upoznate.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ velik udio energetskog sektora u emisijama stakleničkih plinova ▪ značajan udio industrijskog sektora u emisiji stakleničkih plinova ▪ značajan udio sektora gospodarenja otpadom u emisijama stakleničkih plinova ▪ loša energetska svojstva sektora zgradarstva ▪ značajan udio sektora prometa u emisijama stakleničkih plinova ▪ često plavljenje rijeka Horvatske, Krapinice i Krapine što ugrožava stambene objekte i okoliš ▪ gradnja na nestabilnim padinama s potencijalnim otvaranjem klizišta ▪ nepostojanje cjelovitog Registra klizišta koji bi se kontinuirano ažurirao, što bi olakšalo izdavanje raznih dozvola i planiranje prostora. ▪ adekvatna seizmička mikrozonacija radi kvalitetnije procjene ugroze od potresa ▪ ugroženost kvalitete tla zbog neracionalne uporabe gnojiva, pesticida i nekontroliranog ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda ▪ nedovršen sustav obrane od poplava Srednjeg posavlja ▪ nedovršen kanal Odra u svojoj punoj duljini	▪ redovita izrada Registra emisija CO_2 za područje alomeracije ▪ smanjenje emisije CO_2 u svim sektorima provedbom mjera energetske učinkovitosti ▪ korištenje obnovljivih izvora energije i ekološko prihvatljivih goriva ▪ racionalno korištenje energije ▪ kontinuirana edukacija građana i druge mjere ▪ provođenje preventivnih i zaštitnih ciljeva i mjera za smanjenje emisije CO_2, podizanjem energetske učinkovitosti u zgradarstvu i industrijskim procesima ▪ primjena novih ICT tehnologija u sustavu upravljanja energijom ▪ pretvaranje urbanih četvrti u ekološki održiva područja ▪ unapređenje sustava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem ▪ uvođenje sustava za obranu od poplava ▪ povećanje korištenja javnog gradskog prijevoza ▪ poticanje pješačenja, korištenja bicikla i električnih vozila ▪ uspostava cjelovite biciklističke mreže u svrhu održivog urbanog prometa ▪ ulaganja u biciklističku infrastrukturu ▪ saniranje nestabilnih padina sukladno inženjersko-geološkim podlogama ▪ formiranje registra klizišta ▪ nastavak izrade seizmičke mikrozonacije ▪ jačanje svijesti o važnosti tla kao elementa biosfere ▪ kontinuirana provedba analize tala i sustavno poduzimanje mjera u očuvanju njihove čistoće ▪ dovršiti kanal Odra u predviđenoj punoj duljini

Literatura i izvori

ZAGREBPLAN 2020_Osnovne analize i SWOT analize_radni materijal_veljača 2015.
Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011. - 2013.
Strategija razvoja Krapinsko – zagorske županije
Elaborat Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti
Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – gospodarska osnova, Ekonomski institut
Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Zagrebačke županije
Strategija održivog korištenja energije Zagrebačke županije
Lokalne razvojne strategije
http://www.mzoip.hr/hr/ministarstvo/vijesti/najavljena-nacionalna-kampanja-biciklom-na-posao.html
http://www.gbccroatia.org/stranice/zasto-graditi-zeleno/50.html
http://www.eko.zagreb.hr/
http://www.regea.org/

3.1.13. Okoliš i zdravlje

Mnoge od zdravstvenih posljedica zagađenja okoliša postaju vidljive tek nakon duljeg vremena ili se javljaju kao posljedica kronične izloženosti, a neki od bitnih faktora koji imaju veliki utjecaj na zdravlje su zagađenje zraka, onečišćenje vode, izloženost stanovništva sve većem broju različitih kemikalija, dugotrajna izloženost pesticidima, buka, genetski modificirani organizmi, nanotehnologija i sve veća razina elektromagnetskog zračenja iz odašiljača za mobilnu telefoniju, uništavanje ozonskog omotača i pojačane razine UV zračenja, neučinkovito gospodarenje otpadom, klimatske promjene i sl. Jedan od najčešćih uzroka onečišćenja okoliša i popratnih iznenadnih događaja je ljudski faktor te je zbog navedenog potrebno stalno djelovati na svijest i odgovornost ljudi.

Krajem veljače 2015. izrađen je konačni Nacrt prijedloga akcijskog plana za poboljšanje kvalitete zraka na području Grada Zagreba nakon što je, sukladno odredbama članka 16. Zakona o zaštiti zraka, u razdoblju od 20. siječnja do 18. veljače 2015., proveden javni uvid u njegov sadržaj i nakon razmatranja prikupljenih mišljenja, primjedaba i prijedloga javnosti i nositelja na isti.

Akcijski plan za poboljšanje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu donijela je Gradska skupština Grada Zagreba, 27. ožujka 2015. godine.

U skladu sa mjerama, aktivnostima i projektima određenim Akcijskim planom, tijekom 2015. je izrađena bilance emisija onečišćujućih tvari u zrak i stakleničkih plinova iz uređaja za loženje toplinske snage manje od 100 kw i pokretnih izvora u Gradu Zagrebu.

Na području Urbane aglomeracije Zagreb provode se razne mjere i aktivnosti u cilju zaštite i poboljšanja kakvoće zraka koje su usmjerene na smanjenje troškova energije, emisije stakleničkih plinova i održivog gospodarenja energijom, u cilju zaštite okoliša i poticanja energetske učinkovitosti. Treba istaknuti i mjere zaštite voda, mjere za smanjivanje emisija onečišćujućih tvari iz prometa,

nadzorne, organizacijske i administrativne mjere te još niz mjera koje kao cilj imaju zaštitu zdravlja ljudi i unapređivanja kvalitete življenja.

Naglasak se također stavlja na Zelenu gradnju jer građevinska industrija ima veliki utjecaj na prirodni okoliš, planiranje, projektiranje i izgradnja zelenih zgrada je način da se istovremeno zaštite ljudsko zdravlje i okoliš.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ postojeća praćenja često su nepotpuna u smislu da ne daju cjelovitu informaciju o temi koja se prati (npr. kod praćenja kakvoće zraka nisu identificirani svi mogući najznačajniji izvori onečišćenja); ne prati se niti stanje svih sastavnica okoliša (npr. pedosfera/litosfera), niti svi utjecaji na zdravlje koji zaslužuju praćenje ▪ ne raspolaže se informacijama o nekim relativno značajnim podacima o postojećim pritiscima na okoliš ▪ mogućnost ispuštanja otpadnih, sanitarnih otpadnih voda te i tehnoloških otpadnih voda u vodotoke ▪ neriješena pitanja odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Postoji opasnost od izlijevanja otpadnih voda, što može prouzročiti štetne posljedice za okoliš i zdravlje ljudi ▪ divlja odlagališta i nelegalne šljunčare na vodozaštitnim područjima	▪ podizanje razine ekološke svijesti, tj. dodatna edukacija ljudi ▪ unaprijediti sustav upravljanja otpadom ▪ uspostava sustava podataka o prostoru kao podloga za pravovremeno i objektivno izvješćivanje o stanju u prostoru te za donošenje odluka o programima njegova uređenja ▪ smanjivanje emisije glavnih onečišćujućih tvari iz industrijskih postrojenja ▪ smanjivanje emisije iz prometa – ugradnjom katalizatora i ostalih tehničkih rješenja na vozilima, regulacijom prometa, unapređenjem javnog prijevoza i strožim tehničkim pregledima vozila ▪ smanjivanje emisija čestica u proizvodnji građevinskih materijala ▪ smanjivanje emisije glavnih onečišćujućih tvari iz kućnih ložišta i ložišta široke potrošnje ▪ smanjivanje emisija stakleničkih plinova ▪ smanjivanje uzročnika pojave fotokemijskoga smoga i troposferskoga (prizemnog) ozona ▪ ukidanje potrošnje tvari koje oštećuju ozonski omotač ▪ odrediti područja i procijeniti izloženost stanovništva buci od različitih izvora buke (cestovni, pružni i zračni promet, te industrijska postrojenja) ▪ izgraditi uređaje za pročišćavanje otpadnih voda iz sustava javne odvodnje ▪ zamijeniti postojeću tehnologiju s boljim i čišćim tehnologijama u tehnološkom

	procesu ▪ izgraditi sustav kanalizacije s uređajima za pročišćavanje, osobito u radnim zonama i na svim mjestima gdje se javljaju znatniji onečišćivači ▪ sprječavati divlja odlagališta otpada po poljodjelskim i šumskim površinama ▪ smanjiti uporabu agrotehničkih sredstava koja onečišćuju tlo ▪ uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja

Literatura i izvori

ZAGREBPLAN 2020_Osnovne analize i SWOT analize_radni materijal_veljača 2015.
Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011. - 2013.
Strategija razvoja Krapinsko – zagorske županije
Elaborat Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti
Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – gospodarska osnova, Ekonomski institut
Zdravlje i okoliš, Sveučilište u Zagrebu, Metalurški Fakultet, Dr.sc. Tahir Sofilić
Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Zagrebačke županije
Lokalne razvojne strategije
http://www.gbccroatia.org/stranice/zasto-graditi-zeleno/50.html
http://www.eko.zagreb.hr/
http://www.regea.org/

3.1.14. Brownfield područja

Brownfield područja[23] su zapuštena i nedovoljno iskorištena zemljišta i/ili građevine, degradirane prijašnjom namjenom ili njenim napuštanjem, uz koje su uglavnom vezani i ekološki problemi[24] i kojima je potrebna određena intervencija. Brownfield lokacije, s obzirom na njihovu raniju funkciju obuhvaćaju industrijske građevine i zemljišta, vojne građevine i zemljišta, prometne građevine i infrastrukturu, stambene građevine i zemljišta i građevine i zemljišta društvene i javne namjene, zemljišta i građevine poljoprivrednih i rudarskih kompleksa. Te lokacije su uglavnom smještene u urbanim područjima, a okolnosti koje dodatno umanjuju njihovu prihvatljivost za nova ulaganja su visoki troškovi obnove ili uklanjanja radi dugotrajnog zapuštanja i devastacije. U posljednjih nekoliko desetljeća zamjetan je broj brownfield lokacija i u ruralnim područjima čija je gospodarska namjena uglavnom bila u sektoru primarnih djelatnosti (poljoprivreda, šumarstvo, rudarstvo).

23 U Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske – nacrt prijedloga koristi se i pojam napuštene, „preskočene lokacije“
24 Za razliku od brownfield lokacija grayfield lokacije su napuštene i nedovoljno iskorištene lokacije u kojima ne postoje ekološki problemi te ih je relativno jednostavno privesti novoj funkciji.

Većinu brownfield područja, osobito onih u urbanim područjima, karakterizira atraktivnost njihova položaja (u urbanom tkivu ili izvan njega), veličina zemljišta, prometna dostupnost te često visoki stupanj zatečene uređenosti zemljišta. S druge strane, čest problem su neriješeni imovinsko-pravni odnosi koji ograničavaju mogućnosti i opseg prenamjene pojedinih građevina ili sklopova, zatim visina potrebnih ulaganja, često radi troškova ekoloških kompleksnih i unaprijed nedovoljno poznatih obima sanacije, nužnost izrade ili izmjene postojeće prostorno-planske dokumentacije, nemogućnost vremenskog planiranja realizacije zahvata, a u pojedinim slučajevima režimi zaštite kulturne ili prirodne baštine što ih sve čini neprivlačnim potencijalnim investitorima.

Lokalne vlasti često nisu u mogućnosti same rješavati problem brownfield lokacija, bez obzira o kojoj se kategoriji radi, već se rješenja traže na regionalnoj i nacionalnoj razini. Radi sagledavanja prostornih, položajnih, imovinsko-pravnih, okolišnih, društvenih te vrijednosnih karakteristika svakog od preskočenih, odnosno brownfield prostora te ukupnog prostora, koji je od nacionalne do lokalne razine svojevrsni resurs, Strategijom prostornog razvoja (nacrt prijedloga) naglašava se potreba inventarizacije i valorizacije brownfielda. Prioritet su svakako područja velikih gradova.

Kako bi se potaknula, najčešće financijski izuzetno zahtjevna i kompleksna i po sadržaju i po uključenosti brojnih dionika, regeneracija brownfield lokacija, u sklopu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., Specifičnim ciljem 6e2 predviđena su sredstva za njihovu obnovu (bivša vojna i industrijska područja) unutar integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU)[25] čime će se ujedno osigurati i najbolja moguća integracija korištenja brownfield područja (tj. postojeće infrastrukture i dobara) s projektima drugih tematskih ciljeva koji će pružati usluge i sadržaje unutar obnovljenih brownfield područja. Obzirom na aktualnost problema brownfield lokacija na europskoj razini trenutno je prisutan cijeli niz projekata financiranih iz EU fonodova koji se bave mogućim metodološkim pristupima i drugima aspektima temi regeneracije brownfielda i koje je moguće koristiti kao primjere dobre prakse.

Na razini Grada Zagreba jedna od tema za koju se GUP-om grada Zagreba omogućuje izrada gradskih projekata je prenamjena stare industrije, a kao lokacije navode se: Blok Paromlin u Trnju; Zagrepčanka u Heinzelovoj ulici; dio bloka omeđenog ulicama Prilazom baruna Filipovića, Cankarovom i Gradišćanskom; Pluto u produženoj Branimirovoj ulici; zona sajma automobila u Jakuševcu; željezničke radionice 'J. Gredelj' u Trnju; prostor između naselja Kozari Bok i gospodarske zone (Munja d.o.o.) sjeverno od trase GOKa; 'Lipa Mill' uz Ivekovićevu ulicu; URIHO u Aveniji Dubrovnik; zona istočno od planirane prometnice, sjeverno od Avenije Dubrovnik i zapadno od Zagrebačkog velesajma; Ciglana; Müllerov breg; Zrinjevac na Remetinečkoj cesti. Veći dio tih lokacija imaju obilježja brownfield lokacija.

U kontekstu promicanja zaštite i prenamjene industrijskog naslijeđa, ujedno i brownfield lokacija, Grad Zagreb je provodio i provodi niz programa (neke od njih navodimo u nastavku). Programom *Rethinking Industrial Sites* ponuđena su idejna rješenja za očuvanje i sadržajnu konverziju nekorištenog industrijskog kompleksa sa spomeničkim obilježjima – brownfield lokacije nekadašnje Gradske klaonice i stočne tržnice. Za lokalitet Blok Badel raspisan je međunarodni anketni natječaj 2012. godine kojem je cilj bio istražiti moguće koncepte, sadržaje i kapacitete bloka kao podlogu za daljnje aktivnosti. U sklopu regionalnog projekta *Stvaranje preduvjeta za održivu podršku razvoju*

[25] U Analitičkoj studiji o održivom urbanom razvoju (Republika Hrvatska – primjena kohezijske politike Europske unije 2014.-2020.) brownfield lokacije ocijenjene su sa visokom relevantnošću za ITU i „lokalno“ donošenje odluka

konkurentnosti gospodarstva i za daljini razvoj tehnološke infrastrukture u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj razrađena je projektna ideja Zagrebačkog kreativnog klastera Gredelj kojom je predložena revitalizacija i reurbanizacija industrijskog kompleksa. Izuzev spomenutih, postoje i drugi primjeri iz kojih se vidi da Grad Zagreb promišlja i prepoznaje važnost brownfield lokacija u sklopu pojedinih projekata. Uz aktivnosti na razini planiranja započeto je preliminarno prikupljanje i analiza podataka o brownfield lokacijama kao vrijednom razvojnom resursu, utvrđivanje kriterija odabira u cilju izrade registra brownfield lokacija.

Osim navedenih lokacija, na području Grada Zagreba, svakako treba spomenuti i sljedeće brownfield lokacije:

Zagrebački velesajam; Skladišne zgrade Tehničkog muzeja Nikola Tesla u trokutu Tratinska – Jukićeva – Brozova; Regionalni multifunkcijski centar Pogon Jedinstvo; Sveučilišno-znanstveni kampus Borongaj; Vojarna Lučko; Bivša vojna bolnica u Vlaškoj ulici; Zagrebačka tvornica ulja uz Branimirovu ulicu.

U Zagrebačkoj županiji izdvaja se nekoliko područja s obilježjima brownfield lokacija. U Gradu Dugo Selo, Ciglana Tempo, površine 13,88 ha u privatnom vlasništvu, koja obuhvaća tri iskopa od kojih jedan nije saniran, s ruševnim neuređenim objektima. Vojarna „Pukovnik Milivoj Halar“, površine 75,55 ha (u vlasništvu drugog javnog tijela), koja nije u funkciji i zahtjeva velika sredstva za održavanje, a predstavlja značajan razvojni potencijal za Grad Dugo Selo. U Gradu Jastrebarsko As-Tehnocentar, Gornja Kupčina, površine 0,34 ha u vlasništvu grada, pogon Magma, GZ Jalševac, površine 4,32 ha, te pogon Pavušin, GZ Jalševac, površine 2,45 ha u privatnom vlasništvu. Zatim bolnica Plešivica za TBC bolesnike, površine 3,0 ha i bivša vojarna JNA, površine 31,97 ha u vlasništvu drugih javnih tijela. U općini Marija Gorica, Kurija kraj donji, objekt u privatnom vlasništvu, čija oronulost narušava ljepotu krajolika, a planirana namjena je u javno dostupne turističke svrhe, međutim općina ne raspolaže sredstvima za otkup. U istoj općini može se izdvojiti i dotrajala Kurija kraj župnog dvora, čije je vlasništvo crkva, a planirana namjena je izgradnja duhovno-edukativnog centra. Objekt Zgrada na starini, nekadašnja stara škola, koja je u vlasništvu općine i za koju se planira izgradnja staračkog doma, međutim općina ne raspolaže s dostatnim financijskim sredstvima. U Gradu Sveta Nedelja bitna lokacija je napušteni Dvorac Erdödy ukupne površine 16,86 ha od kojih je 2,26 ha u vlasništvu Grada, a ostalih 14,60 u vlasništvu RH, dano na korištenje Gradu. U tijeku je obnova vanjske stolarije, za koju je izrađen troškovnik, a ukupna cijena radova iznosi 973.652,35 kn. Za napušteni objekt Mitnica (Napoleonov gostinjac), površine 0,05 ha u vlasništvu grada, izdana je građevinska dozvola za rekonstrukciju i prenamjenu u turističko informativni centar. Ukupna procijenjena vrijednost projekta iznosi 1.949.979,90 kn plus PDV. Za zgradu bivšeg „Stočara“, površine 0,45 ha u vlasništvu Grada je u izradi glavni projekt za dogradnju, rekonstrukciju i prenamjenu prilagođenu za rad zimske službe. U Svetoj Nedelji također se mogu izdvojiti dva bivša ribolovna područja za čiju se lokaciju Prostornim planom Grada planirana sportsko-rekreacijska namjena - Jezero Orešje, površine 150 ha i Jezero Rakitje, površine 140 ha. Na području Grada Sv. Ivana Zeline postoji nekoliko napuštenih objekata, starijih područnih škola, ali i tri objekta na atraktivnim lokacijama u samom gradu - Stari općinski sud, površine 0,0726 ha u vlasništvu Grada. Zgrada se nalazi unutar konzervatorske kulturno povijesne cjeline grada i zahtjeva potpunu rekonstrukciju. Zbog trenutnog zapuštenog stanja predstavlja opasnost u prostoru. Stara škola, površine 0,0726 ha (12/16 u vlasništvu Grada, 4/16 u privatnom vlasništvu). Dio zgrade je naseljen i koristi se u stambene svrhe. Ostatak zgrade je u lošem stanju i potrebna je hitna rekonstrukcija.

Upravna zgrada drvne industrije, površine 16,17 ha (2/3 u vlasništvu Grada, 1/3 u vlasništvu RH) zahtjeva potpunu rekonstrukciju zbog narušene statičke stabilnosti temelja. Prostornim planom uređenja za objekt je planirana sportsko rekreacijska i turistička namjena. U Općini Klinča Sela planira se obnova zapuštene vojne infrastrukture za izgradnju eko sela sa auto kampom u naselju Zdenčina, površine 17 ha.

Na području Općine Brdovec nalazi se Vojarna Januševec, k.č.br. 1596, ukupne površine 27.000 m^2. U posjedu je Općine Brdovec, no trenutno nije u funkciji.

Na području grada Sv. Ivana Zeline ne postoje napuštena industrijska područja. Primjetan je velik broj grayfield napuštenih objekata u tipu starijih područnih škola, ali i tri objekta na atraktivnim lokacijama u samom gradu.

1. Stari općinski sud

Sv. Ivan Zelina

Ukupno: 0.0726 ha

Vlasništvo: Grad Sv. Ivan Zelina
k.č.br. 1582 k.o. Zelina

-financijski aspekt:

Potrebna je potpuna rekonstrukcija zgrade. Zgrada se nalazi unutar konzervatorske kulturno povijesne cjeline grada Sv. Ivana Zeline i kao takva zahtjeva obnovu na tradicionalan način u duhu vremena gradnje.
-socijalni društveni aspekt:
Zgrada se nalazi na lokaciji neposredno do Pučkog otvorenog učilišta, te u samom centru grada. Atraktivna lokacija može primiti mnogo sadržaja, ali zbog trenutnog zapuštenog stanja ona predstavlja opasnost u prostoru

2. Stara škola
Sv. Ivan Zelina
Ukupno: 0.0726 ha
Vlasništvo: 12/16 Grad Sv. Ivan Zelina
4/16 privatni vlasnici
k.č.br. 1584/1 k.o. Zelina
-financijski aspekt: Potrebna je potpuna rekonstrukcija zgrade. Zgrada se nalazi unutar konzervatorske kulturno povijesne cjeline grada Sv. Ivana Zeline i kao takva zahtjeva obnovu na tradicionalan način u duhu vremena gradnje.
-Dio zgrade je naseljen i koristi se u stambene svrhe. Ostatak zgrade je u lošem stanju i potrebna je hitna rekonstrukcija. Lokacija je iznimno atraktivna jer sa zgradom starog općinskog suda čini arhitektonsko-urbanističku cjelinu koja se nalazi neposredno do Pučkog otvorenog učilišta u samom centru grada.

3. Upravna zgrada drvne industrije

Sv. Ivan Zelina

Ukupno: 16.17 ha

Vlasništvo: 2/3 Grad Sv. Ivan Zelina

1/3 Republika Hrvatska

k.č.br. 72/2 k.o. Zelina

-financijski aspekt:

Potrebna je potpuna rekonstrukcija zgrade zbog narušene statičke stabilnosti temelja.

-socijalni/društveni aspekt

Zgrada nije u upotrebi, a ostala je kao simbol industrijskog razdoblja u Sv. Ivanu Zelini. Drvna industrija je nastavila raditi, ali sa novim prostorima uprave. Lokacija je iznimno atraktivna zbog planiranja budućeg športsko rekreacijskog centra na prostoru napuštenog ŠRC Bazeni.

Prostornim planom uređenja Grada Sv. Ivana Zeline područje je planirano u športsko rekreacijskoj i turističkoj namjeni.

U planu su projekti izgradnje novog športskog centra sa kupalištem.

Na području Krapinsko-zagorske županije može se izdvojiti nekoliko područja s obilježjima brownfield lokacija. Turističko naselje hrvatskih željeznica u općini Stubičke Toplice površine 0,2033 ha (u vlasništvu drugog javnog tijela), predstavlja područje s neuređenim zemljištem, zaraslo visokom travom i zgradama u derutnom stanju, koje su predmet čestih provala, time i čestih intervencija policije i vatrogasaca. Za lokaciju trenutno nema planiranih projekata. U gradu Zaboku može se izdvojiti lokacija ulice K. Š. Gjalskog, bivši pogon proizvodnje tepiha i skladište, u privatnom vlasništvu, površine 0,56 ha. Zgrada je derutna i nije u uporabi, umanjuje vizualni identitet grada i predstavlja opasnost od nastanka požara. Zatim bivša tvornica sokova Dona i Maviniteks u općini Gornja Stubica, u privatnom vlasništvu, površine 13,5 ha (Dona) i 0,18 ha (Maviniteks). Lokacija je napuštena i neodržavana te privlači mnoštvo životinja, primarno lisice. Osim navedenih lokacija, na području Krapinsko-zagorske županije koja ulaze u Urbanu aglomeraciju Zagreb postoji još 9 brownfield lokacija za investicije, a to su:

1. Protrade Lemona trgovina, d.o.o. – 500m², Općina **Stubičke Toplice**
2. Božić Frassinox – 700m², **Grad Donja Stubica**
3. Salar -330m², Grad Donja Stubica
4. Sever – 3300m², Grad Donja Stubica
5. Škofina – nema podataka o veličini – Općina **Veliko Trgovišće**
6. FERO ERO – poslovni proctor 220m² +skladište 400m²+skladište 1300m², Općina Veliko Trgovišće
7. TL Tome Lučić d.o.o. u stečaju – 1373m², Općina Veliko Trgovišće
8. Građevinsko zemljište na području bivše motokros staze Vučak – 44656m², **Grad Zabok**
9. Industrijska hala u centru Zaboka – bivši Zivtex – 4101m²+okućnica 1552m², Grad Zabok

O navedenim područjima JLS ne vode evidenciju i nije poznato na koji način se planira riješiti problem s navedenim područjima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Regeneracija brownfield područja često je dugotrajan, i kompleksan proces koji	▪ Za prostore koji se više ne koriste i ne mogu se koristiti na dosadašnji način

traži uključivanje raznih struka, donosioce odluka i različite grupe dionika ▪ Lokacije uz koje su uglavnom vezani ekološki problemi (okolišna kontaminacija); potencijalna ograničenja za korištenje (npr. Za park, dječje igralište) ▪ Visoki troškovi obnove ▪ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ Nužnost izrade ili izmjene postojeće prostorno-planske dokumentacije ▪ U pojedinim slučajevima režimi zaštite kulturne ili prirodne baštine čine brownfield lokacije dodatno neprivlačnima potencijalnim investitorima ▪ Lokacije mogu predstavljati neželjeni pravni i financijski teret lokalnoj zajednici (javnom i privatnom sektoru) i njezinim poreznim obveznicima ▪ Često različiti interesi investitora i lokalne uprave ▪ Nemogućnost vremenskog planiranja provedbe projekta revitalizacije ▪ Nepostojanje registra brownfield lokacija	potrebno je, uvažavajući prostorne značajke i realne potrebe, spriječiti njihovu daljnju devastaciju, provesti preobrazbu i privesti ih novoj namjeni ▪ Regeneracija brownfield lokacija umjesto zauzimanja novih (greenfield) prostora za razvojne projekte ▪ Iz EU fondova osigurati sredstva za troškove obnove ▪ U procesima regeneracije osiguravati međusektorski pristup ▪ Rješavanje imovinsko – pravnih odnosa ▪ Iznimno, ubrzati izmjenu prostrono – planske dokumentacije samo za takva područja ▪ Saniranje ekološki kontaminiranih lokacija radi sprečavanja širenja kontaminacije ▪ Izrada registra brownfield lokacija

3.1.15. Identitetski potencijali

Pitanje identiteta je osobito aktualno radi globalizacijskih procesa, koji s jedne strane dovode do posebne osjetljivosti na pojedinačne kulturne identitete, a s druge strane otežavaju definiranje i učvršćivanje tih identiteta. Svijest o identitetu područja obuhvata SRUAZ pokazuje se neujednačenom, te su neke cjeline i pojedinačna dobra široko prepoznata a neka druga su manje poznata u očima javnosti.

Grad Zagreb je najveći grad i kulturno i političko središte Urbane aglomeracije Zagreb. Grad Zagreb je prepoznatljiv kao ugodan srednjoeuropski grad smješten između planine Medvednice na sjeveru i doline rijeke Save na jugu, kroz koju se prostire njegov suvremeniji dio.
Osim Zagreba, na području UAZ nalaze se brojni manji i veći gradovi s izraženim identitetom i prepoznatljivošću, među kojima se veličinom i značajem ističu Samobor i Velika Gorica. Povezivanje većih gradova sa manjim jedinicama lokalne samouprave u mrežu kulturnih i urbanih vrijednosti može predstavljati snagu cjeline koja postaje veća od zbroja svojih dijelova. Ambijentalna vrijednost područja od većeg je značaja kao identitetski faktor nego što su to pojedinačne graditeljske cjeline ili kulturni spomenici.

Za čitavo područje Urbane aglomeracije Zagreb značajne karakteristike daje balans dobro očuvanih prirodnih bogatstava, urbaniziranih cjelina i punktova od kulturnog značaja. Hrvatsko zagorje je izuzetno bogato kulturnim i prirodnim spomenicima te u očuvanju i promociji održivog turističkog i gospodarskog korištenja tih vrijednosti leži velik potencijal. Potrebno je naglasiti vrijednost održive poljoprivrede i male proizvodnje kao kreatora identiteta područja Urbane aglomeracije Zagreb.

U sklopu svog djelovanja Turistička zajednica Stubičke Toplice organizira manifestacije kojima se promoviraju kulturne, povijesne, ekološke i tradicijske vrijednosti Općine Stubičke Toplice. U cilju očuvanja tradicijske baštine članice Udruge Hrvatska žena Stubičke Toplice na kreativnim radionicama izrađuju prepoznatljive tradicijske suvenire Stubičkih Toplica: topličke žačke, topličke eko torbice, tradicijske vanjkušeke, tradicijska srca i dr.
Identitetskom potencijalu u Krapinsko-zagorske županije značajno doprinose manifestacije kao što su likovna kolonija „Stubaki" i „Gljivarenje v Stubakima" u Stubičkim toplicama, hodočašće u Mariju Bistricu i prateće aktivnosti, u Gornjoj Stubici kulturne manifestacije «Jurjevo», «Susreti za Rudija», «Viteški turnir», županijski božićni koncert, novogodišnji koncert te fašnička povorka, a od sportskih se ističu jurjevski šahovski turnir «Mlade nade Hrvatske», jurjevski polumaraton, zagorski triatlon i druga događanja.

Najveće identitetske potencijale Urbane aglomeracije Zagreb moguće je izvesti iz:
- vrijednosti prirodnih cjelina na području Urbane aglomeracije Zagreb,
- vrijednosti povijesnih i suvremenih ambijenata gradova i sela,
- vrijednosti povijesno održanih, memoriranih i suvremenih rituala, te održavanja kulturnih manifestacija.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ globalizacijski procesi otežavaju definiranje i učvršćivanje lokalnih identiteta pojedinih dijelova aglomeracije ▪ neujednačena percepcija prostora Urbane aglomeracije Zagreb kao povezane cjeline ▪ Nedovoljno korištenje kulturne baštine za razvoj turizma	▪ afirmiranje prepoznatljivosti prostora na području aglomeracije kao turističkih i investicijskih odredišta ▪ razvoj jedinstvenog pristupa utvrđivanju i promicanju identiteta aglomeracije ▪ afirmiranje identiteta povijesnih i planiranih urbanih cjelina na području aglomeracije ▪ nadopuniti postojeće kapacitete kulturnih institucija kao nositelja identiteta, izgraditi nove

3.2. PRIMARNA INFRASTRUKTURA

3.2.1. Opskrba pitkom vodom

Opskrba pitkom vodom na području UAZ-a obavlja se javnim vodovodom ili lokalnim vodovima.

Na području Grada Zagreba voda se zahvaća iz kopanih i bušenih zdenaca te se pod tlakom transportira u vodospreme gdje se obavlja preventivna dezinfekcija. (Zagreb Plan)

Na području Zagrebačke županije korištenje voda za javnu vodoopskrbu provodi se zahvaćanjem iscrpljenjem podzemnih voda i to dva tipa podzemnih vodonosnika: međuzrnski, smješten na većinskom dijelu površine Zagrebačke županije, te krški vodonosnik, smješten na području Samoborskog gorja.

Korištenje većih količina vode za vodoopskrbu kojima bi se podmirile potrebe na području Zagrebačke županije, Zagreba i šire regije kao dugoročno rješenje očekuje se s područja Črnkovca, smještenog na desnom zaobalju rijeke Save na području Velike Gorice.

Vodoopskrba na području Zagrebačke županije obavlja se putem nekoliko većih javnih sustava vodoopskrbe čime je obuhvaćen prostor uz središnje gradske aglomeracije (Regionalni opskrbni sustav Zagreb-Istok, Zaprešić, Samobor, Sveta Nedjelja, Jastrebarsko, Velika Gorica, Dugo Selo, Vrbovec i Sveti Ivan Zelina).

Prosječna opskrbljenost primarnim i sekundarnim mrežama upravljanih komunalnim poduzećima u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 75%. Javna poduzeća koja su registrirana za obavljanje djelatnosti vodoopskrbe su: Zagorski vodovod d.o.o., Krakom Krapina, VIO Pregrada i HumVio Hum na Sutli. Ukupna dužina distribucijskih mreža kojima upravljaju navedena poduzeća iznosi; a) primarne mreže oko 750,00km, b) sekundarne oko 1700,00km. U županiji postoji preko 300 lokalnih vodovoda putem kojih se provodi distribucija vode, od kojih je 11 većih. U takve se ubrajaju sljedeći sustavi: Belec, Budinščina, Donje Jesenje, Gornje Jesenje, Gotalovec, Marija Bistrica, Dobri Zdenci u G. Stubici, Novi Golubovec, Radoboj-Jazvine, Pece i Vinagora. Razlike u stupnju opskrbljenosti vodom izuzetno su prisutne u pojedinim gradovima i općinama županije. Izdvaja se npr. Mihovljan

sa 30% te Stubičke Toplice, Zabok , Tuhelj i Klanjec sa 100% opskrbljenosti vodom. Zadnjih godina neki lokalni vodovodi uključeni su u sustav javnog vodovoda. Do sada izgrađeni dijelovi regionalnog sustava vodoopskrbe županije, omogućuju priključenje većine preostalih lokalnih vodovoda u zajednički organiziranu distribuciju vode stanovništvu i gospodarskim subjektima KZŽ.

U 2010. godini broj neispravnih uzoraka vode lokalnih vodovoda smanjen je za 66%, no i dalje je visok zbog čega je potrebno nastaviti na poboljšanju stanja. Ipak, unatoč značajnom napretku, stanje na lokalnim vodovodima još je daleko od idealnog, zbog čega je potrebno i dalje raditi na poboljšanju stanja i upozoravati na posljedice zdravstveno neispravne vode za piće. Mnogo izvorišta lokalnih vodovoda je nezaštićeno i neistraženo, ne prati se kvaliteta i iskoristivost samih izvorišta, a vodo tehnički objekti nisu u potpunosti sagrađeni u skladu s normativima i standardima za tu vrstu objekta.

Prosječna opskrbljenost vodom iz sustava javne vodoopskrbe u 2006. godini na području Županije, prema podacima iz Novelacije Studije razvitka vodoopskrbe na području Krapinsko-zagorske županije, IGH, bila je oko 60%. Izgradnjom magistralnih i sekundarnih cjevovoda te ostalih hidrotehničkih

građevina (izvorišta, vodosprema i pumpnih stanica) u proteklih 7 godina , opskrbljenost je podignuta na cca 75%, bez lokalnih vodovoda. Lokalnim

vodovodima upravljaju tzv. vodovodni odbori ili grupe građana, te jedinice lokalne samouprave. Iako u funkciji, ti vodovodi su izvan sustava javne vodoopskrbe, temeljeni na izvorima male izdašnosti, loše održavani (osim onih kojima upravljaju JLS), a voda u istima je u velikoj mjeri zdravstveno neispravna.

Na lokalne vodovode je 2007. godine bilo priključeno više od 33.431 stanovnika odnosno oko 27% stanovništva Županije, a ukupna duljina mreže lokalnih vodovoda veća je od 830 km.

Pojedina područja UAZ-a koja nisu u sustavu javnog vodovoda već se opskrbljuju lokalnim vodovodom, čija su izvorišta neistražena i nezaštićena, a vodotehnički objekti nisu u potpunosti sagrađeni u skladu s normativima i standardima za tu vrstu objekata. (Strategija KZŽ i Zagreb Plan).

Na sjevernom dijelu UAZ-a prisutne su značajne razlike u stupnju opskrbljenosti vodom po pojedinim gradovima i općinama (Stubičke Toplice i Zabok 100%), a također postoji nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbe u istočnom dijelu UAZ-a za koje izrađen projekt Regionalnog vodoopskrbnog sustava Zagreb – Istok kako bi se stanje vodoopskrbe podiglo na zadovoljavajuću razinu. (Strategija ZŽ)

Tijekom godina postupno se prelazi s opskrbe lokalnim vodovima na opskrbu javnim vodovodom.

Iako stanje s vodoopskrbom nije još uvijek zadovoljavajuće na prostoru istočnog, južnog i zapadnog dijela UAZ-a intenzivirana je izgradnja magistralnih i distributivnih cjevovoda čime je povećana pokrivenost organiziranom javnom vodoopskrbom, a najveće povećanje broja korisnika vidljivo je u gradu Sveti Ivan Zelina i u općini Bedenica (Strategija ZŽ)

Postojeći sustav vodoopskrbe djelomično je dotrajao (u središnjem dijelu UAZ-a prosječna starost cjevovoda je 38 godina) te postoje veliki gubici vode (u središnjem dijelu UAZ-a gubici su oko 40% zahvata) i problemi s osiguranjem potrebnih količina i kakvoće vode. Sigurnosni vodospremnici u središnjem dijelu UAZ-a imaju ukupni volumen oko 39% dnevne potrošnje čime nisu zadovoljeni sigurnosni standardi (50% dnevnih potreba). (Zagreb Plan)

Sektorski su ciljevi razvoja popravak postojećeg i izgradnja novih distribucijskih sustava kojima bi se povećala pokrivenost područja i cjelovitost sustava što je važno za podizanje razine sigurnosti opskrbe vodom. Pokrenuti su brojni projekti predviđenih za izgradnju infrastrukture. (Strategija ZŽ)

Na području istočnog, južnog i zapadnog dijela UAZ-a glavna vodocrpilišta se nalaze u dolini Save, u Samoborskom gorju te u slivu Kupe (s jugozapadne strane Vukomeričkih gorica). Većina tih kapaciteta pokriva potrebe opskrbe središnjeg dijela i djelomično sjevernog dijela UAZ-a. Na području jugoistočnog dijela UAZ-a planira se izgradnja novog vodocrpilišta Kosnica, projektiranog kapaciteta 900 l/s. (Ukupna potreba za vodom istočnog, južnog i zapadnog dijela UAZ-a oko 2000. godine iznosile su oko 1000 l/s, a planira se za 2040. godinu oko 2000 l/s) (Strategija ZŽ)

Razina podzemne vode na prilivnim područjima javnih vodocrpilišta ovisi o vodostaju. Područje zapadnog i jugoistočnog dijela UAZ-a bogato je podzemnim vodama, koje su izrazito osjetljive na onečišćenja s površine zbog relativno tankog i vrlo propusnog pokrova, a potencirano time što je Savska nizina jedno od urbanistički, gospodarski i poljoprivredno najatraktivnijih područja. U zadnjih

dvadesetak godina razina podzemne vode pala je više od 3 m na području središnjeg dijela UAZ-a (Zagreb Plan). Antropogeni pritisci na okoliš doveli su do toga da se veći broj postojećih crpilišta ne može koristiti za vodoopskrbu zbog utvrđenog zagađenja. (Strategija ZŽ)

Općina Jakovlje u potpunosti je pokrivena vodoopskrbom. Naselja Jakovlje i Igrišće vodom opskrbljuje „Zagorski vodovod“ iz Zaboka, najvećim dijelom iz izvorišta Lobor, a u poduzeću je Općina dioničar sa udjelom od 3,29%. U naselju Kraljev Vrh vodoopskrba je riješena posebnim sustavom, koji se snabdijeva vodom iz kaptaže Orlove stijene, na području naselja Pila u općini Stubičke toplice. Budući da je ovaj izvor nedostatan, posebno u ljetnim mjesecima za kvalitetnu opskrbu stanovništva pitkom vodom, a i kvaliteta vode je upitna zbog povećane prisutnosti teških metala, prvenstveno arsena, Općina Jakovlje ishodila je potrebnu dokumentaciju i kupila zemljište za precrpne stanice za izgradnju novog vodoopskrbnog sustava, koji bi se trebao priključiti na već postojeći sustav „Zagorskog vodovoda“. Time se dugoročno osigurava opskrba stanovništva kvalitetnom pitkom vodom i stvaraju uvjeti za gospodarski razvoj naselja Kraljev Vrh. Ova investicija planira se financirati iz sredstava strukturnih fondova EU.

U Općini Jastrebarsko pokrivenost vodoopskrbom je 96 %, a voda za ljudsku potrošnju vrlo je visoke kvalitete te u prethodnoj godini nije bilo niti jednog negativnog ispitnog izvješća vode iz vodoopskrbne mreže.

Općina Marija Gorica navela je izgradnju i modernizaciju vodoopskrbne mreže kao jedan od strateških projekata.

U Općini Sveti Ivan Zelina 89 % kućanstava je priključeno na vodopskrbni sustav, te je 78 % stanovnika priključeno na vodoopskrbni sustav. Kvaliteta vode za piće je sukladna propisima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nepostojanje cjelovitog sustava javne vodoopskrbe UAZ-a ▪ Djelomična dotrajalost sustava vodoopskrbe zbog čega dolazi do znatnih gubitaka ▪ Razlike u stupnju opskrbljenosti vodom pojedinih dijelova UAZ-a ▪ Problem osiguravanja dostatne količine i kakvoće vode ▪ Nemogućnost zadovoljavanja sigurnosnih kapaciteta vodospremnika prema standardima EU ▪ Zagađenost postojećih vodocrpilišta na području središnjega dijela UAZ-a ▪ Smanjenje nivoa podzemne vode na središnjem dijelu UAZ-a	▪ Uspostava cjelovitog sustava javne vodoopskrbe UAZ-a ▪ Ujednačavanje stupnja opskrbljenosti vodom područja UAZ-a ▪ Popravak postojećeg i izgradnja novog sustava vodoopskrbe radi povećanja pokrivenosti područja i cjelovitosti sustava, te podizanja razine opskrbljenosti ▪ Izgradnja sigurnosnih vodospremnika prema standardima EU ▪ Podizanje svjesnosti o važnosti vodocrpilišta za cijelo područje UAZ-a ▪ Optimizacija upravljanja sustavom vodoopskrbe

3.2.2. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Trenutačno stanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda prema podacima županijskih strategija ne omogućuje zadovoljavajući standard življenja stanovništva i ne osigurava odgovarajuću zaštitu okoliša (ponajprije voda, tla i bioraznolikosti).

Iako je povećan broj korisnika priključenih na kanalizacijski sustav i realizirana su znatna ulaganja, stanje nije zadovoljavajuće jer izgradnja kanalizacijskih sustava ne prati izgradnju vodoopskrbe. (Strategija ZŽ)

Odvodnja otpadnih voda

Odvodnja otpadnih voda na području UAZ-a odvija se dijelom se putem kanalizacijskog sustava, a dijelom preko septičkih i sabirnih jama. Septičke jame često nisu odgovarajuće vodonepropusnosti i kapaciteta pa se prazne u podzemlje ili prelijevaju u otvorene jarke i vodotoke.

U središnjem dijelu UAZ-a 120 000 građana nema priključak za odvod otpadnih voda (podsljemenska naselja, rubna naselja na istočnom i zapadnom dijelu grada, te zapadni i jugozapadni dijelovi Novog Zagreba i Brezovice, od kojih se neki nalaze uzvodno od postojećih vodocrpilišta i u vodozaštitom području).

Kanalizacijska mreža središnjeg dijela UAZ-a je djelomično oštećenja, uništena, a neki su hidraulički kanalizacijski kolektori preopterećeni. U slučaju elementarnih nepogoda nije omogućena sigurnost sigurnosnih ispusta, rasterećenja i odušnih kanala u središnjem dijelu UAZ-a. (Zagreb Plan)

U većini gradova i općina istočnog, južnog i zapadnog dijela UAZ-a izgrađeni su novi kanalizacijski i kolektorski sustavi. (Strategija ZŽ).

Na području Zagrebačke županije svi gradovi (Vrbovec, Ivanić-Grad, Jastrebarsko, Zaprešić, Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, Samobor, Sveta Nedelja, Velika Gorica kao i neki dijelovi općina Bistra, Brdovec, Dubrava, Krašić, Križ i Kloštar Ivanić imaju izgrađen sustav javne odvodnje određenog opsega. Općenito,svi postojeći sustavi odvodnje uglavnom pokrivaju centralne dijelove naselja i gradova, te imaju više pojedinačnih ispusta u vodotoke. Kod većine manjih naselja odvodnja otpadnih voda je riješena putem sabirnih jama ili individualnih septičkih jama uz ispust otpadnih voda u obližnje vodotoke.

Sustav javne odvodnje grada Samobora sa izgrađenim uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Samobor, koji trenutno nije u funkciji, a u tijeku je izrada projektne dokumentacije za novi uređaj.

Sustav javne odvodnje Zaprešić pokriva Grad Zaprešić i općine Pušća, Dubravica, Luka, Marija Gorica, Brdovec i Bistra te je djelomično izgrađen uređaj za pročišćavanje otpadnih voda CUPOV Zajarki (I. etapa)

Sustav javne odvodnje Velika Gorica sa izgrađenim sustavom odvodnje i uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Velika Gorica koji se planira rekonstruirati. Područje koje spada u sustav su naselja Velike Gorice, dio naselja Zagreba, općine Orle i naselja Općine Kravarsko.

Sustav javne odvodnje Jastrebarsko temeljen je na sustavu za naselja grada Jastrebarsko, a u tijeku je priprema izgradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Jastrebarsko.

Sustav javne odvodnje Sv. Ivan Zelina obuhvaća veći dio grada Sv. Ivan Zelina, a u tijeku je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Sveta Helena.

Sustav javne odvodnje Dugo Selo za područje Dugog Sela i Općine Rugvica sa uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Dugo Selo (pred završetkom izgradnje).

Sustav javne odvodnje Sveta Nedelja s priključenjem na sustav odvodnje grada Zagreba.

Sustav javne odvodnje Brckovljani obuhvaća naselja Brckovljana a u tijeku je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Božjakovina.

Sustav javne odvodnje Pisarovina za naselja Pisarovina sa uređajem za pročišćavanje otpadnih voda koji nije u funkciji.

Sustav javne odvodnje Klinča Sela temelji se na djelomično izvedenom sustavu odvodnje za naselje Klinča Sela, a u tijeku je priprema izgradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Klinča Sela.

Sustav odvodnje sjevernog dijela UAZ-a građen je parcijalno i neorganizirano, prema shvaćanjima nužnosti. Odvodnja otpadnih voda iz naselja i gospodarskih zona nije adekvatno riješena. Suvremeni sustav odvodnje - kolektorski kanali uglavnom su izgrađeni u većim naseljima urbanog karaktera (Zabok, Donja Stubica, Gornjoj Stubici, Stubičkim Toplicama, Mariji Bistrici), a kolektorski kanali i mješovita mreža, također u većim naseljima urbanog karaktera (Zabok, Oroslavje, Donja Stubica, Gornjoj Stubici, Stubičkim Toplicama, Mariji Bistrici). Postoje i izvedene kanalizacije u pojedinim općinskim središtima koje nisu određene odgovarajućom tehničkom dokumentacijom pa je upitna njihova kompatibilnost, a time i uključivanje u budući regionalni sustav odvodnje. (Strategija KZŽ).

Na području Krapinsko-zagorske županije u sustav odvodnje otpadnih voda priključeno je tek oko 20% stanovništva.. Spomenuti sustav izgrađene mreže otpadnih voda dug je oko 241,86 km te je uglavnom izgrađen u većim naseljima urbanog karaktera, a na istu je priključeno oko 28.000 stanovnika.

Na području Općine Jakovlje nije izgrađena kanalizacijska mreža.

Općina Jakovlje je ishodila lokacijsku dozvolu za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda naselja Općine Jakovlje i kupila zemljište na kojem bi se trebao graditi pročistač. Sve daljnje aktivnosti na nastavku projektiranja i izgradnje trebao bi, temeljem Uredbe Vlade RH o uslužnim područjima, preuzeti „Zagorski vodovod“. Ova investicija planira se financirati iz sredstava strukturnih fondova EU, MRRFEU i Hrvatskih voda.

U Gradu Jastrebarskom na kanalizaciju je priljkučeno 40% kućanstava, odnosno 6.283 kućanstva.

Na području Općine Marije Gorice nije riješeno pitanje odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda. Otpadne vode sabiru se u septičke jame, koje su nakon izgradnje vodoopskrbnog sustava postale nedovoljnog kapaciteta, tako da postoji od opasnost od izlijevanja otpadnih voda, što može prouzročiti štetne posljedice za okoliš i zdravlje ljudi. Nema ni izgrađene kanalizacije. U strateškim projektima navedeni su: izgradnja sustava odvodnje otpadnih voda, izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i izgradnja i modernizacija vodoopskrbne mreže.

U Općini Sveta Nedjelja 69,6 % objekata ima mogućnost priključenja na sustav odvodnje ali je ih priključeno samo 41,5%.

U Općini Sveti Ivan Zelina na kanalizacijski sustav priključeno je 2.800 stanovnika, odnosno 16%.

U Gradu Oroslavlju postoji mogućnost ispuštanja otpadnih, sanitarnih otpadnih voda te i tehnoloških otpadnih voda u vodotoke. Sustav javne odvodnje samo je djelomično izveden i to u centralnom djelu naselja. Potrebno je izgraditi ostatak kanalizacijske mreže.

Pročišćavanja otpadnih voda

Centralni uređaj za pročišćavanje otpadnih voda u središnjem dijelu UAZ-a izgrađen je 2007. godine, ali nisu dovršeni glavni odvodni kanal i glavni dovodni cjevovod kojima se otpadne vode dovode do centralnog uređaja za pročišćavanja otpadnih voda. (Zagreb Plan)

U gradu Velika Gorica i Samobora izgrađeni su djelomično funkcionalni uređaji za pročišćavanje otpadnih voda.

Kod preostalih naselja odvodnja otpadnih voda obavlja se mješovitim kanalizacijskim sustavom kojim se oborine i otpadne vode ispuštaju bez obrade neposredno u recipijent (rijeku ili kanal). (Strategija ZŽ)

Izrađena je dokumentacije za izgradnju novih pročistača u Zaprešiću i Dugom Selu. Pročistač u Dugom Selu i pročistač u Velikoj Gorici prihvaćeni su za financiranje iz fondova EU-a. (Strategija ZŽ)

Na području Općine Jakovlje nije izgrađen pročistač otpadnih voda.

Za područje Grada Jastrebarsko odnosno aglomeracije Jastrebarsko izrađena je dokumentacija za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kao i za izgradnju cca 45 km kanalizacijske mreže, a čije financiranje prema sklopljenim sporazumima je predviđeno iz fondova EU i nacionalnih izvora. U tijeku je provođenje postupka nabave za odabir izvođača za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda aglomeracije Jastrebarsko.

Otpadne vode na području sjevernog dijela UAZ-a ispuštaju se nepročišćene u otvorene jarke ili vodotoke u neposrednoj blizini naselja. Globalno koncepcijsko rješenje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda sjevernog dijela UAZ-a izrađeno je 2004. godine te služi kao podloga za izradu projekata iz sustava odvodnje. (Strategija KZŽ).

U Krapinsko-zagorskoj županiji postoje samo dva uređaja za pročišćavanje otpadnih voda naselja.

Brdovita konfiguracija terena otežava izgradnju sustava i priključivanje manjih naselja i pojedinačnih kuća koje koriste sabirne jame ili uopće nemaju riješenu odvodnju otpadnih voda, a zbog konfiguracije terena čak i nakon izgradnje cjelovitog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Županije na mrežu za prikupljanje otpadnih voda u sustavu biti će priključeno oko 60% stanovništva Županije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nepostojanje cjelovitog sustava	▪ Izgradnja cjelovitog sustava odvodnje i

odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području UAZ-a ▪ Dotrajalost sustava odvodnje na središnjem području UAZ-a ▪ Neodgovarajuća sigurnost sustava u slučaju elementarnih nepogoda na središnjem području UAZ-a ▪ Korištenje septičkih jama na području UAZ-a koje nemaju odgovarajuću vodonepropusnosti i kapacitet ▪ Onečišćenje površinskih vodotoka, tla i podzemnih voda nepročišćenim otpadnim vodama	pročišćavanja otpadnih voda na području UAZ-a ▪ Promoviranje decentraliziranog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na područjima gdje je to okolišno i financijski prihvatljivo ▪ Zamjena dotrajalih dijelova sustava odvodnje na središnjem području UAZ-a ▪ Do realizacije cjelovitog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda koristiti septičke i sabirne jame odgovarajuće vodonepropusnosti i kapaciteta ▪ Spajanje sustava odvodnje na kolektorske mreže ▪ Odvajanje otpadnih i oborinskih voda ▪ Optimizacija upravljanja sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda

3.2.3. Drugi oblici korištenja voda

U kolovozu 2013. Vlada RH je donijela Zaključak kojim je utvrđen način pripreme Programa zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska.

Ciljevi pripreme Programa su: zaštita od poplava, zaštita okoliša, unapređenje postojećih i razvoj novih vodocrpilišta, unapređenje gospodarstva u prostornom obuhvatu Save, proizvodnja električne energije, uređenje zaobalja, poboljšanja životnih uvjeta, unapređivanje poljoprivrede, stvaranje uvjeta za razvoj turizma, sporta i rekreacije, unapređenje i razvoj unutarnje plovidbe, jačanje kapaciteta za prijenos iskustava i znanja u upravljanju složenim višenamjenskim projektima.

Zaključkom Vlade RH utvrđeni su dionici Programa: nadležna ministarstva (gospodarstva, vanjskih i EU poslova, MRRFEU, zaštite okoliša i prirode, poljoprivrede, graditeljstva i prostornog uređenja, pomorstva, prometa i infrastrukture), jedinice područne i regionalne samouprave (Zagrebačka županija, Grad Zagreb, Sisačko-moslavačka županija), nadležna državne tvrtke i poduzeća (HEP, Hrvatske vode).

Zaključkom Vlade RH utvrđeno je da će dionici svaki iz svoje nadležnosti osigurati pripremu izrade Programa i imenovati svoje predstavnike u Vijeće Programa.

Dionici su u prosincu sklopili Sporazum o suradnji kojim se postavlja okvir za daljnje postupanje vezano uz realizaciju Programa. Priprema Programa obuhvaća: izradu studije izvodljivosti, verifikaciju idejnih rješenja, izradu strateške studije utjecaja na okoliš, podloge za izmjenu i dopunu prostorno-planske dokumentacije. Financiranje pripreme Programa obavljat će se sukladnoposebnim ugovorima između pojedinih dionika.

Današnje stanje rijeke Save i zaobalja na području od granice s Republikom Slovenijom do Siska stručno je verificirano kao neodrživo. Uzvodna regulacija i korištenje rijeke Save te izravno utječu na sustav obrane od poplave projektiranog 1973. koji nikad nije završen u projektiranom obliku. Sve češća izloženost velikim vodnim valovima uzrokuje probleme stanovništvu uzvodno i nizvodno od Zagreba, stanje okoliša se pogoršava, a potencijali rijeke Save na području se ne koriste.

2013. godine razvijena je nova koncepcija programa Zagreb na Savi koja predviđa odvođenje velikih vodnih valova mimo grada Zagreba rekonstruiranim kanalom Sava-Odra koji se u svojem nastavku spaja na rijeku Savu u okolici Prevlake te postaje kanal Sava-Sava.

Nova koncepcija stabilizira razinu podzemnih voda te podiže razinu zaštite od poplave na području od slovenske granice do Siska. Na taj se način dugoročno rješava kapacitet vodoopskrbe zagrebačkog područja te dodatno podiže razina zaštite od poplava grada Zagreba.

Energetsko korištenje rijeke predviđeno je izgradnjom HE Zaprešić (prije poznata kao Podsused), HE Prečko s ustavom Lučko gdje se vrši distribucija velikih voda, HE Sisak te 4 vodne stepenice kroz Zagreb čija je osnovna namjena stabilizacija razine podzemnih voda. One bi bile izvedene kao vodeni pragovi visine 3m s mogućnošću izgradnje pješačkih prijelaza preko svake.

Sustav predviđa plovnost u II.kategoriji do slovenske granice jer bi svi objekti bili opremljeni brodskom prevodnicom, a u IV.kategoriji oteretnim kanalom do Velike Gorice. II.kategorija je ona riječnih kruzera, a IV.kategorija je kategorija teretnih brodova.

Tvrtki voditelju programa odobrena je tehnička pomoć iz EU u iznosu od 1,5 milijuna eura za izradu studije izvodivosti, koja je u međuvremenu završena, te strateške procjene utjecaja na okoliš, čiji se završetak očekuje do kraja 2016. Europska unija je odabrala međunarodni konzorcij MottMacDonald-WYG-Atkins za rad na studijama.

Kao dio studije izvodivosti multikriterijalnom analizom se uspoređuju koncepcija iz 2013., koncepcija 2003. s predviđenim hidroelektranama kroz Zagreb te opcija minimalnih zahvata kako bi se riješili najkritičniji problemi na području.

Sukladno potpisanom sporazumu, tvrtka voditelj programa promijenila je ime u Program Sava d.o.o.

Korištenje mineralnih voda - Prema popisu priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda koje se crpe iz tla Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 6/16) smještena su dva izvora: Janino Vrelo na području Općine Pisarovina (trgovački naziv proizvoda “Jamnica“) i Sveta Jana na području Grada Jastrebarsko (trgovački naziv proizvoda “Jana“).
Korištenje geotermalnih voda koje se koriste u ljekovite, balneološke ili rekreativne svrhe – u Zagrebačkoj županiji lokacije su smještene na području Jastrebarskoga u Svetojanskim toplicama te na području Samobora na lokaciji Sv. Helena (Šmidhen) a koriste se u turističko-rekreativne svrhe. Na području Grada Sveti Ivan Zelina smješteno je na lokaciji Topličica izvorište termalne vode koja se radi ljekovitosti može koristiti u medicinske svrhe. Na području Grada Sveti Ivan Zelina smješteno je izvorište Krečaves, također nalazište termalne vode za koje je potrebno provesti dodatna istraživanja.

Korištenje voda za uzgoj slatkovodnih riba (lokacije Crna Mlaka (Jastrebarsko), Pisarovina i dr.)
Korištenje voda za sport i rekreaciju (Novo Čiče (Velika Gorica), Rakitje (Sveta Nedjelja), Zajarki (zaprešić) i Trstenik (Rugvica).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Neiskorištenost energetskog i drugog potencijala rijeke Save ▪ Nedostatno razvijen sustav navodnjavanja	▪ Poticaj kapitalnih projekata vezanih uz uređenje vodotoka Save ▪ Izgradnja sustava navodnjavanja poljoprivrednih površina u južnom dijelu UAZ-a ▪ Podizanje svijesti o važnosti vodotoka

3.2.4. Zaštita od štetnog djelovanja voda

Južni dio prostora UAZ-a obuhvaćen je projektom zaštite od poplave – „Sustav Srednje Posavlje“ Projekt se izvodi u etapama, a prioritetno se štite veća i manja naselja i poljoprivredne površine. Prema planu naselja uz Savu i Kupu se štite od 100-godišnjih voda, a poljoprivredna područja od 25-godišnjih voda. **Prioritet u dovršenju sustava je kompletiranje je retencije Lonjsko polje, rekonstrukcija savskih nasipa te realizacija HE Zaprešić. (Strategija ZŽ)**

Od velikih voda Save primjereno je zaštićen samo grad Zagreb od Podsusedskog mosta do Mičevskog mosta u duljini 20 km, koji ima stupanj osiguranja od poplava 99.9%, tj. branjen je od 1000-godišnjih velikih voda. Ostala područja uz Savu uglavnom su nedovoljno zaštićena. Uzvodno od Zagreba prema slovenskoj granici obrambeni nasipi samo su dijelom izgrađeni, pa su niski dijelovi šire zaprešićke i samoborske regije ugroženi od poplava. Nizvodno od Zagreba na cjelokupnom području Zagrebačke županije, veći dio područja uz Savu ima nižu razinu sigurnosti od potrebne, jer je zaštitni sustav Srednjeg posavlja nedovršen, a postojeći obrambeni nasipi na mnogim su mjestima nedovoljno visoki za zaštitu od ekstremnih velikih voda koje se javljaju u posljednje vrijeme.

Sustav melioracijske odvodnje je važan preduvjet uspješnog poljodjelstva na području južnog dijela UAZ-a jer je većina poljoprivrednih površina u dolinama rijeka s vrlo varijabilnim vodostajem i stalnim rizikom od plavljenja. Prema podacima Strategije Zagrebačke županije nužno je unaprijediti sustav melioracijske odvodnje.(Strategija ZŽ)

Erozija tla vodom trenutačno je najvažniji i najopasniji proces degradacije tala u RH. Predstavlja dvostruko štetan proces budući ima štetne posljedice na dvije sastavnice okoliša - na vodu i na tlo. Studija *Erozija i nanos sliva rijeke Sava* (1972.) navodi da postoje područja s erozijskim procesima jakog i vrlo jakog intenziteta (unutar područja sliva Kupčine i kanala Lonja-Strug) i slabiji procesi erozije na površinama svih slivova brdskih pritoka Save. (Strategija ZŽ)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Varijabilni vodostaj i stalnim rizik od plavljenja južnog dijela UAZ-a	▪ Realizacija etapa projekta zaštite od poplave – „Sustav Srednje Posavlje“ (retencija Lonsko polje, savski nasipi, HE Zaprešić)

3.2.5. Opskrba plinom

Od 1948. godine na području UAZ-a postoje aktivnosti vezane za eksploataciju nafte i plina koje su nekad predstavljale značajnu gospodarsku djelatnost. Postojeći resursi gotovo su iscrpljeni pa je izvjesno slabljenje te grane u dijelu vezanom uz eksploataciju.

Kao posljedica razvijenosti tih aktivnosti na području UAZ-a postoji dobro razvijena mreža naftovoda, plinovoda i produktovoda. Sjeverni odvojak Jadranskog naftovoda (JANAF) (grana Sisak - Mađarska) prolazi manjim dijelom područjem UAZ-a. (Strategija ZŽ)

Kroz područje UAZ-a prolaze plinoopskrbni sustav - plinski transportni sustavi 75 i 50 bara te glavni otpremni pravac plina – zapadni krak prema Rogatecu. (Plinacro)

Prirodni plin se u kućanstvima i ustanovama te u industriji koristi za razne potrebe: grijanje, pripremu potrošne tople vode, kuhanje, hlađenje, tehnološke potrebe uključivo proizvodnju električne energije, za pogon motornih vozila i gradsku rasvjetu.

Na području UAZ-a danas se uglavnom troši uvozni plin iz Rusije, koji dolazi plinovodom preko Slovenije. Područje je opremljeno infrastrukturom za distribuciju i opskrbu prirodnim plinom i veći dio JLS-a je većim dijelom ili djelomično plinificiran.(Veći broj JLS većinom je (Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, Vrbovec, Zaprešić, Bedenica, Bistra, Brckovljani, Brdovec, Dubravica, Gradec, Jakovlje, Luka, Marija Gorica, Pušća, Rugvica) ili djelomično (Ivanić Grad, Jastrebarsko, Samobor, Velika Gorica, Dubrava, Farkaševac, Kloštar Ivanić, Križ, Preseka, Rakovec, Pisarovina, Stupnik, Sveta Nedjelja i dr.))

Glavni magistralni plinovod koji trenutačno služi distribuciji plina prostorom UAZ-a nedovoljnog je kapaciteta za transport plina koji se predviđa u budućnosti. Znatna financijska sredstva ulažu se u/troše se za rekonstrukciju i održavanje sustava (Strategija ZŽ, Zagreb Plan). Postoji nesigurnost u opskrbi prirodnim plinom, a korištenje optimalnih tehnoloških rješenja za distribuciju prirodnog plina i pružanje usluga potrošačima (daljinsko očitavanje potrošnje prirodnog plina) nisu u uporabi. (Zagreb Plan)

Plinofikacija cijelog područja UAZ-a prepoznata je kao jedan od strateških infrastrukturnih projekata. (Strategija ZŽ).

Na području Krapinsko-zagorske županije ukupna dužina mreža iznosi 2.120,1 km. Distribuciju plina obavlja 6 distributera. Plinom se opskrbljuje 29.760 potrošača. Prosječan broj priključaka na 100 stanovnika je 22. Postoje planovi za proširenje plinske mreže poticanjem provedbe plinofikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe te izgradnja magistralnih sustava uz objedinjavanje distribucijske mreže. Kao važan energent svakako valja spomenuti i ogrjevno drvo. Najniži stupanj plinofikacije, od 8%, je u općini Hrašćina, dok je najveći stupanj, do 90%, na području Zaboka.

Obilježje plinskog distributivnog sustava na području Zagrebačke županije je nepovezanost većeg broja distribucijskih mreža, odnosno prstena oko većih naselja. Stupanj prosječne opskrbljenosti plinom povećao se u odnosu na proteklo razdoblje, s obzirom da su uložena znatna sredstva u

plinofikaciju naselja. Općine Klinča Sela, Kravarsko, Orle, Pisarovina, Pokupsko, Krašić i Žumberak nisu plinoficirane.

Detaljan prikaz stanja izgrađenosti lokalne plinovodne mreže daju općine i gradovi u svojim dokumentima prostornog uređenja i izvješćima o stanju u prostoru.

Područje općine Jakovlje opskrbljeno je plinom, preko distributera „Zagorski metalac“ iz Zaboka. Plinska mreža, cca 45 km, izgrađena je 1997. godine sredstvima mještana i Općine Jakovlje i u vlasništvu je Općine. Ukupno je oko 920 kućanstava priključeno na plinsku mrežu.

Plinska mreža u Gradu Jastrebarskom duljine je oko 31 km, te je na nju priključeno 1.187 korisnika (kućanstava i pravnih osoba).

U Općini Sveti Ivan Zelina plinska mreža je duljine 270 km.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Djelomična pokrivenost UAZ-a plinoopskbnom mrežom ▪ Djelomična dotrajalost plinoopskrbnih mreža s velikim gubicima ▪ Nedovoljni kapacitet plinoopskrbne mreže za buduće potrebe (glavni magistralni plinovod) ▪ Nesigurnost opskrbe – nepostojanje skladišta ▪ Nepovezanost većeg broja distribucijskih mreža plina, odnosno prstena oko većih naselja. /zž	▪ Plinifikacija cijelog prostora UAZ-a ▪ Razvoj distribucijske mreže na cijelom prostoru UAZ-a ▪ Sanacija postojeće plinoopskrbne mreže i izgradnja novih plinovoda i regulacijskih stanica za povećanje kapaciteta i opskrbu prirodnim plinom ▪ Optimizacija upravljanja i distribucije prirodnog plina ▪ Uvođenje sustava daljinskog očitavanja potrošnje prirodnog plina ▪ Gradnja magistralnih plinovoda i povezivanje postojećih sustava /kzž

3.2.6. Javni sustav grijanja, pokrivenost i njegove karakteristike

Od izgradnje i puštanja u pogon prvog vrelovoda u Zagrebu, koji je spajao toplanu EL-TO i tvornicu "Rade Končar” prošlo je već skoro 60 godina. Zbog starosti i dotrajalosti vrelovodne mreže centralnog toplinskog sustava, na pojedinim dionicama i četrdesetak godina, HEP-Toplinarstvo pristupilo je revitalizaciji i rekonstrukciji vrelovodne mreže. Glavni uzrok pokretanja projekta revitalizacije je smanjenje toplinskih gubitaka, gubitaka vode u sustavu, troškova održavanja mreže, povećanje raspoloživosti toplinske energije te povećanje pogonske sigurnosti cijelog sustava, od manjih ogranaka i priključaka pa do najvećih magistralnih cjevovoda. Projektom revitalizacije vrelovodne mreže, koji se provodi zadnjih dvadesetak godina, obuhvaćena je zamjena dotrajalih klasičnih cjevovoda novim, predizoliranim cijevima.

Slika: 1 Centralni toplinski sustav (CTS) grada Zagreba

Vrelovodna mreža grada Zagreba je ukupne dužine oko 216 km. Najveći NO je NO 800, a najmanji NO 20. Mreža je podijeljena na dvije mreže, vrelovodnu mrežu Istok ukupne dužine oko 128 km i vrelovodnu mrežu Zapad ukupne dužine oko 88 km, koje se još dijele na Jug i Sjever (Sl. 2). Mreža Istok se opskrbljuje iz toplinskog izvora TE-TO Zagreb, na lokaciji Kuševačka 10a, dok se mreža Zapad opskrbljuje iz EL-TO Zagreb, na lokaciji Zagorska 1. Te dvije mreže imaju spojnu vezu preko vrelovoda dimenzije NO 600, no ona je zatvorena, a otvara se samo prilikom remonta jednog od izvora.

Zelena – vrelovodna mreža Zapad
Žuta – vrelovodna mreža Istok-Sjever
Crvena – vrelovodna mreža Istok-Jug
Siva – parovodna mreža Zapad
Plava – parovodna mreža Istok

Slika: 2 Vrelovodne mreže CTS-a grada Zagreba

Broj toplinskih podstanica na cijelom centralnom toplinskom sustavu grada Zagreba je oko 2550, od kojih je većina indirektnog tipa, dok još ima oko 470 toplinskih podstanica direktnog tipa te je skoro 700 kompaktnih podstanica koje koriste poslovni potrošači.

U ovoj procjeni uvrštene su određene magistralne, odcjepne, priključne te spojne vrelovodne dionice po mrežama CTS-a Zagreb koje je potrebno rekonstruirati ili izgraditi s ciljem poboljšanja parametara kompletne vrelovodne mreže. Također je predviđena rekonstrukcija kompletne vrelovodne mreže u pojedinim naseljima, u kojima je ista starijeg datuma.

Na mreži Istok-Jug predviđena je zamjena magistrala od DN 200 do DN 500 koji su najkritičniji na ovom dijelu mreže. Uz njih planirana je izgradnja spojnih vrelovoda koji bi omogućili veću sigurnost isporuke toplinske energije krajnjim potrošačima, a od kojih je najznačajniji spojni vrelovod DN 400 od Jarunske do Av. Dubrovnik preko Jadranskog mosta, čime bi se spojilo i naselje Lanište na CTS. Također je planirana rekonstrukcija vrelovodne mreže u naseljima Siget, Sopot, Trnsko i Utrine.

Mreža Istok-Sjever ima predviđenu zamjenu magistrala od DN 200 do DN 800 koji su u najlošijem stanju na ovom dijelu mreže te dva ogranka DN 100 i DN 150 u Planinskoj ulici gdje se stalno javljaju problemi. Ovdje je planirana rekonstrukcija vrelovodne mreže u naseljima Donji grad, Folnegovićevo naselje, Kruge i Sigečica.

Kod mreže Zapad-Jug je predviđena zamjena magistrala i ogranaka od DN 100 do DN 400, gdje su cijevi u vrlo lošem stanju. Uz ove radove planirana je rekonstrukcija vrelovodne mreže u naseljima Gajevo Staglišće, Knežija, Kalinovica i Srednjaci.

I posljednje, na mreži Zapad-Sjever je predviđena zamjena magistrala i ogranaka od DN 100 do DN 800. Ovdje je prikazana i procjena za prelazak sa parovoda na vrelovod za krajnje korisnike na tzv. ZET-ovom vodu, čime bi se uvelike smanjili toplinski gubici na ovom dijelu. Također je planirana rekonstrukcija vrelovodne mreže u naseljima Trešnjevka i Voltino.

Prema podacima na dan 31. prosinca 2015. godine (u zagradi stanje 2013), u Zagrebu je na toplanu priključeno 2.777 (2.777) toplinskih stanica sa 94.779 (94.372) kućanstava i 4.556 (4.336) poslovnih prostora.

U Velikoj Gorici priključena su 5.658 (5.652) kućanstva i 236 (241) poslovnih prostora, u Samoboru 1.354 (1.352) kućanstva i 26 (25) poslovnih prostora, te u Zaprešiću - 2.282 kućanstva (2.280) i 89 89) poslovnih prostora.

Duljina vrelovodne mreže u Zagrebu iznosi 228,5 (229,2) kilometra (maksimalnog promjera cjevovoda 850 mm) i 44,4 (44,1) kilometara parovodne mreže. U Velikoj Gorici duljina vrelovodne mreže iznosi 9,84 (9,8), u Samoboru 3,1 (3,1) i u Zaprešiću 1,8 (1,7) kilometar (maksimalni promjer cjevovoda je 300 mm).

ISPORUČENA TOPLINSKA ENERGIJA		
Ogrjevna toplina u MWh		
	2014.	**2015.**
Zagreb	1.172.232	1.231.854
Velika Gorica	50.297	54.933
Samobor	10.002	11.436
Zaprešić	14.255	15.900
Napomena: *Podaci na dan 31.12.2015.*		

Može se zaključiti da je broj priključenih na toplanu te duljina vrelovodne mreže u neznatnom porastu.

Zbog što kvalitetnije evidencije podaci koji bi bili korisni za buduća razmatranja unutar područja obuhvata su:
1. Vrelovodni sustav
1.1 vrsta cjevovoda
1.2 metoda polaganja cijevi
1.3 duljina mreže
1.4 max. promjer cjevovoda
1.5 volumen mreže
1.6 temperaturni režim
2. Parni sustav
2.1 vrsta cjevovoda
2.2 metoda polaganja cijevi
2.3 duljina mreže
2.4 max. promjer cjevovoda
2.5 tlak pare
2.6 temperatura pare
3. Broj toplinskih stanica, ukupno
3.1 direktne
3.2 indirektne
3.3 kompakt

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Dotrajali vrelovodi zbog čega dolazi do velikih gubitaka ▪ Ne postoje individualna mjerenja	▪ Sanirati vrelovode ▪ Uspostava što cjelovitijeg sustava toplinske energije UAZ-a

potrošnje razvojne potrebe ▪ Nepostojanje cjelovitog sustava toplinske energije UAZ-a ▪ Standardi prema EU	▪ Poboljšati sustav upravljanja potrošnjom ▪ Uvesti sustav daljinskog učitanja ▪ Zamjena ili rekonstrukcija direktnih TS u indirektne TS ▪ Ugradnja kotlova na biomasu i izgradnja sabirno-logističkih centara za biomasu u sklopu UAZ

Na području JLS KZŽ koje ulaze u Urbanu aglomeraciju Zagreb što se tiče korištenja obnovljivih izvora energije najveći postotak otpada na korištenje biomase za potrebe drvnog ogrijeva za kućanstva, geotermalna energija se isključivo upotrebljava za lječilišta ili toplice, korištenje sunčeve energije većinom je vezano za manji broj kućanstava koji su ugradnjom solarnih kolektora odlučili taj tip energije koristiti za toplu vodu. O udjelima korištenja obnovljivih izvora energije u odnosu na ukupnu količinu nema dostupnih podataka na razini JLS.

Izvor:

- ZgPlan
- RAZVITAK TOPLINARSTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ od 2000. do 2025. godine (MASTER PLAN), HEP Toplinarstvo d.o.o.

3.2.7. Energetski sustavi

Područje Urbane aglomeracije Zagreb veliki je potrošač električne energije, a procjene predviđaju daljnje znatno povećanje potreba/potrošnje. Stanje pokrivenosti distribucijskom mrežom ne zadovoljava na cijelom području aglomeracije.

Na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb postoje tzv. sive zone u kojima relativno često dolazi do iskapčanja i sličnih problema (Jastrebarsko, Orle i Brckovljani).

U 2012. godini ukupna potrošnja energije u Gradu Zagrebu iznosila je 56.596 TJ što je 4% manje u odnosu na potrošnju u 2009. Najveći udjel u ukupnoj potrošnji energije u 2012. godini ima prirodni plin (58,5%), slijede naftni derivati (29%), ogrjevno drvo (6,5%) i električna energija (5,4 %).

Obnovljivi izvori energije, osim ogrjevnog drva, (geotermalna energija, biodizel, biomasa i otpad, deponijski i bioplin i energija sunca) čine 0,6 % u ukupnoj potrošnji energije u 2012.

Nastavlja se pozitivan trend iz prošlih godina koji ima povoljan učinak na kakvoću zraka u gradu: povećanje udjela prirodnog plina (58,5%) u ukupnoj potrošnji energije, a smanjenje udjela derivata nafte (29%).

Na području Grada Zagreba neposredna potrošnja energije rasla je od 2005. po stopi od 1,7% godišnje.

Analizom neposredne potrošnje, prema sektorima potrošnje, možemo vidjeti da se u Gradu Zagrebu 57,8 % troši u sektoru opće potrošnje, 17,4 % u sektoru industrije, a 24,8 % u sektoru prometa.

Utvrđeno je da najveći udio u energetskoj potrošnji na prostoru Krapinsko-zagorske županije otpada na sektor prometa sa 34,83%, zatim sektor opće potrošnje sa 33,80% te sektor industrije sa 31,37% od ukupnog udjela.

U Zagrebačkoj županiji najveći udio u ukupnoj potrošnji energije čini sektor opće potrošnje, na što otpada oko 50 % od ukupnog udjela, zatim slijedi sektor prometa koji ima udio oko 31%, te sektor industrije s udjelom od oko 19 %.

Aktivnostima vezanim uz mjere energetske učinkovitosti provedene u 2015. godini u Gradu Zagrebu procijenjene su energetske uštede u iznosu od 7,7 TJ.

Očekivani okvirni cilj ušteda energije u neposrednoj potrošnji Krapinsko-zagorske županije u 2014. godini iznosio je 9,37 TJ, a u 2015. godini 8,18 TJ. Ukupne ostvarene energetske uštede u u 2014. godini uslijed provedbe svih mjera energetske učinkovitosti iznosile su 4,85 TJ, a u 2015. godini 4,89 TJ.

Očekivani okvirni cilj ušteda energije u neposrednoj potrošnji Zagrebačke županije u 2014. godini iznosio je 15,24 TJ. Ukupne ostvarene energetske uštede u u 2014. godini uslijed provedbe svih mjera energetske učinkovitosti iznosile su 18,23 TJ, a u 2015. godini 2,44 TJ.

Očekivane energetske uštede za Krapinsko-zagorsku županiju za 2016. godinu, prema godišnjem planu energetske učinkovitosti, iznose 2,12 TJ, dok za Zagrebačku županiju 9,47 TJ.

Opskrba električnom energijom, toplinskom energijom i plinom

Područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije uglavnom se opskrbljuje električnom energijom iz pet izvora:

- Dvije termoelektrane (proizvodni objekti): TE-TO Zagreb (kogeneracijsko postrojenje, instalirane električne snage 328 MW i toplinske snage 740 MW) i EL-TO Zagreb (kogeneracijsko postrojenje, instalirane električne snage 87 MW i toplinske snage 342 MW).

- Tri transformatorske stanice: TS 400/110 kV Tumbri, TS 400/220/110 kV Žerjavinec i TS 220/110 kV Mraclin. Svi navedeni izvori nalaze se na području Grada Zagreba.

U Zagrebačkoj županiji nema objekata za proizvodnju električne energije. TS 220/110kV Mraclin je jedino i najveće postrojenje prijenosne mreže na području Županije, dok distribuciju i opskrbu električne energije obavlja 5 distribucijskih područja, a najveći broj potrošača električne energije obuhvaća Elektra Zagreb, koja je podijeljena u 7 pogonskih jedinica: Pogon Zagreb; Pogon Velika Gorica; Pogon Sv. Klara; Pogon Samobor; Pogon Zaprešić; Pogon Sv. Ivan Zelina; Pogon Dugo Selo.

Osim navedenih pogona Elektre Zagreb, na području Zagrebačke županije prisutni su i dijelovi pogona susjednih distribucijskih područja: Pogon Jastrebarsko (Elektra Karlovac); Pogon Ozalj (Elektra Karlovac); Pogon Donja Stubica (Elektra Zabok); Pogon Križevci (Elektra Bjelovar); Pogon Križ (Elektra Križ).

Na području Zagrebačke županije odnosno UAZ-a planirana lokacija 400 kV TS Zlodi te više visokonaponskih dalekovoda (400 kV, 220 kV i 110 kV).

Krapinsko-zagorska županija pripada sjevernom dijelu elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske koji se opskrbljuje električnom energijom iz hidroelektrana Dravskog sliva te termoelektrana na području Zagreba i Siska. Jedini proizvodni objekt HEP-a na području Krapinsko-zagorske županije je KTE Jertovec (kombinirana plinsko-parna termoelektrana) ukupne snage 88 MW.

Krapinsko-zagorsku županiju električnom energijom opskrbljuju tri distributera: DP Elektra Zabok, DP Elektra Varaždin i DP Elektra Zagreb, a glavne distributivne spojne točke su trafostanice TS 110/35/10 kV u Zaboku, Humu na Sutli i Jertovcu koje su sastavni dijelovi prijenosnog elektroenergetskog sustava RH.

Od infrastrukture vezane za energetiku važno je istaknuti sektor eksploatacije nafte i plina. Na dijelu područja Zagrebačke županije postoji dobro razvijena mreža naftovoda, plinovoda (glavni plinovod dolazi preko Slovenije) i produktovoda, ali se uslijed iscrpljenosti resursa očekuje slabljenje te gospodarske djelatnosti.

Na području Zagrebačke županije nalazi se 8 naftnih i naftno – plinskih polja (Dugo Selo, Lupoglav, Kloštar, Šumećani, Bunjani, Ježevo, Ivanić, Žutica Vezišće i Okoli). Nafta dobivena iz eksploatacijskih polja vodi se sabirnim naftovodima do otpremne stanice OS Graberje, odakle se dalje magistralnim naftovodima otprema preko otpremne stanice OS Stružac do rafinerije Sisak na daljnju preradu.

Prema podacima INA-INDUSTRIJA NAFTE d.d. ukupna duljina naftovoda na području Zagrebačke županije iznosi 606,7 km a smješteni su na području Rugvice, Dugog Sela, Brckovljana, Kloštar Ivanića, Ivanić-Grada i Križa. Također, jugoistočnim dijelom Zagrebačke županije na području Općine Križ prolazi sjeverni ogranak Jadranskog naftovoda (JANAF-a) za međunarodni transport nafte u duljini 6,6 km.

Glavni magistralni plinovod koji trenutačno služi distribuciji plina zagrebačkim prostorom nedovoljnog je kapaciteta za transport plina planiran u budućnosti. Plinofikacija cijelog područja Zagrebačke županije prepoznata je kao jedan od strateških infrastrukturnih projekata, a detaljan prikaz stanja izgrađenosti lokalne plinovodne mreže daju općine i gradovi u svojim dokumentima prostornog uređenja i izvješćima o stanju u prostoru.

Obilježje plinskog distributivnog sustava na području Zagrebačke županije je nepovezanost većeg broja distribucijskih mreža, odnosno prstena oko većih naselja.
Na području Urbane aglomeracije Zagreb JLS većinom su (Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, Zaprešić, Bistra, Brckovljani, Brdovec, Dubravica, Jakovlje, Luka, Marija Gorica, Pušća, Rugvica) ili djelomično (Jastrebarsko, Samobor, Velika Gorica, Pisarovina, Stupnik, Sveta, Nedjelja) plinificirane.

U Krapinsko-zagorskoj županiji ukupno je izgrađeno 2.313 km plinske mreže, a najveći stupanj plinofikacije (90%) je u Zaboku. Uzimajući u obzir broj stanovnika županije u odnosu na ukupan broj stanovnika Republike Hrvatske, koji iznosi 3,2% ukupne populacije, pokazuje se kako stanovništvo Krapinsko-zagorske županije konzumira više prirodnog plina od prosjeka Republike Hrvatske.

U Gradu Zagrebu postoji infrastruktura za distribuciju i opskrbu prirodnim plinom, no pojedini rubni dijelovi grada još nisu plinoficirani. Ukupno je izgrađeno 2.945 km plinske mreže koju čine visokotlačni, srednjotlačni i niskotlačni plinovodi s pripadnim priključcima.

Pouzdanost opskrbe, na temelju pokazatelja planiranih (SAIFI) i prisilnih prekida (SAIDI), veća je u Zagrebu nego na ostalim područjima Hrvatske, no ispod je razine prosjeka EU.

Niskonaponska mreža je djelom preopterećena, s relativno lošim naponskim uvjetima.

Porast potražnje za novom energijom i snagom, zbog gradnje brojnih velikih poslovnih građevina, trgovačkih centara i gospodarskih građevina, nije pratila odgovarajuća izgradnja energetske infrastrukture. U centru grada Zagreba povećano je opterećenje i potrošnja električne energije, a nedostaje energetska infrastruktura. Nisu osigurane lokacije za nove TS kod širenja izgradnje niti za interpolaciju u već izgrađenim zonama gdje raste energetska potrošnja.

Nedovoljan je kapacitet u pojnim točkama jer od 1980.-ih do 2006. nisu osigurane nove uklopne 110 kV TS; u postojećim napojnim TS nedostaje slobodnih srednjonaponskih vodnih polja.

Tvrtka HEP-Toplinarstvo d.o.o. obavlja djelatnost proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom kućanstava i industrijskih subjekata na području gradova Zagreba, Zaprešića, Samobora i Velike Gorice.

Prema podacima na dan 31. prosinca 2013. godine, u Zagrebu je na toplanu priključeno oko 2.800 toplinskih stanica sa 94.372 kućanstava i 4.336 poslovnih prostora. U Velikoj Gorici priključena su 5.652 kućanstva i 241 poslovni prostor, u Samoboru 1.352 kućanstva i 25 poslovnih prostora, te u Zaprešiću - 2.280 kućanstva i 89 poslovnih prostora.
Duljina vrelovodne mreže u Zagrebu iznosi 226,2 kilometra (maksimalnog promjera cjevovoda 850 mm) i 44,1 kilometar vrelovodne mreže. U Velikoj Gorici dužina vrelovodne mreže iznosi 9,8, u Samoboru 3,1 i u Zaprešiću 1,7 kilometar (maksimalni promjer cjevovoda je 300 mm).

RAZVOJNI PROBLEMI

- spora promjena strukture potrošnje
- povećavaju se pritisci na okoliš i otežava ispunjavanje prihvaćenih ciljeva smanjivanja emisije i neposredne potrošnje
- postojanje sivih zona s lošim naponskim prilikama
- niska razina energetske učinkovitosti u pojedinim dijelovima
- dotrajali vrelovodi
- relativno veliki gubici energije
- ne postoje individualna mjerenja potrošnje
- djelomična pokrivenost plinoopskrbnom mrežom na nekim područjima
- razdvojeni sustavi mreža
- previše distributera
- djelomična dotrajalost plinoopskrbnih mreža (metalni cjevovodi)
- nedovoljni kapaciteti plinoopskrbne mreže
- rubni djelovi grada nisu plinoficirani
- na pojedinim područjima ne primjenjuje se

RAZVOJNE POTREBE

- Primjenjivati Energetski informacijski sustav za kontinuirano praćenje proizvodnje, kvalitete opskrbe i energetske potrošnje i relevantnih pokazatelja na području UAZ
- sustavno mijenjati strukturu potrošnje
- rekonstrukcija NN mreža
- korištenje energetskog potencijala Save što predstavlja nezanemariv dodatni izvor energije
- postizanje kvalitetne opskrbljenosti električnom energijom na cijelom području aglomeracije
- planiranje izgradnje visokonaponskih dalekovoda i TS.
- podizanje energetske učinkovitosti
- revitalizacija vrelovodnih mreža
- poboljšati sustav upravljanja potrošnjom
- poboljšati sustav individualnog mjerenja i daljinskog očitavanja potrošnje
- rekonstrukcija i zamjena dotrajalih mreža

sustav daljinskog očitavanja potrošnje ▪ nedostatak financijskih sredstava utječe na brzu plinofikaciju kao i na potrebne rekonstrukcije i optimalno održavanje plinoopskrbnog sustava ▪ loše naponske okolnosti, preopterećenje niskonaponskih mreža ▪ povećanje potražnje za električnom energijom zbog izgradnje velikih poslovnih, trgovačkih i proizvodnih građevina ▪ nove konzumne kapacitete nije pratila izgradnja odgovarajuće energetske infrastrukture. ▪ nedovoljan kapacitet u pojnim točkama TS, nedostatak slobodnih vodnih polja ▪ znatno povećanje potrošnje električne energije i opterećenja novih unutar blokova u centru Grada Zagreba ▪ nisu osigurane lokacije za nove 110 kV TS i NTS ▪ pozdanost opskrbe ispod prosjeka EU. ▪ dijelom zastarjela i energetski neučinkovita rasvjeta ▪ nedostaje sustav upravljanja i regulacije javne rasvjete ▪ znatno svjetlosno onečišćenje ▪ okolišno agresivna / onečišćujuća i energetski / ekonomski neučinkovita javna rasvjeta.	▪ gradnja magistralnih plinovoda i povezivanje postojećih sustava ▪ objedinjavanje distribucije ▪ sanirati postojeću plinoopskrbnu mrežu ▪ proširiti plinoopskrbnu mrežu na neplinoficirana područja ▪ podizati kvalitetu, sigurnost i pouzdanost mrežnog sustava i opskrbe energijom i plinom ▪ povećati kapacitet pojnih točaka izgradnjom novih TS i/ili prelaskom na naponsku razinu od 20kV ▪ unaprijediti sustav upravljanja potrošnjom razvojem pametne energetske mreže „smart grid” ▪ potrebna je sanacija mreže i interpolacija novih srednjo/niskonaponskih trafostanica ▪ osigurati lokacije za interpolaciju i izgradnju novih NTS. ▪ gradnja novih ST I NT plinovoda i plinskih regulacijskih stanica za povećanje kapaciteta I opskrbu prirodnim plinom postojećih i još neplinoficiranih dijelova grada ▪ unaprijediti organizaciju distribucije prirodnog plina ▪ uvesti sutav daljinskog očitavanja na području aglomeracije i poboljšati sustav upravljanja potrošnjom ▪ izgradnja/rekonstrukcija javne rasvjete u pojedinim dijelovima aglomeracije ▪ unaprijediti sustav upravljanja i regulacije javne rasvjete ▪ modernizacija i primjena mjera energetske učinkovitosti u postojećem sustavu ▪ smanjenje svjetlosnog onečišćenja ▪ ugradnja kotlova na biomasu i izgradnja sabirno-logističkih centara za biomasu u sklopu UAZ ▪ provoditi mjere za uporabu okolišno prihvatljivije i ekonomsko-energetski učinkovitije javne rasvjete. ▪ uspostava baze podataka koja sadržava sve tehno-ekonomske parametre kao i lokacije (pozicije stupova) – registar javne rasvjete

Javna rasvjeta

Master plan ili generalni plan javne rasvjete je studija koja upućuje na način rasvjetljavanja nekog grada ili regije sa svrhom smislenog planiranja izgradnje i rekonstrukcije javne rasvjete.

Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske je izradila Masterplan javne rasvjete Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije što obuhvaća koordinaciju i vođenje svih aktivnosti temeljem prijave investicije javne rasvjete u obje županije na ELENA (EIB) fond radi dodjele financijske pomoći pri izradi projektne dokumentacije.

U okviru Programa ZagEE izraditi će se Masterplan javne rasvjete Grada Zagreba, kao prvi korak u modernizaciji sustava javne rasvjete. To uključuje poseban alat baziran na GIS-u sa podacima bitnim za rasvjetu velikog dijela Grada Zagreba, te će se temeljem Masterplana odrediti optimalne lokacije na kojima će se provesti modernizacija dijela sustava javne rasvjete sa ukupno cca 3.000 SSL svjetiljki.

Grad Zagreb upravlja sustavom električne i plinske javne rasvjete koji objedinjuje 85.900 rasvjetnih mjesta, oko 115.400 rasvjetnih tijela (svjetiljki) i 124.991 izvora svjetlosti (sijalica), podzemnom i nadzemnom elektroenergetskom mrežom, uređajima za mjerenje i upravljanje javnom rasvjetom.

Grad kontinuirano modernizira sustav javne rasvjete, zamjenjujući zastarjela rasvjetna tijela modernijim, energetski učinkovitim i ekološki prihvatljivim te potrošnja energije u posljednje tri godine iznosi oko 85.000 MWh što je oko 5,5% manje u odnosu na potrošnju energije u 2008. Godini kada je potrošeno 90.100 MWh električne energije. Ukupna instalirana snaga iznosi oko 21 MW. Pokrivenost Zagreba javnom rasvjetom uglavnom je zadovoljavajuća uz potrebu stalnog ulaganja u sustav javne rasvjete u rubnim dijelovima grada.

Na području Krapinsko-zagorske županije (Donja Stubica, Gornja Stubica, Zabok, Marija Bistrica, Stubičke Toplice, Veliko Trgovišće) također se ističu brojne aktivnosti vezane uz provođenje mjera energetske učinkovitosti u sektoru javne rasvjete. Postojeću javnu rasvjetu potrebno je modernizirati kako bi se žarulje zamijenile ekološki prihvatljivijim te tako smanjili troškovi električne energije. U novim projektima najčešće se koriste visokotlačne natrijeve žarulje, pogotovo ukoliko se radi o cestovnoj rasvjeti. Za rješenja sa boljim uzvratom boja (npr. parkovna rasvjeta) ponekad se koriste metalhalogene žarulje, dok se kod autonomnih pogona (PV paneli, baterije), te kod sustava sa skupom i kompliciranom izmjenom, sugerira korištenje LED-a zbog niske potrošnje i dugog životnog vijeka od više od 50 000 h.

U pojedinim dijelovima Zagrebačke županije prisutno je nezadovoljstvo javnom rasvjetom jer ne zadovoljava u potpunosti suvremene ekološke standarde te se u sustavu javne rasvjete u nekim naseljima koriste neekološka (živina) rasvjetna tijela koje karakterizira veća potrošnja energije, viši troškovi održavanja te veća emisija stakleničkih plinova. Navedena rasvjetna tijela štetno i bespotrebno rasipaju proizvedeno svjetlo izvan zone koju je potrebno osvijetliti, te na taj način uzrokuju svjetlosno zagađenje koje negativno utječe, kako na biljni i životinjski svijet, tako i na zdravlje ljudi te sigurnost odvijanja cestovnog prometa.

.

3.2.8. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom

Pridruživanjem Europskoj uniji, Republika Hrvatska je preuzela i obveze u energetskom sektoru.

Gradonačelnici gradova Zagreb, Velika Gorica, Sveta Nedelja, Ivanić-Grad, Jastrebarsko, Sv. Ivan Zelina, Zaprešić i Samobor su potpisali Sporazum gradonačelnika (*Covenant of Mayors)* te prihvatili ciljeve europske energetske politike:

- 20% smanjenje emisije stakleničkih plinova do 2020.,
- 20% smanjenje ukupne potrošnje energije u odnosu na temeljnu projekciju u 2020. godini, primjenom mjera energetske učinkovitosti i
- 20% udio obnovljivih izvora energije u bruto neposrednoj potrošnji u 2020. godini.

Sporazum obvezuje gradove i regije potpisnice da nastoje postići i više od cilja EU politike u smanjenju emisija stakleničkih plinova, da smanje emisije i više od 20% do 2020.

Uzimajući u obzir navedene bitne odrednice budućeg energetskog razvoja cjelokupnog područja aglomeracije, jedan od temeljnih ciljeva u narednom razdoblju je održivi energetski razvoj koji će se postići sustavnim energetskim planiranjem, racionalnim gospodarenjem energijom, usmjeravanjem energetske opskrbe u pravcu željenih strukturalnih promjena, ulaganjem u učinkovito korištenje energije i obnovljive izvore energije, ekološki prihvatljiva goriva i drugim mjerama, kako bi se istovremeno smanjio pritisak na okoliš, sačuvao i unaprijedio okoliš, smanjile emisije stakleničkih plinova, omogućio održivi gospodarski razvoj i rast standarda građana.

Na području Urbane aglomeracije Zagreb ne postoji značajnije korištenje obnovljivih izvora energije iako postoji znatan potencijal, naročito kroz iskorištenje poljoprivrednog i šumskog otpada, proizvodnju biogoriva (biodizel, etanol) te korištenje geotermalnog potencijala.

Biomasa kao energent ima značajnu ulogu u obliku drva za grijanje kućanstava ali također i u obliku drvnog ostatka za proizvodnju toplinske energije u brojnim drvno-prerađivačkim tvrtkama. Važno je istaknuti Općinu Pokupsko, gdje je otvorena prva hrvatska komunalna toplana na biomasu drvnu sječku.

Od biomase se u budućnosti ne očekuje značajnija uloga među obnovljivim izvorima energije, ali izuzetak od navedenoga može predstavljati korištenje biomase u toplanama ili čak kogeneracijskim postrojenjima posebnih objekata gdje bi to uz energetsku imalo i edukacijsku, demonstracijsku ili posebno povoljnu komercijalnu dimenziju.

Kada govorimo o geotermalnoj energiji, kao primjer možemo istaknuti nekoliko polja s ležištima zasićenim geotermalnim vodama kao npr. Geotermalno polje Zagreb, Sv.Nedelja, Samobor, Sv. Ivan Zelina, Jastrebarsko.

U općini Pisarovina na području Jamničke Kiselice bogat je izvor ljekovite mineralne vode, popularne Jamnice, dok se u gradu Sveti Ivan Zelina nalaze dva termalna izvora.

Na području aglomeracije ne postoje velike hidroelektrane, ali u Prostornom planu uređenja grada Samobora samo taksativno se navodi da se za izgradnju malih hidroelektrana može koristiti rijeka Gradna i drugi potoci.

Budući da Grad Zagreb može svoje potrebe za električnom energijom pokriti u opsegu 30 – 35 % iz svojih neiskorištenih hidropotencijala, postavlja se za cilj iskorištavanje značajnog hidropotencijala rijeke Save na prigradskom području.

Primjena Sunčeve energije ograničena je na proizvodnju tople vode u relativno skromnom broju obiteljskih sustava.

Značajno povoljniji insolacijski i klimatski uvjeti, naročito u zimskom razdoblju, garantiraju veliki tehnički potencijal. Primjenom pasivnih solarnih sustava, povoljnom orijentacijom građevine te dobrom toplinskom izolacijom vanjske ovojnice građevine postižu se značajne uštede u energentima kako zimi tako i ljeti. Grijanje prostora sunčevom energijom postaje realno u onom trenutku kada se godišnji toplinski gubici prostora svedu na manje od 80 kWh/m². U takvom slučaju može se postići da solarni udio iznosi 40-60% ukupnih toplinskih potreba.

Govoreći o korištenju solarne energije, uz zasad nepoznat, ali nezanemariv broj instaliranih solarnih kolektora za pripremu tople vode na privatnim kućama, treba istaknuti dvije solarne elektrane u Gradu Zagrebu, Solarni krov Španso i Kuća STILIN d.o.o. te korištenje solarne energije za automate za naplatu parkiranja u sastavu gradske tvrtke Zagrebparking d.o.o.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ mali udio obnovljivih izvora energije ▪ nedovoljno diversificirani izvori energije ▪ nedostatna uporaba ekološko prihvatljivih goriva ▪ nedovoljna razina ekološke svijesti ▪ neiskorišteni su potencijali: obnovljivih izvora energije, drvne biomase, energije sunca, geotermalne energije, hidroelektrana, energije vjetra	▪ diversificiranje izvora energije ▪ promicanje korištenja čistih tehnologija ▪ promicanje i poticanje uporabe obnovljivih izvora energije ▪ promicanje i poticanje uporabe ekološko prihvatljivih goriva ▪ promicanje i poticanje primjene mjera energetske učinkovitosti ▪ podizanje razine ekološke svijesti ▪ poticanje i subvencioniranje korištenja solarnih toplinskih sustava za grijanje i pripremu potrošne tople vode ▪ iskorištavanje potencijala obnovljivih izvora energije ▪ izrada dokumenata i elaborata o zalihama geotermalne vode za eksploataciju u energetske svrhe na području Županije na lokalitetima Sv. Nedelja, Samobor, Sv. I. Zelina i Jastrebarsko ▪ ugradnja kotlova na biomasu i izgradnja

	sabirno-logističkih centara za biomasu u sklopu UAZ

Literatura i izvori

ZAGREBPLAN 2020_Osnovne analize i SWOT analize_radni materijal_veljača 2015.
Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011. - 2013.
Strategija razvoja Krapinsko – zagorske županije
Elaborat Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Polazne osnove za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – prostorni aspekti
Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb – gospodarska osnova, Ekonomski institut
Zdravlje i okoliš, Sveučilište u Zagrebu, Metalurški Fakultet, Dr.sc. Tahir Sofilić
Godišnji plan energetske učinkovitosti Zagrebačke županije za 2015. godinu
Godišnji plan energetske učinkovitosti Zagrebačke županije za 2016. godinu
Godišnji plan energetske učinkovitosti Krapinsko-zagorske županije za 2015. godinu
Godišnji plan energetske učinkovitosti Krapinsko-zagorske županije za 2016. godinu
Godišnji plan energetske učinkovitosti Grada Zagreba za 2016. Godinu
Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Zagrebačke županije
Strategija održivog korištenja energije Zagrebačke županije
Lokalne razvojne strategije
http://www.gbccroatia.org/stranice/zasto-graditi-zeleno/50.html
http://www.eko.zagreb.hr/
http://www.regea.org/
http://www.mzoip.hr/hr/ministarstvo/vijesti/najavljena-nacionalna-kampanja-biciklom-na-posao.html

3.2.9. Tržnice

Tržnica, kao prostor specifične namjene na kojima se odvija prodaja proizvoda, vezana je ponajprije uz naselje urbanog karaktera i određene veličine.

Na tržnicama se osim neizravne, odvija i izravna prodaja seljačkih proizvoda, gdje proizvođač izravno prodaje svoj proizvod potrošaču. Izravna prodaja značajna je zbog osobnog kontakta koji potrošač ima s proizvođačem, mogućnost kupovine proizvoda iz tradicionalne proizvodnje, preglednost proizvodnog postupka i međusobno povjerenje. Uz to ima veliku važnost za dio poljoprivrednika koji svoj proizvod mogu prodati po većoj cijeni čime je omogućena veća uposlenost članova gospodarstva te ostvarenje veći dohodak.

Osim na gradskim tržnicama izravna prodaja seljačkih proizvoda, uz koje se vežu epiteti zdravo, prirodno, svježe, kvalitetno, posebno i domaće, odvija se na seljačkim tržnicama, seljačkim sajmovima, seljačkim prodavaonicama, seljačkom gospodarstvu, uz prometnice i iz dostavnog vozila, vinotočje, samoberba i dr. (Črep, R. & Jelaković, K., 2006)

Gradske tržnice predstavljaju tradicionalno jedna od najvažnijih oblika izravne prodaje u Hrvatskoj, posebice za svježe voće i povrće. Prodaja na gradskim tržnicama pogodna je za seljačka gospodarstva koja su od tržnice udaljena do četrdesetak kilometara. Značajan preokret vezan uz dolazak potrošača

na gradske tržnice je otvaranje velikih trgovačkih lanaca, što je dovelo do postupnog gubitka važnosti gradskih tržnica. (Črep, R. & Jelaković, K., 2006)

Želju i potrebu potrošača za kupovinom „domaćeg“ nedavno su prepoznali i veliki trgovački centri UAZ-a gdje je organizirana prodaja domaćih proizvoda npr. u City placu koji radi 7 dana u tjednu do 21h te sajmovi vikendom u zajedničkim prostorima trgovačkih centara.

Seljačke tržnice, za razliku od gradskih, služe isključivo prodaji vlastitih proizvoda. One se organiziraju na trgovima i u pješačkim zonama, te su prigoda za izravan kontakt s kupcima. Seljačke tržnice su u posljednje vrijeme dobile na važnosti u svim zemljama EU i u SAD-u.

Seljački sajam je prodajna priredba koja se održava prigodno, a najčešće u sezoni dospijeća pojedinih proizvoda odnosno prigodom vjerskih ili pučkih blagdana. Organiziraju se u gradovima na većim sajamskim površinama ili u zatvorenim prostorima npr. dvoranama. Na seljačkim sajmovima pojavljuje se veći broj prodavača, te osim prodajnog imaju i promidžbeni učinak što se ponajviše odnosi na izgradnju pozitivnog imidža seljačkih proizvoda te na povećanje prepoznatljivosti proizvoda. (Črep, R. & Jelaković, K., 2006)

Mreža tržnica središnjeg dijela UAZ obuhvaća 24 tržnice i jednu veletržnicu. Tržnice su disperzirane unutar pretežito stambenih zona užeg područja grada Zagreba i Sesveta, dok je veletržnica smještena uz kompleks Robnih terminala uz Slavonsku aveniju. U neposrednoj blizini veletržnice nalazi se i zelena tržnica. Ukupna površina tržnica (uključujući veletržnicu) iznosi oko 12,4 ha, od čega je 3,86 ha natkriveni prostor. Tržnicama upravlja Zagrebački holding - podružnica Tržnice. (ZPUGZ, 2013)

Najstarije tržnice na području središnjeg dijela UAZ (Dolac, Britanski trg, Branimirova, Kvaternikov trg, Trešnjevka) važne su za identitet grada, a male zapuštene tržnice (Trnje, Kažotićev trg, Savski gaj, Botinec) potrebno je dodatnim ulaganjima učiniti konkurentima.

Tržnice na području središnjeg dijela UAZ-a nedovoljno su iskorištene i nužna je prilagodna radnog vremena načinu korištenja većine korisnika, prostorno preuređenje i sadržajno aktiviranje. (Zagreb Plan)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna iskorištenost, neuređenost i nedostatak sadržaja na tržnicama središnjeg dijela UAZ-a ▪ Radno vrijeme tržnica nije prilagođeno korisnicima ▪ Infrastruktura svih tržničkih objekata zahtijeva ulaganje velikih financijskih sredstava ▪ neprikladan (skup) režim naplate parkiranja na javnoprometnim površinama uz tržničke objekte	▪ Uređenje i sadržajno aktiviranje tržnica središnjeg dijela UAZ-a ▪ Uvođenje „produženog“ novog radnog vremena ▪ Redovito održavanje seljačkih tržnica i sajmova ▪ osiguranje dostatnih financijskih sredstava za izradu projektne dokumentacije i izvođenje potrebnih radova ▪ osigurati program događanja na tržnicama izvan radnog vremena ▪ regeneracija tržnica unutar zaštićenih područja ▪ iznalaženje prikladnijeg modela naplate

	parkiranja kojim će se na tržnice privući veći broj građana

3.2.10. Groblja

Postojanje groblja potreba je svakog naselja. Na prostoru UAZ-a vrši se ukapanje pokojnika na velikim gradskim/mjesnim grobljima i na manjim grobljima u suburbanom i ruralnom području, koja zadovoljavaju potrebe okolnih naselja.

Na području središnjeg dijela UAZ-a postoje 4 velika (Mirogoj, Gaj urni – Krematorij, Miroševec i Markovo Polje) i 21 malih groblja (Brezovica, Cerje, Čučerje, Glavnica, Gornje Vrapče, Gračani, Granešina, Jakuševec, Kašina, Kupinečki Kraljevec, Lučko, Markuševac, Moravče, Odra, Planina donja, Remete, Resnik, Šestine, Stenjevec, Sveta Klara i Vugrovec), te 3 groblja koja nisu u funkciji. Ukupna površina groblja iznosi 192 ha, s ukupno 185.000 grobnih mjesta.

Ukupno se godišnje izvrši oko 7.800 ukopa. Od toga se oko 5.400 (69%) izvrši na Mirogoju, Miroševcu i Markovom Polju, oko 1.150 (15%) na krematorijskom groblju Gaj urni, a oko 1.250 (16%) na malim grobljima. Godišnje se u Krematoriju kremira oko 4.500 pokojnika. (ZPUGZ, 2013)

Od ukupnog broja godišnjih ukopa (oko 10.200) 54,6% ih se izvrši na tri gradska groblja (Mirogoj, Miroševac i Markovo polje). Preostalih 45,4% obavi se na krematorijskom groblju Gaj urni (3.200) i na tzv. malim gradskim grobljima (1.410). (ZagrebPlan)

Na središnjim gradskim grobljima, Mirogoju i Miroševcu, uočljiv je nedostatak ukopnih mjesta.

Na Gaju urni – krematorij postoji mogućnost za otvaranje novih grobnih polja.

Na groblju Markovo Polje ima slobodnih grobnih mjesta, a planirano je i njegovo proširenje.

Kod malih gradskih groblja u cjelini uočava se potreba za proširenjem, što je predviđeno i Prostornim planom Grada Zagreba. (ZPUGZ, 2013)

Na sjevernom dijelu UAZ-a nalaze se slijedeća groblja: DONJA STUBICA - Gradsko groblje D. Stubica, OROSLAVJE - Gradsko groblje Oroslavje, ZABOK - Gradsko groblje Zabok, MARIJA BISTRICA - Mjesno groblje Marija Bistrica, Mjesno groblje Laz, GORNJA STUBICA - Mjesno groblje Gornja Stubica, Mjesno groblje Dubovec, Mjesno groblje Sveti Matej, V. TRGOVIŠĆE - Mjesno groblje Veliko Trgovišće, Mjesno groblje Sveti Juraj, Jezero Klanječko, Mjesno groblje Sv.Tri Kralja, V.Erpenja, Mjesno groblje Strmec, ZLATAR BISTRICA - Mjesno groblje Lovrečan. (Prostorni plan Krapinsko-zagorske županije, 2002.)

Na području središnjeg dijela UAZ-a površina namijenjena za groblja unutar izdvojenih građevinskih područja (izvan naselja) iznosi 190,38 ha. (ZPUGZ, 2013)

Na području sjevernog dijela UAZ-a površine namijenjena za groblja kao izdvojena građevinska područja naselja iznose 33,77 ha. (ZPUKZŽ, 2011)

Na području istočnog, južnog i zapadnog dijela UAZ-a površine namijenjena za groblja kao izdvojena građevinska područja naselja iznose 223,59 ha. (ZPUZŽ, 2013)

Na području UAZ-a površine izvan građevinskog područja naselja namijenjene za groblja iznose ukupno 447,74 ha.

Manja mjesna groblja unutar UAZ-a većinom je potrebno urediti i rekonstruirati postojeću infrastrukturu, te zbog nedostatka ukopnih mjesta mnoge je potrebno proširiti (dodavanjem novih grobnih mjesta i grobnica) i izgradnjom prostora za ukop urni.

Kartogram _Groblja

Izradio: SVEUČILIŠTE U ZAGREBU_ ARHITEKTONSKI FAKULTET_ZAVOD ZA URBANIZAM, PROSTORNO PLANIRANJE I PARKOVNU ARHITEKTURU

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedostatak ukopnih mjesta na velikim grobljima (Mirogoj i Miroševac) na središnjem prostoru UAZ-a. ▪ Nedostatak ukopnih mjesta na manjim grobljima na području UAZ-a. ▪ neadekvatna opremljenost nekih malih gradskih i mjesnih groblja	▪ Nužnost izrade programa ukopa s brojem i kapacitetom ukopnih mjesta ▪ Potreba dugoročnog osiguravanja dovoljnog prostora za širenje groblja kroz etapnu realizaciju ▪ Izrada prostorno-planske dokumentacije za proširenje manjih groblja na području UAZ-a ▪ mala gradska groblja opremiti mrtvačnicama i potrebnom opremom

3.2.11. Zaštita i zbrinjavanje životinja

Na prostoru UAZ-a zastupljena je fauna divljim svojtama i životinjama koje stanovništvo uzgaja, odnosno drži za svoje potrebe. Divlje životinje nalazimo u neizgrađenom području, odnosno izvan urbanih sredina. Iznimku predstavljaju sjeverni dijelovi grada Zagreba tj. kontaktne zelene površine uz šumsko područje Medvednice, te prostor Savice kao mjesto koncentracije ptica i vodozemaca.

Uzgoj i držanje životinja ovisi o stupnju urbaniziranosti naselja. Mnoga domaćinstva u ruralnim dijelovima uzgajaju domaće životinje prvenstveno radi hrane, a u urbanim sredinama životinje se drže kao kućni ljubimci. *Zakonom o zaštiti životinja* (NN 135/06) utvrđena je nadležnost jedinica lokalne samouprave za propisivanje uvjeta i načini držanja domaćih životinja i kućnih ljubimaca. (ZPUGZ, 2013)

Prevencija i zdravstvena zaštita životinja na središnjem području UAZ osigurava Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gradske ustanove (Veterinarska stanica Grada Zagreba i 12 drugih veterinarskih stanica), te 31 privatna ambulanta na 33 lokacije. Na području Grada djeluje 7 veterinarskih ljekarni. Usluge privremenog smještaja kućnih ljubimaca pruža 9 privatnih ustanova.

Temeljem zakonskih propisa svaki grad i općina morao bi osigurati zbrinjavanje napuštenih i izgubljenih životinja na svom području.

Od 2001. godine u obnovljenom poljoprivredno gospodarskom kompleksu u Dumovcu djeluje sklonište za kućne ljubimce (kapacitet 160 – 180 pasa). Sklonište je registrirano pri Ministarstvu poljoprivrede pod oznakom SZŽ-004, a njime upravlja javna ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba od 2009. (ZPUGZ, 2013)

Groblje za kućne ljubimce je godinama predmet rasprave i interesa javnosti s obzirom na to da je značajan broj građana središnjeg dijela UAZ ukazivao na potrebu osiguranja sustava zbrinjavanja uginulih kućnih ljubimaca, a pretpostavlja se da ih središnjem prostoru postoji cca. 100.000 - 120.000. Stoga se od 2011. provodi se Projekt „Groblje za kućne ljubimce“ koji će se izgraditi neposredno uz sklonište u Dumovcu, te je do sada izrađen najveći dio zakonom propisane projektne dokumentacije. (Zagreb Plan 2020 radni materijal)

NEMA PODATAKA ZŽ I KZŽ

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedostatni kapacitet skloništa za kućne ljubimce u Dumovcu ▪ Nepostojanje groblja za kućne ljubimce na području UAZ-a	▪ Proširenje skloništa za kućne ljubimce u Dumovcu i izgradnja drugih skloništa ▪ Izgradnja groblja za kućne ljubimce na području UAZ-a

OCJENA STANJA U PROSTORU ZAGREBAČKE AGLOMERACIJE – KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

IZVORI:

- Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada, ZAGREBPLAN, Razvojna strategija Grada Zagreba, Ciljevi i prioriteti razvoja do 2020.
- Zagorska razvoja agencija, Krapinsko – zagorska županija, STRATEGIJA RAZVOJA KRAPINSKO – ZAGORSKE ŽUPANIJE, 2009.
- Zagrebačka županija, ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE 2011.-2013., Zagreb, ožujak 2011.
- Regionalni centar čistog okoliša, http://www.rcco.hr/
- Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, http://www.fzoeu.hr/hr/gospodarenje_otpadom/centri_za_gospodarenje_otpadom/
- Gradska groblja Zagreb, http://www.gradskagroblja.hr/default.aspx?id=241
- Črep, R. & Jelaković, K. (2006.), Oblici izravne prodaje seljačkih proizvoda, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjtodavnu službu, Zagreb, ISBN 978-953-6763-17-7
- Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba (2013.), Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba 2008. - 2012., srpanj 2013.
- Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije (2011.), Izvješće o stanju u prostoru Krapinsko-zagorske županije 2007.-2010., rujan 2011.
- Zavod za prostorno uređenje Zagrebačke županije, Izvješće o stanju u prostoru Zagrebačke županije 2008.-2012., travanj 2013.

3.3. INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOSTI I INTERNETSKU POVEZANOST

3.3.1. Područje obuhvata i geoprometni položaj

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) utvrđena je obveza uspostave urbanih područja, podijeljenih u tri kategorije – urbane aglomeracije, veća urbana područja te manja urbana područja. Za svako urbano područje definirana je i obveza izrade strategije razvoja. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije donjelo je 2015. Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje.

Grad Zagreb, kao središe urbanog područja i nositelj izrade Strategije razvoja urbanog područja, u suradnji sa ostalim jedinicama lokalne samouprave, proveo je proceduru definiranja obuhvata Urbane aglomeracije Zagreb, a Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije donjelo je 8. ožujka 2016. Odluku o ustrojavanju urbane aglomeracije Zagreb (UAZ) u koju je, uz Grad Zagreb, ušlo 29 jednica lokalne samouprave dijelom s područja Zagrebačke županije a dijelom s područja Krapinsko zagorske županije. Tako formirana aglomeracija ima teritorijalni obuhvat od 2 826,5 km2 i 1 086 528 stanovnika (prema podacima iz popisa stanovništva 2011). Aglomeracija obuhvaća 11 gradova i 19 općina.

Slika 1. Teritorijalni obuhvat UAZ

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Urbana aglomeracija Zagreb (UAZ) nalazi se na zapadnom dijelu hrvatskog državnog teritorija. Zapadna granica UAZ-a ujedno je i državna granica Republike Hrvatske s Republikom Slovenijom. Geoprometni položaj UAZ-a u odnosu na hrvatski i europski prostor je povoljan. Kroz područje aglomeracije prolaze najvažniji hrvatski prometni pravci i mediteranski TEN – T koridor (Trans European Network – Transport) koji povezuje pirenejske luke Sevilju, Cartagenu, Valenciju, Tarragonu i Barcelonu preko južne Francuske s vezom prema Marseilleu i Lyonu do sjeverne Italije, Slovenije i preko Hrvatske do Mađarske i Ukrajinske granice. Sastavni dio koridora je i pravac Rijeka -Zagreb - Budimpešta, koji je ujedno i Paneuropski koridor Vb. Nastavak mediteranskog koridora i njegov sastavni dio također je cestovni i željeznički koridor od Zagreba do Slovenije (dio Paneuropskog koridora X). Koridor Zagreb – Slavonski Brod i dalje na istok (dio Paneuropskog koridora X) je u TEN-T mreži svrstan u ostalu osnovnu mrežu (other core metwork).

3.3.2. Cestovni promet

Cestovna infrastruktura sastoji se od mreže državnih, županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta. Aglomeracija je čvorište i europskih prometnih koridora: X (Salzburg - Ljubljana - Zagreb - Beograd – Thesaloniki), Xa (Graz – Maribor - Zagreb) i Vb (Rijeka - Zagreb – Budapest).

Autocestovna mreža obuhvaća dijelove državnih i međunarodnih pravaca: A1 Zagreb – Split, A2 Zagreb – Macelj, A3 Bregana - Zagreb – Lipovac, A4 Zagreb – Goričan, A6 (Zagreb) - Bosiljevo – Rijeka i A 11 Zagreb – Lekenik (Sisak). Ukupna dužina autocesta na području aglomeracije iznosi 167,7 km.

Svi navedeni koridori autocesta povezani su zagrebačkom obilaznicom što ju čini prometno najopterećenijom cestom u Hrvatskoj. Prometno opterećenje na najopterećenijoj dionici zagrebačke obilaznice, između čvorova Jankomir i Lučko, je u srpnju 2008. iznosilo 66 900 vozila prosječno dnevno što je blizu propusne moći. Bez obzira na gospodarsku recesiju koja je nastupila narednih godina promet se neznatno smanjio tako da je na istoj dionici 2012. prosječni dnevni promet u srpnju iznosio 64 626 vozila a u srpnju 2015. PMDP je porastao na 68 517 vozila. Sve dosad planirane autoceste na području UAZ su i sagrađene no obzirom da je promet na najopterećenijoj dionici zagrebačke obilaznice blizu propusne moći postojeće autoceste, od 2008. u istraživanju je trasa za gradnju nove obilaznice na širem području grada. Nova obilazna autocesta na koju bi se usmjerio tranzitni promet istražuje se na potezu Pojatno – Horvati – Ivanić Grad – Sveti Ivan Zelina. Prostornim planovima Grada Zagreba i Krapinsko zagorske županije predviđeno je zatvaranje cestovnog prstena oko Zagreba gradnjom brze ceste Popovec (čvor na AC Zagreb – Varaždin) – Marija Bistrica – Zlatar Bistrica – Oroslavje - Zabok (čvor na AC Zagreb – Macelj), što dosad nije ostvareno.

Izrazite su dnevne migracije između rubnih područja aglomeracije, uključivo i šire gravitacijsko područje izvan teritorija UAZ, i grada Zagreba što stvara zagušenja na ulaznim cestovnim pravcima u grad.

Slika 2. Mreža postojećih autocesta

Izvor: Ministarstvo mora prometa i infrastrukture RH

Zbog nepostojanja mostova na rijeci Savi, koji bi omogućili lokalna povezivanja, velika područja aglomeracije nisu međusobno povezana najkraćim cestovnim trasama već okolnim putem preko Zagreba. Od mosta Podsused do granice sa Republikom Slovenijom u dužini od 14,42 km lijevu i desnu obalu povezuje jedino skela na poziciji Medsave (Samobor) – Savska cesta (Zaprešić). Nizvodno od Domovinskog mosta do jugoistočnog ruba teritorijalnog obuhvata aglomeracije u dužini od 35,5

km postoji skela na poziciji Oborovo – Vrbovo Posavsko. Skele su pod naplatom i ne rade tijekom noćnih sati ni u vrijeme visokih voda.
Osnovnu uličnu mrežu Zagreba karakterizira nedovoljna propusna moć u vremenima vršnog opterećenja, nepostojanje sustava cjelovite koordinacije i nadzora semaforskih uređaja kao i nedovoljan broj mostova preko rijeke Save. U tom pogledu posebno se ističu dionice od Jankomirskog mosta do Jadranskog mosta (dužine 8,6 km) i od Mosta mladosti do Domovinskog mosta (dužine 6,7 km).

Na cijelom području UAZ nedostaju cestovne obilaznice gradova i naselja. Naime državne i županijske ceste prolaze kroz središta gradova i naselja tako da se na njima superponira lokalni i tranzitni promet uključivo teška teretna vozila i autobuse. Tehničke karakteristike dijela lokalnih i nerazvrstanih cesta su nezadovoljavajuće, posebno širina kolnika, nesanirana klizišta i makadamski kolnici. Također nedostaju pješački hodnici, biciklističke staze i javna rasvjeta.

Prometnice nedostaju u neizgrađenim dijelovima gospodarskh zona.

Dužina cestovne mreže na području UAZ (bez autocesta)

PODRUČJE	DRŽAVNE CESTE	LOKALNE I ŽUPANIJSKE CESTE	NERAZVRSTANE CESTE
Grad Zagreb	28,5	699	1801
Krapinsko-zagorska županija*			
Zagrebačka županija*	176,72		

*Dužina cesta na dijelu županije koji je uključen u UAZ

U tijeku je izrada Master plana za razvoj prometne infrastrukture na relaciji autoceste Zagreb – Karlovac, a u pripremi je izrada Master plana prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko – zagorske županije.
Zaključno

Na razini autocesta uspostavljena je planirana mreža, no zbog opterećenja postojeće zagrebačke obilaznice u istraživanju je nova, druga obilaznica, na trasi Pojatno – Horvati – Ivanić Grad – Sveti Ivan Zelina. Cestovni prsten oko Zagreba nije zatvoren, nedostaje brza cesta Popovec – Marija Bistrica – Zlatar Bistrica – Zabok. Nedostaju mostovi na rijeci Savi i cestovne obilaznice gradova i mjesta. Tehničke karakteristike dijela lokalnih i nerazvrstanih cesta su nezadovoljavajuće, posebno širina kolnika, nesanirana klizišta, makadamski kolnici, nedostatak pješačkih hodnika i javne rasvjete. U gospodarskim zonama nedostaju prometnice i komunalna infrastruktura.

Osnovna prostorno – razvojna obilježja cestovne infrastrukture na području Zagrebačke županije karakterizira zagušenost prometa na svim glavnim prilaznim pravcima Gradu Zagrebu (Velika Gorica, Dugo Selo, Samobor, Zaprešić), a sustav javnog prijevoza zbog nekvalitetne i neatraktivnosti nije šire prepoznat kao kvalitetna alternativa korištenju osobnih vozila. Stanje je dodatno pogoršano lošim stanjem cestovne mreže na lokalnoj razini.

3.3.3. Biciklistički promet

Obilježene biciklističke staze i trake postoje na područjima gradova Zagreba, Velike Gorice, Zaprešića, Samobora i Zaboka ali nisu međusobno povezane. Za rekreativne i turističke svrhe postoji mreža preporučenih biciklističkih ruta na cijelom teritoriju aglomeracije. U te rute uključene su pretežito sporedne ceste, poljski i šumski putevi, krune nasipa vodotoka i slično. Na cijelom području aglomeracije biciklisti koriste kolnike cesta manje opterećenih motornim prometom.

Sustav javnih bicikala funkcionira u Zagrebu i Jaski. U Zagrebu je 2012. u sklopu projekta CIVITAS ELAN, koji je sufinanciran od EU, realiziran sustav za iznajmljivanje bicikala Studocikl. Bicikle mogu besplatno koristiti studenti i djelatnici Fakulteta prometnih znanosti. Na raspolaganju je 20 bicikala a prijava i odjava korisnika obavlja se preko web portala.

Pilot projekt javnih bicikala sa šest parkirališta i 50 bicikala za iznajmljivanje uspostavljen je u svibnju 2013. Tijekom 2014. sustav je proširen na ukupno 14 parkirališta i 85 bicikala.

U travnju 2016. U Gradu Jastrebarsko uspostavljena je prva faza sustava javnih bicikala. Građanima i turistima na raspolaganju je 13 električnih bicikala. Bicikle je nabavio Grad Jastrebarsko uz sufinanciranje Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost. U tijeku je nabava opreme i sustava za korištenje električnih bicikala kao i izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta spremišta za električne bicikle.

Planiran je projekt razvoja biciklističkog prometa – izgradnja Greenway – državne biciklističke staze ruta br. 2 s početnom točkom na Bregani te sve do Lijevog Dubrovčaka na području Ivanić Grada.

Slika 3. Mreža biciklističkih traka, staza i turističkih ruta

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Zaključno

Biciklistička infrastruktura na području aglomeracije neravnomjerno je razvijena, deficitarna i međusobno nepovezana. Sustav javnih bicikala postoji u gradovima Zagreb i Jastrebarsko.

3.3.4. Sigurnost u cestovnom prometu

Stanje sigurnosti u cestovnom prometu ocjenjuje se temeljem broja i posljedica prometnih nesreća u nekom vremenskom razdoblju, tijekom kalendarske godine, polugodišnje, tromjesečno i sl. Najčešći pojedinačni pokazatelji su broj smrtno stradalih osoba, broj teško i lako ozlijeđenih osoba kao i materijalna šteta. Najvažniji pojedinačni pokazatelj je broj smrtno stradalih osoba u prometnim nesrećama koji se iskazuje u apsolutnim iznosima, broju poginulih na 100 000 ili 1 000 000 stanovnika i u broju poginulih prema broju prevaljenih vozilo kilometara. U Nacionalnom programu sigurnosti cestovnog prometa Republike Hrvatske 2011. – 2020. i u Strategiji prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. korištena su prva dva pokazatelja.

U Republici Hrvatskoj je tijekom 2015. bilo 8,1 poginulih u cestovnom prometu na 100 000 stanovnika, u Gradu Zagrebu 2,5 poginula, u Zagrebačkoj županiji 7,6 poginulih i u Krapinsko-zagorskoj županiji 6,8 poginulih na 100 000 stanovnika (1) Temeljem ovih podataka može se ocijeniti da je u 2015. stanje sigurnosti u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji i Krapinsko zagorskoj županiji bilo bolje od stanja sigurnosti u Republici Hrvatskoj kao cjelini. Također postoje značajne razlike glede stupnja sigurnosti unutar triju teritorijalnih jedinica od kojih je formirana UAZ, u koju je ušao teritorij Grada Zagreba u cjelini te dijelovi Zagrebačke i Krapinsko zagorske

Grafikon 1. Broj smrtno stradalih u prometnim nesrećama u Gradu Zagrebu i projekcija smanjenja do 2020.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, obrada i projekcija: Kelčec-Suhovec S.

(1) Za izračun su korišteni podaci iz Statističkog pregleda temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015., MUP-a RH i Popisa stanovništva u RH 2011.

županije. Usporedbe radi, po dostignutom stupnju sigurnosti u cestovnom prometu vodeće europske metropole imale su 2014. manje od jedne poginule osobe na 100 000 stanovnika (Štokholm, Helsinki).

Na području aglomeracije u 2015. dogodile su se ukupno 8 142 prometne nesreće, od toga na području Grada Zagreba 6 262 nesreće a na obodnom području UAZ-a 1880 nesreća. U tim nesrećama bilo je 3286 ozlijeđenih i 36 smrtno stradalih osoba odnosno 3,3 smrtno stradala na 100 000 stanovnika. Temeljem pokazatelja o broju smrtno stradalih na 100 000 stanovnika može se zaključiti da je razina sigurnosti u središtu aglomeracije znatno viša (2,5 smrtno stradala na 100 000 stanovnika) od razine sigurnosti na obodnom području aglomeracije (5,4 smrtno stradalih na 100 000 stanovnika).

Usporedbom podataka za proteklo petogodišnje razdoblje vidljivo je da je broj smrtno stradalih u prometnim nesrećama na području UAZ-a minimalno porastao u 2012. u odnosu na 2011. (sa 68 na 69 smrtno stradalih), a zatim se u razdoblju do 2015. kontinuirano smanjivao.

Grafikon 2. Broj smrtno stradalih u prometnim nesrećama na području UAZ i projekcija smanjenja do 2020.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, obrada i projekcija: Kelčec-Suhovec S.

Zaključno

Sigurnost u cestovnom prometu je nezadovoljavajuća zbog relativno velikog broja smrtno stradalih i ozlijeđenih osoba u prometnim nesrećama. U 2015. dogodile su se 8 142 prometne nesreće u kojima je ozlijeđeno 3 286 osoba a poginulo 36 osoba odnosno 3,3 smrtno stradala na 100 000 stanovnika. Razina sigurnosti u središtu aglomeracije znatno je viša (2,5 smrtno stradala na 100 000 stanovnika) od razine sigurnosti na obodnom području aglomeracije (5,4 smrtno stradalih na 100 000 stanovnika). Dugoročna strategija treba biti usmjerena na prevenciju prometnih nesreća s ciljem svođenje broja smrtno stradalih i ozlijeđenih osoba na nulu ili vrlo blizu nule.

3.3.5. Željeznički promet

Željezničke pruge u Republici Hrvatskoj razvrstane su u tri skupine:

- pruge za međunarodni promet,

- pruge za regionalni promet,
- pruge za lokalni promet.

Željezničke pruge za međunarodni promet su:

- glavne koridorske pruge, koje se nalaze na međunarodnim željezničkim koridorima i njihovim ograncima i
- ostale pruge za međunarodni promet.

Na teritoriju aglomeracije nalaze se pruge za međunarodni promet, pruge za regionalni promet i pruge za lokalni promet (2). Međunarodni koridori koji prolaze teritorijem aglomeracije su:

• RH1. TEN-T osnovna i sveobuhvatna mreža (Paneuropski koridor X), Salzburg – Zagreb – Solun i
• RH2. TEN-T Mediteranski koridor (Paneuropski koridor Vb), Rijeka – Zagreb – Budimpešta.

Sve pruge na teritoriju UAZ su normalne širine kolosijeka. Dvokolosiječne pruge su na dionicama od granice s Republikom Slovenijom preko Zagreb Glavnog kolodvora do Dugog Sela i od Zagreb Ranžirnog kolodvora do Sesveta, sve ostale pruge su jednokolosiječne.

Shema 1. Željezničke pruge i službena mjesta za putnički promet

Izvor: HŽ Putnički prijevoz, obradio Kelčec-Suhovec S., crtao Tomislav Tomašinec

---

(2) Odluka o razvrstavanju željezničkih pruga, NN 3/2014.

Pruge su elektrificirane izmjeničnom strujom napona 25 kV i frekvencije 50 Hz, osim pruge Zaprešić – Zabok - Hum-Lug (Varaždin) i odvojka te pruge Hum - Lug - Gornja Stubica. Ukupno na željezničkoj

mreži na području aglomeracije postoji 48 službenih mjesta (kolodvora i stajališta) na kojima je moguć ulaz/izlaz putnika u vlakove.
Opremljenost službenih mjesta je izrazito neujednačena. Visine nastupnih ploha perona iznad gornjeg ruba tračnice (GRT) različite su i kreću se u rasponu od 20 cm, 30 cm, 35 cm, 38 cm do 55 cm. Od UIC-a preporučena i od HŽ-a usvojena standardna visina perona iznosi 55 cm iznad GRT-a, no većina perona na području UAZ je niža od toga. Novi niskopodni vlakovi za gradski i prigradski promet na vratima imaju visinu poda 60 cm iznad GRT-a, usklađeno s visinom perona od 55 cm.

Širine perona također su šarolike i kreću se od preuskih 1,4 m (kod bočnih i otočnih perona) što je problematično s prometno tehnološkog i sigurnosnog aspekta, do 7,75 m kod otočnih perona

Na prugama se odvija mješoviti, putnički i teretni promet, osim u Zagrebu na dionici Zapadni kolodvor – Glavni kolodvor - Sesvete na kojoj se odvija samo putnički promet. Na svim prugama, jednokolosiječnim i dvokolosiječnim, postoje cestovni prijelazi u istoj razini.

Prostornim planovima predviđena je gradnja pruge Podsused – Samobor – Bregana, izrađen je idejni i glavni projekt pruge, no isplativost te investicije tek treba dokazati.

Žičara na Medvednici koja je povezivala Dolje sa Sljemenom od 2007. je izvan funkcije (u pripremi je izgradnja nove) pa je javni prijevoz na Sljeme organiziran autobusom. U tijeku je i istraživanje mogućnosti povezivanja žičarom Sljemena sa Zagorjem.
Zaključno

Željeznička infrastruktura ima razgranatu mrežu pruga koje pokrivaju glavne prometne pravce aglomeracije i radijalno ulaze u zagrebački željeznički čvor. Ukupna dužina pruga, bez industrijskih kolosijeka, iznosi 220,18 km. To je samo djelomično iskorišteno za gradski i prigradski putnički promet zbog pretežito jednokolosiječnih pruga na kojima se ujedno odvija i međugradski putnički i teretni promet, neadekvatne opremljenosti i nedovoljnog broja stajališta i kolodvora kao i dijelomično zastarjelog voznog parka. Prostornim planovima predviđena je gradnja pruge Podsused – Samobor – Bregana, izrađen je idejni i glavni projekt pruge, no isplativost te investicije tek treba dokazati. Planirana je gradnja žičare na Medvednici, na potezu Dolje – Sljeme, koja bi zamijenila autobusni a dijelom i automobilski promet.

Predviđa se i rekonstrukcija postojeće i dogradnja drugog kolosijeka na željezničkim prugama Dugo Selo – Novska, Dugo Selo – Koprivnica – Botovo DG, te planiranje lokalne pruge Zagreb Gk – Domovinski most - Velika Gorica i Zdenčina – Pisarovina.

3.3.6. Zračni promet

Na teritoriju aglomeracije nalazi se Zračna luka Zagreb, po obujmu prometa putnika najveća u Republici Hrvatskoj. Značajna je za razvoj na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

U proteklom deset godišnjem razdoblju obujam putničkog prometa je oscilirao, izmjenjivala su se razdoblja rasta, pada i stagnacije prometa. Bez obzira na oscilacije u pojedinim godinama, u razdoblju od 2006. do 2015. promet je povećan s 1 728 439 putnika na 2 587 798 putnika godišnje. U 2015. je

porast obujma prometa putnika u odnosu na 2014. iznosio 6,5 %. U ukupnom prometu dominantan je udjel prometa s inozemstvom. Usporedbe radi zračne luke u nama susjednim zemljama imale su 2015. slijedeći obujam prometa putnika: Liszt Ferenc (Budimpešta) 10,3 milijuna putnika, Nikola Tesla (Beograd) 4,7 milijuna putnika, ZL Jožeta Pečnika (Ljubljana) 1,5 milijuna putnika. Najveće zračne luke EU pojedinačno su imale ukupan promet putnika u 2015. veći od 50 milijuna putnika (Heathrow, Shipol i druge).

Usko grlo u daljem razvoju je zgrada putničkog terminala, a nezadovoljavajuća je i prometna povezanost Grada Zagreba sa Zračnom lukom. Krajem 2013. započeli su radovi na izgradnji nove zgrade putničkog terminala, a puštanje u promet očekuje se 2017. Zračna luka zasad ima jednu uzletno – sletnu stazu, no zbog sigurnosnih razloga, a uz očekivani rast obujma prometa i zbog prometno tehnoloških razloga, potrebna je gradnja druge uzletno – sletne staze.

Grafikon 3. Promet putnika u Zračnoj luci Zagreb 2006. - 2015.

Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2014., podaci Međunarodne Zračne luke Zagreb, obrada Kelčec-Suhovec S.

Aerodrom Lučko nalazi se na zapadnom dijelu aglomeracije, između autoputa Zagreb – Ljubljana i Zagreb – Karlovac. Raspolaže s dvije travnate uzletno-sletne staze. Namijenjen je za operiranje manjih zrakoplova, zrakoplovnih jedrilica, zrakoplovno-sportskih letjelica, zrakoplovnih modela te skakanje padobranaca, a aerodrom koriste i helikopteri HRZ-a i MUP-a. Zbog nedostatka konstruktivnoga kolnika na uzletno-sletnim stazama i manevarskoj površini aerodrom se koristi za civilno letenje odnosno druge aktivnosti u sušnijim razdobljima odnosno u povoljnim meteorološkim uvjetima.

Aerodrom Zabok nalazi se između Grada Zaboka i Velikog Trgovišča, raspolaže s travnatom uzletno-sletnom stazom dužine 799 m. Namijenjen je za promet sportskih i turističkih zrakoplova. Moguće je produženje uzletno – sletne staze i gradnja konstruktivnog kolnika.

Postojeća letjelišta Buševec (Velika Gorica) i Štakorovec (Brckovljani) te planirana zračna luka u istraživanju Pisarovina i planirana letjelišta Cvetković (Jastrebarsko), Zaprešić, Veleševec (Orle), Lupoglav (Brckovljani) i Komin (Sv. Ivan Zelina).

Zaključno
Nakon puštanja u promet novog putničkog terminala MZLZ, najavljenog za prvi kvartal 2017., potrebno je poboljšati prometnu povezanost terminala s Gradom Zagrebom i pripremati dokumentaciju za izgradnju druge uzletno-sletne staze. Na aerodromima Lučko i Zabok potrebna je gradnja konstruktivnog kolnika na uzletno-sletnim stazama i manevarskim površinama.

3.3.7. Riječni promet

Na rijeci Savi ne postoji organiziran ni putnički ni teretni promet. Povremeno se u turističke svrhe organiziraju rafting plovidbe. Za riječnu luku u Rugvici izrađeno je idejno rješenje još 1973. ali u naravi ništa nije sagrađeno tako da zasad riječni plovni put Savom završava u Sisku. Rijeka Sava od Siska do Rugvice odgovara II klasi vodnog puta te od Rugvice do granice sa Slovenijom kao vodni put I. klase. Na dionicama riječnog toka gdje ne postoje mostovi za lokalni promet (od mosta Podsused do granice s Republikom Slovenijom i nizvodno od Domovinskog mosta u Zagrebu do granice teritorijalnog obuhvata aglomeracije) postoje skele za povezivanje lijeve i desne obale rijeke.
Rijeka Kupa je klasificirana kao državni vodni put na dionici od ušća Odre do Ozlja kao vodni put I. klase.

Zaključno
Prometna infrastruktura i sve sastavnice javnog putničkog prometa prilagođuju se osobama s invaliditetom no bez obzira na učinjeno, zbog neprilagođenih stajališta i neriješenog sučelja peron – vozilo, još uvijek na ni jednom stajalištu osoba u invalidskim kolicima ne može samostalno ući u vozilo javnog prijevoza.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepostojanje integriranog sustava javnog putničkog prijevoza Zagreba i okolnih županija ▪ nedovoljan kapacitet željezničkih pruga Zagreb – Karlovac i Zagreb – Sisak za intenzivniji gradski i prigradski promet, neodgovarajuće opremljena postojeća stajališta i nedovoljan broj stajališta na cijeloj mreži pruga, dijelom zastarjeli vozni park, nepostojanje pruge Podsused-Sveta Nedelja-Samobor-Bregana. ▪ nedostatak P+R infrastrukture uz stajališta i terminale javnog putničkog prometa ▪ intermodalni terminali nisu optimalno riješene prostorne i prometno tehnološke cjeline	▪ integrirani sustav javnog putničkog prijevoza Zagreba i okolnih županija ▪ dogradnja drugog kolosijeka na prugama Zagreb – Karlovac i Zagreb – Sisak, rekonstrukcija postojećih i gradnja novih željezničkih stajališta, modernizacija voznog parka za gradski i prigradski promet, gradnja pruge Podsused – Sveta Nedelja -Samobor – Bregana, rekonstrukcija i elektrifikacija pruga Zaprešić – Zabok i Zabok – Gornja Stubica ▪ povećanje učinkovitosti javnog putničkog prometa gradnjom autobusnih stajališta, autobusnih kolodvora, intermodalnih točaka i intermodalnih terminala sa P+R i B+R infrastrukturom

▪ niska putna brzina u tramvajskom prometu, nezadovoljavajuće stanje elektroenergetskog i tračničkog sustava ▪ nedostatak remiza i spremišta za vozila javnog putničkog prometa ▪ intenzivan automobilski i autobusni promet u Parku prirode Medvednica zbog nepostojanja žičare ▪ nizak stupanj prilagođenosti prometnog sustava osobama s invaliditetom ▪ nedostatak mostova na rijeci Savi ▪ nedostatak cestovnih obilaznica gradova i naselja ▪ potreba za rekonstrukcijom i modernizacijom postojeće cestovne mreže i gradnjom novih prometnica, uključivo pješačke staze, biciklističke staze, javnu rasvjetu i autobusna stajališta ▪ neodgovarajuća prometna povezanost Međunarodne zračne luke Zagreb sa gradom Zagrebom i gradom Velika Gorica, nepostojanje planova za izgradnju druge uzletno – sletne staze, zemljane uzletno-sletne staze i manevarske površine na aerodroma Lučko i Zabok ▪ međusobno nepovezana i nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura, nedovoljno razvijen sustav javnih bicikala ▪ nezadovoljavajuća sigurnost u prometu ▪ ne postoji Masterplan prometa Zagreba i susjednih županija ▪ nepovoljna struktura voznog parka općina i gradova s gledišta energetske učinkovitosti i zaštite okoliša	▪ izgradnja žičara na Medvednici ▪ poboljšanje sigurnosti cestovnog prometa s dugoročnim ciljem svođenja poginulih i stradalih osoba u prometnim nesrećama na nulu ▪ izgradnja cestovnih obilaznica gradova i naselja ▪ rekonstrukcija i modernizacija postojećih cestovnih prometnica uključivo sanacija klizišta kao i izgradnja novih prometnica uključivo pješačke staze, biciklističke staze i javnu rasvjetu ▪ izgradnja prometnica i komunalne infrastrukture u gospodarskim zonama ▪ izgradnja mostova na rijeci Savi ▪ bolja prometna povezanost Međunarodne zračne luke Zagreb sa gradom Zagrebom i naseljima izvan središta grada kao i gradom Velika Gorica, priprema dokumentacije za gradnju druge uzletno – sletne staze, uspostava regionalnog teretnog logističkog centra, ▪ gradnja konstruktivnoga kolnika na uzletno-sletnim stazama i manevarskim površinama aerodroma Lučko i Zabok, izgradnja letilišta ▪ rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove biciklističke infrastrukture u skladu s važećom regulativom, uspostava novih i unapređenje postojećih sustava javnih bicikala ▪ izgradnja biciklističko-cestovnih poligona za edukaciju učesnika u prometu s ciljem povećanja sigurnosti, promotivne aktivnosti radi popularizacije biciklističkog prometa i povećanja sigurnosti u prometu ▪ prilagodba javnog prometnog sustava osobama s invaliditetom ▪ modernizacija i proširenje tramvajskog i autobusnog voznog parka s naglaskom na energetsku učinkovitost i dostupnost za osobe s invaliditetom ▪ poboljšanje voznog parka JLS nabavom energetski učinkovitih vozila, uspostava mreže punionica za vozila na električni

	pogon ▪ proširenje tramvajske i autobusne mreže, gradnja remiza i spremišta za vozila javnog putničkog prijevoza ▪ unapređenje elektroenergetskog i skretničkog sustava tramvajske mreže, unapređenje kolosiječnih dionica s izrazito povećanom bukom i vibracijama ▪ izrada Masterplana prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko – zagorske županije

3.3.8. Elektronička komunikacijska infrastruktura

Elektronička komunikacijska infrastruktura i povezana oprema je pripadajuća infrastruktura povezana s elektroničkom komunikacijskom mrežom i/ili elektroničkom komunikacijskom uslugom, koja omogućuje ili podržava pružanje usluga putem te mreže i/ili usluge, što osobito obuhvaća kabelsku kanalizaciju, antenske stupove, zgrade i druge pripadajuće građevine i opremu, te sustave uvjetovanog pristupa i elektroničke programske vodiče. (http://www.hakom.hr/default.aspx?id=152)

Prema podacima HAKOM-a na području UAZ-a započela je izgradnja svjetlovodne mreže i to na središnjem području UAZ-a na 11 lokacija (Draškovičeva, Centar IV, Sloboština, Poljanice, Središće, Vrbani, Sopot, Trnsko, Siget, Utrine, Zaprođe). (http://bbzone.hakom.hr/hr-HR/SvjetlovodnaMreza)

Na području UAZ-a osigurana je dostupnost širokopojasnog pristupa (bez mreža pokretnih komunikacija) slijedećih brzina:

- Više od 100 MBit/s na središnjem prostoru UAZ-a i djelomično na područje sjevernog dijela UAZ-a.

- Više od 30 do 100 MBit/s točkasto na središnjem, južnom i istočnom i zapadnom dijelu UAZ-a.
- Više od 2 do 30 MBit/s kao dominantna pokrivenost područja UAZ-a (osim središnjega prostora UAZ-a)

Za koja operateri imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa internetu putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operateri mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu pristupnu širokopojasnu infrastrkuturu.

Na području UAZ-a operateri imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa brzinama većim od 30 do 100 MBit/s na pretežitom dijelu UAZ-a, a na preostalom dijelu brzinom većom od 2 do 30 MBit/s. Pristup se omogućuje putem vlastite infrastrukture koja obuhvaća sve tehnologije i područja na kojima pojedini operateri mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu pristupnu širokopojasnu infrastrukturu.

Sukladno EU Digital Agendi 2020 koja kao krovni strateški dokument razvoja brzog i kvalitetnog pristupa Internetu potencira korištenje benefita digitalnog jedinstvenog tržišta za Europu kroz konkretne ciljeve za dostupnost širokopojasnog pristupa u razdoblju do kraja 2020. u dva ključna segmenta:

- ostvarenje opće pokrivenosti (100% stanovništva EU) širokopojasnim pristupom minimalne brzine 30 Mbit/s,
- barem 50% kućanstava EU ima pretplatu na širokopojasni pristup minimalne brzine 100 Mbit/s.

Na prostoru UAZ-a određeni postotak kućanstava ima ugovoreni nepokretni širokopojasni pristup (brzine 2 Mbit/s i veće) kako slijedi:

- 15-30% kućanstva na na prostoru JLS-a: Pokupsko i Orle.
- 30-45% kućanstava na prostoru JLS-a: Kravarsko, Rugvica, Brckovljani, Marija Bistrica, Gornja Stubica, Donja Stubica, Stubičke Toplice, Veliko Trgovišće i Zabok.
- 45-55% kućanstava na prostoru JLS-a: Pisarovina, Klinča Sela, Jastrabarsko, Samobor, Sveta Nedjelja, Stupnik, Brdovec, Marija Gorica, Pušća, Bistra, Jakovlje, Luka, Oroslavje, Sveti Ivan Zelina i prostor južnog i sjeveroistočnog dijela Grada Zagreba.
- 55-70% kućanstava na prostoru JLS-a: Velika Gorica, Dugo Selo i na prostoru sjevernog i istočnog dijela grada Zagreba.
- 70-85% kućanstava na prostoru središnjeg i jugozapadnog dijela Grada Zagreba.

Na područjima na kojima trenutno ne postoji širokopojasni pristup mreži niti dostatan komercijalni interes za ulaganja, prihvatljiv je za financiranje iz EU fondova. Početkom 2016. godine usvojen je Okvirni nacionalni program Republike Hrvatske za razvoj pristupne širokopojasne infrastrukture na područjima gdje ne postoji komercijalni interes operatora – ONP te se očekuje skorašnje raspisivanje natječaja za prijavu projekata.

Na području Krapinsko-zagorske županije telekomunikacijske usluge obavlja više operatera, a dobru pokrivenost signalom pokretne mreže također imaju gotovo imaju svi operateri na tržištu. Broj instaliranih priključaka na 100 stanovnika je 39 dok broj uključenih stanovnika iznosi 31.

Razvoj širokopojasnih usluga od iznimnog je značenja za gospodarski razvoj Republike Hrvatske te od ključne važnosti za omogućivanje stvaranja društva znanja, a usluge širokopojasnog pristupa osobito su značajne na području rada i poslovanja (e-uprava, e-poslovanje, itd.) i obrazovanja. Ostvarivanje

cilja od 75% dostupnosti nepokretnih priključaka širokopojasnog pristupa bit će teško ostvarivo bez značajnog udjela financiranja države te lokalne i područne (regionalne) samouprave. Stoga je za razvoj županije ključno uključivanje i lokalne i područne (regionalne) samouprave koja integriranom izgradnjom infrastrukture može značajno smanjiti troškove, osobito u slučaju kada se radi o novim mrežama koje se temelje na svjetlovodnoj tehnologiji. Prema podacima HAKOM-a, iako broj i gustoća širokopojasnih priključaka na području Krapinsko-zagorske županije kontinuirano rastu (primjerice, u 2012. broj priključaka veći je za 81 % u odnosu na 2008. godinu) to je još uvijek ispod nacionalnog prosjeka. Kako je vidljivo u grafu, koncem 2012. godine prosjek gustoće širokopojasnih priključaka u Republici Hrvatskoj bio je 20,78 %, dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji to 15,43 %.

Temeljem podataka HAKOM-a o operatorima pokretnih komunikacija razvidno je da na području UAZ-a postoji znatni broj lokacija s postojećim samostojećim antenskim stupovima, te da se za područje planiraju brojne nove elektroničke komunikacijske zone.

RAZVOJNI PROBLEMI

- nedovoljna pokrivenost signalom pokretnih mreža u pograničnom području postojeća telekomunikacijska infrastruktura nedovoljna za daljnje podržavanje rasta usluga
- bitno smanjena ulaganja u razvoj i unaprijeđene fiksne pristupne mreže
- netransparentan i nepovoljan model pristupa postojećoj telekomunikacijskoj infrastrukturi - svi telekom operatori nemaju pristup do svakog potencijalnog krajnjeg korisnika i obrnuto
- brzine pristupa Internetu i omjer cijene i kvalitete nisu zadovoljavajuće
- krajnji korisnici nezadovoljni postojećom ponudom elektroničkih komunikacijskih usluga
- optička pristupna tehnologija prisutna u zanemarivom postotku (ispod 0.61% ukupne pristupne infrastrukture)
- ne postoji infrastrukturni temelj za učinkovita smart city i smart grid rješenja

RAZVOJNE POTREBE

- daljnje unapređivanje telekomunikacijske mreže i dostupnosti korisnicima
- razvoj širokopojasnog interneta
- optimizirati i unaprijediti elektroničku komunikacijsku infrastrukturu na cijelom području UAZ-a, te omogućiti dostupnost svim korisnicima
- osigurati kvalitetne preduvjete za poticanje ulaganja u elektroničku komunikacijsku infrastrukturu
- ubrzati tehnološki razvoj nepokretne širokopojasne mreže na području Grada Zagreba realizacijom dugovječne transmisijske infrastrukture distribucijskog dijela pristupnih mreža nove generacije
- stimulirati širu i učinkovitiju primjenu postojećih te razvoj i primjenu novih, mrežno-zahtjevnijih širokopojasnih usluga za javne, poslovne i privatne korisnike, povećavajući kvalitetu života građana i učinkovitost javnih i gospodarskih subjekata
- uspostaviti infrastrukturu za nadzor zagrebačkih komunalnih, prometnih i sigurnosnih sustava i upravljanje istima

	▪ realizirati model otvorenog pristupa fizičkoj infrastrukturi svjetlovodnih distribucijskih mreža, kojim se svakom krajnjem korisniku omogućuje slobodan izbor najpovoljnijeg operatora, a svakom operatoru usluga pristupa po jednakim i transparentnim uvjetima ▪ OP 2014-2020: ▪ Daljnji razvoj širokopojasnog pristupa i iskorak prema mrežama velikih brzina i podrška prihvaćanju novih tehnologija i mreža za digitalno gospodarstvo

3.4. URBANI PIJEVOZ

3.4.1. Javni putnički promet

Javni putnički promet (JPP) obavljaju:

- na području cijele aglomeracije željeznički putnički promet obavlja HŽ Putnički promet d.o.o., a prugama upravlja HŽ Infrasrtuktura d.o.o. Oba poduzeća su u 100% vlasništvu Vlade RH
- na području Zagreba tramvajski promet obavlja Zagrebački Holding d.o.o, podružnica ZET. Zagrebački holding je u 100% vlasništvu Grada Zagreba
- na području cijele aglomeracije autobusni promet obavljaju Zagrebački Holding d.o.o, podružnica Zagrebački električni tramvaj (ZET) i privatni autoprijevoznici: Presečki grupa d.o.o.,Meštrović prijevoz d.o.o., Samoborček d.o.o., Autoturist Samobor d.o.o., Čazmatrans Nova d.o.o. i TM-Croatiatrans d.o.o.

Od 1992. počeo je intenzivniji prigradsko-gradski prijevoz željeznicom na području aglomeracije. Obujam prometa bio je u kontinuiranom porastu do 2009. Manji pad broja prevezenih putnika nastupio je 2010., a nakon ukidanja zajedničkog tarifnog modela ZET – HŽ koji je funkcionirao uz financijsku potporu Grada Zagreba, nastupio je drastičan pad broja prevezenih putnika u razdoblju 2011.- 2015. Jednokolosiječna željeznička pruga Harmica – Kumrovec 2000. je zbog dotrajalosti zatvorena za promet a prijevoz putnika obavlja se autobusom (Meštrović prijevoz d.o.o.).

Tramvajska mreža u Zagrebu ima 58 km dvokolosiječnih pruga, širine kolosijeka1000 mm. Na mreži je 256 stajališta a organizirano je 15 dnevnih i 4 noćne linije. Pruge su elektrificirane istosmjernom strujom napona 600 V. Stanje elektroenergetskog sustava nije zadovoljavajuće (ispravljačke i transformatorske stanice, pojni i povratni energetski vodovi, kontaktna mreža). Za smještaj i održavanje tramvaja postoje dvije remize, Trešnjevka na zapadu grada i Dubrava na istoku grada. Oko 40% kolosijeka nije fizički odvojeno od automobilskog prometa pa brzina i točnost tramvajskog prometa u velikoj mjeri ovise o gustoći automobilskog prometa. Putna brzina na tramvajskoj mreži je niska i u prosjeku iznosi oko 13 km/h, zbog stanja kolosijeka na pojedinim dionicama mreže izrazito su povečane buka i vibracije. Za brzinu i redovitost tramvajskog prometa značajna je i činjenica da na semaforski reguliranim raskrižjima tramvaji nemaju prednost. Krajem 2015. u voznom parku ZET-a

bilo je ukupno 334 tramvajskih vozila, od toga je bilo 275 motornih kola i 59 prikolica. Od 275 motornih kola 142 vozila su suvremeni niskopodni tramvaji.

ZET obavlja autobusni promet na područjima gradova Zagreb, Velika Gorica i Zaprešić te na području općina Bistra, Luka, Stupnik i Klinča Sela, ukupno na 133 dnevne i 4 noćne linije. Na cijeloj mreži ima ukupno 2103 stajališta. Smještaj i održavanje autobusa obavlja se u garažama Podsused, Dubrava i Velika Gorica.

Grafikon 4. Broj prevezenih putnika vozilima ZET-a 2004. – 2015.

Izvor: Statistički ljetopis grada Zagreba 2014 i Zagrebački holding d.o.o., podružnica ZET, obrada Kelčec-Suhovec S.

Krajem 2015. u voznom parku ZET-a bilo je ukupno 411 autobusa, od toga 76 autobusa na plinski pogon a ostali na pogon dizl gorivom. U sklopu autobusne garaže Podsused 2013. je sagrađena punionica stlačenog prirodnog plina. Međugradski i međunarodni autobusni promet odvija se preko Autobusnog kolodvora Zagreb koji zadnjih godina bilježi rast broja putnika za oko 3% na godišnjoj razini.

U razdoblju 2004.-2015. najveći broj prevezenih putnika u tramvajskom i autobusnom prometu ostvaren je 2007.; zatim je u razdoblju do 2011. uslijedio pad broja prevezenih putnika, a od 2012. – 2015. broj prevezenih putnika bio je u blagom porastu. Elektronska naplata karata u tramvajskom i autobusnom prometu uvedena je 2012. Uveden je sustav za pozicioniranje vozila na mreži a u tijeku je opremanje tramvajskih i autobusnih stajališta informacijskim ekranima koji pokazuju vrijeme dolaska vozila na pojedinoj liniji. Do konca 2015. informacijskim ekranima bilo je opremljeno 88 tramvajskih stajališta, 53 autobusna stajališta i 9 terminala. U tramvajima je uvedena vizualna i zvučna najava stajališta.

Na autobusnoj mreži UAZ-a velik broj stajališta je bez odgovarajućih ugibališta, stajališnih perona, nadstrešnica, rasvjete i informacijske opreme.

Integrirani JPP na području aglomeracije ne postoji, no Grad Zagreb, Krapinsko-zagorska i Zagrebačka županija potpisali su 2012. sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno-prijevozničkoj uniji. Trgovačko društvo Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o., sa zadatkom provedbe Sporazuma, osnovano je 2014. U tijeku je izrada potrebnih potprojekata a implementacija se očekuje u razdoblju do 2020. Također, u završnoj fazi je priprema za izradu prve faze Master plana prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko zagorske županije.

Intermodalni putnički terminali su objekti na kojima se sučeljava više prometnih podsustava i linija javnog putničkog prometa. Korisnik tu može započeti ili završiti putovanje JPP-om i koristiti prateće usluge (ugostiteljske, trgovačke i sl) ako je terminal za to opremljen. Mjesta na kojima su stajališta barem dva podsustava JPP-a (čime je omogućen neposredan prelazak s jednog podsustava na drugi) mogu se smatrati intermodalnim točkama. Na području aglomeracije postoje intermodalni putnički terminali i velik broj intermodalnih točaka. Osim Međunarodne zračne luke Zagreb terminali su vezani uz željezničke kolodvore: Zagreb Glavni kolodvor, Zapadni kolodvor, kolodvore Sesvete, Dugo Selo, Zaprešić i Zabok, a u središtu aglomeracije i uz gotovo sve krajnje točke tramvajske mreže. Zajednička karakteristika terminala na željezničkim kolodvorima je da nisu nastajali kao jedinstveno projektirana i sagrađena cjelina već kroz sukcesivnu dogradnju, te da nisu adekvatno opremljeni P+R i B+R infrastrukturom. Sukcesivna dogradnja terminala ima za posljedicu duge puteve kretanja korisnika kod prelaženja s jednog prijevoznog sredstva na drugo.

Zaključno

Javni putnički promet na području UAZ ne funkcionira kao jedinstvena i integrirana cjelina, željeznički tramvajski i autobusni podsustavi samo su djelomično usklađeni a jedinstveni informacijski i tarifni sustav ne postoji. Nedostaje suvremenih intermodalnih terminala opremljenih P+R i B+R infrastrukturom. Grad Zagreb, Krapinsko-zagorska i Zagrebačka županija potpisali su 2012. sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno-prijevozničkoj uniji. Trgovačko društvo Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o., sa zadatkom provedbe Sporazuma, osnovano je 2014. U tijeku je izrada potrebnih potprojekata a implementacija se očekuje u razdoblju do 2020. Potrebno je proširenje i modernizacija tramvajske i autobusne mreže i voznog parka. Radi unapređenja javnog putničkog prometa potrebna je gradnja tračničke veze Zagreb – MZLZ – Velika Gorica i Podsused – Sveta Nedjelja - Samobor - Bregana.

3.4.2. Vozni park jedinica lokalne samouprave

Od 30 JLS uključenih u UAZ 20 ih ima jedan ili više osobnih automobila, pet JLS ima samo radna ili teretna vozila a pet JLS nema nikakvih vozila u vlasništvu ni u najmu. Od 20 JLS koje imaju osobne automobile 14 JLS ima i radna ili teretna vozila (kamion, traktor, rovokopač, bager, čistilica) a tri JLS imaju i mopede i motocikle. U kategoriji mopeda i motocikla dva su na benzinski a sedam na elektropogon. Sva radna i teretna vozila su na pogon dizl gorivom a od osobnih vozila samo jedno je na hibridni pogon, a sva ostala su na benzinski i dizl pogon. Raspon starosti osobnih automobila kreće se od jedne do dvadeset godina a raspon starosti teretnih i radnih vozila od jedne do dvadesetšest godina.
Struktura voznog parka općina i gradova s gledišta energetske učinkovitosti je nepovoljna.

Zaključno

Od 30 JLS uključenih u UAZ 20 ih ima jedan ili više osobnih automobila, pet JLS ima samo radna ili teretna vozila a pet JLS nema nikakvih vozila u vlasništvu ni u najmu. Starost osobnih automobila je u rasponu od jedne do dvadeset godina. Struktura voznog parka općina i gradova s gledišta energetske učinkovitosti je nepovoljna. Ni jedan osobni automobil nije na plinski pogon, ni elektropogon a samo jedno vozilo je na hibridni pogon. Sedam mopeda i motocikla je na elektropogon.

3.4.3. Dostupnost prometnog sustava za osobe s invaliditetom

Prometna infrastruktura i prijevozna sredstva dimenzionirani su prema ljudskim značajkama, i to, u pravilu, po normama koje odgovaraju prosječnom čovjeku. Značajke svake osobe odstupaju od prosjeka, tako da osobe s invaliditetom teško mogu ili nikako ne mogu samostalno koristiti pojedine dijelove prometnog sustava. Da bi osobe s invaliditetom mogle koristiti javni putnički promet potrebno je da su sve karike u lancu JPP-a tome prilagođene. To podrazumijeva prilagođenost informacijskog sustava, pješačkih površina, stajališta i terminala, prijevoznih sredstava i obučenost osoblja. Na području aglomeracije postoje barijere u svim karikama JPP-a.

Shema 2. Dostupnost osnovnih karika u lancu JPP-a

Izvor: Kelčec-Suhovec S.

Pješačenje je početni i završni dio svakog putovanja, a da bi se moglo obaviti potrebno je da su pješački hodnici i druge javne površine bez barijera za osobe u invalidskim kolicima i osobe s bijelim štapom. Jedna od osnovnih pretpostavki su ugrađeni spušteni rubnjaci na mjestima za prelaženje kolnika i frekventna raskrižja opremljena semaforima sa zvučnim uređajima.

Da bi raskrižja i obilježeni pješački prijelazi preko kolnika izvan raskrižja bili dostupni osobama u invalidskim kolicima rubnjaci na mjestima prelaženja trebaju biti spušteni na 3 cm iznad kolnika. Ta

visinska razlika je dovoljno mala da omogući prolaz osobi u invalidskim kolicima a dovoljno visoka da omogući slijepoj osobi detekciju prijelaza pomoću štapa.

Prema kriteriju spuštenih rubnjaka raskrižja u središtima gradova i naselja pretežito su dostupna, no od središta prema periferiji sve manje raskrižja je uređeno na taj način. Može se konstatirati da je ritam prilagođavanja raskrižja prespor. Naime, usklađenje visinskih odnosa pješačkog hodnika i kolnika na mjestu prelaženja kolnika Republici Hrvatskoj obveza je još od 1982.(3), dakle više od trideset godina, pa je opravdano očekivati da su sva raskrižja u gradovima i naseljima dostupna osobama u invalidskim kolicima.

Na području Zagreba organiziran je poseban prijevoz za osobe koje se kreću u invalidskim kolicima i osobe s teškim motoričkim smetnjama, kao i za djecu s teškoćama u razvoju. Prijevoz obavlja Zagrebački holding d.o.o., podružnica ZET u koordinaciji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Za prijevoz se koriste specijalizirana kombi vozila i to za ishodišta i odredišta unutar administrativnih granica Grada Zagreba i do Zračne luke Zagreb. Prijevoz funkcionira

radnim danom od 6.00 do 24.00 sata, subotom, nedjeljom i blagdanom od 8.00 do 24.00 sata, s tim se treba telefonom najaviti dan ranije kod dispečera ZET-a. Za korisnike je prijevoz besplatan a osoba u pratnji plaća redovnu voznu kartu. Prijevoz se koristi za odlazak na posao, terapiju, rekreaciju, predškolske i školske ustanove. Zagrebački holding d.o.o., podružnica ZET, na osnovu godišnjih ugovora o sufinanciranju obavlja prijevoz osoba s invaliditetom za općine Brdovec i Jakovlje i gradove Dugo Selo i Sveta Nedjelja.

Barijere u JPP-u postupno se eliminiraju kroz gradnju novih i prilagodbu postojećih javnih pješačkih površina (spušteni rubnjaci, zvučna i taktilna signalizacija za slijepe i slabovidne osobe u zonama raskrižja i drugo), modernizaciju željezničkog, tramvajskog i autobusnog voznog parka niskopodnim vozilima, prilagodbom informacijskog sustava (informacije putem interneta, zvučna i vizualna najava vozila

---

(3) Pravilnik o sprečavanju stvaranja urbanističko arhitektonskih barijera, 1982., kasnije dopunjavan i mijenjan. Aktualan je Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, NN 78/13

Slika 2. Dostupnost raskrižja u središtu Zagreba za osobe u invalidskim kolicima

Izvor: Kelčec-Suhovec S.

na stajalištima). Najmanje je učinjeno na prilagodbi peronske infrastrukture, tako da bez obzira na niskopodna vozila sučelje vozilo – peron nije riješeno ni u jednom podsustavu JPP-a.

ZaključnoPrometna infrastruktura i sve sastavnice javnog putničkog prometa prilagođuju se osobama s invaliditetom no bez obzira na učinjeno, zbog neprilagođenih stajališta i neriješenog sučelja peron – vozilo, još uvijek na ni jednom stajalištu osoba u invalidskim kolicima ne može samostalno ući u vozilo javnog prijevoza.

3.5. PROSTOR

3.5.1. Prostorno uređenje

Na prostoru Grada Zagreba su (2011.) prema udjelima u ukupnoj površini, najzastupljenije (37,3%) razne kategorije poljoprivrednih namjena i zaštitnog zelenila (uz prisustvo neuređenih, odnosno površina neprivedenih planiranoj namjeni), zatim šume (33,6%), te stambena i mješovita namjena (14,1%), koja zajedno sa gospodarstvom, prometom, infrastrukturom, javnom i društvenom namjenom, sportom i rekreacijom, javnim zelenim površinama, grobljima i posebnom namjenom čini ukupno 26,9 % površine Grada.

Prikaz: Stvarno korištenja prostora Grada Zagreba 2011.

Prikaz korištenja prostora Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, prosinac 2011.

Usporedna analiza stvarnog korištenja prostora po gradskim četvrtima ukazuje na značajne razlike odražavajući tako i razlike u prostornom identitetu, od udjela u zastupljenosti namjena tipičnog urbanog, do suburbanog i ruralnog karaktera, što ukazuje i na potrebu različitog pristupa u planiranju njihova razvoja temeljenog na različitom i specifičnom vrijednosnom sustavu.
Dosadašnji razvoj Grada, ne odražavajući uvijek i stvarne potrebe, odvijao se pretežito širenjem zona za građenje na neizgrađena, često vrijedna zelena područja, čime su znatno opterećivani komunalni, prometni i drugi javni sustavi te okoliš, krajobraz biološka raznolikost. Također je prisutna pojava povećanja površina namijenjenog stanovanju u uvjetima približno istog broja stanovnika. U urbanom području Grada Zagreba u razdoblju od 1986. do 2011. broj stanovnika porastao je za 5 %, dok se površina koja se koristi za stambene i mješovite funkcije povećala za 33%. Pri tome su površine za gradnju dobivena nastale najvećim dijelom prenamjenom postojećih neizgrađenih zelenih područja (83%), a tek manjim dijelom prenamjenom drugih načina korištenja prostora (17%).

Prostorno - planska dokumentacija. Prostorni razvoj Grada Zagreba reguliran je sljedećim prostornim planovima*:

- Državne razine: Prostorni plan Park prirode Medvednica, kojim se regulira prostorno uređenje područja posebnih obilježja, ukupne površine 17.938 ha;
- Područne (regionalne) razine: Prostorni plan Grada Zagreba, kojim se regulira prostorno uređenje cjelokupnog prostora Grada Zagreba sa 70 naselja, ukupne površine 64.132 ha;
- Lokalne razine: Generalni urbanistički plan grada Zagreba, kojim se regulira prostorno uređenje naselja grad Zagreb, ukupne površine 22.000 ha;

Navedenim planovima određena je osnovna planirana namjena površina/prostora područja Grada Zagreba koju čine: poljoprivreda, zaštitno zelenilo, neuređeno, ostalo (29,4%), šume (28.7%), stambena i mješovita namjena (20,3%), javne zelene površine (5,7%), promet (4,3%), gospodarska namjena (3,8%) i dr. Približno je trećina površina Grada Zagreba planirana za gradnju, a dvije su trećine planirane za šumarstvo, poljoprivredu, javne i zaštitne zelene površine, prometne površine, vode i vodne dobro i sl.

Za neuređene dijelove prostora na kojima se planira nova regulacija ili potpuna transformacija postojeće izgrađene strukture predviđena je izrada urbanističkih planova uređenja područne (regionalne) i lokalne razine – ukupno 229.
Urbane gustoće su važan alat u planiranju prostora, temeljen na podacima o korištenju prostora i podacima o broju stanovnika iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova. Gustoća stanovanja predstavlja odnos broja stanovnika i površine stambenih i širih stambenih funkcija (stambena i mješovita namjena, javne zelene površine susjedstva, osnovne škole, vrtići, vjerska namjena, tržnice i trgovi) i daje relevantnije podatke za potrebe planiranja.
Analizom je ustanovljeno da je prosječna gustoća stanovništva Grada Zagreba 12,3 stanovnika po hektaru, a gustoća stanovanja 81,4 stanovnika po hektaru.

Problem nelegalne gradnje na širem gradskom prostoru pojavljuje se u svim oblicima: od točkastih iznimki do čitavih enklava – naselja, te u slučajevima koji gabaritima i ostalim parametrima odstupaju od utvrđenih urbanih pravila do gradnje na površinama koje su planskom dokumentacijom predviđene kao negradive.

Važan prometno-geografski položaj daje Gradu iznimno mjesto u sustavu europskih metropola i velikih gradova i u integriranju hrvatskoga prostora. Ta se vrijednost danas ogleda u mjestu u sustavu europskih prometnih mreža.

Važna je uloga Grada kao "središta regije", shvaćajući regiju kao fleksibilan prostor određen intenzitetom međuodnosa. Iz toga prostora Zagreb dobiva dio potrebnih prirodnih resursa (crpilišta, mineralne sirovine, ...), hrane, stanovništva koje dnevno migrira u Grad na rad, radi školovanja i sl.. U tom prostoru Zagreb najintenzivnije ostvaruje potrebe za boravkom u prirodi, rekreacijom, sekundarnim stanovanjem. U tom su prostoru neki važni infrastrukturni objekti, npr. zračna luka. Funkcionalnu povezanost pokazuje i intenzitet dnevnih migracija, procesa suburbanizacije i satelizacije određenoga manjeg broja naselja u zagrebačkoj okolici. Tim procesima Zagreb podupire i poboljšava osobnu i obiteljsku perspektivu stanovnika tih područja, pridonoseći stabilnosti naseljenosti. Prema tome, dio prostorno razvojnih potencijala i potreba Zagreb će i dalje nužno

ostvarivati izvan svoga administrativnog teritorija, što nameće koordinirano planiranje temeljnih razvojnih usmjerenja.

Za sve općine i gradove Zagrebačke županije izrađeni su i doneseni prostorni planovi uređenja.
Blizina Zagreba i posljedična intenzivna imigracija uzrok su povećanom intenzitetu urbanizacijskih procesa, a u postojećim uvjetima nedovoljno učinkovitog sustava upravljanja prostorom intenzivnija urbanizacija znači i naglašeniji problem nelegalne/„divlje“ i/ili nekvalitetno planirane legalne izgradnje.
To je rezultiralo prilično kaotičnom strukturom naselja. U prostorima Županije udaljenijim od Zagreba dogodio se obratan proces koji je donio depopulaciju i zamiranje aktivnosti.
Udio građevinskih površina u ukupnoj površini Županije je oko 15 %, a po JLS taj udio ide oko od 3 do oko 30%.
U vezi sa zaustavljanjem prenamjene poljoprivrednog i šumskog zemljišta u Prostornom planu Županije (PPZŽ) je ograničena ukupna površina građevinskih područja na onu površinu koja je stajala u prostornim planovima općina i gradova u veljači 2002. godine, kad je donesen PPZŽ. Kasnijim izmjenama PPZŽ dopušteno je da se ta površina nešto poveća u posebnim uvjetima, za gospodarske namjene (za 10-25% površina tih namjena). Građevinska područja se mogu preplanirati ali se njihova ukupna površina u JLS ne može povećati. Za gradnju se ne može planirati najkvalitetnije poljoprivredno niti šumsko zemljište, osim za infrastrukturu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Ograničeni prostorni resursi ▪ Prevladavajući postojeći model prostornog razvoja širenjem u neizgrađena područja ▪ Spora realizacija urbanističkih planova prostornog uređenja lokalne razine ▪ Zanemareno donošenje urbanističkih planova javnih površina (sport, rekreacija, zelenilo, krajobraz) ▪ Neusklađenost urbanih gustoća i komunalne opremljenosti u nekim područjima ▪ Planiranje zona visoke gustoće u rubnim gradskim zonama nedovoljne komunalne opremljenosti ▪ Individualna stambena gradnja na gradskim rubovima neracionalna je za komunalno opremanje ▪ Bespravna gradnja	▪ Održivo planiranje prostornog razvoja ▪ Potrebno je razvoj čim više zasnivati na prenamjeni ranije korištenih i napuštenih područja – brownfield ▪ Planiranje funkcionalne pristupačnosti za različite skupine (djecu, starije osobe i osobe smanjenih sposobnosti i pokretljivosti) ▪ Potrebno je dati naglasak na instrumente realizacije prostorno planske dokumentacije ▪ Donošenje urbanističkih planova uređenja lokalne razine u skladu s potrebama društva u cjelini, a naročito za javne površine ▪ Izrada kataloga urbanih gustoća ▪ Planirane urbane gustoće uskladiti s mogućnostima komunalnog opremanja, odrediti minimalne i maksimalne gustoće ▪ Nadzor i urbana sanacija bespravne gradnje ▪ Utvrđivanje građevnih čestica legaliziranih građevina

3.5.2. Strateški projekti urbane aglomeracije

Strateški projekti definirani razvojnim dokumentima unutar prostora Urbane aglomeracije pojavljuju se na dvije razine: lokalnoj – kao projekti jedinica lokalne samouprave, gradova i općina i projekti

jedinica regionalne samouprave – županija, a neki i na razini države. Na svakoj od ovih razina oni najdirektnije doprinose realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera.

Strateški projekti definirani razvojnim dokumentima unutar prostora Urbane aglomeracije pojavljuju se na dvije razine: lokalnoj – kao projekti jedinica lokalne samouprave, gradova i općina i projekti jedinica regionalne samouprave – županija. Na svakoj od ove dvije razine oni najdirektnije doprinose realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera.

Na razini Urbane aglomeracije Zagreb, kao novog prostornog entiteta, kroz proces savjetovanja i dogovaranja do ove faze su predloženi sljedeći projekti (proces definiranja je i dalje u tijeku) od značaja za cijeli prostor Aglomeracije, s izrazito izraženim javnim interesom i utjecajem na unapređenje kvalitete života stanovnika i prostora, usmjereni ka mogućnosti korištenja sredstava iz međunarodnog okruženja i doprinosu uloge Aglomeracije realizaciji ciljeva Europe 2020, Operativnih programa i realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera Aglomeracije: Zagrebački velesajam, blok Badel, kompleksi Zagrepčanka, Gredelj, Paromlin, Vojna bolnica Vlaška, Sveučilišna bolnica, Intermodalni putnički terminal Sava-sjever, Light rail veza 'grad - zračna luka Zagreb', Željeznička pruga Podsused-Sveta Nedjelja-Samobor-Perivoj, Integrirani sustav javnog prijevoza putnika, Žičara Sljeme, Razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje, Sveučilišni kampus Borongaj, Terme Blato, Zoološki vrt, Zagrebački velesajam, Sanacija odlagališta Jakuševec, Program Sava, Mostovi preko rijeka u obuhvatu UAZ, opskrba pitkom vodom istočnog dijela Zagrebačke županije i sustava odvodnje otpadnih voda Dugo Selo – Rugvica, Specijalna bolnica za kronične dječje bolesti Gornja Bistra.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Prevelik broj gradskih projekata ▪ Sustav u kojem zasebno egzistiraju različite liste gradskih projekata i prioriteta vezane uz pojedine sektore ▪ Nejasni kriteriji po kojima se definira gradski projekt ▪ Nedovoljno razrađen sustav pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ Nedostatak vlastitih financijskih sredstava ▪ Nedovoljni kapaciteti gradske administracije za provedbu strateških gradskih projekata ▪ Niska razina uključenosti javnosti	▪ Ponovo definirati što je gradski projekt ▪ Utvrditi uvjete za definiranje projekta kao strateškog: u prostorno-plansku dokumentaciju i važeće propise uvesti predložene izmjene ▪ Utvrditi proceduru pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ Istražiti mogućnosti financiranja projekata (javno-privatno partnerstvo, EU fondovi itd.) ▪ Jačanje kapaciteta za provedbu ▪ Uspostaviti partnerski i participativni pristup s poslovnim i civilnim sektorom

3.5.3. Naseljenost, naselja, sustav središnjih naselja

Naseljenost

Dinamičan razvoj grada Zagreba kroz čitavo razdoblje 20. stoljeća posljedica je ekonomskog razvoja, prije svega sekundarnih i tercijarnih djelatnosti, i posljedično imigracije iz ruralnih područja Hrvatske i iz drugih uglavnom slabije razvijenih republika bivše Jugoslavije. Od 1970-ih u gradskoj je regiji prisutan trend bržeg rasta stanovništva u okolici od matičnoga grada. Posljedica je to planske

stanogradnje u satelitskim gradovima (Sesvetama, Velikoj Gorici, Dugom Selu, Zaprešiću i Samoboru), koji imaju najbrži apsolutni i relativni rast stanovništva.

Razdoblje tranzicije donosi promjene. Gradska regija ulazi u fazu apsolutne decentralizacije. Broj stanovnika matičnog grada se smanjuje, a porast bilježe okolica i gradska regija u cjelini. U demografskom i funkcionalnom smislu započinje proces satelitizacije. Iako je 2/3 stanovništva koncentrirano u matičnom gradu, težište populacijskog rasta već je nekoliko desetljeća na gradskoj okolici, posebice u satelitskim gradovima, koji okupljaju oko 40% stanovništva okolice. Zamjetan porast broja stanovnika je u naseljima na rubu grada u svim dijelovima regije, uz važnije prometnice u zapadnom i južnom, zatim na osovini Sesvete-Dugo Selo u istočnom i na osovini Zagreb-Velika Gorica u jugoistočnom dijelu regije.

Krapinsko-zagorska županija jedno je od najgušće naseljenih područja u Republici Hrvatskoj. Gustoća stanovanja iznosi 115,9 stanovnika/km2 (državni prosjek 84 stanovnika/km2). Najgušće su naseljena gradska područja Oroslavje, Zabok (gustoća veća od 200 stanovnika/km2).

Broj stanovnika u gradovima Krapinsko-zagorske županije uključuje i stanovnike naselja sa izrazito seoskim obilježjima, dok u urbaniziranom području općina i gradova živi oko 24 % ukupnog broja stanovnika Županije.

Porast broja stanovnika kontinuirano je prisutan u svim urbaniziranim naseljima gradova i općina Županije dok je smanjenje prisutno u seoskim naseljima.

Zagrebačka županija (ZŽ) s površinom od 3.058 km2 (5,4% površine RH) i 309.696 (oko 7%) stanovnika jedna je od prostorno većih i gušće naseljenih hrvatskih županija.

Najvažnije je obilježje geografskog položaja ZŽ to što je ona najbliža prostorna periferija metropole, Grada Zagreba (779.145 st. na oko 640 km2). Posljedice su toga brojne, ponajprije: poticaj gospodarskim aktivnostima zbog milijunskog zagrebačkog tržišta i recentnog širenja i/ili preseljenja gospodarskih aktivnosti iz Zagreba; viši društveni i gospodarski standard koji nudi blizina Zagreba (iznadprosječne mogućnosti zapošljavanja, obrazovanja i dr.) te njime uzrokovani demografski procesi (imigracijski trendovi i izražene dnevne migracije „središte-periferija“; te pojačan pritisak na okoliš i prirodne resurse zbog veće naseljenosti te intenziteta prometa i gospodarskih aktivnosti.

„Zagrebački prostor“ uvriježeni je naziv za prostor koji obuhvaća Grad Zagreb i Zagrebačku županiju i koji čini 6,5% površine RH i na kojem živi oko ¼ ukupnog stanovništva RH i u kojem se odvija više od 1/3 svih gospodarskih aktivnosti RH. 3 Oko ¼ stanovništva Županije radi u Zagrebu, a stanuje na području Županije.

Veliki je broj malih JLS s nedostatnim kapacitetima za učinkovito upravljanje lokalnim razvojem.

Većina (oko 57%) stanovništva živi u naseljima u kojima su locirane neke od središnjih uslužnih funkcija i koja su stoga u većoj mjeri urbanizirano područje. Stanovništvo je raspoređeno prostorno nehomogeno. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti smanjuju se s udaljenosti od Zagreba.

Najvažniji čimbenik koji određuje demografsku dinamiku u županijskom prostoru jest blizina Zagreba, koji je u prvoj fazi, privlačenjem stanovništva iz okolnog prostora, prouzročio depopulaciju ZŽ. Ista je

ta atraktivnost uzrok suburbanizacije, odnosno doseljavanja i nastanjivanja u njegovu okolicu – u prostor ZŽ.

Prostorno gledano naseljenost raste u „prvom prstenu“, a periferni, najrjeđe naseljeni prostori i dalje depopuliraju čime se područje Županije na posve prirodan i postupan način uspostavlja kao policentrična, razvojno relativno aktivna, suburbana zona državnog i regionalnog središta, Grada Zagreba.

Naselja

Zagrebačka makroregija najveća je u RH. Široka ekonomska baza (razvijene proizvodne i uslužne djelatnosti) potaknula je iseljavanje iz ruralnih područja i socijalno prestrukturiranje poljoprivrednog stanovništva, što je pospješilo razvoj Zagreba.

Tipološki, u sjevernom dijelu države prevladavaju tržišno orijentirana poljoprivredna naselja, a na zapadnom području naselja poljoprivredne ekstenzifikacije sa slabom demografskom dinamikom. Izuzetak čini grad Zagreb u kojem se, osim samog sjedišta aglomeracije, sva naselja koja mu administrativno pripadaju smatraju mješovitima ili ruralnima. Prema takvom pristupu, u mješovitim i ruralnim naseljima živi oko 75% ukupnog stanovništva, što kao podatak nedovoljno diferencira stvarni ruralni prostor i njegov sadržaj.

Teritorijalna agenda 2020 kao cilj postavlja nove oblike partnerstva i teritorijalnog upravljanja između ruralnih i urbanih područja, a do 2050. godine predviđaju se daljnje ruralno-urbane migracije te nastavak depopulacije ruralnih područja.

Naselja su najbolji i najvidljiviji odraz društveno-gospodarske razvijenosti te demografskih i kulturnih prilika u nekom prostoru. Slijedom navedenog, naselja su nositelji funkcionalne organizacije i žarišta preobrazbe prostora.

Transformacija prostora može se pratiti kroz različite parametre: građevinsko područje, neizgrađeni i izgrađeni dio građevinskog područja, kakvoća građenja, demografski pokazatelji, BDP, centralne funkcije, investicije, itd. Isto tako transformacija prostora može se pratiti kroz provedbu različitih politika pojedinih sektora.

Središnja Hrvatska (osam županija + grad Zagreb) ima najveći broj stanovnika, ali i najveću površinu građevinskog područja.

Ruralni prostor karakteriziraju negativni demografski, gospodarski i opći razvojni trendovi. Uz mnogo malih naselja, temeljno je obilježje ruralnih područja Hrvatske i disperzna naseljenost, iz čega proizlazi vrlo razgranata, ali ne i dobro hijerarhijski ustrojena, razvijena i povezana naseljska mreža. To je pak jedan od uzroka slabije prometne dostupnosti i nedostatne infrastrukturne opremljenosti (tehničke i socijalne) većine ruralnih naselja u Hrvatskoj.

Jedan od najvažnijih zajedničkih izazova ruralnih područja jest njihov nedovoljni kapacitet za stvaranje visokokvalitetnih i dugoročno održivih radnih mjesta u čemu zaostaju za urbanim područjima. Izuzetna je raznolikost prostora izvan gradskih međa.

Tipologija izvangradskih (ruralnih i urbaniziranih) naselja Hrvatske jasno potvrđuje raznolikost tih naselja s obzirom na prirodno-geografske, demografske, gospodarske i funkcionalne aspekte te s

obzirom na značaj i karakter poljoprivrede. Prepoznato je šest osnovnih tipova ruralnih i urbaniziranih naselja: Dinamična, strukturno jača naselja; Dostupnija, o cirkulaciji ovisna naselja; Tržišno orijentirana poljoprivredna naselja; Ekonomski diverzificirana, pretežito turistička naselja; Naselja poljoprivredne ekstenzifikacije i slabe demografske dinamike; Naselja ruralne periferije. Prepoznati tipovi korespondiraju s općim tipovima ruralnih područja prepoznatim u Teritorijalnoj Agendi EU 2020.

Poseban izazov planiranju prostornog razvoja predstavlja činjenica da je gotovo petina državnog teritorija (18%) prepoznata kao tip ruralne periferije sa samo 1.3% ukupnog stanovništva i brojnim razvojnim ograničenjima. No svaki od prepoznatih tipova ima svoje posebnosti i stoga je potrebno uz opće oblikovati i posebne mjere za svaki pojedini tip.

Na području Krapinsko-zagorske županije prevladavaju naselja koja imaju pretežno seoska obilježja. Naselja koja su proglašena gradovima predstavljaju područja prijelaznih obilježja između urbaniziranoga prostora i sela.

Krapinsko-zagorska županija predstavlja područje malih naselja i velike disperzne naseljenosti koja predstavlja otežavajuću okolnost u uređenju prostora (otežana izgradnja infrastrukture, otežana cjelokupna organizacija prostora).

Iz toga proizlazi da 76 % stanovništva Županije živi u pretežito seoskim naseljima dok samo 24 % stanovništva živi u urbaniziranom području.

Prostorni razvoj Krapinsko-zagorske županije očituje se u razvoju naselja koja se formiraju na jačim infrastrukturnim potezima i uglavnom se radi o ravničarskom dijelu županije odnosno u dolinama vodotokova dok se brdski dio slabije ili gotovo nikako ne razvija.

Na području pobrđa karakteristična su razvedena i raštrkana građevinska područja kao rezultat reljefa te uključivanje brojnih vikend građevina u građevinsko područje što predstavlja problem u realizaciji planirane infrastrukture. Problem je također u neadekvatnoj i neracionalnoj gradnji građevina van građevinskog područja (klijeti) pri čemu dolazi do narušavanja dijelova prirode i krajobraza

Osnovni uzroci ugroženosti povijesnih naselja na području Zagrebačke županije su:

- prekomjerno širenje i promjena struktura
- promet u povijesnoj jezgri
- pritisci razvoja, neprihvatljive namjene
- neodržavanje i rušenje povijesne građevne strukture
- napuštanje i odumiranje seoskih naselja.

Gradska naselja su planski izgrađivana i uređivana na temelju generalnih urbanističkih planova i mnogobrojnih provedbenih urbanističkih planova, dok je uređivanje seoskih naselja, pogotovu prometno izoliranih, bilo na margini interesa tadašnjih društveno – političkih zajednica.

Na prostoru Grada Zagreba nalazi se 70 naselja; grad Zagreb, urbano naselje Sesvete i 68 naselja koja se mogu podijeliti na prigradska naselja i sela. Prostor izvan grada Zagreba i Sesveta čini nešto više od 50% teritorija i na njemu živi oko 10% stanovništva Grada Zagreba. Rasprostire se u južnom (31 naselje) i istočnom dijelu Grada Zagreba (37 naselja) i njegov je egzistencijalni prirodno - ekološki i krajobrazni okvir. Grad i prigradska područja čine u prostorno organizacijskom smislu užu

aglomeraciju Zagreba koja, uz neke zajedničke funkcije i program razvoja, mora očuvati identitet i specifičnost grada i svakog naselja.

Poželjne blagodati gradskog života na selo prenošene su urbanističkim instrumentarijem (profil ulica, veličina i oblik građevinskih parcela, sadržaj, organizacija i oblikovanje kuća), a ne ruističkim instrumentarijem.

U prigradskim naseljima i selima gradske regije prisutni su brojni prostorni defekti i promjene u organizaciji i uređivanju naselja:

- tendencija prerastanja iz seoskih u prigradska naselja te uvođenje novih tehnologija i porast standarda bili su povod promjenama karakteristične organizacije zemljišta i parcela i nestajanju povijesnih matrica;
- ruralna arhitektura i povijesne jezgre seoskih naselja rapidno nestaju (osobito u naseljima Gornji Čehi, Hrvatski Leskovac, Zadvorsko, Ježdovec, Botinec);
- neodgovarajuće unošenje novih sadržaja i aktivnosti te neplanskih i agresivnih predimenzioniranih gradnji u ruralni prostor;
- tradicijski javni prostori u selu: ulice, javni sadržaji i prostori, a osobito oni vezani uz crkve i sajmišta, znatno su smanjeni;
- novi zajednički sadržaji, osobito škole sa športskim terenima, trgovine i sl., stihijski su locirani na periferiji, često i između dva naselja, bez nastojanja da se integriraju u kontinuitet društvenog života sela;
- zbog nedostatka novih radnih mjesta i dopunskih djelatnosti izvan poljoprivrede ruralni prostor u rubnim dijelovima izložen je depopulaciji, osiromašenju, nedostatku komunalne i društvene infrastrukture, gubitku identiteta i samosvijesti;
- u procesu deagrarizacije nije se bavilo kvalitetom života u ruralnom području, kako s ekonomskog tako i s prostornog i socio-kulturnog aspekta;
- česta je preparcelacija naslijeđenih poljoprivrednih parcela unutar granica građevinskog područja (obično uskih i dugačkih) u parcelaciju urbanog tipa, što narušava urbanu prostornu organizaciju i unosi kaos u građenje;
- gradnja neprimjerenih sadržaja, kao što su skladišni prostori, veličinom neprimjereni radni pogoni i obrt, koji smanjuju kvalitetu života u zonama predviđenima za stanovanje (npr. Lučko, Odra).

Povećavanjem stanovništva u Zagrebu, a osobito u nekoliko zadnjih godina, znatno je povećan opseg tzv. bespravne gradnje, posebno u zonama koje nisu planirane za gradnju, na poljoprivrednom zemljištu (koje je na tržištu nekretnina jeftino), u rubnim dijelovima grada, a osobito na području vodozaštitnog područja Ježdovec, u naselju Ježdovec, na prostorima bez komunalne infrastrukture.

U Gradu Zagrebu se uočava se prostor kompaktnog i gusto naseljenog tkiva središta grada u kojem se posebno ističu gradske četvrti Donji grad, Trešnjevka sjever i Trešnjevka – jug, ali i prostor rubnih, slabije urbaniziranih dijelova teritorija Grada Zagreba s najmanjim urbanim gustoćama u gradskim četvrtima Brezovica, Podsljeme i Sesvete. Rubna gradska područja su prostori dinamičnih transformacija u kojima naselja uglavnom gube tradicijski ruralni karakter. Kao razvojni problem ističe se: širenje gradskih rubova gotovo isključivo samostojećom obiteljskom gradnjom niske urbane gustoće, neracionalnom sa stajališta racionalnosti gradnje prometne, komunalne i društvene infrastrukture, odnosno učinkovitosti javnog prijevoza, kao snaga : Integriranost ruralnog prostora

kao poljoprivrednog, ekološkog, krajobraznog i turističkog potencijala u područje Grada. Kao prijetnja ističe se : Tretiranje cijelog prostora Grada Zagreba kao urbanog, od strane EU – onemogućavanje korištenja fondova za razvoj ruralnog prostora Grada, a kao slabost: Nedovoljna razvijenost vodoopskrbe i kanalizacijske mreže u rubnim, ruralnim gradskim područjima

Grad i prigradska područja čine u prostorno-organizacijskom smislu užu aglomeraciju Zagreba koja, uz neke zajedničke funkcije i program razvoja, mora očuvati identitet i specifičnost grada i svakog naselja.

Brojem stanovnika ističu se jače urbanizirana naselja u kojima je 66,8% stanovništva. Slabije urbanizirana i ruralna naselja imaju 18,%, odnosno 14,5% ukupnog stanovništva u suburbanom i ruralnom područja Grada Zagreba. Prosječno su najveća jače urbanizirana naselja (818 stanovnika), dok su, zanimljivo, u prosjeku najmanja (470) slabije urbanizirana naselja.

Izrazita je demografska dinamika uslijed doseljavanja stanovništva (suburbanizacija) te koncentracija poslovnih funkcija. Uslijed ispreplitanja i konkurencije različitih funkcija (stambene, poslovne, poljoprivredne, rekreacijske i zaštitne), česti su pritisci na prostor.

U dijelovima na gradskom rubu utjecaj (pritisak)urbanizacije na prostor je veći, a ogleda se prvenstveno u stambenoj preizgrađenosti, koju nije pratilo širenje i uspostava odgovarajuće mreže centralnih funkcija. Slabije urbanizirana i ruralna naselja su u udaljenijim dijelovima okolice, manja su i imaju mnogim slučajevima negativna demografska kretanja. Nadalje, zbog često stihijske urbanizacije, većina naselja u istraživanom prostoru nemaju prepoznatljiva fizionomsko morfološka obilježja, štoviše često su bezlična bez urbanističko arhitektonske koncepcije. Primjerice tradicijski načini izgradnje gotovo je isčeznuo.

Sustav središnjih naselja

Nacrt konačnog prijedloga, Hrvatski zavod za prostorni razvoj, rujan 2015.

Ruralni prostor karakteriziraju negativni demografski, gospodarski i razvojni trendovi. S velikim brojem malih naselja raspršenih u razgranatoj, ali ne dovoljno ustrojenoj i povezanoj mreži, uzročno-posljedično je povezana slabija prometna dostupnost i nedostatna infrastrukturna opremljenost. Ovaj prostor karakterizira nedovoljan kapacitet za stvaranje visokokvalitetnih i održivih radnih mjesta u čemu zaostaju za urbanim područjima.

Dio Hrvatskog zagorja određen je kao brdsko-planinsko područje kao područje od interesa i pod posebnom zaštitom RH.

Policentrični koncept razvoja RH prema SPURH-u iz 1997. - zalaganje za obzirni razmještaj stanovnika, djelatnosti, središnjih i drugih funkcija i infrastrukturnih sustava nije posve uspio. Prostorna distribucija središnjih naselja svih stupnjeva centraliteta pokazuje neravnomjernost. Najrazvijenija je u sjevernom i sjeverozapadnom dijelu središnje Hrvatske.

Otežavajuća je okolnost u planiranju buduće mreže središnjih naselja već prisutan trend smanjenja (broja) javnih sadržaja: prestanak s radom područnih osnovnih škola ili odjela, zatvaranje zdravstvenih ustanova i poštanskih ureda, kao i reorganizacija sustava sudstva i državne uprave.

Gubitak proizvodnih i uslužnih djelatnosti te mogućnosti opskrbe, osobito u manjim naseljima i na pješačkim udaljenostima, imali su i vrlo diferencirane učinke u prostoru.

U urbanom sustavu ističu se mali gradovi, a nedostaju gradovi srednje veličine. Matični gradovi u većini regija imaju i do 95% radnih mjesta, a u okolici ih je samo 5 do 10%. Posebno se ističe važnost rubnih područja grada.

Strategijom prostornog uređenja Hrvatske (1997) predviđeno je "da budući sustav središnjih naselja - razvojnih žarišta Republike Hrvatske treba činiti naseljska mreža, hijerarhijska i funkcijska, s oko 650-750 gradova i važnijih naselja u urbaniziranom i ruralnom području". Prostorna distribucija središnjih naselja svih stupnjeva centraliteta najrazvijenija je u sjevernom i sjeverozapadnom dijelu Središnje Hrvatske.

Posebno otežavajuća okolnost u planiranju buduće mreže središnjih naselja jest već prisutan trend zatvaranja područnih i osnovnih škola, zdravstvenih ustanova i poštanskih ureda kao i reorganizacija sustava sudstva i državne uprave.

Nove zakonitosti u maloprodaji (izuzetno povećanje zastupljenosti prodavaonica veće prodajne površine) imali su i vrlo diferencirane, i kapitalom vođene, učinke u prostoru. Općine i upravni gradovi u blizini regionalnih i makroregionalnih središta postaju nove trgovačke i poslovne zone, dok rjeđe naseljena područja ne privlače takve (ni ikakve) investicije.

Zona najveće koncentracije stanovništva je Središnja Hrvatska, u kojoj na nešto više od trećine ukupne površine živi gotovo polovica svih stanovnika. Okosnicu te koncentracije čini teritorijalna jedinica Grad Zagreb s 790 017 stanovnika, odnosno više od trećine (37.4 %) ukupne populacije Središnje Hrvatske. Zagreb je gospodarsko težište Hrvatske.

Sažetu regionalnu analizu sustava središnjih naselja može se započeti citiranjem *Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske*: "Postojeća struktura i sustav naselja čini dobar temelj da se u Hrvatskoj ostvari policentričan razvitak u svim regijama. Strategija prostornog uređenja dijeli središnja naselja na veći broj kategorija te preporuča da se određena središta trebaju razvijati zajednički, međusobno povezano i usklađeno unutar metropolitanskih područja, gradskih regija ili kao konurbacije, dijeleći međusobno funkcije svojstvene za odgovarajuće kategorije središnjih naselja (Salaj, 1997).

Na bitne promjene u sustavu središnjih naselja, posebno slabljenje stupnja centraliteta, upućuju i nalazi preliminarne analize sustava središnjih naselja koju su proveli županijski zavodi za prostorno planiranje za potrebe ovog istraživanja (ukupno je pristigla analiza iz 10 županija).

Izabrano je šest osnovnih skupina funkcija koje služe zadovoljavanju potreba vlastitog te stanovništva okolnog gravitacijskog područja: uprava, obrazovanje, zdravstvo, opskrba, financijsko poslovanje, pošta i telekomunikacije.

Po unutarregionalnim razlikama ističe se Središnja Hrvatska, polarizacija je u njoj vrlo izražena. U toj regiji nalazi se 256, odnosno 35,5 % svih centralnih naselja u Hrvatskoj. Gotovo trećina stanovništva živi u Zagrebu, naselju najvišeg stupnja centraliteta. Sam Grad Zagreb (uključujući Sesvete) i Zagrebačka županija vrlo su gusto premreženi i čine koncentraciju od 55 centralnih naselja među kojima se ističe Velika Gorica, očekivano zbog blizine Zagreba funkcijama slabije opremljen regionalni centar. Ta se koncentracija središnjih naselja od zagrebačkog prstena širi prvenstveno na sjever.

Na prostoru Grada Zagreba povoljan geografski položaj - lokacijske prednosti - uvjetovali su da se iz mreže naselja izdvajaju ona koja zbog svojih funkcija koriste i stanovništvu okolnih naselja, jer vrše ulogu središnjih naselja za širi ili uži prostor, a dijele se na lokalna središta u kojima postoji relativno velik broj središnjih funkcija (u Novom Zagrebu: Brezovica, Lučko, Odra-Hrašće Turopoljsko; na području Sesveta: Adamovec, Belovar, Kašina, Markovo Polje, Popovec, Soblinec, Vugrovec Donji) i na osnovna središta koja imaju barem četiri od sedam potrebnih središnjih funkcija (u Novom Zagrebu: Dragonožec Donji, Hrvatski Leskovac, Horvati, KupinečkiKraljevec; na području Sesveta: Blaguša, Cerje, Đurđekovec, Glavnica Gornja-Glavnica Donja, Lužan, Moravče; Planina Gornja-Planina Donja, Prekvršje, Vurnovec, Ivanja Reka). Za svaku vrstu središta karakteristični su sadržaji javnog standarda, opskrbe proizvodima i uslugama, te nužno opremanje infrastrukturom.

U Prostornom planu Grada Zagreba sustav središnjih naselja strukturiran je prepoznavanjem, izuzev Zagreba i Sesveta, s tri osnovna stupnja centraliteta (osnovno središte, lokalno i područno).

RAZVOJNI PROBLEMI

Mreža naselja

- mreža naselja nije dobro hijerarhijski ustrojena, razvijena i povezana u nekim dijelovima UAZ

Društvena i komunalna infrastruktura

- slabija prometna dostupnost i nedostatne infrastrukturne opremljenosti (tehničke i socijalne) većine ruralnih naselja
- područja malih naselja i velike disperzne naseljenosti predstavljaju otežavajuću okolnost u uređenju prostora (otežana izgradnja infrastrukture, otežana cjelokupna organizacija prostora), kao i uključivanje brojnih vikend građevina u građevinsko područje
- u ruralnim područjima su nedovoljni kapaciteti za stvaranje visokokvalitetnih i dugoročno održivih radnih mjesta
- trend smanjenja (broja) javnih sadržaja u manjim naseljima
- u Gradu Zagrebu - nedovoljna razvijenost vodoopskrbe i kanalizacijske mreže u rubnim, ruralnim gradskim područjima

Građevinska područja, bespravna gradnja, racionalno korištenje prostora

- znatno je povećan opseg tzv. bespravne gradnje, posebno u zonama koje nisu planirane za gradnju, na poljoprivrednom zemljištu, u rubnim dijelovima grada, na prostorima bez komunalne infrastrukture.
- gradnja neprimjerenih sadržaja, kao što

RAZVOJNE POTREBE

Mreža naselja

- organizaciju prostora treba temeljiti na policentričnom načelu koristeći povoljan prostorni i prometni položaj, a podrazumijeva disperziju gospodarskih i uslužnih struktura i središnjih funkcija, te korištenje specifičnih razvojnih prednosti prostora
- razvijati optimalan stupanj urbanizacije primjeren društvenoj i gospodarskoj razvijenosti, pri tome razlikujući tipove gradskih, prijelaznih jače i slabije urbaniziranih i seoskih naselja
- ostvariti nove oblike partnerstva i teritorijalnog upravljanja između ruralnih i urbanih područja
- sustav središnjih naselja, razvojnih žarišta treba činiti mreža naselja, hijerarhijska i funkcijska, u urbaniziranom i ruralnom području
- poticati razvoj većih naselja i središta lokalne samouprave da poprime urbana obilježja manjih gradova nadopunjujući i stvarajući skladnu polifunkcionalnu strukturu gradova i žarišta razvitka, kako bi se u praksi uspostavio ravnomjerniji razvitak
- gradnja, gdje je to potrebno, novih elemenata povezivanja koji bi pojedinim dijelovima sustava osigurali primjerenu dostupnost te viši stupanj međusobne funkcionalne integracije
- u Gradu Zagrebu - decentralizacija metropole i višestruko oplemenjivanje suburbanog i širega regionalnog

su skladišni prostori, veličinom neprimjereni radni pogoni i obrt, koji smanjuju kvalitetu života u zonama predviđenima za stanovanje

- u Gradu Zagrebu stanogradnja i gradnja zona poslovnih sadržaja koncentrirana je u pretežitoj mjeri unutar ili u blizini dva najveća naselja, građevinska područja se šire na zelene zone, zaštićene zone šume, zone javne i društvene namjene, poljoprivredno iskoristivo tlo, te se na gradskim lokacijama uočava se i problem preizgrađenosti ili neadekvatnog uređenja koji stvaraju trajne probleme, u prvom redu glede prometa

Slika naselja

- neodržavanje i rušenje povijesne građevne strukture
- napuštanje i odumiranje seoskih naselja
- nedovoljna briga o unapređenju razine urbaniteta (kvalitete urbanog i prirodnog okružja)
- tendencija prerastanja iz seoskih u prigradska naselja i nestajanju povijesnih matrica
- ruralna arhitektura i povijesne jezgre seoskih naselja rapidno nestaju unošenjem novih sadržaja i aktivnosti te neplanskih i agresivnih predimenzioniranih gradnji u ruralni prostor
- tradicijski javni prostori u selu znatno su smanjeni
- preparcelacija naslijeđenih poljoprivrednih parcela unutar granica građevinskog područja (obično uskih i dugačkih) u parcelaciju urbanog tipa
- veliki broj naselja nema prepoznatljiva fizionomsko morfološka obilježja

područja, te omogućiti razvoj suburbanih i ruralnih naselja na području Grada Zagreba, a osobito, očuvanje identiteta naselja i ambijentalno vrijednih prostora i objekata, razvoj središnjih funkcija i gospodarskih aktivnosti, uspostaviti mreže infrastrukturnih sustava; prometno povezivanje, opskrba vodom, zadovoljavanje energetskih potreba i korištenje energenata, uvažavajući lokalne uvjete

Društvena i komunalna infrastruktura

- unaprjeđivanje sustava središnjih naselja i mjera za ubrzavanje njihova razvitka povećavanjem atraktivnosti središnjih i drugih naselja, poboljšavanjem društvene i komunalne infrastrukture (školstvo, zdravstvo, socijalna i duhovna skrb, kvalitetna opskrba), te formiranjem mjesta za okupljanje građana, a u ruralnim naseljima osigurati zadovoljavajući komunalni i drugi standard kao preduvjet revitalizacije i oživljavanja seoskih naselja
- povećati udio u broju i veličini stambenih, radnih, uslužnih i rekreacijskih funkcija u gradovima

Građevinska područja, bespravna gradnja, racionalno korištenje prostora

- spriječiti daljnje neopravdano širenje građevinskih područja naselja i stimulirati optimalno korištenje postojećih građevinskih područja, a prioritetno koristiti dijelove građevinskog područja naselja koji su već opremljeni komunalnom infrastrukturom
- uzeti u obzir pojačano zanimanje za ulaganja na nekim prostorima (prostor uz prometne koridore, zaštićene cjeline, vodozaštitna područja i dr.) te u tim dijelovima izvršiti potrebne intervencije u prostornim planovima, utvrditi stvarnu vrijednost zemljišta, te obvezati visoke standarde za korištenje i uređivanje zemljišta.
- uređivanje prostora naselja mora se temeljiti na optimalnim gustoćama, osiguravanju prostora javnih sadržaja i

	opremanju zemljišta komunalnom infrastrukturom. ▪ za bespravnu gradnju koju se smatra višestrukim sukobom sa svim aspektima gospodarenja prostorom, pri čemu se u prostoru izazivaju štetne posljedice, nužno je provođenje svih mjera uklanjanja tih šteta, a sprečavanje uključuje i preventivne mjere pripreme i ponude lokacija **Slika naselja** ▪ obnoviti povijesna središta gradova i ostalih naselja, kao mjesta s funkcijama stanovanja, tercijarnih i kvartarnih usluga (posebno turizma i kulture) ▪ prigodom gradnje infrastrukturnih građevina, a koje se grade izvan građevinskog područja naselja (osobito građevine za gospodarenje otpadom, veće trafostanice, groblja, retencije, autoputevi, uređaji za pročišćavanje otpadnih voda, vodospreme, šljunčare , gliništa i dr.), voditi računa o njihovu smještaju, osobito u slici bližeg naselja i krajobraza

4. OKVIR UPRAVLJANJA RAZVOJEM

4.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

4.1.1. Institucionalni kapaciteti i planiranje održivog urbanog razvoja

U okviru Urbane aglomeracije Zagreb, što je čini 30 jedinica lokalne samouprave, je Grad Zagreb kao središte Urbane aglomeracije te ujedno kulturno, znanstveno, gospodarsko, političko i administrativno središte te glavni grad Republike, s utvrđenim položajem županije, te 10 gradova i 19 općina, pri čemu 7 gradova i 15 općina Zagrebačke županije, te 3 grada i 4 općine Krapinsko-zagorske županije.

U gradovima i općinama djeluju Gradska skupština Grada Zagreba, te gradska i općinska vijeća kao predstavnička tijela, a gradonačelnici i načelnici čine izvršnu vlast. Gradsku upravu u užem smislu odnosno unutarnju organizaciju u jedinicama lokalne samouprave čine upravna tijela, pretežito ustrojena kao upravni odjeli i službe, poneka kao uredi, u gradovima odnosno jedinstveni upravni odjeli u općinama, koji su ustrojeni za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga grada / općine, u slučaju Grada Zagreba i županije, kao i za obavljanje poslova državne uprave, a na kojima je, u okviru navedenih poslova, i neposredna provedba razvojne politike. U tu provedbu, koja podrazumijeva i planiranje razvoja, uključeni su i brojni drugi dionici razvoja s područja urbane

aglomeracije, od županije i regionalnih koordinatora, preko drugih javnih tijela značajnih za razvoj urbane aglomeracije, do dionika iz znanstvenog, gospodarskog i civilnog sektora.

Općenito, blizina, prometna dostupnost, funkcionalna povezanost i mnogobrojni zajednički problemi i interesi usmjeravaju cjelokupan „zagrebački prostor" na neizostavnu suradnju u svim aspektima razvoja i multisektorski pristup u planiranju toga razvoja. Upravo multisektorski strateški okvir za planiranje razvoja kao cjeline uspostavljen je uvođenjem urbanih područja i strategija razvoja urbanih područja kao temeljnih planskih dokumenata što trebaju definirati ciljeve i prioritete njihova razvoja. Pritom je izuzetno važna koordinacija razvojnih aktivnosti i programa čiji je upravo i cilj zajedničko planiranje i provođenje kako bi se unapređivali sustavi od zajedničkog regionalnog značaja i održivo koristili prostorni i drugi resursi, te odgovarajuće vrednovali, unapređivali i koristili ljudski potencijali, a koja se koordinacija ostvaruje kroz zajednički strateški razvojni dokument – Strategiju razvoja Urbane aglomeracije Zagreb.

Pritom je Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb alat za iskorištavanje razvojnih potencijala Zagreba i drugih gradova i općina u postizanju sinergijskih učinaka društveno-gospodarskog razvoja na razini aglomeracije, ali i države, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će omogućiti jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih potencijala, te učinkovito korištenje sredstva strukturnih i investicijskih fondova EU namijenjenih regionalnom i urbanom razvoju.

Proces pripreme i izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb kao i općenito procesa razvoja temelji se na načelima partnerstva i suradnje pa i njegova kvaliteta ovisi o razini kvalitete primjene ovih načela.

4.1.2. Dionici u strateškom planiranju održivog urbanog razvoja

Grad Zagreb kao središte Urbane aglomeracije, od prve faze strateškog planiranja urbanog razvoja, koja podrazumijeva definiranje obuhvata, započeo je i proveo utvrđenu proceduru savjetovanja s uključenim jedinicama lokalne samouprave, održavanjem sastanaka i drugih oblika suradnje, prikupljanjem pisama namjere te provedbom procedure ishođenja suglasnosti predstavničkih tijela za ulazak u urbanu aglomeraciju. Već paralaleno s postupkom definiranja obuhvata urbane aglomeracije odvijale su se, u suradnji s partnerima, pripremne aktivnosti za izradu Strategije. Za provedbu spomenutih aktivnosti u rujnu 2015. na razini grada nositelja imenovana je Radna skupina za definiranje obuhvata Urbane aglomeracije Zagreb i provedbu pripremnih aktivnosti za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb. Istovremeno ostvarena je suradnja s partnerima u izradi: Ekonomski institut Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, a stručnu pomoć kroz proces informiranja i savjetovanja o stručnim polazištima dalo je i Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek. U okviru suradnje s uključenim JLS formirani su interni timovi i/ili određeni predstavnici kontakt osobe, čime je osigurana kvalitetna provedba faze prikupljanja podataka za analizu stanja. Također, usporedo s provedbom ovih aktivnosti su s predstavnicima gradova i općina održani sastanci u manjim skupinama, koji su uključivali zajedničko razmatranje problema i potreba te osobito potencijalnih projekata.

Nakon donošenja Odluke o ustrojavanju Urbane aglomeracije Zagreb, Grad Zagreb kao nositelj izrade strategije razvoja urbanog područja pokrenuo je inicijativu za ustrojavanje Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Zagreb, u okviru koje su gradovi i općine u obuhvatu Urbane aglomeracije Zagreb predložili svoje članove i zamjene članova iz redova javnog te gospodarskog ili civilnog sektora. Također, županije i regionalni koordinatori predložili su svoje predstavnike za članove i zamjene članova. Nadalje, u cilju partnerstva različitih dionika razvoja s područja Urbane aglomeracije Zagreb, u Partnersko vijeće pozvani su predstavnici visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, gospodarskih i socijalnih partnera, te organizacija civilnog društva s područja Urbane aglomeracije Zagreb. U okviru inicijative za osnivanje partnerskog vijeća provedene su i konzultacije s nadležnim ministarstvom (MRRFEU), vezano za specifičnost grada Zagreba obzirom na izrazito veliki broj uključenih jedinica lokalne samouprave s područja tri županije s jedne strane te također potrebu zastupljenosti svih uključenih sektora s druge strane, pri čemu se ovo ministarstvo pozitivno očitovalo o iznesenim prijedlozima Grada Zagreba kao nositelja izrade Strategije i inicijatora ustrojavanja partnerstva.

Uvažavajući spomenuta pravila osnivanja i imenovanja partnerskih vijeća urbanog područja gradonačelnik Grada Zagreba donio je Zaključak o osnivanju i imenovanju Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Zagreb čija je zadaća sudjelovanje u pripremi, izradi i praćenju provedbe Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb, u okviru čega je provedba svih aktivnosti utvrđenih propisima o regionalnom razvoju i Smjernicama MRRFEU-a za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, pri čemu osobito utvrđivanja zajedničkih prioriteta na razini urbane aglomeracije i predlaganja strateških projekata važnih za razvoj urbane aglomeracije.

Pored partnerskog vijeća kao savjetodavnog tijela formirani su radni timovi (radne grupe) za pripremu materijala, te općenito sudjelovanje u izradi strategije, prema temama i područjima sukladnim definiranoj sadržajnoj strukturi u koje su, pored grada nositelja i JLS u obuhvatu, uključeni i predstavnici županija te regionalnih koordinatora, a po potrebi se uključuju i drugi značajni dionici razvoja s područja aglomeracije.

Administrativne i stručne poslove u pripremi i izradi strategije općenito, za rad svih tijela i timova, uključujući i potrebe rada Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Zagreb, obavlja Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, čije su zadaće osobito: organizacija, koordinacija i sudjelovanje u izradi Strategije, suradnja sa svim timovima i tijelima uključenih JLS, županija, regionalnih koordinatora, te nadležnim tijelima državne uprave, organizacija i koordinacija rada i izvještavanje o poduzetim aktivnostima, stručna podrška u pripremi i provedbi zajedničkih projekta urbanog područja koji doprinose ostvarenju ciljeva i mjera Strategije, praćenje provedbe Strategije, izrada izvješća o provedbi te izvještavanje nadležnih tijela kao i tijela urbanog područja.

U ostvarenju svih naprijed naznačenih aktivnosti Grad Zagreb kao nositelj izrade strategije osigurava uključivanje i suradnju svih relevantnih dionika razvoja s područja aglomeracije, učinkovitu komunikaciju te efikasnu i pravovremenu razmjenu informacija među tijelima i uključenim dionicima. JLS u obuhvatu odgovorne su za dostavu podataka i informacija putem imenovanih predstavnika te općenito aktivno sudjelovanje u cjelokupnom procesu izrade strategije, ali jednako tako i za savjetodavne aktivnosti povezane s djelovanjem Partnerskog vijeća. Predstavnici županija i regionalnih koordinatora također imaju iznimno značajan doprinos u izradi strategije s obzirom da

raspolažu značajnom količinom podataka i informacija. Značajna je i uloga brojnih partnera s kojima postoji veza i suradnja povezana s provedbom pojedinih aktivnosti, programa odnosno projekta. Svi uključeni dionici, u skladu s dodijeljenim zadaćama, odgovorni su za provedbu strategije, bilo za koordinaciju i praćenje provedbe ili izravno za provedbu pojedinih mjera.

4.1.3. Unaprjeđenje sustava upravljanja razvojem

Svi dionici koji čine sustav upravljanja razvojem orijentirani su postići učinkovito i uspješno planiranje i upravljanje, utemeljeno na najboljoj nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj praksi i naprednim standardima kvalitete u provedbi aktivnosti i međusobnoj suradnji, a koji će rezultirati učinkovitom upravljanjem razvojem, ali i djelotvornom provedbom aktivnosti, programa i projekta utvrđenih Strategijom.

Za ostvarenje istaknutog u prvom je redu nužno ojačati kapacitete, uspostavljanjem jasnijeg okvira upravljanja, organizacije, koordinacije i međusobne suradnje. Priprema, predlaganje, izrada i provedba razvojnih inicijativa, odnosno programa i/ili projekata podrazumijeva uključenost i djelovanje svih mjerodavnih dionika aktivnih jedinica lokalne samouprave i drugih, koji djeluju putem predstavnika u formiranim radnim grupama. U odnosu na njihovo djelovanje vidljiva je nedostatna razina i kvaliteta zajedničke interakcije i suradnje, što je nužno unaprijediti uspostavljanjem upravljačkog odnosno koordinacijskog tijela te općenito poboljšanjem komunikacije i suradnje. Jednako značajnim ukazuje se i daljnje jačanje suradnje i razvoj partnerstva sa svim uključenim dionicima razvoja na svim razinama.

Temelj za unaprjeđenje sustava upravljanja razvojem također čini uspostava učinkovitog sustava planiranja, praćenja i provedbe. Priprema izrade strategije, od same faze prikupljanja, potom i analize podataka, pokazuje nedostatnost i neujednačenost podataka u svim segmentima, prvenstveno u samim JLS, a onda i šire, što uz brojne druge elemente u velikoj mjeri utječe na kvalitetu same izrade, ali jednako tako i na praćenje i provedbu strategije, u okviru čega osobito provedbu aktivnosti povezanih s upravljanjem projektima. Imajući to u vidu osobito značajnim ukazuje se provesti sljedeće:
- uspostaviti kvalitetan sustav upravljanja podacima,
- unaprijediti proces izrade, praćenja i provedbe strateških razvojnih dokumenata, te
- uspostaviti sustav upravljanja projektima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nije ustrojena trajna i sustavna međužupanijska suradnja (izuzetak je suradnja unutar Koordinacije regionalnih koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske) ▪ Nedostatak protoka informacija među županijama, odnosno upravnim tijelima županija iste ili slične nadležnosti te baza podataka o zajedničkim programima i suradnji ▪ Nisu definirane prioritetne teme za	▪ Jačati razumijevanje i opredjeljenje nositelja razvoja o međuovisnosti Grada Zagreba i županija s kojima graniči, te jedinica lokalne samouprave u sastavu UAZ ▪ Stalno unapređivati suradnju na prostoru Urbane aglomeracije Zagreb na razini županija, jedinica lokalne samouprave i ostalih dionika razvoja kao preduvjeta za kvalitetan i učinkovit partnerski i participativan pristup

dugoročnu suradnju u zagrebačkom funkcionalnom prostoru	izradi Strategije razvoja urbane aglomeracije Zagreb i njezinoj implementaciji, te projektima od zajedničkog interesa ▪ Jačati međužupanijsku suradnju i suradnju između jedinica lokalne samouprave na području Aglomeracije na zajedničkoj pripremi i provedbi dokumenata, planova, projekata radi njihove međusobne usklađenosti Voditi računa o zajedničkim ali i posebnim interesima jedinica lokalne samouprave

4.2. Prekogranična suradnja

Urbana aglomeracija Zagreb kao pogranično područje

Urbana aglomeracija Zagreb svojom zapadnom granicom čini ujedno i dio državne granice prema Republici Sloveniji, odnosno njezinoj Spodnjeposavkoj regiji. Granične jedinice lokalne samouprave unutar obuhvata urbane aglomeracije Zagreb su (od sjevera prema jugu) općine Dubravica, Marija Gorica i Brdovec, te grad Samobor (Slika x).

Dokument koji regulira suradnju između Republike Hrvatske i Republike Slovenije u ovom programskom razdoblju je Program prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2014.-2020. kao nastavak suradnje dviju država, odnosno pograničnih regija iz prethodnog programskog razdoblja, te osnaživanja postojećih i izgradnje novih partnerstva, nadogradnje postignutih rezultata i daljnje razmjene iskustava između dviju država. Primarni fokus, kako je definiran Programom, je iskorištavanje prirodnih i kulturnih vrijednosti za uspostavu inovativnih, pametnih i učinkovitih rješenja za pomoć očuvanju i unapređenju kvalitete okoliša i njegove raznolikosti s jedne strane te njegovog socioekonomskog potencijala s druge strane. Odabrana tematska područja za ulaganje sukladno tematskim ciljevima definiranim Uredbom (EU) 1303/2013, člankom 9., su:

- Prioritetna os 1 – Integrirano upravljanja rizicima od poplava na prekograničnim riječnim slivovima (tematski cilj 5)
- Prioritetna os 2 – Očuvanje i održivo korištenje prirodnih i kulturnih resursa (tematski cilj 6)
- Prioritetna os 3 - Zdrava, sigurna i pristupačna pogranična područja (tematski cilj 11).

Iako urbana područja kako ih definira Zakon o regionalnom razvoju RH (NN 147/14) kao prostorne cjeline nisu u ovom momentu programska područja u okviru Programa prekogranične suradnje, jedinice lokalne samouprave u okviru pojedinog urbanog područja, kao i jedinice područne (regionalne) samouprave na čijem se području nalaze jedinice lokalne samouprave koje čine neko urbano područje, u ovom slučaju Urbanu aglomeraciju Zagreb, mogu sa slovenskim partnerima provoditi svoje projekte prekogranične suradnje koji će zasigurno doprinijeti ostvarenju ciljeva koji su definirani u njihovim strateškim dokumentima – na lokalnoj i regionalnoj razini, ali isto i ciljevima

zajedničke strategije razvoja urbanog područja. Štoviše, suradnja u izradi zajedničke Strategije razvoja urbanog područja predstavlja dodatni poticaj za projekte prekogranične suradnje, kako na županijskoj ali i na razini Urbane aglomeracije Zagreb ili pojedinih jedinica lokalne samouprave čijim će se jačanjem pridonositi sveukupnom razvoju teritorijalne suradnje, povećanju međunarodne konkurentnosti hrvatskih pograničnih regija, smanjenju društvene i gospodarske nejednakosti među hrvatskim regijama i ujednačavanju njihova razvoja. Predmet suradnje mogu biti zajednički identificirani izazovi poput loše dostupnosti, posebno u odnosu na povezivost informacijskih i komunikacijskih tehnologija i prometnu infrastrukturu, lokalnih industrija u opadanju, neodgovarajućeg poslovnog okruženja, nedostatka umreženosti između lokalnih i regionalnih uprava, niskih razina istraživanja i inovacija te preuzimanja informacijskih i komunikacijskih tehnologija, onečišćenja okoliša, sprečavanja rizika, negativnih stavova prema građanima susjednih zemalja, bolje iskorištavanje neiskorištenih potencijala rasta u pograničnom području (razvoj prekograničnih objekata i klastera za istraživanja i inovacije, integracija prekograničnog tržišta rada, suradnja između obrazovnih institucija, uključujući sveučilišta, ili između zdravstvenih ustanova i dr.

Slika: Urbana aglomeracija Zagreb i pogranične regije Slovenije

U prethodnom programskom razdoblju županije, jedinice lokalne samouprave i drugi subjekti provodili su niz projekata temeljem programa prekogranične suradnje, bilo kao nositelji ili kao sudionici. Navodimo primjere s područja Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije:

1. Projekti prekogranične suradnje – JLS sa područja Zagrebačke županije– programsko razdoblje 2007.-2013.:

JLRS	PROJEKATI	PRIJAVLJITELJ
Sveti Ivan Zelina	Turistička infrastruktura i promocija odabranih sakralnih središta	Grad Sveti Ivan Zelina

Samobor	IZVORI ŽIVLJENJA – Lokve, ribnjaci i izvori: naša prošlost – naša budućnost	Javna ustanova „Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje“
Zaprešić	Poboljšanje kvalitete života stanovnika i očuvanje bioraznolikosti kroz sanaciju i remedijaciju onečišćenih lokaliteta	Grad Zaprešić
Jastrebarsko	Analiza prekograničnih kulturno-povijesnih poveznica i revitalizacija objekata kulturne baštine	Grad Jastrebarsko
Klinča Sela	Analiza prekograničnih kulturno-povijesnih poveznica i revitalizacija objekata kulturne baštine	Općina Klinča Sela
Pisarovina	Analiza prekograničnih kulturno-povijesnih poveznica i revitalizacija objekata kulturne baštine	Općina Pisarovina
Pisarovina	Analiza prekograničnih kulturno-povijesnih poveznica i revitalizacija objekata kulturne baštine	Župa Sv. Martina Biskupa, Pisarovinska Jamnica
Samobor	Inovativna čezmejna regija OVE	Ženski poduzetnički centar
Jastrebarsko	Štednom rasvjetom do uštede i čistog okoliša	Grad Jastrebarsko
Zaprešić	Štednom rasvjetom do uštede i čistog okoliša	Grad Zaprešić
Velika Gorica	Razvoj potpornih usluga za uspostavljanje novih MSP-a i poduzetničkih ideja na prekograničnom području	VG Poduzetnički centar d.o.o. za razvoj i poticanje poduzetništva
Velika Gorica	U mojem dvorištu	Grad Velika Gorica
Velika Gorica	U mojem dvorištu	VG Čistoća d.o.o.

Izvor: www.zagrebacka-zupanija.hr

Projektne ideje:

- Općina Luka: Obnova kurije u Vadini
- Općina Brdovec: Suradnja škola u prekograničnom području; Obnova muzeja i dvoraca u prekograničnom području i povezivanje na temi Seljačke bune
- Grad Jastrebarsko: Uređenje centra za posjetitelje „Otkrij svoje JAstrebarsko”; Uređenje dvorca Erdody (više projekata); Izrada projektne dokumentacije za uređenje trga J.J. Strossmayera; Izrada projektne dokumentacije za unutarnje uređenje Gradskog muzeja i galerije u Jastrebarskom; Označavanje biciklističkih staza na području Grada Jastrebarsko i parka prirode Žumberak Samoborsko gorje
- Općina Klinča Sela: Revitalizacija napuštenog ribnjaka Šubićka

2. Projekti prekogranične suradnje s područja Krapinsko-zagorske županije - provedeni ili još u tijeku - programsko razdoblje 2007.-2013.:

LOKACIJA	PROJEKT	PRIJAVITELJ	TRAJANJE
KZŽ; ZŽ: Brdovec, Marija Gorica, Dubravica	Bike&Ride	• ZARA D.O.O.	1.2.2015. - 30.4.2016.
KZŽ, SREDNJE I OSNOVNE ŠKOLE, KNJIŽNICE, UDRUGE	PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA KROZ IGRU – Igraj se	• Razvojna agencija Kozjansko (Mladinski center Šentjur) • Mreža udruga Zagor • Zagorska razvojna agencija d.o.	3.1.2014. - 17.3.2015.
KZŽ	• TURIZAM NA RURALNOM PODRUČJU S RUKOM U RUCI S PRIRODNOM I KULTURNOM BAŠTINOM - UPOZNAJMO I UŽIVAJMO	• Kmetijskogozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Celje • Združenje turističnih kmetij Slovenije • Krapinsko – zagorska županija • Turistička zajednica Krapinsko – zagorske županije • Zagorska razvojna agencija d.o.o.	19.12.2013. - 17.3.2015.
Hrvatska	• MARATON	• Znanstveno-istraživački centar Bistra Ptuj • Tehnološko inovacijski centar Međimurje d.o.o. • Zagorska razvojna agencija d.o.o. • TECES, Tehnološki centar za električne strojeve • Agencija za razvoj Varaždinske županije - AZRA d.o.o. • Razvojni centar Murska Sobota • TehnoCenter UM d.o.o. • Sveučilište u Zagrebu	18.12.2013. - 17.3.2015.
KZŽ	• MREŽA ZA RAZVOJ PODUZETNOSTI MLADIH	• Regionalni sklad delaPodravje • Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje • Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Krapina • Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Čakovec • Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Varaždin • Zagorska razvojna agencija d.o.o.	1.4.2011. - 31.3.2013.

KZŽ	• POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA STANOVNIKA I OČUVANJE BIORAZNOLIKOSTI KROZ SANACIJU I REMEDIJACIJU ONEČIŠĆENIH LOKALITETA	• Krapinsko-zagorska županija • Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Grad Zaprešić • ObčinaBrežice • ObčinaSevnica • Inštitut za okoljein prostor	1.4.2011. - 30.9.2012.
KZŽ Grad Labin Maribor	• "HOMER" – "USKLAĐIVANJE OBRAZOVNIH MOGUĆNOSTI SA ZAHTJEVIMA TRŽIŠNE EKONOMIJE"	• Krapinsko – zagorska županija • Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Grad Labin • Ekonomski institut iz Maribora, Center razvoja človeških virov	30.6.2007. - 31.8.2008.
KZŽ GRAD ZAGREB	• STVARANJE POTPORNOG OKRUŽENJA ZA PODIZANJE INOVACIJSKOG I TEHNOLOŠKOG POTENCIJALA U POGRANIČNOM PODRUČJU	• TEHNOLOŠKO INOVACIJSKI CENTAR MEĐIMURJE d.o.o. • Znanstveno-istraživački centar Bistra Ptuj • Zagorska razvojna agencija d.o.o. • TECES, Tehnološki centar za električne strojeve • Agencija za razvoj Varaždinske županije • Razvojni center Murska Sobota • Tehno Center Univerze v Mariboru d.o.o. • Sveučilište u Zagrebu	1.4.2011. - 31.3.2013.
KZŽ	• RAZVOJ PREKOGRANIČNE WELLNESS DESTINACIJE S POVEZIVANJEM RURALNIH TURISTIČKIH PROIZVODA (WELLNESS 3 PLUS)	• RAZVOJNA AGENCIJA KOZJANSKO • Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Krapinsko-zagorska županija • RAZVOJNA AGENCIJA SOTLA • LTO Rogla-Zreče, GIZ	13.7.2009. - 31.3.2012.

Izvor: web stranica ZARA d.o.o.)

Prijavljeni projekti Krapinsko –zagorske županije- tekuće programsko razdoblje

LOKACIJA	PROJEKT	PRIJAVITELJ
Krapinsko – zagorska županija Brežice Sevnica	Steze za zdravje - Optimiziranje mogućnosti za zdravlje stanovništva pograničnog područja i	• Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Občina Brežice • Občina Sevnica • Specijalna bolnica za medicinsku

	njihovo aktivno sudjelovanje	rehabilitaciju Krapinske Toplice • Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Stubičke Toplice
Krapinsko - zagorska županija Spodnje-posavska regija Slovenije	Odlučno ne nasilju – Stvaranje partnerstva između javnih vlasti i dionika za zdravo, sigurno i pristupačno pogranično područje	• Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Krapinsko – zagorska županija • Centar za socijalnu skrb Krapina • Družinski institut Za upanje • Mladinski center Krško • Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje • Zavod za podjetništvo, turizem in mladino Brežice
Krapinsko – zagorska županija Podravska regija Slovenije Karlovačka županija Istarska županija Osrednje slovenska regija	Inovativni interpretacijski pristupi za održivo korištenje baštine u smjeru održivog turizma za mlade	• Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Občina Slovenska Bistrica • Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko – zagorske županije • Javna ustanova „Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje“ • Općina Vrsar • Zavod za turizem Maribor – Pohorje • Zavod Republike Slovenije za varstvonarave • Grad Ozalj
Krapinsko – zagorska županija Savlnjska regija Slovenija Notranjsko – kraška regija Slovenije	Doživljaj a lacarte- Aktualizirana priča muzeja i seljačkih domaćinstava-nekad i danas- baština za sve	• Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Razvojna agencija Sotla • Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Celje • Javni zavod za kulturo, turizem in razvoj Rogatec • Muzeji hrvatskog razvoja
Istarska županija Obalno – kraška regija Slovenije Podravska regija Slovenije Krapinsko – zagorska županija Notranjsko – kraška regija Slovenije Osrednje slovenska regija	Gourmet destination	• Zagorska razvojna agencija d.o.o. • Istarska županija • Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica • Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin • Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj • Javni zavod za upravljanje dedinšćine in turizem Pivka • Turistička zajednica Istarske županije

Slovenije		• Radiotelevizija Slovenije
Mađarska Slovenija Hrvatska Rumunjska Bosna i Hercegovina Srbija	Darlinge	• Zagorska razvojna agencija d.o.o • Mannvit LTD • InnoGeoNon – profit Research and Public Service Company • Ministry of Foreign Affars and Trade • Geological Survey of Slovenia • Petrol Geoterm d.o.o. • Localenergy agency Pomurje • Geološki institut Zagreb • Geological Institute Romania • FORADEX WEST • Federal Institute for Geology – Sarajevo • Geological Survey of the Republic of Srpska • SLOBOMIR COMPANY Inc. • Belgrade Universety, Faculty of Mining and Geology • Provincial Secretariat for Energy and Mineral Resources • Municipality of Sremski Karlovci • Ministry of Infrastructure of the Republic of Slovenia • Asociation of Municipalities and towns of Slovenia • Municipality Murska Sobota • Hrvatski Operator Tržišta Energije d.o.o. • Ministarstvo ekonomije • Ministry of National Development • National agency for mineral resources • Ministry of Minning and Energy Sector of Geology and Mining • Ministry of Foreign Trade and Economic Relations of Bosnia and Herzegovina • Federal ministry of energy, minning and industry

Izvor: web stranica ZARA d.o.o.

3. Projekti prekogranične suradnje Grada Zagreba u prijavi ili provedbi

NAZIV PROJEKTA	NAZIV EU PROGRAMA / FONDA	OPIS PROJEKTA	NOSITELJ	PARTNERI	STATUS
Integriran pristup skrbi za starije osobe u kući CROSS CARE	Interreg V-A	Razvoj novih usluga za pomoć u kući za starije stanovništvo i prijenos dobre prakse	Zavod za skrb u kući Ljubljana	Center za pomoć u kući Maribor, Grad Ljubljana, Dom Zdravlja Čakovec, Ustanova za zdravstvenu njegu u kući - Zagreb, Grad Zagreb	U PRIJAVI
SPASIMO ŽIVOTE	Interreg V-A	Koordinacija, razrada i poboljšanje zajedničkih planova, procedura i razmjena modela upravljanja te razvoj vještina i kompetencija (programi zajedničkog osposobljavanja)	Regionalna razvojna agencija Posavje, Krško	Grad Zagreb, RAZA, Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Općina Brežice, Zdravstveni dom Krško, Zdravstveni dom Sevnica, Zdravstveni dom Radeče	U PRIJAVI
Ponovno probuđena arheološka nalazišta – suvremena interpretacija baštine kao temelj kulturnog turizma	IPA Program prekogranične suradnje Slovenija - Hrvatska 2007.-2013.	Opći cilj projekta je održivi razvoj i jačanje regionalnog identiteta zaštitom i revitalizacijom arheološke baštine na temeljima suvremene interpretacije osvještavanja stanovništva o njezinu značenju, ali i povezati lokalno poznata arheološka nalazišta.	Zavod za kulturo Slovenska Bistrica	Razvojna agencija Kozjansko, Zavod za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnice Sevnica, Muzej Prigorja Sesvete i Zavičajni muzej Varaždinske Toplice	U PROVEDBI

RAZVOJNI PROBLEMI

- Nedovoljno koordinirane i umrežene aktivnosti na regionalnoj i međunarodnoj suradnji
- Nazadovoljavajuća međusobna suradnja i informiranost na pripremi i predlaganju projekata
- Nedovoljno ulaganje u ljudske resurse za potrebe pripreme i provođenja EU projekata, odnosno povlačenje sredstava EU i drugih međunarodnih izvora
- Nepripremljenost projekata u smislu projektno – tehničke dokumentacije
- Slabi financijski kapaciteti osobito (vlastiti udio)
- Nedostatak iskustva u provedbi infrastrukturnih

RAZVOJNE POTREBE

- Daljnje jačanje prekogranične suradnje
- Dalje razvijat i poticati, te koordinirati i umrežavati međuregionalnu i međunarodnu suradnju
- Učiti od uspješnijih, udruživati se i zajednički nastupati
- Jačati kapacitete angažirane na pripremi i provedbi aktivnosti međuregionalne i međunarodne suradnje
- Osposobljavati djelatnike tijela županijske, gradske i općinske uprave za
  - intenzivnije uključivanje u iniciranje, pripremu, provedbu i evaluiranje provedbe

projekata financiranih EU sredstvima zbog ograničenih natječaja u prošlom programskom razdoblju ▪ Sporost administracije i kašnjenja na nacionalnoj razini	razvojnih projekata financiranih sredstvima iz EU i iz drugih fondova; ▪ koordiniranje aktivnosti prema drugim tijelima na centralnoj te lokalnoj razini, ▪ za razvoj partnerskih odnosa sa znanstvenom zajednicom, privatnim i javnim sektorom, te civilnim društvom. ▪ Osposobiti i educirati djelatnike iz gradskih i općinskih javnih poduzeća kako bi povećali sposobnost za iniciranje, pripremu i provedbu razvojnih projekata. ▪ Jačati za kompetentnu suradnju s konzultantskim tvrtkama (VSS obrazovanje, motivacija, aktivno znanje engleskog jezika) ▪ Razvojne agencije/regionalne koordinatore profilirati u centre znanja za EU fondove i regionalni razvoj te kao polaznu točku za umrežavanje lokalne, regionalne i nacionalne razine ▪ Osmisliti kako malim gradovima i općinama nedovoljnih ljudskih potencijala, sredstava i znanja sustavnije pomoći i kako ih prisiliti da se međusobno udružuju i aktivnije privlače europska sredstva.

4.3. Međuregionalna i međunarodna suradnja

Međužupanijska / međuregionalna suradnja - Primjeri i rezultati ostvarenog partnerstva

Jedinice lokalne samouprave Urbane aglomeracije Zagreb surađuju na međužupanijskoj / međuregionalnoj razini direktno ostvarujući niz oblika suradnje na područjima od zajedničkog interesa, putem članstva u Udruzi gradova, odnosno Udruzi općina, te posredstvom svojih županija u Hrvatskoj zajednici županija. Dosadašnja suradnja, iako nedovoljna i nedovoljno učinkovito strukturirana ipak rezultira nizom primjera i učinaka od kojih ovdje navodimo neke:

1. Planski dokumenti regionalnog razvoja izrađivani su u komunikaciji i koordinaciji županija, gdje važnu ulogu na ovom prostoru ima **Koordinacija regionalnih koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske** kao dio NUTS II regije Kontinentalna Hrvatska u kojoj Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, te iz šireg prostora Urbane aglomeracije Zagreb Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Međimurska i Koprivničko-križevačka županija, sudjeluju posredstvom svojih regionalnih koordinatora, i gdje su

zajednički interesi tijekom vremena stvorili izuzetno suradničko okružje. Rezultat te suradnje, uz ostalo su i dva regionalna projekta:

→ Sjeverozapadna Hrvatska - Regija digitalnih muzeja. Dio mreže unutar Urbane aglomeracije Zagreb su: Tunel osjeta – Grad Zagreb i Arheološko područje Andautonija, Ščitarjevo – Grad Velika Gorica, Zagrebačka županija, a iz šireg prostora Muzej krapinskih neandertalaca, Krapina i Dvor Veliki Tabor - Krapinsko-zagorska županija; Varaždinske Toplice - Varaždinska županija; Muzej Međimurja Stari grad Čakovec -Međimurska županija; Stari grad Kalnik, Muzej grada Koprivnice i Stari grad Đurđevac - Koprivničko-križevačka županija;

→ Stvaranje preduvjeta za održivu podršku razvoju konkurentnosti gospodarstva i za daljnji razvoj tehnološke infrastrukture u regiji Sjeverozapadne Hrvatske. Dio mreže unutar Urbane aglomeracije Zagreb su Zagrebački kreativni klaster - Grad Zagreb; Energetski centar Bračak, Zabok - Krapinsko-zagorska županija te mali Tehnopolis Samoborski, Samobor i Centar za razvoj poduzetničke kulture u Svetoj Nedelji – Zagrebačka županija. Izvan aglomeracije dio mreže su Centar znanja Međimurske županije u Čakovcu, Razvojni centar i tehnološki park u Križevcima, Tehnološko – inovacijski centar Podravine u Koprivnici, Tehnološki centar drvne industrije u Lepoglavi, Centar za mikro i nano elektroniku u Novom Marofu, Tehnološki park Varaždin II u Varaždinu i Poslovno – tehnološki inkubator u Krapini.

2. S obzirom na značaj zajedničkih tema za razvoj Grada Zagreba i Zagrebačke županije, dakle posredno i jedinica lokalne samouprave iz Urbane aglomeracije, **zajedničko plansko promišljanje razvoja** bilo je predmetom posebne sjednice Partnerskog vijeća Grada Zagreba održane u ožujku 2012. Nazočili su i gradonačelnik Grada Zagreba i župan Zagrebačke županije s najužim krugom suradnika, zaduženih za resore u kojima treba planirati i ostvarivati učinkovitiju suradnju dviju županija. Kao najznačajnije teme i projekti od interesa za obje županije istaknute su:

→ suradnja u planiranju prostora, strateškom/ regionalnom i prostornom,

→ suradnja u planiranju poduzetničke i gospodarske infrastrukture,

→ suradnja u razvoju integriranog prometnog sustava i sustava vodoopskrbe,

→ projekt Zračne luke Zagreb i njenog spoja, odnosno spoja grada Velike Gorice tračničkom vezom sa Zagrebom,

→ suradnja u svim budućim projektima vezanim uz uređivanje rijeke Save.

3. Dobar **primjer regionalne suradnje u planiranju poduzetničke i gospodarske infrastrukture** su aktivnosti Gradskog ureda za poljoprivredu i šumarstvo Grada Zagreba koji surađuje sa susjednim županijama i jedinicama lokalne samouprave na zajedničkim projektima: različite promotivno-prodajne manifestacije poljoprivrednih proizvoda, stvaranje robnih marki odnosno zaštita poljoprivrednih proizvoda jamstvenim žigovima, stvaranje turističkih proizvoda (vinska cesta, sirna cesta i sl.). Suradnja je najintenzivnija sa Zagrebačkom županijom u kojoj Grad Zagreb putem svojih mjera potpore ulaže u poljoprivredna gospodarstva sa sjedištem u Gradu Zagrebu, a koja proizvodnju ili preradu obavljaju na administrativnom području Zagrebačke županije, te u tom smislu vrijedi i reciprocitet.

4. **Primjer zajedničkog planiranja prometne infrastrukture** je Sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno prijevozničkoj uniji između Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije potpisan 30. svibnja 2012. Projekt Integrirani prijevozi putnika prijavljen je u Operativni program promet za razdoblje 2014. – 2020., a osnovano je i društvo s ograničenom odgovornošću za

upravljanje sustavom, Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o., te izrađen Idejni projekt organizacije integriranog putničkog prijevoza. Neki inicijalni oblici implementacije modela Integriranog prijevoza putnika kroz zajednički ugovorni aranžman između Grada Zagreba, Zagrebačkog električnog tramvaja i HŽ putničkog prijevoza, u primjeni su od 1992. godine kroz primjenu zajedničke pokazne karte ZET/HŽ.

Prostor Zračne luke Zagreb nalazi se na prostoru Zagrebačke županije , a udjel u temeljnom kapitalu društva ima RH 55%, Grad Zagreb 35%, Zagrebačka županija 5% i Grad Velika Gorica 5%.

5. Podružnica Zagrebački električni tramvaj, Zagrebačkog holdinga d.o.o., povezuje autobusnim linijama javnog prijevoza i dio prostora Urbane aglomeracije izvan Grada Zagreba. Sustav prometnih područja za putnike koji koriste mjesečne ili godišnje karte ZET-a dijeli se na četiri tarifna područja čije su granice određene granicama gradova i općina:
→ ZG - prometno područje Grada Zagreba
→ VG - prometno područje Grada Velike Gorice
→ ZB - prometno područje Grada Zaprešića te općina Bistra i Luka
→ ST - prometno područje općina Stupnik i Klinča Sela. (Slika x.)

Slika X. Tarifne zone i prometno-tarifna područja Zagrebačkog električnog tramvaja, 2013.
Izvor: web stranica ZET-a.

Nadalje, više prijevozničkih tvrtki vrši usluge prijevoza kojim se povezuje područje Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije (npr. Samoborček, Čazmatrans, Presečki i dr.).

6. U **planiranju komunalne infrastrukture i pružanju usluga** primjer suradnje unutar Urbane aglomeracije Zagreb je Podružnica Vodoopskrba i odvodnja (ViO), Zagrebačkog holdinga, koja, uz Grad Zagreb, vodom opskrbljuje dio stanovnika Samobora, Svete Nedelje i Stupnika (Slika x.), isporučuje vodu trgovačkim društvima Dukom d.o.o. – Dugo Selo i Zelinske komunalije d.o.o. – Sv. Ivan Zelina. Za potrebe vodoopskrbe ViO koristi temeljem vodopravne dozvole i vodocrpilište Bregana i kaptaže Slapnica i Lipovec s područja Grada Samobora, te vodocrpilište Strmec s područja Grada Sveta Nedjelja. Uz svoje crpilišne kapacitete ViO za potrebe Grada Zagreba koristi i prosječno 200 l/s vode iz izvorišta Velika Gorica.

Slika: Vodoopskrbni sustav – zone Zagreb - istok, centar i zapad , te zona Samobor
Izvor: Projekt Zagreb – Razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje, Studija izvodljivosti, Hidroprojekt – Ing, 2015.

Uz usluge vodoopskrbe Podružnica ViO vrši usluge odvodnje otpadnih voda, osim za Grad Zagreb, i za Grad Sveta Nedjelja (osim oborinskih voda).

Podružnica Gradska plinara Zagreb, Zagrebačkog holdinga d.o.o., obavlja poslove distribucije prirodnog plina izvan Grada Zagreba na području Grada Zaprešića i općina Brdovec, Dubravica, Marija Gorica i Pušća.

Temeljem Ugovora između Grada Zagreba, Grada Samobora i Zagrebačkog holdinga d.o.o., Podružnice ZGOS, Grad Zagreb zbrinjava miješani komunalni otpad s područja Grada Samobora na odlagalištu Prudinec – Jakuševec.

7. Funkcionalna povezanost Grada Zagreba, osobito sa Zagrebačkom županijom i njezinim jedinicama lokalne samouprave vidljiva je i u organizaciji institucija na državnoj razini kao što je npr. Hrvatska gospodarska komora, gdje njezina ustrojstvena županijska jedinica, Komora Zagreb, pokriva aktivnosti i Grada Zagreba i Zagrebačke županije, kao što je slučaj i s Regionalnim uredom Zagreb Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Obrtničkom komorom Zagreb, i dr.

Međunarodna suradnja

Grad Zagreb

Međunarodna suradnja provodi se sukladno Zaključku o smjernicama za provedbu međugradske i međunarodne suradnju Grada Zagreba u razdoblju 2014.-2017. Na temelju Smjernica gradonačelnik izrađuje prijedlog godišnjeg programa međugradske i međunarodne suradnje koji obuhvaća suradnju gradonačelnika, gradskih upravnih tijela i Gradske skupštine. Godišnji program donosi Gradska skupština.

U sklopu međunarodne suradnje Grad Zagreb surađuje s nizom gradova i udruga, te sa značajnim međunarodnim institucijama. Potiču se novi i obnavljaju već uspostavljeni kontakti s gradovima prijateljima, a suradnja se širi i na gradove s kojima dosad nije bilo kontakata. Prioriteti su suradnja Grada s glavnim gradovima država članica Europske Unije, s glavnim gradovima država kandidatkinja za članstvo u Europskoj Uniji, s gradovima s kojima je Grad Zagreb potpisao sporazum o prijateljstvu i suradnji, sa sjedištima međunarodnih organizacija i institucija, te sa svjetskim metropolama. Od 2013. Grad surađuje s Glavnom upravom za regionalnu i urbanu politiku EU i glavnim gradovima EU u procesu kreiranja Urbane agende Europske unije (EU Urban Agenda).

U ostvarivanju suradnje posebna pozornost posvećuje se razmjeni iskustava u organizaciji i upravljanju gradom, razvoju gradskih tehnologija, održivoj mobilnosti, zaštiti okoliša, izgradnji informatičke infrastrukture, poticanju gospodarske i kulturne suradnje, korištenju razvojne i istraživačke pomoći iz fondova i programa Europske Unije, razvijanju suradnje i koordiniranju međunarodnih aktivnosti s državnim institucijama Republike Hrvatske radi bolje promocije Grada Zagreba i Republike Hrvatske.

Posebne veze Grad Zagreb razvija s gradovima – prijateljima (Ankara, Astana, Beč, Berlin, Birmingham, Bologna, Brno, Bruxelles, Budimpešta, Buenos Aires, Cluy-Napoca, Dayton, Krakow, Kyoto, Lisabon, Ljubljana, Mainz, Milano, Moskva, Nikozia, Pečuh, Peking, Pittsburgh, Priština, Rim, Sarajevo, Skopje, Sofija, Šangaj, St. Peterburg, Tirana, Tromsø, Varšava).

Osobito značajnu stručnu suradnju ostvaruje s gradskim upravama Beča, Münchena, Ljubljane, Budimpešte te Rima, ali i nizom drugih. Od posebnog je značenja suradnja na području strateškog i urbanističkog planiranja, održivog/ „smart“ razvoja, energetske učinkovitosti i održive mobilnosti, ulaganja. Broj gradova s kojima je Grad Zagreb ostvario partnerski odnos kroz EU i druge projekte stalno raste i dobra je osnova za daljnje širenje suradnje.

Grad Zagreb je član mnogih međunarodnih organizacija kao što su Skupština europskih regija (Assembly of European Regions- AER), Eurocities, Local Governments for Sustainability - ICLEI, Metropolis, Impacts, Unija glavnih gradova srednje i jugoistočne Europe, Convenant of Mayors, Energy Cities, ACR+, Međunarodne asocijacije gradova nosilaca poruke mira, Unija povijesnih gradova, Forum za urbanu sigurnost, CIVINET Slovenija – Hrvatska – Jugoistočna Europa i druge.

Značajnu međunarodnu suradnju ostvaruju i pojedina gradska upravna tijela u okviru svojih nadležnosti, te kroz provođenje projekata sufinanciranih sredstvima EU. Za poslove praćenja stanja i

propisa s područja europskih integracija i fondova Europske Unije, poslove u vezi s aktivnostima za sudjelovanje Grada Zagreba u projektima EU-a i za suradnju s gradskim upravnim tijelima u poticanju sudjelovanja u projektima EU-a nadležan je Ured za programe i projekte Europske unije osnovan 2013. U pripremi i provedbi projekata sudjeluju i drugi gradski uredi. Premda je u Gradu Zagrebu u provedbi ili je već završena provedba projekata financiranih sredstvima EU-a, dosadašnje povlačenje sredstava sufinanciranja Europske unije nije zadovoljavajuće. Ovo je dijelom posljedica dosadašnjih nedostatnih kapaciteta u okviru Gradske uprave, ali i nedostatne učinkovite suradnje među gradskim upravnim tijelima.

Zagrebačka županija

Za područje Zagrebačke županije poslove regionalne i međunarodne suradnje obavlja Upravni odjel za fondove Europske unije, regionalnu i međunarodnu suradnju i to: poslove vezane uz pripremu i prijavu projekata te izradu potrebne dokumentacije vezano uz prijavu projekata financiranih iz sredstava odnosno fondova EU, koordinira aktivnosti s Regionalnom razvojnom agencijom Zagrebačke županije, organizira bilateralnu i drugu suradnju Zagrebačke županije s regijama u inozemstvu, priprema prijedloge sporazuma o suradnji, provodi i sudjeluje u međunarodnim programima, obavlja poslove vezane uz članstvo Zagrebačke županije u međunarodnim organizacijama kao i aktivnosti koje proizlaze iz članstva, pribavlja i distribuira informacije o potencijalnim izvorima financiranja s područja Zagrebačke županije, surađuje s uredom hrvatskih regija u Bruxellesu.

Upravni odjel se sastoji od: Odsjeka za fondove europske unije, Odsjeka za regionalnu suradnju i Odsjeka za međunarodnu suradnju. Županija uspješno surađuje s mnogim regijama Njemačke, Francuske, Italije, Austrije, Slovenije, Slovačke i dr.. Potpisnica je Povelje europskih regija i članica je Instituta regija Europe. S pokrajinom Štajerskom ima Sporazum o poslovnoj suradnji.

U cilju povećanja broja pripremljenih i uspješno prijavljenih projekata s područja Županije čije će se provođenje financirati u okviru strukturnih i investicijskih fondova i programa Europske unije županija je donijela Program pripreme i provedbe projekata financiranih iz fondova i programa Europske unije za 2015. i 2016. godinu.
Glavni cilj Programa je značajno povećati broj pripremljenih i uspješno prijavljenih projekata s područja Županije čije će se provođenje financirati u okviru strukturnih i investicijskih fondova i programa Europske unije.

Specifični ciljevi Programa su sljedeći:
- pridonijeti učinkovitoj i djelotvornoj pripremi projektnih ideja i projekata regionalnog i lokalnog razvoja te njihovom uspješnijem kandidiranju na natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava u okviru operativnih programa čija se provedba sufinancira sredstvima Europske unije;
- podupirati koordiniranu pripremu integriranih projekata ruralnog razvoja u cilju stvaranja zalihe kvalitetnih projekata te postizanja bolje povezanosti i usklađenosti različitih programa;
- omogućiti predlagateljima i nositeljima projekata, jedinicama lokalne samouprave (gradovi i općine), pravnim osobama kojima je osnivač i/ili većinski vlasnik Županija i neprofitnim pravnim osobama s područja Županije, da se lakše, bolje i brže pripreme za natječaje za dodjelu bespovratnih sredstva;

- pospješiti uvođenje i punu primjenu EU standarda, postupaka i procedura za pripremu i realizaciju projekata;
- dodatno osnažiti ili izgraditi kapacitete za pripremu i realizaciju projekata;
- pridonijeti jačanju konkurentnosti Županije i njezinom ravnomjernom razvoju.

Program uključuje sljedeće mjere:
l. Tehnička pomoć za identifikaciju i evaluaciju projektnih ideja i projekata
2. Priprema projekata za fondove i programe Europske unije
3. Tehnička pomoć za pisanje prijave projekta na natječaj2
4. Provedba projekata financiranih iz fondova i programa Europske unije
5. Izrada Strategija ukupnog razvoja jedinica lokalne samouprave na području Zagrebačke Županije.

Krapinsko-zagorska županija

Poslovi međunarodne suradnje koji se odnose na EU projekte na području Krapinsko – zagorske županije obavljaju se u Upravnom odjelu za gospodarstvo, poljoprivredu, promet, komunalnu infrastrukturu i EU fondove te u Zagorskoj razvojnoj agenciji d.o.o. Na području Županije već je duži niz godina izuzetno izražen interes za mogućnosti koje pruža korištenje EU sredstava, posebice u području prekogranične suradnje. Naime, razvijena je vrlo kvalitetna komunikacija sa susjednim slovenskim partnerima, a upravo ti kontakti i suradnja omogućili su relativno rano upoznavanje s konkretnim iskustvima korištenja EU fondova. Na sljedećoj tablici iskazana je vrijednost provedenih projekata i projekata u provedbi koji su na području Krapinsko-zagorske županije sufinancirani iz različitih programa Europske unije. Vrijednost projekta prikazana je kao ukupna vrijednost svih projektnih aktivnosti neovisno o projektnom partneru i sjedištu projektnog partnera. Na vrijednost ovih projekata dodana je i vrijednost projekata koji su sufinancirani sredstvima Europske investicijske banke.

NAZIV PROGRAMA	BROJ PROJEKATA	UKUPNA VRIJEDNOST
Program Unije - CJELOŽIVOTNO UČENJE	29	5.585.371,80 kn
Program prekogranične suradnje Slovenija - Hrvatska	24	66.034.435,35 kn
IPA V (IPARD)	6	2.376.224,85 kn
Program Unije - EUROPA ZA GRAĐANE	3	517.500,00 kn
Program Unije - PROGRESS	3	5.044.658,85 kn
IPA I	1	1.482.000,00 kn
IPA III C – Regionalna konkurentnost	1	1.848.645,27 kn
IPA IV (RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA)	6	5.914.957,50 kn
INTERREG IIIB	1	18.870.000,00 kn
CEI (Srednjoeuropska inicijativa)	1	205.042,50 kn
Program Unije - CIP	1	30.945.000,00 kn
Program Unije - Mladi na djelu	3	310.897,50 kn
OP PROMET	3	20.844.800,00 kn
Operativni program Regionalna konkurentnost	5	25.823.569,06 kn

Europski socijalni fond	41	54.392.048,00 kn
Ukupno	**128**	**240.195.150,68 kn**
Projekti sufinancirani sredstvima Europske investicijske banke	27	27.299.988,01 kn
SVEUKUPNO	**255**	**267.495.138,69**

Izvor: Zagorska razvojna agencija

Od gradova i općina Krapinsko-zagorske županije, prema analizi Instituta za javne financije, a koji ulaze u obuhvat UAZ u razdoblju 2011. – 2014. kapitalnu i tekuću pomoć primila je jedino općina Donja Stubica.

Institut za javne financije u analizi Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama od 2011. – 2014. navodi da bi lokalne jedinice morale više ulagati u usavršavanje zaposlenih i učiti od uspješnijih, udruživati se i zajednički nastupati, a pritom bi im mogle pomagati i Udruge gradova i općina i Hrvatska zajednica županija. Osim toga, budući da brojne male općine i gradovi često nemaju vlastitih kadrova ni mogućnosti da plate nekoga tko bi im pomogao s prijavama projekata, a često nisu ni dovoljno dobro informirane o mogućnostima u raspisanim natječajima, nužno je osmisliti kako im sustavnije pomoći i kako ih prisiliti da se međusobno udružuju i aktivnije privlače europska sredstva. Osim inercije i neaktivnosti lokalnih jedinica, često praćenih kadrovskim i financijskim problemima, posebice u manjim – premda često i u većim – lokalnim jedinicama, postoje i brojni drugi razlozi slabog privlačenja europskih sredstava. Tu valja istaknuti sporost administracije i kašnjenja na nacionalnoj razini. Još uvijek nema nekih ključnih strateških dokumenata, primjerice Strategije regionalnog razvoja za razdoblje do 2020., natječaji se često odgađaju, pravilnici po kojima se projekti prijavljuju objavljuju se tek nekoliko dana prije objave natječaja, prijavitelji znaju čekati i više od godine dana da saznaju je li njihov projekt prihvaćen, česte su izmjene javnih poziva (uvjeta natječaja i/ili natječajne dokumentacije), a nije uvijek ni jasno na koji način valja knjižiti primljene pomoći u proračunima lokalnih/regionalnih jedinica.

4.4. Razvojni sektorski dokumenti

Temelji sustavnog procesa strateškog planiranja regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj kako na nacionalnoj tako i na razini županija uspostavljeni su 2009., donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09). Navedenim je zakonom definirana obveza donošenja planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja: Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske i županijskih razvojnih strategija odnosno strategije razvoja Grada Zagreba. Za provedbu zakona donesen je niz provedbenih propisa, a Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. usvojena je u svibnju 2010., na što se nadovezalo donošenje županijskih razvojnih strategija za razdoblje 2011.-2013. Još tijekom važenja spomenutih propisa započela je izrada druge generacije županijskih razvojnih strategija za razdoblje do 2020.

U okviru procesa daljnjeg unaprjeđenja sustava upravljanja regionalnim razvojem, tijekom 2013. i 2014. godine provedena je sveobuhvatna reforma sustava regionalnog razvoja koja je rezultirala donošenjem novoga zakona i podzakonskih propisa:

→ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14)

→ Uredba o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/15)

→ Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja (NN 121/15)
→ Pravilnik o provedbi postupka akreditacije regionalnih koordinatora (NN 121/15)
→ Pravilnik o Upisniku regionalnih koordinatora i lokalnih razvojnih agencija (NN 121/15)
→ Pravilnik o ustrojavanju, sadržaju i načinu vođenja središnje elektroničke baze razvojnih projekata i razvojnih pokazatelja (NN 121/15)
→ Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe (MRRFEU: https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne-strategije/smjernice-za-izradu-zupanijskih-razvojnih-strategija/3178)
→ Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje MRRFEU: https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/odrzivi-urbani-razvoj/3163).

Novim je propisima uspostavljen i novi programski i provedbeni okvir politike regionalnog razvoja, među ostalim obveza uspostave urbanih područja, podijeljenih u tri kategorije – urbane aglomeracije (za četiri najveća grada: Zagreb, Split, Rijeka, Osijek) te veća i manja urbana područja. Također je, pored dotad važećih planskih dokumenata, za svako urbano područje definirana i obveza izrade Strategije razvoja urbanog područja kao temeljnog strateškog dokumenta u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za urbana područja.

Paralelno s donošenjem novog zakonodavnog okvira odvijale su se, i nastavljene su, aktivnosti izrade Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske i županijskih razvojnih strategija. U međuvremenu je, radi kontinuiteta odnosno opstojnosti planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja na razini županija sukladno uputama MRRFEU produljeno važenje „starih“ do donošenja „novih“. Pored navedenog, slijedom definirane obveze, započeta je provedba postupka strateškog planiranja održivog urbanog razvoja.

Tabela Županijske razvojne strategije

r.br.	ŽUPANIJA	ŽRS 2011.-2013.	ŽRS do 2020.
I.	Grad Zagreb	ZagrebPlan, Razvojna strategija Grada Zagreba, Strateška razvojna usmjerenja do kraja 2013./2015.	Analitički dio i Strateški okvir, radni materijal
II.	Krapinsko - zagorska županija	Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije	Nacrt Strategije razvoja Krapinsko -zagorske županije
III.	Zagrebačka županija	Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011. – 2013.	Radni Nacrt Županijske razvojne strategije Zagrebačke županije 2014. – 2020.

Unatoč činjenici da propisi s područja regionalnog razvoja ne uređuju cjelovito i na jedinstven način planiranje regionalnog razvoja na državnoj, županijskoj i lokalnoj razini, jer se pravila koja definiraju metodologiju izrade i utvrđuju sadržaj strategija odnose na županije, na lokalnoj razini, kao i na razini LAG-ova, bilježi se značajan broj strateških razvojnih dokumenata. Njihovi su nazivi, metodologija izrade i sadržaj različiti, a upitna je i njihova sveobuhvatna usklađenost sa županijskim strategijama, kao i povezanost odnosno usklađenost s prostornim planovima. U smislu uspostave integriranog

sustava planiranja koji bi uključivao sve razine, ujednačavanje izrade razvojnih dokumenata gradova i općina ukazuje se nužnim, prvenstveno u metodološkom i sadržajnom smislu, a potom i u pogledu
primjene načela programiranja, sukladno već prihvaćenoj metodologiji i praksi, koja se potiče i primjenjuje na državnoj i županijskoj razini.
Neujednačenost, raznovrsnost i neusklađenost, što uz neke druge razloge, proizlazi i iz nedefinirane metodologije i sadržaja, odlikuje i brojne druge sektorske dokumente izrađene na nivou županija odnosno na nivou gradova i općina.

Što se tiče relevantnih važećih nacionalnih strategija s kojima Strategija razvoja UAZ mora biti usklađena, u nastavku ih navodimo:

- Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.- 2020.
- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine
- Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012. - 2020.
- Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine
- Nacionalni akcijski plan za obnovljive izvore energije do 2020. godine (prijedlog)
- Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u RH 2014.-2016. (prijedlog)
- Strategija pametne specijalizacije 2014.-2020.
- Inovacijska strategije Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost
- Plan implementacije Garancija za mlade
- Plan razvoja istraživačke i inovacijske infrastrukture u Republici Hrvatskoj
- Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Strategija Vladinih programa za razdoblje 2015. - 2017.
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Strategija e-Hrvatska 2020
- Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije
- Strategija očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.
- Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje 2016.- 2020.
- Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine
- Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011.-2020.
- Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine
- Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.- 2020.
- Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine

- Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2015. godine
- Treći nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti za razdoblje 2014.-2016.
- Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske
- Nacrt Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske 2015. - 2021.
- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. – 2013.
- Nacrt konačnog Prijedloga Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske
- Strategija razvoja javne uprave za razdoblje od 2015. do 2020. godine
- Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. – 2016. godine
- Strategija razvoja elektroničke javne nabave u Republici Hrvatskoj 2013. – 2016.

Pored navedenih, nužno je spomenuti i Operativne programe za korištenje ESI fondova u razdoblju 2014.-2020., koji će predstavljati značajni financijski doprinosi provedbi Strategije razvoja UAZ do 2020.g.